

ПРОГРАМА
навчального курсу

«ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА»

Для учнів 1-11 класів

Автор-укладач Семенова Н.Н.

СВІТЛО НА СХОДІ

Київ

2023

**Пояснювальний коментар до програми
навчального курсу «Християнська етика»
для учнів 1-11 класів**

Духовно-моральне очищення й оновлення – найнагальніша потреба сучасного суспільства. Особливо гостро ця проблема проявляється в житті дітей і молоді. Сьогодні це стало настільки очевидним, що багато науковців, педагогів, письменників, журналістів, політичних і релігійних діячів, висловлюючись на цю тему, в основному погоджується, що духовно-моральне очищення й оновлення суспільства можливе лише при зверненні до справжніх духовно-моральних істин і цінностей, викладених у Біблії – Книгах Старого й Нового Заповітів.

Діти, які вивчають християнську етику на основі Святого Письма – Біблії, здобувають твердий фундамент для життя, даний Господом Богом – нашим Творцем і Спасителем.

I. Опис програми

Пропонована програма навчального курсу «Християнська етика» для учнів 1-11 класів розроблена для того, щоби навчити дітей основним християнським нормам і правилам моралі, які дає нам Слово Боже, допомогти їм досягнути систему християнських духовно-моральних цінностей, навчити їх застосовувати в житті істини й заповіді Святого Письма. Тому ця програма містить цикли та серії уроків із християнської етики, створені на основі текстів та істин Біблії – Книгах Святого Письма.

- Християнська етика – це Біблійне вчення про моральність, закони, заповіді і правила, встановлені Богом – Творцем Неба, Землі й усього живого, Творцем людини. Божі закони, заповіді та правила віддзеркалюють моральність Самого Бога й визначають стандарти поведінки людини, а також шаблони духовних і душевних чеснот людини, необхідних для виконання цих законів, заповідей і правил.

- Християнська етика – це Біблійне вчення про те, що таке добро і що таке зло, а також про те, що сповнює людське життя Божественним сенсом.

- Християнська етика – це Біблійне вчення про Божу благодать і Божу любов до людини, яка проявилася в Ісусі Христі, любови, перемогла зло й подарувала людині життя.

Тому основною метою даної програми (і кожного уроку християнської етики) є дати можливість кожному учневі довіритися своєму Творцеві – Богу, прийняти Його дар спасіння в Ісусі Христі.

Християнська етика як Біблійне вчення і як сфера практичного застосування цього вчення у християнському житті має свої визначення, поняття й категорії, які є підставою для формулювань біблійних духовно-моральних істин (заповідей, наказів, правил).

Основою для формулювань духовно-моральних істин, а також тематики циклів і серій уроків є такі поняття та категорії як:

- добро і зло;
- гріх (гріхи);
- справедливість і праведність;
- відповідальність;
- обов'язки;
- святість і моральна чистота;
- сумління, почуття провини;
- благодать, спокута;
- покаєння;
- блаженство (благословення та щастя);
- сенс життя;
- християнські чесноти: любов, мир, радість, довготерпіння, доброта, милосердя, віра, послух, лагідність, здержливість, благочестя;
- ідеал – Ісус Христос;
- критерій моральності – Божа воля, об'явлена в Біблії – Святому Писанні.

Вивчаючи Святе Письмо в площині християнської етики, ми застосовуємо як хронологічний так і тематичний підхід.

Враховуючи психологічні, соціальні та духовні особливості кожного вікового періоду учнів, програма поступово розвиває поняття й визначення християнської етики, формулювання біблійних істин та їхнього практичного застосування.

Основні поняття й категорії впроваджуються з 1-го класу (на конкретно-практичному рівні). Згодом поступово на кожному новому етапі (році навчання) вони тлумачаться та пояснюються більш глибоко й розширено. У міру інтелектуального й духовного розвитку учнів запроваджуються духовно-моральні категорії та істини (на рівні духовних абстрактних понять). Їхні формулювання й практичне застосування ускладнюються відповідно до вікової групи учнів.

Тематика уроків спрямована на те, що вчитель не просто викладе духовно-моральну істину для вивчення, а ще й націлить учня застосовувати цю істину (заповідь, наказ, закон, правило) в житті. Також допоможе йому знайти відповіді на важливі питання, вирішити життєві проблеми та задовольнити духовні потреби.

Для учнів 1-7 класів (7-13 років) на кожен навчальний рік програма матиме конкретну назву, що відображає основну тему та зміст даного етапу навчання.

- Для 1-го класу – «Християнська етика вчить мене слухняности».
- Для 2-го класу – «Християнська етика вчить мене доброти і правди».
- Для 3-го класу – «Християнська етика вчить мене віри та праведности».
- Для 4-го класу – «Християнська етика вчить мене чесности, справедливости й милосердя».
- Для 5-го класу – «Християнська етика вчить мене любити Бога й любити ближнього».
- Для 6-го класу – «Християнська етика вчить мене вибирати добро й відкидати зло».
- Для 7-го класу – «Християнська етика допомагає мені правильно вибрати життєву дорогу».
- Для учнів 8-го класу (14 років) програма спрямована на міжособистісні стосунки та спілкування. Вона називається «Християнська етика любови, дружби та спілкування».
- Для учнів 9-го класу (15 років) програма розкриває християнські духовно-моральні основи соціальних стосунків. Вона називається «Християнська етика соціальних стосунків і спілкування».
- Для учнів 10-11 класів (16-17 років) програма поглиблює розуміння духовно-моральних принципів спілкування та соціальних взаємин, а також висвітлює християнський ідеал шлюбу та стосунків у сім'ї. Вона називається «Християнська етика соціальних і сімейних стосунків».

II. Конкретна мета програми (і кожного уроку):

- На рівні інтелекту: учень дізнається, зрозуміє і запам'ятає біблійні істини (заповіді, накази, закони, правила), що віддзеркалюють Божу волю щодо внутрішніх духовно-моральних якостей та поведінки людини, усвідомить свою невідповідність Божим стандартам.

- На рівні почуттів (емоцій), спонукань, бажань: учень відчує вину перед Богом; відчує необхідність і бажання звернутися до Бога за прощенням, захоче попросити в Бога допомоги в зміні своїх (згідно з Божою волею) внутрішніх духовно-моральних якостей та їхнього проявлення в поведінці.

- На рівні волі: учень ухвалює рішення і втілює його, звертаючись до Бога з проханням змінити певні духовно-моральні якості й поведінку, та зробити їх такими, як цього хоче Бог.

III. Методологічний підхід, методи й форми проведення уроків:

Уроки християнської етики не повинні стати сухою моральною настановою або нудним нав'язуванням моралі з наголошенням на обов'язковості виконання законів і правил під страхом покарання чи суспільного осуду.

На уроках християнської етики кожному учневі потрібно дати можливість зрозуміти й відчутти Божу любов, яка спонукає людину змінюватись, а душу – духовно перероджуватися. При розробленні уроку вчитель працює над вказаним уривком із Святого Письма й, за необхідності, для повнішого розкриття теми, може використовувати інформацію з інших уривків Біблії.

Викладаючи зміст біблійного уривка на уроці, учитель повинен вводити наведені в програмі духовно-моральні істини або ж спонукати учнів знаходити й формулювати їх відповідно до життя. Окрім короткого викладу змісту біблійного уривку, варто виділити місце для тематичної розповіді із життя, щоб учні змогли побачити й глибше зрозуміти, як застосовувати біблійні істини у своєму житті. Тому під час підготовки до уроку християнської етики, вчитель використовує художню й публіцистичну літературу, де можна знайти подібні історії, а також Біблійні словники, енциклопедії та інші довідкові видання. Демонструючи застосування духовно-моральних істин в житті учня, вчитель (або учень) наводить (негативні чи позитивні) приклади дій, вчинків, думок і почуттів людини, обговорювані в конкретній темі. Вчитель повинен не просто описати проблему чи проілюструвати прикладами із життя, але ще й націлити учня на духовно-моральний пошук виходу із вказаної проблеми, який пропонує Святе Письмо.

Для початкової школи – 1-4 класи (7-10 років) уроки християнської етики проводяться із використанням таких методів:

- Учитель викладає біблійний уривок, зосереджуючи увагу на духовно-моральній проблемі.
- Учитель визначає основну біблійну духовно-моральну істину (заповідь, наказ, правило), що вказує на вирішення проблеми у світлі Святого Письма.
- Учитель формулює застосування біблійної істини в житті учня, пояснює наслідки застосування та незастосування цієї істини;
- Учитель обов'язково ілюструє біблійну духовно-моральну істину та її застосування розповіддю із повсякденного життя учнів;

- Учитель та учні ілюструють методом інсценування проблемну ситуацію, а також шляхи її вирішення у світлі біблійних духовно-моральних істин;
- Учитель підтримує контакт з учнями, контролює за допомогою питань та відповідей, наскільки добре вони розуміють біблійні істини та їхнє застосування;
- Учитель допомагає учням запам'ятовувати (завчати) біблійні духовно-моральні істини (заповіді, накази, правила);
- Учитель проводить повторення вивченого за допомогою ігор та вікторин;
- Учитель організовує та проводить творчу діяльність учнів за відповідною темою, що допомагає дітям запам'ятовувати та використовувати біблійні істини;
- Учитель організовує та проводить з учнями співи тематичних християнських пісень;
- Учитель застосовує різні наочні та аудіовізуальні посібники (малюнки, художні ілюстрації та репродукції, фланельні фігурки, малювання на дошці, плакати, аудіо- та відеозаписи), ілюструючи навчальну тему.

Для учнів 5-6 класів (11-12 років) застосовуються усі перераховані вище методи із додаванням наступних:

- Учитель описує проблемну духовно-моральну ситуацію із життя, а учні шукають вихід із неї. Можна порівнювати два шляхи вирішення: 1) на основі загальноприйнятої людської системи моральних цінностей та наслідки цього вибору; 2) на основі Біблійної системи моральних цінностей та результати такого вибору.
- Учитель організовує та проводить дискусію (або ж диспут) зі всіма учнями, де перемагає той, хто знайде найбільше біблійних духовно-моральних істин, що аргументують вирішення проблеми у світлі Святого Письма.
- Учитель (або запрошений гість) ділиться особистим досвідом застосування біблійних істин у вирішенні духовно-моральних проблем.

Уроки християнської етики для підлітків та молоді 7-11 класи (13-17 років) проводяться із застосуванням наступних методів:

- Учні читають, а потім вивчають (під контролем учителя) біблійний уривок методом питань та відповідей (у різних формах: цілою групою, у малих групах та ін.);

- Учні визначають у біблійному уривку моральну проблему та шукають шляхи її вирішення за допомогою означення відповідної біблійної істини та її застосування у житті;
- Учитель пропонує учням проблемну ситуацію, а учні шукають вихід (шляхи вирішення), наводячи приклади застосування біблійних духовно-моральних істин;
- Учитель організовує та проводить обговорення чи дискусію з питань вирішення духовно-моральних проблем у конкретних життєвих ситуаціях. Можна порівнювати два шляхи: 1) на основі загальноприйнятої людської системи моральних цінностей та наслідки цього вибору; 2) на основі Біблійної системи моральних цінностей та результати такого вибору.
- Учитель, учень або запрошений гість ділиться особистим досвідом застосування біблійних істин для вирішення духовно-моральних проблем;
- Учні визначають і обговорюють духовно-моральні якості (позитивні чи негативні) персонажа або героя біблійного оповідання (чи художнього твору), які проявляються у його думках, почуттях, вчинках і діях;
- Учитель разом з учнями відображає проблемну ситуацію із життя, а учні шукають шляхи вирішення цієї проблеми. Можна порівнювати два шляхи:
- Учитель разом з учнями організовує інсценування духовно-моральної проблемної ситуації із життя, а учні шукають шляхи вирішення проблеми. Можна порівнювати два шляхи: 1) на основі загальноприйнятої людської системи моральних цінностей та наслідки цього вибору; 2) на основі Біблійної системи моральних цінностей та результати такого вибору.
- Учитель дає можливість учням пошукати шляхи вирішення проблем, використовуючи різні види творчості (написання та вивчення тематичних віршів і пісень; складання діалогів, анкет, кросвордів, загадок; малювання картин та ілюстрацій і т.д.);
- Учитель разом з учнями організовує та проводить змагання, конкурси та вікторини на знання й запам'ятовування біблійних духовно-моральних істин.

IV. Соціальні, емоційні та духовно-моральні проблеми (потреби) дітей, що потребують висвітлення з біблійної позиції на уроках християнської етики:

- Більшість дітей не знає Божого Слова, не може розрізнати добро і зло, що веде до деградування особистості та суспільства. Діти й підлітки потребують пізнавати Божі духовно-моральні істини й закони, викладені в Біблії, які є єдиним критерієм моральності, вчать розрізнати добро й зло та є фундаментом для духовного відродження й росту особистості;

- Сучасні діти часто додержуються в житті гріховної, зіпсованої системи цінностей, яку нав'язує навколишнє оточення: кіно, телебачення, реклама, комп'ютерні ігри, низькопробні видання і музика, безчесний спосіб життя та аморальні стосунки дорослих і ровесників. Суть цієї зіпсованої системи цінностей – користувацький (а не творчий) стиль життя, жадоба до наживи та насолоди, задоволення фізіологічних похотей протиприродними, гріховними способами, самоутвердження через фізичну силу, насилля і матеріальну вищість, отримання задоволення від споживання тютюну, алкоголю, наркотиків. Під впливом цієї безчесної системи цінностей формується неправильне уявлення про ідеал для наслідування. Частіше всього таким ідеалом стає аморальна людина або лиходій, а розуміння сенсу життя спотворюється.

- Саме тому діти та підлітки мають необхідність у системі духовно-моральних цінностей, установленій Богом для людського життя та стосунків. Вони потребують віднайти справжній сенс життя, пізнати єдиний ідеал для наслідування, який нам дав Господь Ісус Христос;

- Особлива небезпека для більшості дітей, їхнього життя та моральності полягає у зіпсованих поглядах на цінність життя, а також на інститут сім'ї та шлюбу. Народ, у якому людське життя, шлюб і сім'я, більше не є цінністю, приречений на погибель, що підтверджується історією людства. Тому діти й особливо підлітки потребують пізнання Біблійного погляду на цінність людського життя, а також Божих наказів щодо сім'ї та шлюбу.

- Більшість дітей мають потребу дізнатися, що таке святість і моральна чистота, християнські якості, справедливість, відповідальність, провина, покаєння. Їм потрібно зрозуміти, що таке сумління та як воно викриває у гріхах.

- У багатьох дітей з нашого оточення не задовольняються найнеобхідніші потреби. Вони живуть у складних фізичних та матеріальних умовах: мала житлова площа, бідність, злидні, недостатнє харчування, безробіття батьків. Деякі не мають дому, живуть в інтернаті чи на вулиці. Такі діти потребують Божої допомоги та духовного підбадьорення.

- Багато з дітей живуть у неповних чи неблагополучних сім'ях, в атмосфері ненависті, ворожнечі та насильства. Деякі взагалі не мають батьків і живуть без їхньої опіки (фізичні та соціальні сироти). Вони потребують пізнати Божу любов, навчитися спілкуватися з Богом.

- Більшість дітей не навчені слухняності. Вони неслухняні своїм батькам та вчителям, часто протистоять їм, втікаючи з дому чи прогулюючи шкільні заняття. Нехтування правилами дисципліни та непослух будь-яким законам, зокрема й державним, стає внутрішньою позицією. Тому діти й підлітки

потребують навчитися послуху Богу, батькам, вчителям, правилам дисципліни та державним законам.

- Багато з них ліниві, не люблять працювати; погано вчаться у школі і не думають як виправитися (вони не привчені, не хочуть і не вчаться). Такі діти потребують навчитися працювати і правильно ставитися до праці

- Багато дітей є егоїстичними, не привченими ділитися з іншими; вони брешуть, хитрують, обманюють, не виконують обіцянок, крадуть, б'ються, проявляючи жорстокість та мстивість; у них не розвинуте почуття обов'язку та відповідальності; багато з них лихословлять. Їм потрібно зрозуміти, що таке добродійність, а також, що таке зло і гріх у стосунках з іншими.

- Деякі діти проявляють жорстокість до молодших і слабших, а також до тварин; вони нищать природу, необережно поводяться з чужим чи громадським майном або псують його. Їм потрібно дізнатися про наслідки такої поведінки.

- Багато дітей пережили досвід емоційної чи прямої зради інших людей (дітей або дорослих); вони люблять ябедничати, пліткувати, осуджувати інших. Їм потрібно дізнатися про Божу вірність та Його любов до кожної людини.

- Деякі діти люблять хвалитися своїми здібностями, можливостями, матеріальною чи фізичною виштістю над іншими; проявляють лицемірство й нещирість, корисливо вибирають друзів. Дітям потрібно зрозуміти й захотіти тих духовно-моральних змін, які вони зможуть здобути в слухняності Богу.

- Деякі діти знаходяться під недобрим впливом друзів, які втягують їх у правопорушення та проступки. Їм потрібне розуміння духовно-моральних основ справжньої дружби та соціальних стосунків.

- Більшість дітей перебуває під руйнівним впливом безчесних телепрограм, фільмів, комп'ютерних ігор, рок і поп музики, низькопробних видань, які нав'язують аморальний спосіб життя й зіпсовану систему цінностей, що сприяє деградуванню особистості.

- Деякі з них регулярно споживають тютюн, алкоголь, наркотики та вже стали залежними від цього. Їм потрібно звільнитися від цих руйнівних впливів.

- Більшість дітей живе в емоційному стресі, під тиском страху, де не задовільняється їхня психологічна потреба в захисті та безпеці, любові, приналежності, визнанні, схваленні та прийнятті іншими. Їхня потреба у самореалізуванні та творчості не формулюється і не задовільняється повноцінно. Для деяких підлітків життя не має сенсу: вони живуть у депресії або думають про самогубство. Їм необхідна підтримка душеопікуна.

- Більшість дітей має проблеми із здоров'ям, деякі важкохворі, особи з інвалідністю або ж невиліковно хворі; ще деякі мають сексуальний досвід, зазнавали фізичного або сексуального насильства.

- Деякі діти мають окультний досвід або ж окультну залежність; перебувають під пагубним впливом різних культів та лженаук; на них впливають рідні, котрі заперечують вічну цінність біблійних духовно-моральних істин. Діти потребують зрозуміти свою цінність для Бога, дізнатися шлях очищення від гріха і відновлення власної гідності. Усім дітям необхідно пізнати Божі духовно-моральні істини та навчитися використовувати їх у житті, довіряючись Богу.

V. Контроль успішності й оцінювання підсумків завершення курсів:

Процес і результати духовно-морального виховання та навчання неможливо оцінювати за усталеною шкільною дванадцятибальною шкалою. Тому пропонується підсумувати вивчення щорічного курсу «Християнська етика» відмітками «Зараховано»/«Не зараховано».

Відмітка «Зараховано» ставиться, якщо учень старанно відвідував усі заняття, виконував творчі та практичні завдання, активно брав участь в різних практичних формах діяльності на уроках. Вчитель може самостійно розробляти і застосовувати різні види стимулювання і заохочення учнів на кожному рівні, а також на підсумкових уроках півріччя (призи, сувеніри, листівки, книги, поробки).

Відмітка «Не зараховано» виставляється, якщо учень пропустив більше половини занять без поважних причин, не виконував творчі та практичні завдання, не брав участь у різних практичних формах діяльності на уроках, не виявляв знання та розуміння духовно-моральних біблійних істин, не намагався застосовувати їх практично.

VI. Час та систематичність проведення уроків християнської етики:

Уроки програми «Християнська етика» проводяться в кожному класі 1 раз на тиждень.

VII. Вимоги до вчителя:

Викладати навчальний курс «Християнська етика» може тільки вчитель-християнин, який:

- знає Писання та духовно-моральні істини в ньому;
- вірить Біблії як Слово Божому;
- прагне до особистої духовно-моральної чистоти;
- має особистий досвід застосування біблійних духовно-моральних істин;
- намагається погоджувати своє життя із Божими заповідями та наказами, щоби навчати учнів не тільки на словах, а й на прикладі власного життя.

Викладаючи навчальний курс «Християнська етика», вчитель-християнин завжди може покладатися на допомогу і ведення від Бога та роботу Святого Духа в розумі та серцях учнів.

Перелік тем програми «Християнська етика»

Пояснювальний коментар

1 клас «Християнська етика вчить мене слухняности» (32 год)

I. Я створений для пізнання добра (7 год)

1. Вступ. Що таке християнська етика?
2. Добро походить від Бога, а зло з'явилося через непослух Богові.
3. Божа любов до людей перемогла зло.
4. Послух Слову Божому – це дорога життя.
5. Щасливий той, хто знайшов мудрість і набув розуму.
6. Ти можеш зростати у пізнанні добра, любови та Бога.
7. Ісус Христос навчає нас спілкуванню з Богом, щоб ми могли пізнавати Його.

II. Я хочу бути слухняним (9 год)

8. Нехай тато і мама радіють твоїм послухом.
9. Слухайся вчителя, котрий навчає правди.
10. Слухайся слів Ісуса Христа у Святому Писанні.
11. Неслухняність Богу спричинює зло.
12. Бог рятує тих, хто вірить Його словам та слухняний Йому.
13. Гордовитість та марнославство спричинюють нерозуміння та ворожнечу між людьми.
14. Віра і послух завжди винагороджуються Богом.
15. Послух Богу – прояв любови.
16. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

III. Я хочу робити добро (8 год)

17. Поділися своїм хлібом із голодними.

18. Бог сказав: «Не кради!»
19. Допоможи тому, хто цього потребує.
20. Завжди говори правду.
21. Навчайся старанно, працєю сумлінно.
22. Прагни до особистої чистоти (тілесної та духовної) та до порядку навколо себе.
23. Не лихослов, не вживай лайливих та грубих слів.
24. Будь вдячним.

IV. Я хочу дізнатися про найважливішу Божу заповідь, щоби виконувати її (8 год).

25. Люби Бога і люби свого ближнього, як себе самого.
26. Усі люди поряд – мої ближні, які потребують моєї любови.
27. Любіть ваших ворогів.
28. Будемо любити Господа, бо Він полюбив нас найперше
29. Любити Бога – вірити у воскресіння Сина Божого, Ісуса Христа.
30. Люби себе як людину, створену на подобу Божу.
31. Як хочеш, щоб з тобою чинили люди, те саме й чини ти їм.
32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

2 клас «Християнська етика вчить мене доброти та правди» (32 год).

I. Я хочу бути добрим і жити серед добрих людей (8 год).

Ми завжди можемо покластися на Божу доброту та турботу про нас.

1. Доброта спонукає людину до чуйности та милосердя.
2. Доброта допомагає бути терпливим.
3. Доброта робить серце здатним прощати.
4. Доброта вчить співчувати та співпереживати.
5. Доброта приносить радість, а злоба спричинює гіркоту.
6. Доброта служить людям, а злоба та заздрість убивають їх.
7. Доброта спонукає до життя і дарує надію.

II. Я хочу пізнавати правду і навчитися відрізняти її від брехні (8 год).

8. Правда Божа – вічна, вона була, є і буде завжди.
9. Той, хто сумнівається в правді Божій, легко потрапляє в полон брехні.
10. Бог дав Свій Закон для того, щоб ми могли дізнатися правду про добро і зло.
11. Довіряючи Божим словам, ти завжди можеш пізнавати правду.
12. Божа правда завжди втілюється, навіть якщо людина не вірить Богу.
13. Хто вірить правді Божій, той буде винагорожений.
14. Бог сповістив правду про спасіння всім людям через Свого Сина Ісуса Христа.
15. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

III. Я хочу жити і чинити по правді (8 год).

16. Ісус Христос прийшов на землю виконати Божу правду.
17. Якщо серце людини сповнене правдою Божого Слова, то вона зможе встояти під час спокуси.
18. Для життя і вчинків по правді, треба слідувати за Ісусом Христом.
19. Люди, які цураються Божої правди, залишаються в темряві нечистоти та гріха.
20. Ти зможеш жити і чинити по правді, якщо покаєшся перед Господом у своїх гріхах.
21. Ти можеш сповіщати Божу правду людям для покаяння і спасіння.
22. Хто любить правду більше, ніж миттєвий зиск, той отримає благословення Боже.
23. Будь вірним правді Божій і ніколи не поклоняйся ідолам.

IV. Я хочу, щоб наступило Царство доброти та правди (8 год).

24. Царство Боже – це Небесне Царство доброти, правди, миру та радості.

25. Господь Ісус Христос запрошує дітей приходити до Нього, бо таких є Царство Боже.

26. Шукайте найперше Царства Божого та правди Його.

27. Своєю смертю на хресті Цар Ісус відкрив нам вхід у Своє Небесне Царство.

28. Христос воскрес і вознісся на Небеса, щоби приготувати Своє Царство для нас.

29. Незабаром Цар Христос прийде з Небес у Своїй славі.

30. Уважно слухай Слово Боже та розумій його, щоби приносити плід для Царства Небесного.

31. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

3 клас «Християнська етика вчить мене віри та праведности» (32 год).

I. Я хочу дізнатися що таке віра, і як вона проявляється у житті (8 год).

1. Віра – це впевнене очікування виконання Божих обітниць.

2. Віра зберігає життя, а зневіра веде до смерті.

3. По вірі Бог дарує спасіння та духовне прозріння.

4. Віра спонукає звертатися до Бога з проханням про допомогу й отримувати прошене.

5. Віра допомагає перемогти страх, впевняє у Божому захисті.

6. Віра наповнює серце Божим страхом, який дає мудрість та веде до життя.

7. Віра дозволяє слухати Господа та розуміти Його істину.

8. Віруючий в Ісуса Христа, воскресне для вічного життя та побачить Божу славу.

II. Я хочу дізнатися, що таке вірність, щоб бути вірним (8 год).

9. Господь навчає нас вірности, бо Він самий є вірним.

10. Вірність спонукає любити добро і ненавидіти зло.

11. Якщо залишишся вірним Богові, відкидаючи гріх, то Господь зробить тебе успішним у твоїх справах.

12. Бог дає мудрість вірному, вивищує його і рятує від небезпеки.

13. Вірність робить людину милосердною, наділяє почуттям відповідальності за життя інших.

14. Вірне серце прощає образи і любить ближніх.

15. Спрямована в майбутнє вірність, допомагає терпеливо чекати Ісуса Христа Спасителя.

16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

III. Я хочу дізнатися, що таке праведність, щоб жити праведно (8 год).

17. Праведність – це Божий дар, дарований через віру в Ісуса Христа.

18. Праведний з радістю служить Господу, а безбожник гине в ідолопоклонстві.

19. Покання – перший крок до праведности, а гордість і самозадоволення – шлях до гріха і смерті.

20. Любов до збагачення перешкоджає людині успадкувати вічне життя і бути праведною.

21. Намагайся шукати Господа, щоб одержати спасіння і жити праведно.

22. Праведник набуває ясного розуму, а безбожник губить розум у пияцтві.

23. Уста праведника дають мудрість, а язик безбожного – знаряддя смерті.

24. Праведник твердо й мужньо обстоює Божу правду.

IV. Я хочу, щоби віра й праведність наповнювали життя близьких мені людей (8 год).

25. Віра і праведність зміцнюють любов та повагу в сім'ї.

26. Віра і праведність роблять людей дружелюбними та доброзичливими.

27. Віра і праведність спонукають до жертвовності, любови та відданости.

28. Невіра й неправедність призводять до зради та смерті.

29. Праведний Христос постраждав за нас, неправедних, щоб за нашою вірою дати нам праведність.

30. Христос відкриває розум до пізнання Писання, де написано як жити у вірі та праведності.

31. Праведники засяють як сонце у Божому Царстві.

32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

4 клас «Християнська етика вчить мене чесности, справедливости й милосердя» (32 год)

I. Я хочу бути чесним, щоби йти шляхом правди (8 год)

1. Чесний не боїться брати відповідальність за свої провини.
2. Чесний терпеливо чекає благословення, а не бере його хитрістю.
3. Чесне визнання своєї провини веде до примирення з людьми та Богом
4. Чесний любить правду, а безбожний шукає брехні.
5. Чесність спонукає відповідально ставитися до громадських грошей і майна.
6. Чесний завжди говорить правду, навіть якщо вона не подобається іншим.
7. Чесному Бог дає мудрість відкривати правду іншим людям.
8. Чесний виконує свої обов'язок добросовісно й безкорисливо.

II. Я хочу знати і розуміти, що таке справедливість (8 год).

9. Справедливість походить від Бога, і тільки Бог є цілковито справедливим та праведним.
10. Той, хто зневажає справедливість, ображаючи інших, стає на дорогу беззаконня і буде покараний.
11. Справедливість Божого Закону звільняє пригноблених із рабства.
12. Згідно із Законом Божої справедливості за вперту неслухняність завжди наступає покарання.
13. Божі дії завжди справедливі та милосердні.
14. Той, хто вірить у Божу справедливість, побачить спасіння.
15. Справедливий Божий Закон наказує людині мати правильні стосунки із Богом.
16. Справедливий Божий Закон вчить вибирати добро і відкидати зло у стосунках між людьми.

III. Я хочу, щоби справедливість і милосердя наповнювали моє життя (8 год).

17. Бог дав нам Свого Сина, в Якому проявив Свою справедливість та милосердя.

18. Ісус Христос навчає нас бути милосердними у цьому несправедливому світі.

19. Милосердна людина чинить милість, не потребуючи визнання та слави.

20. Не суди інших, щоб не порушувати закон Божої справедливості й милосердя.

21. Відрікайся від ідолослужіння й окультизму, щоби не втратити спасіння та милість Божу.

22. Справедливість і милосердя Боже явлені всім людям, незалежно від кольору шкіри, мови чи національності.

23. Будь милосердним до молодших і допомагай їм навертатися до Бога.

24. Справедливість Божого Закону вимагає від тебе послуху батькам та вчителям.

IV. Я хочу мати добре сумління, щоб чинити справедливо і милосердно (8 год).

25. Людина з добрим сумлінням прагне чинити чесно і справедливо.

26. Ніколи не заглушуй внутрішній голос свого сумління щоб не стати на дорогу смерті.

27. Людина, яка згрішила, потребує покаяння і очищення сумління від тягару провини.

28. Нехай внутрішній голос твого сумління буде сильніший за ті, які закликають вчинити гріх.

29. Добре сумління спонукає до милосердя, а опоганене робить серце запеклим.

30. Добре сумління прагне до правди, а опоганеному гроші дорожчі за істину.

31. Добре сумління допомагає приносити плоди слухняності для Божого Царства.

32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

5 клас «Християнська етика вчить мене любити Бога і любити ближнього» (32 год)

I. Я хочу дізнатися, чому потрібно любити Бога (8 год).

1. Полюби Господа Бога, Творця твого, Який дарував тобі життя.
2. Полюби Господа, Всемогутнього і люблячого Творця, Який у Своїй руці тримає весь світ.
3. Полюби Господа, Бога твого, Який дає хліб щоденний.
4. Полюби Господа, Який дав нам Своє Слово – Біблію.
5. Полюби Господа, Бога твого, Який рятує від гріха й смерти.
6. Полюби Господа, Який хоче пробачити всі твої гріхи та беззаконня
7. Полюби Господа, Бога твого, Який очищує від усілякого гріха.
8. Полюби Бога, Який віддав Свого Сина, щоб ти мав життя вічне.

II. Я хочу, щоб любов до Бога наповнювала моє життя (8 год).

9. Якщо ти любиш Бога, поклоняйся Йому в душі і в правді.
10. Якщо ти любиш Бога, поклоняйся тільки Йому й бережи себе від ідолів.
11. Якщо ти любиш Бога, будь Йому слухняним і не гріши.
12. Якщо ти любиш Бога, віруй в ім'я Його Сина Ісуса Христа.
13. Якщо ти любиш Бога, довіряй Йому і ніколи не сумнівайся в Його любові.
14. Якщо ти любиш Господа, будуй своє життя на твердій основі Слова Божого.
15. Якщо ти любиш Бога, прославляй Його як Господа та Царя.
16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин

III. Я хочу дізнатися, чому потрібно любити ближнього як себе самого (8 год)

17. Люби ближнього, бо він так само створений на образ Божий.
18. У любові до ближнього ти виконуєш Божу заповідь.
19. Проявляючи любов до ближнього, ти проявляєш любов до Бога.

20. Любов до ближнього перемагає зло і допомагає чинити згідно з Божою волею.

21. Господь любить твого ближнього так само, як і тебе.

22. Через приклад твоєї любови до ближнього, ти і його навчиш любити ближніх.

23. Тільки любов допоможе тобі служити твоєму ближньому.

24. Любячи свого ближнього, ти виявляєш йому вічну Божу любов.

IV. Я хочу навчитися любити ближнього як себе самого (8 год)

25. Проявляй доброту й милосердя до твого ближнього.

26. Поважай працю ближнього і ніколи не намагайся привласнити чуже майно.

27. Співчувай чужому болю і дбайливо стався до людського життя.

28. Вживай лише добрі слова в спілкуванні й ніколи не ображай ближнього лихослів'ям.

29. Пробачай образи твоєму ближньому й прагни до миру.

30. Учися визнавати свою провину й просити вибачення.

31. Не возвеличуйся над своїм ближнім, а проявляй дружелюбність та шанобливість.

32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

6 клас «Християнська етика вчить мене вибрати добро й відкидати зло (32 год)

I. Я хочу дізнатися, звідки походить добро, і як з'явилося зло, щоб розрізнити їх у житті (8 год)

1. Добро (благо) походить від того, хто любить Бога, воно було, є і буде вічно.

2. Зло виникло через гордість та заколот занепаłego ангела, засудженого на вічну смерть.

3. Бог дав тобі свободну волю, щоб ти творив добро, а не розмножував зло

4. Людина стала схильна до зла через гріхопадіння, тому що не повірила словам Бога й не послухалася Його.

5. Бог наказує вибирати добро й панувати над гріхом, ухиляючись від злого.

6. За Божим законом зло осуджується та карається смертю

7. Прагнення звеличитися, панувати і прославитися – це зло, яке руйнує стосунків з Богом та іншими людьми.

8. У своєму житті ти зможеш обирати добро і відкидати зло, якщо проситимеш мудрості в Господа.

II. Я хочу навчитися робити добро, ухиляючись від зла (8 год)

9. Для вчинків добра потрібно мати гідні плоди покаяння.

10. Ти здобудеш перемогу в спокусах, якщо застосовуватимеш у житті заповіді Божі.

11. Ти зможеш чинити добро, якщо будеш слухняним Господеві.

12. Тобі потрібно вчитися у Господа Ісуса Христа, щоби робити добро.

13. Ти зможеш чинити добро, якщо будеш милосердним до людей.

14. Збирай у серці лише добрий скарб, щоб робити добро.

15. Прагни до світла, щоб усі твої справи були добрими.

16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

III. Я хочу, щоб усі люди обирали добро й відкидали зло (8 год)

17. Бог послав у світ Свого Сина, щоб ми обрали благо (добро й життя) та відкинули зло (гріх і смерть).

18. Прагнучи до добра, віруй у Господа Ісуса Христа, щоб народитися згори і ввійти в Царство Боже.

19. Шукай найперше Царства Божого, і тоді зможеш відкинути грошолюбство та жадібність.

20. Роби добро, не опоганюючись злом користолюбства, хабарництва й підкупу.

21. Вибираючи добро, відкинь зло куріння, пияцтва та наркоманії.

22. Прагнучи до добрих діл, відкинь усіляку брехню і завжди працюй чесно.

23. Бережи добре ім'я і не опоганюй себе крадінням.

24. Працюй чесно і сумлінно, перемагаючи зло лінощів та недбалости.

IV. Я хочу навчитися жити так, щоб увійти у вічне Царство добра і любови (8 год).

25. Твердо йди шляхом добра і ніколи не заздри.

26. Будь вірним і не опоганюй себе гріхом зрадливости.

27. Чини добро в правді і не ганьби себе лжесвідченням.

28. Прийми своїм Царем Господа Ісуса Христа, Який віддав життя за тебе.

29. Віруй у Господа Ісуса Христа й отримаєш вічне життя в Його Царстві добра і любови.

30. Не наслідуй земних кумирів, а наслідуй тільки Господа Ісуса Христа.

31. Очікуй приходу Царя Господа Ісуса Христа з молитвою та пильністю.

32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин.

7 клас «Християнська етика допомагає мені правильно вибрати життєву дорогу» (32 год).

I. Для свого життя я вибираю дорогу віри й праведности (8 год).

1. Довір свою дорогу Господеві та поклади свою надію на Нього.

2. На початку своєї дороги життя довірся Господу Ісусу Христу з відкритим серцем.

3. Іди дорогою віри, радіючи прощенню та оправданню, яке дає Господь.

4. Зміцнюй свою віру слуханням Слова Божого.

5. Вибери добру й праведну дорогу, вказану Словом Божим.

6. Твердо йди дорогою Божою і не слухай тих, хто хоче тебе звести з неї.

7. Стережися і уникай тих, хто повстає проти Господньої дороги.

8. Сміливо йди дорогою віри та праведности, котра веде в життя вічне.

II. На своїй життєвій дорозі я хочу мати справжній ідеал і приклад для наслідування (9 год).

9. Будь твердим і мужнім на дорозі слухняности Богові, як Ісус.

10. Намагайся пізнавати і виконувати накази Божі, як Гедеон.

11. Навчися слухати і відгукуватися на слова Бога, як Самуїл.
12. Щоб стати людиною по серцю Божому, будь скромним і смиренным, як Давид.
13. Не будь бунтівником, як Авесалом, щоб тобі не загинути.
14. Намагайся нести людям істину Слова Божого, як Ісая та Єремія.
15. Будь вірним Господу, незважаючи на труднощі та небезпеки, як Даниїл.
16. Бережи віру і дотримуйся правди Божої, як апостол Павло.
17. Наслідуй Господа Ісуса Христа у терпінні, святості та любові.

III. Я хочу досягнути радості плідного творчого життя, ідучи Божою дорогою (7 год).

18. Намагайся приносити добрі духовні плоди впродовж своєї життєвої дороги.
19. Приносячи плоди в кожній добрій справі, зростає у пізнанні Бога та Його волі.
20. Проси мудрости в Господа, щоб приносити добрі плоди.
21. Не нищи землю, а намагайся плідно працювати на ній.
22. Розрізняй людей за плодами їхніх вчинків, і не знайся з тими, хто приносить погані плоди.
23. Щедро ділися добрими плодами своєї праці, щоб множилися плоди правди.
24. Приноси добрі плоди праведника, щоб їсти плоди з дерева життя.

IV. Я хочу зберегти моральну чистоту та благочестя, прагнучи до Царства Божого (8 год).

25. Іди дорогою благочестя, щоб отримати благословення Боже.
26. Перебувай у правді Слова Божого, щоб завжди бути готовим до добрих діл.
27. Прагнучи придбати чуйне і мудре серце, завжди зберігай ясність та чистоту розуму.
28. Учися приборкувати свого язика і зберігай себе непоганеним від світу.

29. Бережи себе в чистоті цнотливості, щоби Бог повністю освятив тебе.
30. Очищайся від погані гріха, проходячи небезпечними дорогами спокус.
31. Прагни стати переможцем та отримати від Господа нагороду на святій дорозі до Царства Божого.
32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

8 клас «Християнська етика любови, дружби та спілкування» (32 год).

I. Я створений на подобу Божу для спілкування, дружби та любови (8 год).

1. Ознайомлення. Християнська етика – духовно-моральна основа стосунків та спілкування.
2. Спілкування – вияв найвищого блага (добра), що походить від Бога.
3. Спілкування – найвища цінність стосунків між людиною та Богом, між людиною та іншими людьми.
4. Гріх зруйнував духовно-моральну основу стосунків та спілкування людини з Богом.
5. Гріх зруйнував стосунки та спілкування одне з одним, посіяв ворожнечу між людьми.
6. Бог у Своему Сині Ісусі Христі відновив стосунки та спілкування з людиною, перемігши зло любов'ю.
7. Ісус Христос приніс нам примирення з Богом, щоб ми могли спілкуватися з Ним.
8. За свого життя на землі Ісус Христос показав нам духовно-моральні Божі принципи стосунків та спілкування.

II. Я хочу дізнатися християнські духовно-моральні принципи стосунків та спілкування, щоби застосовувати їх у житті (8 год)

9. Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне.
10. Блаженні плачучі, яких утішає Сам Бог.
11. Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю.
12. Блаженні голодні й спрагли правди, яких насичує Сам Бог.

13. Блаженні гнані за правду, бо їм належить Царство Небесне.
14. Блаженні милостиві, яким Бог виявляє милість.
15. Блаженні чисті серцем, бо такі побачать Бога.
16. Блаженні миротворці, яких Бог називає Своїми синами.

III. Я хочу дізнатися, що таке любов, щоби навчитися любити (8 год).

17. Любов – універсальний принцип спілкування та стосунків, який нам дав Бог.
18. Любов – це прояв благоволення, ставлення, яке дає благо (добро).
19. Любов возвеличує, але ніколи не возвеличується.
20. Друг любить в усі часи: і в радості, і в горі.
21. Еротична любов – основа одухотвореної інтимної близькості між чоловіком і жінкою в шлюбі.
22. Любов Божа, виливаючись у наші серця, перемагає зло і наділяє людинолюбством.
23. Любов виганяє страх, породжений гріхом, і наповнює серце страхом Божим.
24. Любов більша за віру й надію, вона вічна і ніколи не вичерпується.

IV. Я хочу, щоб вічна Божа любов сповнювала моє серце і проявлялася в житті (8 год).

25. Любов готова служити іншим.
26. Любов прощає, усе покриває та переносить.
27. Любов довготерпелива і жертвна.
28. Любов усьому вірить, завжди довіряє і не замислює зла.
29. Любов не заздрить і не зловтішається.
30. Любов перемагає ворожнечу і ненависть.
31. Виявляти любов означає приймати людину такою, якою вона є, і спрямовувати її до висоти Небесного Царства.
32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

9 клас «Християнська етика соціальних взаємин і спілкування» (32 год).

I. Мої стосунки і спілкування з однолітками можуть будуватися на духовно-моральних християнських принципах вірності, щирости та безкорисливости (8 год).

1. Прагнення до правди та пошук істинного сенсу життя можуть об'єднувати людей у справжній дружбі.

2. Хибні, гріховні цілі й загальні порочні інтереси створюють ілюзію дружби та ведуть до згубних наслідків.

3. Вірність, відданість і жертвність – необхідні моральні принципи справжньої дружби.

4. Нещирість, лицемірство і підступність – це зло, яке руйнує стосунки та веде до загибелі.

5. Здатність щадити та прощати – безцінний дар.

6. Справжня вірна дружба завжди безкорислива.

7. Той, хто возвеличується над іншими, буде принижений і покараний.

8. Друзі відповідальні одне перед одним за збереження добрих та щирих стосунків.

II. Стосунки юнака та дівчата можуть будуватися на християнських принципах відповідальности, шляхетности та моральної чистоти (6 год).

9. Здатність закохуватися закладена в чоловіка і жінку для вступу в шлюб.

10. Закоханість юнака та дівчини покладає на них відповідальність одне перед одним, а також відповідальність за своє майбутнє.

11. Безвідповідальні сексуальні зв'язки, які Біблія називає гріхом розпусти, призводять до хвороб, страждань і смерті.

12. На тих, котрі штовхають молодь на дорогу розпусти та розбещености, чекає суворе Боже покарання.

13. Зберігай чистоту й цнотливість від юності, щоб мати щасливу та міцну сім'ю.

14. Для створення щасливої сім'ї необхідно досягти віку фізіологічної, душевної, моральної та духовної зрілості.

III. Мої стосунки зі старшими можуть будуватися на духовно-моральних християнських принципах доброзичливості, поваги та вдячності (7 год).

15. Шануй своїх батьків, якщо хочеш жити довго та щасливо.

16. Ніколи не говори злого на своїх батьків, щоб тебе не спіткало покарання Боже.

17. Ніколи не супереч своїм батькам, щоб жити в благословенні Божому.

18. Вивчивши Божі заповіді батькам про виховання дітей, ти зможеш зрозуміти, що таке батьківський обов'язок.

19. Будь вдячний своїм батькам, виконуючи обов'язок перед ними.

20. Поважай тих, хто навчає тебе добру і завжди будь вдячним своїм вчителям та наставникам.

21. Остерігайся старших, які схиляють молодь до зла.

IV. Мої взаємини з суспільством можуть будуватися на принципах християнського й громадянського обов'язку, слухняності державним законам та конституційному праву свободи совісті (4 год)

22. Прагни працювати чесно й сумлінно, щоб приносити користь собі та людям, а також отримати благословення Боже.

23. Проси допомоги в Господа, щоб виконати свій громадянський обов'язок, не порушуючи Божих заповідей.

24. Не порушуй державних законів і не ухиляйся від сплати податків, щоб отримати Боже благословення.

25. Моліться за ваших правителів у лагідності та смиренності, бо всяка влада – від Бога.

V. Мої стосунки та спілкування з Богом можуть будуватися на християнських принципах віри (довіри), смирення і послуху (7 год)

26. У вірі будь твердим і непохитним, досягаючи вірою праведності та спасіння для душі.

27. Прагни до виконання доброї і досконалої волі Божої.

28. Перебувай у Христі та в Його слові, щоб знайти небесний сенс життя.

29. Знайди свій вічний небесний скарб, набувай і примножуй його.

30. Ніколи не опоганюйся гріхами ідолослужіння й окультизму, щоб не потрапити під Божий суд.

31. Перебувай у спілкуванні з Богом, щоб розуміти дорогу, якою Він хоче тебе вести.

10 клас «Християнська етика соціальних і сімейних взаємин» (32 год)

I. Бог створив чоловіка і жінку для єдності в шлюбі (6 год).

1. Бог створив чоловіка й жінку для подружньої єдності в спільності та любові.
2. Шлюб чоловіка й жінки усуває проблему самотности людини.
3. Шлюб призначений для того, щоб, гармонійно доповнюючи одне одного, чоловік і жінка здобули в ньому щастя.
4. Шлюб чоловіка й жінки, установлений Богом, об'єднує їх в одне тіло.
5. У шлюбі необхідна духовна, душевна й тілесна єдність.
6. Шлюб встановлений Богом для того, щоб чоловік і жінка, народжуючи дітей, примножували людський рід.

II. Гріх зруйнував основу шлюбу чоловіка та жінки (4 год).

7. Гріх став перешкодою для повної єдності чоловіка й жінки в шлюбі та спричинив появу полігамії.
8. Гріх зруйнував щастя шлюбу чоловіка й жінки, підштовхуючи їх до невірності та розлучення.
9. Гріх спотворив здатність до духовної єдності чоловіка й жінки в шлюбі, замінивши його пожадливістю фізіологічних інстинктів.
10. Гріх зробив людей безвідповідальними у народженні дітей.

III. Віра, послух і любов – необхідні умови для Божого благословення в шлюбі (3 год)

11. Віра й присутність Божої благодати є необхідними умовами для створення сім'ї.
12. Послух подружжя заповідям Божим – основа щасливого шлюбу.
13. Благословенний міцний шлюб між чоловіком і жінкою створюється тільки на підставі любови до Бога та одне до одного.

IV. Рішення одружитися й створювати сім'ю вимагає від юнака та дівчини відповідальності та серйозної підготовки (9 год)

14. Зберігай від юності чистоту й цнотливість, щоби отримати Боже благословення.

15. Рішення людини не одружуватися покладає особливу відповідальність зберігати чистоту й цнотливість протягом усього життя.

16. Для одруження необхідно досягти віку фізіологічної, душевної та духовної зрілості.

17. Вибирай супутника життя відповідно до твоїх ідеалів і цінностей, якщо ти хочеш здобути щастя в шлюбі.

18. Відповідальність людини перед Богом за своє життя передбачає серйозне ставлення до вибору подружжя.

19. Для того, щоб знайти справжню любов у шлюбі, необхідно перевірити серйозність своїх почуттів і намірів.

20. Боже благословення для сімейного життя отримують ті хлопець і дівчина, які зберегли чистоту дошлюбних стосунків.

21. Для того щоб подружнє життя було довгим і щасливим, шануй своїх батьків і проси благословення на шлюб.

22. Момент одруження, як початок відповідального періоду життя людини, потребує Божого благословення і реєстрації за законами суспільства.

V. Гідне життя в шлюбі й міцні сімейні стосунки передбачають велику відповідальність подружжя перед Богом, сім'єю та суспільством (10 год).

23. Укладання шлюбу передбачає відповідальність чоловіка й дружини за матеріальне благополуччя сім'ї.

24. Після одруження кожен стає відповідальним перед сім'єю за свої звички й стан здоров'я.

25. Подружжя несуть відповідальність за те, щоб у сім'ї панували мир і радість.

26. Людина відповідальна за свій духовний стан, який визначає подружні стосунки й впливає на життя всієї сім'ї.

27. Подружжя відповідає перед Богом за спільне вирішення питань планування сім'ї.

28. Чоловік і жінка несуть відповідальність перед Богом за життя кожної дитини, яку дає їм Господь.

29. У шлюбі кожен несе відповідальність перед Богом за дбайливе ставлення до здоров'я й життя одне одного.

30. Шлюб накладає на подружжя відповідальність любити одне одного і в радості і в горю.

31. Вступаючи в шлюб, кожен стає відповідальним за добре й шанобливе ставлення до батьків чоловіка чи дружини.

32. Підсумковий урок. Повторення духовно-моральних істин.

11 клас «Християнська етика соціальних і сімейних взаємин» (32 год)

I. Перші кроки юнака й дівчини до єдності в шлюбі (3 год)

1. Вступаючи в шлюб, чоловік бере жінку в дружини, а жінка виходить за нього заміж.

2. Для благословення шлюбу потрібно, щоб Бог поєднав нареченого й наречену.

3. Бог наказує чоловіку залишити батька й матір та приліпитися до своєї дружини, щоб стати одним тілом.

II. Християнські принципи єдності чоловіка й жінки в шлюбі на все життя (8 год).

4. Об'єднуючи чоловіка й жінку в одне тіло, шлюб укладається на все життя.

5. Кожному чоловікові голова Христос, а голова дружині – чоловік.

6. Господь благословляє чоловіка, який бере на себе відповідальність за сім'ю, виконуючи Божий наказ бути головою.

7. Дружина створена Богом для чоловіка, тому має підкорятися йому як голові.

8. Внутрішня краса лагідної та смиренномудрої дружини – коштовність перед Богом.

9. Установивши шлюб, Бог освятить інтимну близькість чоловіка і дружини як важливу умову єдності в одному тілі.

10. Бог благословляє подружню вірність і суворо карає гріх перелюбу.

11. Єдність подружжя в одному тілі повинна виражатися в їхніх повсякденних стосунках і спілкуванні.

III. Християнські принципи стосунків та спілкування в сім'ї (11 год).

12. Любов і мир – основні християнські принципи стосунків у сім'ї.
13. Взаємоповага й пошана – необхідні умови щасливого та благословенного шлюбу.
14. Богові до вподоби, щоб стосунки в сім'ї будувалися на принципах правди, довіри та щирости.
15. Треба втримувати язик від зла й підступних слів, щоби зберігати в сім'ї мир та спокій.
16. Терпіння допомагає стосункам у сім'ї, а гнів і роздратування їх руйнують.
17. Прощайте одне одного, щоб отримати Боже прощення і благословення.
18. Прагнучи до Божого благословення в сім'ї, подружжю необхідно дбати про чистоту своїх сердець.
19. Для творення християнської сім'ї необхідна гармонія внутрішньої та зовнішньої краси життя подружжя.
20. Для матеріального благополуччя міцної та щасливої сім'ї необхідна добросовісна праця подружжя.
21. Сім'ї, де подружжя зберігає вірність і любов, не страшні ні бідність, ні багатство.
22. Для створення щасливої сім'ї подружжя має зберігати чистий і ясний розум, здобуваючи мудрість від Бога.

IV. Відповідальність батьків – виховати слухняних Богу дітей (6 год)

23. Бог дає подружжю дітей, щоб вони виростили їх вірними Божими дітьми.
24. Господь наказує батькам навчати дітей Слову Божого та приводити їх до Ісуса Христа.
25. Бог доручає батька навчити дітей основних християнських якостей: смиренности, лагідности, слухняности.
26. Батькам мають підтримувати виважену дисципліну в сім'ї, щоб виховати дітей слухняними Богу.
27. Батьки відповідальні перед Богом за те, щоби навчити своїх дітей працювати творчо й сумлінно.
28. Батьки мають бути одностайними в поглядах, методах та способах виховання дітей, щоб у сім'ї панували любов і повага.

V. Бог – джерело любови, вірности та єдности в сім'ї (4 год)

29. Бог дає сім'ї єдність у мирі та любови, коли вона збирається для харчування духовним Хлібом – Словом Божим.

30. Об'єднуючи сім'ю в молитві, Господь обіцяє відповісти на всі її потреби та прохання.

31. Об'єднуючи сім'ю у вірі, Бог допомагає їй пильнувати та жити в очікуванні Господа Ісуса Христа.

32. Підсумковий урок. Повторення духовно-моральних істин.

1-й клас Християнська етика вчить мене слухняности (32 год)

I. Я створений, щоби пізнавати добро (7 год)

Урок 1. Вступ. Що таке християнська етика? (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1,2; Євангеліє від Івана 5:39; 1 Івана 4:9; 1 Тимофію 1:15.

• Християнська етика – це Божі закони та заповіді, дані нам у Біблії для того, щоби ми робили добро, проявляючи любов до всіх, хто поряд. Біблія – це Божі слова, записані для того, щоби ми вчилися пізнавати і робити добро, відрізнити добро від зла, та відкидати зло. Християнська етика вчить нас слухняности батькам та Богу.

• Бог любить нас. Він створив для нас цей світ, щоби ми пізнавали добро й красу. Земля і все, що на ній існує – жива і нежива природа, потребує любови й турботи. Ми, люди, створені для любови та спілкування. Бог створив світ і людину без зла та гріха.

• Проте в світі ми бачимо, що не всі люди бажають робити добро та виявляти любов. Земля страждає, жива та нежива природа гинуть від зла:

забруднені ґрунт, вода, повітря. Знищуються тварини. Люди ворогують, багато дітей залишаються сиротами. Зло, гріз призводить до руйнування і смерті.

- Було потрібно, щоб на землю прийшов Син Божий Ісус Христос. Він прийшов, щоби врятувати нас від зла та гріха та перемогти зло добром. Кожен із нас потребує пізнання Слова Божого, щоби пізнати Божу любов, яку Бог виявив нам у Своему Сину Ісусу Христу. Читаючи Біблію, ми можемо пізнати Божі закони та заповіді, щоби робити добро, виявляючи любов до всіх, хто поряд.

Урок 2. Добро походить від Бога, а зло з'явилося через непослух Богові (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2, 3; Міхей 6:8; 3 Івана 1:11.

- Добро походить від Бога. Бог добрий і створив світ без зла. Проте одного разу один із створених Богом ангелів запишався і не послухався Бога. З тих пір у світі з'явилося зло. Зло – це непослух та гордовитість. Неслухняний (занепалий) ангел (сатана, диявол) в подібні змія обманув перших людей Адама та Єву і намовив їх не слухатися Бога.

- Коли перші люди не послухалися Бога, у їхніх серцях з'явилося зло – гріх. Зло та гріх призводить до руйнування та смерті (тілесної та духовної).

- Добро – це послух, смиренність і повага (шанобливість). Ці риси приносять у життя мир, любов та радість.

- За свої непослух, непокірність і неповагу тобі необхідно попросити прощення у Бога, а також у тих, кого ти не слухаєшся.

Урок 3. Божа любов до людей перемогла зло (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 3:16; 19:16-37; Римлянам 3:23; 6:23; 1 Коринтян 15:3,4; 2 Коринтян 5:15,21.

- Бог так любить кожного з нас, що послав до нас Сина Свого Ісуса Христа, щоби Він переміг зло Своїм послухом та любов'ю.

- Ісус Христос помер на хресті через гріхи кожного з нас. Він воскрес із мертвих, щоби кожен із нас міг отримати вічне життя з Богом.

- Ти також зможеш перемагати зло і гріх добром, якщо повіриш у Божу любов до тебе, повіриш у Сина Божого Ісуса Христа.

Урок 4. Послух Слову Божому – дорога життя (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 24:33-47; Євангеліє від Івана 3:36.

• Ісус Христос воскрес! Сьогодні Він з Отцем на Небі. Господь хоче, щоб ти розумів Слово Боже та був слухняний йому.

• Неслухняність Слову Божому – це гріх, який накликає Божий гнів і призводить до покарання.

• Якщо ти хочеш вибрати життя слухняності Богу і Його Слову, ти можеш сказати про це Господу в молитві.

Урок 5. Ти можеш зростати у пізнанні добра і любови, у пізнанні Бога (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 2:41-51; 2 Петра 3:18.

• Ти можеш навчитися слухати і любити Слово Боже, як любив його слухати Ісус, коли був ще маленьким.

• Читаючи та слухаючи Біблію, ти зможеш духовно зростати, все більше пізнаючи Господа Ісуса Христа.

Урок 6. Щасливий той, хто знайшов мудрість і набув розуму (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 3:13-14; 23:12; Євангеліє від Івана 5:39; 2 Тимофію 1:5; 3:16-17.

• Біблія є джерелом мудрості, бо вона є Словом Божим. Біблія вчить нас розрізняти добро і зло та допомагає вибрати добро.

• Віруючий хлопчик Тимофій знайшов мудрість, бо любив Слово Боже та вірив йому.

• Ти також можеш знайти мудрість, якщо старанно навчатимешся зі Слова Божого.

Урок 7. Ісус Христос навчає нас спілкуванню з Богом, щоб ми могли пізнавати Його (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 6:9-13; Филип'ян 4:6,7; Приповісті 15:29.

• Молитва «Отче наш» є взірцем шанобливого та благоговійного спілкування з Богом – люблячим Небесним Отцем.

- У молитві ти також можеш дякувати Богові, просити в Господа прощення за свої гріхи, виявляти Йому свої бажання, розповідати Йому про свої потреби, просити в Нього допомоги та благословення.

II. Я хочу бути слухняним (9 год)

Урок 8. Нехай тато і мама радіють твоєму послуху (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:12; Повторення Закону 5:16; Приповісті 23:22, 24, 25; Колоссянам 3:20.

- Слухатись і поважати батьків є дуже важливою Божою заповіддю. Не слухатися батьків – це гріх перед Богом.
- Як добре мати люблячих батьків! Будь вдячним Богу за своїх батьків. Ти можеш виявляти свою любов до них, слухаючись та поважаючи їх.
- Багато дітей зараз не мають батька, матері чи обох батьків. Сирітство – це зло для дитини. Якщо серед твоїх друзів є сироти, проявляй любов до них.

Урок 9. Слухайся вчителя, котрий навчає правди (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 23:12; Євангеліє від Івана 1:15-34; Євреям 13:17

- Йоан Хреститель навчав правди та прорікав прихід Спасителя.
- Зверни своє серце до навчання, а вуха твої до розумних слів. Слухайся тих, хто вчить тебе добра та правди.

Урок 10. Слухайся слів Ісуса Христа у Святому Писанні (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 2:1-11; Повторення Закону 18:15-19; Дії 3:22.

- Якось Ісус Христос прийшов на весілля в Кану Галилейську, де до Нього звернулися за допомогою. Коли люди послухалися Ісуса та зробили так, як Він сказав, вони побачили диво від Господа.
- Слухайся слів Ісуса Христа, записаних у Біблії. Роби так, як Ісус Христос говорить у Святому Писанні.

Урок 11. Неслухняність Богу спричинює зло (1 година)

Біблійні уривки: Буття 4:1-15; Дії 3:19.

- Каїн був неслухняним Богу, а Авель хотів жити так, щоби Бог був задоволений ним. Непослух Каїна привів його до зла, в якому він не хотів розкаятися. Бог покарав Каїна.
- Невизнання свого гріха, жорстокість та гнівливість – це зло, яке веде до смерті.
- Якщо ти попросиш прощення у Бога за свій непослух, за всі вчинки, у яких ти проявив жорстокість і гнів, то Бог простить тебе й збереже від зла.

Урок 12. Бог рятує тих, хто вірить Його словам і слухняний Йому (1 година)

Біблійні уривки: Буття 6:5-22; 7:1-24; 8:1-22; 9:1-17; Ісая 45:22; Дії 2:21.

- Ной повірив Богу, послухався Господа, збудував ковчег спасіння та був врятований Богом.
- Довіряй Господеві, будь Йому слухняним, і Бог врятує тебе від зла та гріха, а також від карі за гріх.

Урок 13. Гордовитість і марнославство спричинюють нерозуміння та ворожнечу між людьми (1 година)

Біблійні уривки: Буття 11:1-9; Псалми 118:21; 1 Петра 4:6.

- Руїни незавершеної Вавилонської вежі – пам'ятник людської гордовитости та марнославства.
- Гордовитість, марнославство і хвастощі – це гріх, який призводить до нерозуміння і ворожнечі між людьми.
- Коли в тебе проявляється гордовитість, марнославство і хвастощі, попроси в Бога прощення, а також попроси, щоб Він допоміг тобі бути лагідним, смиренным, скромним та дружелюбним.

Урок 14. Віра і послух завжди винагороджуються Богом (1 година)

Біблійні уривки: Буття 12:1-8; 13:14-18; 15:1-6; 17:1-8; Римлянам 10:17; Галатам 5:5,6; Євреїв 11:8-16.

- Авраам повірив Господу, послухався Його та пішов у землю, в яку направив його Бог. Бог обіцяв, що саме в Ханаанській землі від Авраама вийде чисельний народ, через який благословляться усі народи землі. Авраам повірив Господеві та отримав від Нього нове ім'я, що означає «батько багатьох народів». Бог дай

Йому велику нагороду за віру та послух: Авраам став отцем єврейського народу, у якому народився обіцяний Богом Спаситель усіх людей – Ісус Христос, Син Божий. Земля єврейського народу, яку Бог призначив для нього, пізніше була названа Ізраїлем.

- Віра від слухання, а слухання від Слова Божого. Слухаючи Боже Слово, ти можеш підкріплюватися у вірі та вчитися послуху.

Урок 15. Послух Богу – прояв любови (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 1:26-38; 2:1-20; 1 Івана 5:3; Римлянам 5:19; Євреїв 5:8,9; 10:5-7

- Народження Ісуса Христа. Син Божий, залишивши Небеса, прийшов на землю немовлятком. Він виконав волю Бога, Свого люблячого Отця. Ісус Христос завжди був слухняний Своєму Небесному Отцеві.
- Ти можеш виявляти любов до Бога, виконуючи Його заповіді.

Урок 16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

- Я створений, щоби пізнавати добро, яке походить від Бога, щоби пізнавати самого Бога.
- Божа любов, яку Бог проявив до нас у Своєму Сині Ісусі Христі, перемогла зло.
- Послух Слову Божому – дорога життя.
- Я можу зростати в пізнанні Бога, вчитися мудрості в Біблії та спілкуватися з Богом.
- Я можу бути слухняним Богу, батькам та вчителям, якщо буду просити у Господа прощення за свої гріхи, за свій непослух, а також просити в Нього допомоги бути слухняним.

III. Я хочу робити добро (8 год)

Урок 17. Поділися своїм хлібом із голодними (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 14:15-21; Євангеліє від Івана 6:1-14; Приповісті 11:24-25; 22:9; 28:27.

- Ісус Христос нагодував п'ять тисяч чоловік двома рибками та п'ятьма хлібцями, які Йому віддав маленький хлопчик.

- Скупість і жадібність – це гріх, який робить серце людини черствим та безжальним.
- Ти можеш проявити щедрість і співчуття, поділившись хлібом із тими, хто потребує.

Урок 18. Бог сказав: «Не кради!» (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:15; Повторення Закону 5:19,21

- Красти – це зло, гріх, який завжди призводить до покарання.
- Навіть думка та бажання вкрасти – це гріх.
- Коли у твоєму серці виникає бажання вкрасти, попроси прощення в Бога. Попроси Господа видалити із твого серця це гріховне бажання. Якщо ти крав, то попроси в Бога прощення за свій гріх і більше не кради!

Урок 19. Допоможи тому, хто цього потребує (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Марка 2:1-12; Приповісті 18:24; 19:17; 21:21

- Ісус Христос зцілив розслабленого, якого принесли до Нього четверо друзів хворого.
- Якщо твої близькі або друзі потребують чогось і просять тебе, допоможи їм. Так ти зробиш добро. Проте остерігайся допомагати, якщо тобі пропонують брати участь у злих та гріховних справах.

Урок 20. Завжди говори правду (1 година)

Біблійні уривки: Левит 19:11; Приповісті 4:24; Дії 5:1-11; 1 Івана 5:17

- Обман Ананії та Сапфіри. Брехня та обман – це зло, гріх, який призводить до біди.
- Коли ти брешеш, говориш неправду, ти грішиш проти Бога.
- Бог наказує, щоб ти був чесним і завжди говорив правду.

Урок 21. Учися старанно, працею сумлінно (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 13:4; 24:30-34; 2 Солунян 3:10.

- Лінь і неробство – це зло, яке руйнує життя і душу людини. Людина, яка не хоче працювати, легко може зважитися на гріховний вчинок.

- Душа лінивого бажає, але марно; душа старанних насититься. Хто не хоче працювати, нехай не їсть.
- Ти можеш старанно й сумлінно вчитися і твоя праця буде винагороджена. Бог благословляє працюючих, тих, хто працює чесно й добросовісно.

Урок 22. Прагни до особистої чистоти (тілесної та духовної) та до порядку навколо себе (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 19:3-14; Приповісті 30:12; Якова 1:21; 1 Солунян 4:7

- Бог святий, у Ньому немає нечистоти, до Нього не може наблизитись брудна та грішна людина. Одного разу Бог захотів зійти на гору Синай у густій хмарі, щоби Ізраїль почув Божий голос і повірив Йому. Народ мав підготуватися до цієї зустрічі. Бог наказав Мойсеєві переказати людям, щоб вони освятилися, приготували свої серця, помилися та випрали одяг.
- Бруд і неохайність не личать людині. Нечистота руйнує тіло та душу.
- Чистота та охайність є корисними для душі й тіла. Бог закликає нас бути чистими тілом та душею.
- Завжди прагни до особистої чистоти (тілесної і духовної), намагайся підтримувати порядок навколо себе, це до вподоби Богу.

Урок 23. Не лихослов, не вживай лайливих та грубих слів (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 15:28; 21:23; Євангеліє від Матвія 12:36,37; Ефесеям 4:29-32; 5:4; Колосянам 3:8-10

- Лихословити, вживати лайливі та грубі слова – це гріх і велике зло. Кожна людина дасть відповідь перед Богом за всі свої слова.
- Хто береже уста свої та свій язик, той береже свою душу від біди.
- Якщо ти хочеш, щоб твоє мовлення було чистим й угодним людям та Богу, попроси у Господа прощення за всі свої погані, грубі й лайливі слова. Попроси, щоб Господь допоміг тобі контролювати те, що говориться, і говорити лише добрі слова.

Урок 24. Будь вдячним (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 17:11-19; 1 Солунян 5:18.

- Богові до вподоби вдячне серце. Вдячний самарянин, якого зцілив Ісус Христос.

- Дякуй усім, хто піклується про тебе.
- Дякуй Господеві за все, що Він дає тобі в житті.

IV. Я хочу дізнатися про найважливішу Божу заповідь, щоби виконувати її (8 год)

Урок 25. Люби Бога і люби свого ближнього, як себе самого (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 10:25-37; 1 Івана 4:20

- «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе».
- Хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, котрого не бачить.
- Що означає любити ближнього? Любити ближнього – це бути готовим прийти йому на допомогу будь-якої хвилини, зробити йому добро і проявити милість.
- Ти теж можеш робити добро і проявляти милосердя, як це зробив милосердний самарянин.

Урок 26. Усі люди поряд – мої ближні, які потребують моєї любови (1 год)

Біблійні уривки: Левит 19:18; Приповісті 3:29; 23:22; Євангеліє від Івана 19:17-29; Римлянам 13:10; 15:2.

- Ісус Христос проявляв любов до матері і піклувався про неї навіть тоді, коли був розп'ятий на хресті.
- Хто мій ближній? До кого мені проявляти любов і милосердя?
- Ти можеш виявляти любов і милосердя до всіх, хто поряд. Насамперед, проявляй їх до своїх батьків, братів, сестер, друзів. Такі ближні як вчителі, однокласники, сусіди (по дому, у транспорті тощо) також потребують твоєї уваги, прояву любови та милосердя.

Урок 27. Любіть своїх ворогів, робіть добро тим, хто ненавидить вас (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 25:21-22; Євангеліє від Луки 6:27-28; 23:33-43; Євангеліє від Матвія 5:43-48

- Ісус Христос, розп'ятий на хресті, проявляв любов до тих, які Йому лихословили та вчинили йому смерть.

- Кого ти вважаєш за свого ворога? Чи є ближніми ті, хто бажає нам зла? Ісус Христос наказав нам любити ворогів – тих, хто бажає і робить нам зло.
- Як виявляти любов до ворогів? Якщо твій ворог голодує, нагодуй його хлібом, і якщо він спраглий, напій його. Ти можеш молитися за тих, хто тебе кривдить.

Урок 28. Будемо любити Господа, бо Він полюбив нас найперше (1 година)

Біблійні уривки: 73 30:24; 1 Івана 4:9,10,19; Євангеліє від Івана 19:17-24, 28-42.

- Любов Божа до нас відкрилася в Божому Сині Ісусі Христі, який помер за нас на хресті.
- Любов полягає в тому, що не ми полюбивши Бога, але Він полюбив нас і послав Свого Сина як умилоствлення за наші гріхи.
- Любіть Господа усі Його праведні. Ти також можеш любити Господа.

Урок 29. Любити Бога означає вірити в воскресіння Сина Божого Ісуса Христа (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 14:15, 21; 20:30-31; Євангелія від Луки 24:1-12,33-47.

- Любити Бога – означає виконувати Його заповіді. Любити Бога означає вірити, що Ісус Христос Син Божий воскрес із мертвих.
- Ти можеш вірити Святому Євангелію, тому що воно є Словом Божим і говорить про Ісуса Христа. Євангеліє написано для того, щоб ти повірив, що Ісус є Христос, Син Божий, і, увірувавши, мав життя в ім'я Його.

Урок 30. Люби себе як людину, створену на Божу подобу (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:26-27; Повторення Закону 18:10-12; Приповісті 19:8; Євангеліє від Івана 1:12; 1 Коринтянам 6:19,20; Ефесян 5:18-21.

- Любити себе – це не означає бути егоїстом, вважати себе вищим і ставитися краще до себе ніж до інших.
- Той, хто грішить проти своєї душі та тіла, не любить себе і не любить Бога.

Робити зло проти своєї душі та тіла – курити, вживати наркотики, пиячити, руйнувати свою душу гріховними книгами, кінофільмами, де показують

вбивства, жорстокість і розбещеність, чаклунство та магію, є великим гріхом перед Богом.

- Любити себе означає стати Божою дитиною. Любити себе означає прагнути до Божого благословення, набувати мудрости та розуму.

Урок 31. Як хочеш, щоб з тобою чинили люди, те саме й чини ти їм (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 24:29; 26:27; Євангеліє Матвій 7:12; 1 Івана 3:23.

- Не роби нікому зла. Хто риє яму, той упаде до неї.
- Не відомщай за образи. Не кажи: «Як він вчинив зі мною, так і я вчиню з ним, віддам людині по її вчинкам».
- Господь заповідає нам вірити в Ісуса Христа і любити одне одного.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

- Я можу робити добро: ділитися хлібом із голодними, допомагати нужденним, старанно вчитися і сумлінно працювати, бути вдячним Богові та всім, хто піклується про мене.
- Я можу любити Господа Бога, любити Божого Сина Ісуса Христа.
- Я можу любити ближнього, як себе самого, проявляючи любов та милосердя у спілкуванні, стосунках та вчинках.

2 клас «Християнська етика вчить мене доброти та правди» (32 год)

I. Я хочу бути добрим і жити серед добрих людей (8 год)

Урок 1. Ми завжди можемо покластися на Божу доброту та турботу про нас (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:28-31; 2:7-9, 15-18; 3:21-24; Псалми 22; Псалми 144:13-17; Івана 3:16; 10:11.

- Християнська етика вчить нас доброти та правди, які походять від Бога
- Бог добрий. Його доброта полягає в тому, що Він дбає про людину, яку створив. Бог подбав про наше спасіння, віддавши для цього Свого Сина Ісуса Христа.

- Господь Ісус Христос – наш добрий пастир. Він дбає про нас, як турботливий пастух дбає про своїх овець.

Урок 2. Доброта спонукає людину до чуйності та милосердя (1 година)

Біблійні уривки: Міхей 6:8; Приповісті 28:5; Євангеліє від Марка 3:1-12.

- Ісус Христос зцілив чоловіка з висохлою рукою. Ісус Христос завжди чуйний та милосердний до людей.
- Доброта та любов спонукають до чуйності й милосердя. Жорстоке та озлоблене серце робить людину безсердечною і байдужою до чужої біди.
- Ти можеш проявляти доброту, чуйність та милосердя до тих, хто поряд.

Урок 3. Доброта допомагає бути терпеливим (1 година)

Біблійні уривки: Буття 26:12-33; Приповісті 15:18; Римлян 12:2; Колоссянам 1:11; 2 Петра 3:9,15.

- Бог є добрим та довготерпеливим. Ісак, син Авраама, любив Бога та вчився від Господа доброти та терпінню.
- Доброта допомагає людині бути терпеливою. Бачачи доброту, терпіння і віру людини, її ближні теж можуть вчитися бути добрими, й захочуть довіритися Богу.
- Бог завжди винагороджує людину за доброту та терпіння.

Урок 4. Доброта робить серце здатним прощати (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 102:3; Євангеліє від Луки 6:37; 7:36-50; Дії 10:42,43.

- Одного разу Ісус Христос простив гріхи жінці, яка дуже хотіла отримати прощення гріхів і гірко плакала. Деякі зарозумілі люди, які не вважали себе грішниками, були дуже незадоволені цим.
- Доброта спонукає до прощення, а злість робить людину бездушною та безжальною. Господь навчає нас прощати, бо Він прощає.

Урок 5. Доброта вчить співчувати та співпереживати (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Марка 1:40-45; Якова 5:11; Ефессянам 4:32.

- Ісус Христос, змилосердившись, зцілив прокаженого, який дуже хотів очиститися від цієї страшної хвороби. Хворий вірив, що допомогти йому може лише добрий та милосердний Господь.

- Господь добрий, милосердний і співчутливий. Він вчить нас проявляти доброту, бути співчутливими та співпереживати іншим.

Урок 6. Доброта приносить радість, а злоба спричинює гіркоту (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 12:2; Євангеліє від Луки 13:10–17; Якова 1:21; Римлянам 15:13.

- Увесь народ радів, бачачи, як Ісус Христос зцілив жінку, яка була скорчена вісімнадцять років. Доброта Господа приносить людям радість.
- Ти можеш виявляти доброту і цим радувати людей поряд. Не будь злим, це завжди призводить до ганебних, гріховних вчинків, образ і засмучень.

Урок 7. Доброта служить людям, а злоба та заздрість убивають їх (1 година)

Біблійні уривки: Дії 6:1-15; 7:1,51-60; 1 Петра 4:10; Галатам 5:13.

- Віра в Господа Ісуса Христа й доброта до людей спонукали Степана служити й допомагати нужденним. Злим, заздрісним людям це не подобалось, і вони вбили Степана.

- Ісус Христос закликає нас любов'ю служити одне одному. Чим більше в серцях людей буде християнської любові та доброти

Чим більше в серцях людей буде християнської любові та доброти, тим менше навколо буде злості та заздрости.

- Ти можеш просити Господа Ісуса Христа наповнити твоє серце любов'ю та добротою.

Урок 8. Доброта спонукає до життя і дарує надію (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 85:5; Євангеліє від Марка 5:21-24, 35-43; Євангеліє від Івана 10:11,15; 1 Івана 5:12.

- Ісус Христос воскресив померлу дівчинку, дочку Яіра.
- Доброта Ісуса Христа така велика, що Він віддав Своє життя за нас. Він воскрешає із мертвих і дає надію вічного життя.

II. Я хочу пізнавати правду і навчитися відрізнити її від брехні (8 год).

Урок 9. Правда Божа – вічна, вона була, є і буде завжди (1 год)

Біблійні уривки: Псалми 110:1-3; 118: 138,142,144; Ісаїя 45:19, 22-24; Ісаїя 51:5,6,8; Римлянам 3:21,22.

- Правда походить від Бога. Його правда – вічна, вона завжди була, є і буде. Закон Божий – досконала істина.
- Божа правда відкрилася нам через віру в Ісуса Христа.
- Якщо ти хочеш пізнати Божу правду, попроси про це Господа в молитві.

Урок 10. Той, хто сумнівається в Божій правді, легко потрапляє в полон брехні (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:16,17; 3:1-7; Євангеліє від Івана 8:42-45; 1 Івана 5:17.

- Адам і Єва згрішили, бо засумнівалися у Божій правді, повірили в брехню сатани, який в образі змія обдурих їх. Занепалий ангел, сатана, що означає наклепник (брехун), названий у Святому Писанні батьком брехні.
- Гріх спонукає людей жити в неправді та брехні. Ти можеш навчитися правди через Боже Слово – Біблію.
- Господь захистить тебе від неправди та брехні, якщо ти будеш вірити Біблії.

Урок 11. Бог дав Свій Закон, щоб ми могли дізнатися правду про добро і зло (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 19:3-6,16-20; 20:1-21; 24:12; Галатам 3:19-24.

- На горі Сінай Бог дав Мойсею Свій Закон, написаний на кам'яних скрижалях, щоб ми могли дізнатися правду про добро і зло, про покарання за гріх.
- Закон Божий відкриває правду про те, що кожен з нас потребує прощення гріхів і спасіння, яке дає Господь Ісус Христос.

Урок 12. Довіряючи словам Бога, ти завжди зможеш пізнавати правду (1 година)

Біблійні уривки: 4 Царств 22:1-13; 23:1-3; 2 Паралипоменон 34:1-33; Приповісті 11:5.

- Якось люди знайшли у Храмі загублені книги Святого Письма. Без Біблії вони забули те, що говорив Бог.
- Тільки із Божого Слова – Біблії, ми можемо пізнавати правду. Якщо люди не знають слів Бога, то вони не знають правди і легко вірять брехні.

- Ти завжди зможеш пізнавати правду, довіряючи Біблії та словам Бога.

Урок 13. Божа правда завжди втілюється, навіть якщо людина не вірить Богу (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:89,90; Євангеліє від Луки 1:5-25, 57-80.

- Ангел Божий у Храмі сповістив священникові Захарії, що в нього та його дружини Єлизавети народиться син Іван. Захарія не повірив словам Бога й був покараний за це.
- Люди завжди несуть покарання за свою недовіру Богові. Однак, незважаючи ні на що, слова Бога завжди виконуються.
- Завжди довіряй словам Бога, тому що Його слова – правда.

Урок 14. Хто вірить правді Божій, той буде винагороджений (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 7:14; Євангеліє від Матвія 1:22,23; Євангеліє від Луки 1:26-38

- Коли Ангел Гавриїл сповістив Діві Марії про те, що вона стане матір'ю Сина Божого Ісуса Христа, вона повірила Божим словам.
- Дуже важливо довіряти словам Бога. Бог завжди винагороджує тих, хто смиренно довіряє Йому та Його слову.

Урок 15. У Своєму Сині Ісусі Христі Бог сповістив правду про спасіння всім людям (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 10:2; 11:4; Євангеліє від Матвія 1:18-25; 2:1-15; Євангеліє від Луки 2:1-20; Євреїв 1:1-3.

- Бог сповістив правду про спасіння всім людям, коли народився Син Божий Ісус Христос.
- Усі, хто повірив Божій правді, побачили Немовля Ісуса – Сина Божого, увірували в Нього і вклонилися Йому як Господеві, Спасителю та Царю.
- Ти також можеш вірити Сину Божому Ісусу Христу, бо в Ньому Бог дав спасіння від гріха та смерті.

Урок 16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 год)

III. Я хочу жити й чинити по правді (8 год)

Урок 17. Ісус Христос прийшов на землю виконати всю правду Божу (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє Матвій 3:1-17; Псалми 49:6; 97: 1,2; Ісаїя 46:13.

- Коли Ісус Христос прийшов охреститися в річці Йордан, Він сказав, що так належить Йому виконати будь-яку правду. Це означало, що Він прийшов на землю виконати все, що Йому доручив Бог.
- Голос Божий із Неба підтвердив, що Ісус Христос – Улюблений Божий Син, у якому виповнилася Божа блага (добра) воля.
- Якщо ти слухатимешся Господа, тоді ти зможеш чинити правду.

Урок 18. Якщо серце людини сповнене правдою Слова Божого, то вона зможе встояти в спокусах (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 4:1-11; Якова 1:12; Євреїв 2:18.

- Спокуса є задумом і бажанням зробити щось проти волі Божої, вчинити гріх.
- Диявол намагався намовити Ісуса Христа не послухатися Бога, але Христос відбив спокуси Словом Божим.
- Якщо ти читатимеш Біблію і запам'ятовуватимеш біблійні уривки, то ти зможеш діяти згідно з Словом Божим у хвилини спокуси.

Урок 19. Для життя і вчинків по правді, треба слідувати за Ісусом Христом (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 4:12-25; Євангеліє від Івана 8:12; 12:26.

- Ісус Христос проповідував правду про Царство Небесне, коли ходив землею. Він закликав людей покаятися, щоб вічно жити з Богом у Його царстві. Дехто захотів іти за Ісусом Христом, щоби навчатися в Нього правди Слова Божого.
- Слідувати за Христом зараз означає любити Його, читати Біблію, молитися Господу, намагатися чинити так, як написано у Слові Божому.
- Якщо ти теж хочеш слідувати за Ісусом Христом, ти можеш сказати Йому про це в молитві.

Урок 20. Люди, які цураються Божої правди, залишаються в темряві нечистоти та гріха (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 18:10-12; Євангеліє від Матвія 5:10; 8:28-34; Ісаїя 1:4,28; 1 Солунян 2:15,16.

- Люди, які не хочуть вірити правді Слова Божого, не хочуть слухати Ісуса Христа, а займаються магією, ворожінням, чаклунством, потрапляють під владу бісів, які мучать їх. Демони - це злі, нечисті духи, занепалі ангели, які колись послухали диявола і стали шкودити людям.
- Ісус Христос виганяв бісів і звільняв людей від них. Біси бояться Ісуса Христа, вони знають, що Ісус – Син Божий, і має владу керувати всіма створіннями Всесвіту. Люди, які відкидають Христа, стають беззахисними перед силами темряви. Там, де є Ісус Христом, там правда, світло і чистота, там не можу бути нічого нечистого.
- Ти можеш молитися Господу, просити Його, щоб Він завжди був у твоєму житті, і тоді ти будеш у повній безпеці, і ніякий нечистий дух не зможе нашкودити тобі.

Урок 21. Ти зможеш жити й чинити по правді, якщо покаєшся перед Господом у своїх гріхах (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 9:9-13; Євангеліє від Марка 1:15; 2:13-17; Євангеліє від Луки 13:3,5; Дії 3:19; Римлянам 3:23.

- Митник (збирач податків) Матвій залишив своє заняття і пішов за Ісусом Христом. Він запросив Ісуса до свого дому, і багато простих людей прийшли послухати Христа.
- Деякі важливі релігійні люди зарозуміло висловили своє незадоволення тим, що Ісус обідає із простими людьми, митниками та грішниками. Вони вважали, що завжди і в усьому чинять правильно і не вважали себе грішниками. Але в Біблії сказано, що всі люди згрішили перед Богом. Ісус Христос сказав цим людям, що для того Він і прийшов, щоб покликати грішників до покаяння.
- Почати жити й чинити по правді можна лише тоді, коли визнаєш себе грішником і попросиш прощення в Господа за свої гріхи.

Урок 22. Ти можеш сповіщати Божу правду людям для покаяння і спасіння.

Біблійні уривки: Йона 1,2,3; Євангеліє від Матвія 12:39-41; Дії 17:30; 26:20; 2 Петра 3:9.

- Господь доручив пророку Йоні сповістити правду Божу і закликати до покаяння жителів Ніневії. Пророк – це людина, яка сповіщає (проголошує)

людям слова Бога. Спочатку Йона не послухався Бога й потрапив до утроби кита, де був три дні і три ночі. Іона покався, покликав Бога і був врятований. Бог вдруге послав Йону проповідувати до Ніневії. Коли пророк виконав Боже доручення, мешканці Ніневії покалися перед Богом, і Бог пробачив їм.

- Господь бажає врятувати багатьох людей. Ти також можеш сповіщати людям правду Божу про Ісуса Христа, щоб вони покалися і були спасенні.

Урок 23. Хто любить правду більше, ніж миттєвий зиск, той отримає благословення Боже (1 година)

Біблійні уривки: Буття 25:27-34; Приповісті 21:3; Євреїв 12:16,17.

• Ісав, старший син Ісаака, мав успадкувати особливе благословення Бога, як первородний син (первісток). Одного разу, коли Ісав був втомлений і дуже голодний, він продав своє первородство (право на особливе Боже благословення) своєму молодшому брату Якову за страву з сочевиці. Ісав знехтував Божим благословенням і втратив його.

- Хто не цінує правдою, а віддає перевагу миттєвому зиску, той втрачає Боже благословення.

Урок 24. Будь вірним правді Божій і ніколи не поклоняйся ідолам (1 год)

Біблійні уривки: Левит 19:4; Даниїл 3:1-33; 1 Івана 5:21.

• Вавилонський цар Навуходоносор зробив золотого боввана і наказав усьому народові поклонятися йому. Але троє єврейських юнаків, які вірили в істинного живого Бога, любили Його і поклонялися тільки Йому, відмовилися вкланятися ідоліві. Цар наказав вкинути їх у вогненну піч, але Господь визволив вірних юнаків від вогню та смерті. Побачивши це диво, цар повелів усьому народу прославляти істинного живого Бога.

- Поклонятися можна лише Богові. Хто поклоняється ідолам, той чинить гріх гідоти і буде покараний.
- Будь вірним Богові, Божій правді, і ніколи не поклоняйся ідолам.

IV. Я хочу, щоб наступило Царство доброти та правди (8 год)

Урок 25. Царство Боже – це Небесне Царство доброти, правди, миру та радості (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 9:37; 21:29; 102:19; 144: 1, 3, 8, 13; Євангелія від Матвія 6:9,10,13; Євангеліє від Марка 1:15; Об'явлення 21:1-27; 22:1-5.

- Господь Бог є Царем, Йому належить усе живе. Царство Боже – це вічне Царство доброти, правди, любови, миру та радості, де живе Бог у Своїй славі. Бог так полюбив нас, що приготував для віруючих в Ісуса Христа Сина Божого Царство Небесне, в якому нема сліз, хвороб, горя, смерти, тому що там немає зла й гріха.
- Господь Ісус Христос проповідував людям про Царство Боже, коли ходив землею. Він навчав людей молитися, щоб швидше прийшло Царство Боже, в якому кожен віруючий буде блаженний (щасливий) із Богом.
- Якщо ти хочеш бути з Богом у Його Небесному Царстві, віруй у Господа Ісуса Христа.

Урок 26. Господь Ісус Христос запрошує дітей приходити до Нього, бо таких є Царство Боже (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 18:1-7; Євангеліє від Марка 10:13-16.

- Коли учні запитали, хто найбільший у Царстві Небесному, Господь Ісус Христос відповів, найбільшим у Його Царстві буде той, хто применшиться, як дитя, тобто хто буде довірливим, щирим і відкритим.
- Деякі дорослі не пускали дітей до Ісуса Христа. Він з обуренням говорив таким людям, що на всіх, хто заважає дітям приходити до Господа і руйнує їхню віру в Нього, чекає суворе покарання.
- Ісус Христос сказав, якщо хтось не прийме Царства Божого, як дитина, той не увійде до нього. Це означає, що в Царство Небесне увійдуть тільки ті, хто щиро довіряє Господу і потребує Його любови, захисту та турботи.
- Господь Ісус Христос любить дітей і хоче, щоб усі діти прийшли до Нього в Його Царство доброти, правди, любови, миру та радості.

Урок 27. Шукайте найперше Царства Божого та правди його (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 6:19-21, 24-34; Римлянам 14:17.

- Багато людей на землі хочуть бути багатими, мати чимало одягу, їжі, різних речей. Вони збирають гроші, купують будинки, дорогі меблі, машини, коштовності. Дуже часто люди думають, що для цього вони живуть на землі. Але в Біблії сказано, що людина живе не для цього. Бо де скарб людини, там і її серце.

- Господь Ісус Христос закликає шукати найперше Царства Божого та правди його. Це означає, що людина може, повіривши в Ісуса Христа, чинити й жити по правді, проявляти любов та доброту до людей, дарувати їм радість і мир. Він обіцяє піклуватися про тих, які шукають Божого Царства. Бог дає їжу, одяг і все необхідне людині для життя.

- Царство Боже – не їжа і пиття, а праведність, мир і радість у Святому Дусі. Це означає, що найбільша цінність – це Царство Боже, і ти теж можеш знайти його, якщо будеш вірити в Господа, молитися Йому, довіряти Його Слову.

Урок 28. Своєю смертю на хресті Цар Ісус відкрив нам вхід у Своє Небесне Царство (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 27:37; Євангеліє від Луки 23:32-56; 2 Петра 1:10,11; Послання до Євреїв 10:19-23.

- Ісуса Христа розп'яли на хресті, і воїни прибили до хреста дощечку з написом «Це Ісус, Цар Юдейський». По обидва боки розп'яли двох розбійників. Один із них кричав і злословив, але інший визнав, що покараний справедливо. Шкодуючи про свої гріхи, які привели його до смерті, він звернувся до Господа Ісуса Христа як Царя з проханням, щоб Господь згадав його в Своему Царстві. Ісус Христос сказав йому: «Поправді кажú тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю». Це означало, що Господь побачив у серці розбійника щире покаяння і пробачив йому. Також було дуже важливо, що розбійник повірив у Господа Ісуса Христа як Царя Небесного. Побачивши його віру, Христос обіцяв взяти його у Своє Царство.

- Коли Ісус Христос помер на хресті, завіса в Храмí розірвалася надвоє, і відкрився доступ у Святе святих, найсвятіше місце Храму. Бог показав цим, що тепер у Царство Боже може увійти кожен, хто вірить у Господа Ісуса Христа.

- Якщо ти віриш в Ісуса Христа як Господа і Царя, то і для тебе відкритий вхід до Царства Божого – Царства доброти, правди, любови, миру та радості.

Урок 29. Христос воскрес і вознісся на Небеса, щоби приготувати Своє Царство для нас (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 14:1-3; 20:11-18; Євангеліє від Луки 24:50–52; Євангеліє від Марка 16:19; Дії 1:8,9.

- Марія Магдалина бачила, як зняли з хреста та поховали у гробниці Ісуса. На третій день вона стояла біля відкритої гробниці і плакала, бо думала, що хтось

укравав тіло померлого. Воскреслий Ісус Христос найперше з'явився Марії Магдалині і наказав їй піти до учнів, і розповісти їм, що Він живий і скоро зійде на Небеса до Отця.

- Ще раніше Ісус Христос просив учнів, щоб вони вірили в Бога та в Нього. Він пояснював їм, що в домі Небесного Отця багато місця для всіх, хто бажає щасливо й вічно жити з Богом, і що Він іде приготувати це місце для тих, хто вірує в Нього і любить Його. На сороковий день після воскресіння Христос піднісся до Небесного Отця у Своє Небесне Царство.
- Якщо ти любиш Господа Ісуса Христа і віриш у Нього, то для тебе також приготовлено місце в Його Небесному Царстві.

Урок 30. Незабаром Цар Христос прийде з Небес у Своїй славі (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 14:2,3,6; Дії 1:10,11; 1 Коринтянам 4:5; 1 Солунян 4:13-18; 2 Солунян 1:5-12; Євреїв 10:35-39; Об'явлення 20:11-15; 21:23-27.

- У Біблії сказано, що Ісус Христос незабаром знову прийде на землю. Він прийде за тими, хто любить Його та чекає. Ті віруючі, які померли, будуть воскресені Богом, і живими увійдуть до Небесного Царства.
- Ті, хто не увірував в Ісуса Христа, не покався і не чекав Його приходу, будуть засуджені за свої гріхи і покарані Богом. Вони не ввійдуть у Небесне Царство Боже, бо туди не ввійде ніщо нечисте.
- Якщо ти будеш вірувати і чекати Господа Ісуса Христа, Він візьме тебе у Своє Небесне Царство доброти, правди, любови, миру та радості.

Урок 31. Уважно слухай Слово Боже та розумій його, щоби приносити плід для Царства Небесного (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 43:10,11; Псалми 118:66; Євангеліє від Матвія 13:1-23; 1 Івана 5:20; Галатам 5:22-23; 2 Тимофію 2:7.

- Одного разу Ісус Христос розповів людям притчу про сіяча. Притча – це розповідь із життя, в якій розкривається Божа духовна істина. Притча про сіяча розкривала людям таємницю про Царство Небесне, проте тоді слухачі не зрозуміли її. Вони потребували роз'яснення, і Господь пояснив їм духовне значення притчі. Воно полягало в тому, що людина, яка уважно слухає Слово Боже, може розуміти і приймати його, якщо серце відкрите для Бога. Таке серце, як родючий ґрунт, може приносити плоди для Царства Небесного. Ось

плоди віруючого серця: любов, радість, мир, довготерпіння, доброта, милосердя, віра, лагідність, здержливість.

- Для багатьох людей, які не слухають уважно Слово Боже і не приймають його у своє серце, існує небезпека залишитися без плодів, тому що слова Бога викрадаються з їхнього серця дияволом; або їхнє серце як кам'янистий ґрунт, де все засихає; або слова Бога заглушені у їхніх серцях різними турботами та захопленнями. Такі люди не можуть давати плодів для Царства Небесного.
- Господь хоче, щоб ми уважно слухали і розуміли Його слова. Якщо ти не розумієш Слова Божого, проси у Господа в молитві розуму, і Бог дасть тобі його. Також ти можеш завжди молитися, щоб твоє серце було відкрите для Бога, щоб тобі приносити добрі плоди для Царства Небесного – Царства доброти, правди, любови, миру та радості.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 год).

3 клас Християнська етика вчить мене віри та праведности (32 год)

І. Я хочу дізнатися що таке віра, і як вона проявляється у житті (8 год)

Урок 1. Віра – це впевнене очікування виконання Божих обітниць (1 година)

Біблійні уривки: Буття 12:1-3; 15:1-6; 17: 1-7,15-17,19; 18:1-19; 21:1-8; Авакум 2:4; Римлянам 1:17; 4:1-5,13-25; 5:1,2; Галатам 3:11; Євреям 10:38.

- Християнська етика вчить нас віри та праведності, які Бог дає людині.
- Бог хоче, щоб ми вірили Йому, довіряли Його словам. Віра – це впевнене очікування виконання Божих обіцянок про Спасителя. Але це не просто

байдуже очікування, а таке, щоб виявлялося у поведінці, вчинках, у всьому житті й було видно, що ми чекаємо на виконання Божих слів із впевненістю, чекаємо приходу Господа і Спасителя Ісуса Христа.

- Бог наказав Аврааму вийти з міста Ур й поселитися з сім'єю в землі, яку Господь обіцяв йому та його нащадкам. Жителі цієї землі називали Авраама «єврей», що їхньою мовою означало «прибулець». Бог обіцяв Аврааму, що в нього народиться син, і що від цього сина вийде численний народ, у якому народиться Спаситель.

- Авраамові та його дружині Саррі важко було повірити, що в них народиться син, бо вони були дуже старі, проте для Бога немає нічого неможливого. Настав час, і в них народився син Ісак.

- Авраам повірив Богові, і за цю віру Бог визнав Авраама праведним, що означає «виправданий від гріхів, той, хто перебуває у правильних стосунках з Богом». Авраам жив, довіряючи словам та обіцанням Бога, чекаючи виконання Божих обіцянок про Спасителя. Тому й Бог зробив Авраама отцем єврейського народу, в якому народився Спаситель усім людям, Господь Ісус Христос. Божі Слова завжди виконуються.

- Бог наказав Аврааму сповістити єврейському народові заповідь вірити Господу і ходити дорогами Господніми, тобто слухати Бога в усьому. Бог назвав єврейський народ Своїм народом. Бог обіцяв благословити кожного, хто благословляє народ єврейський, і проклясти (позбавити благословення) кожного, хто лихословить Божий народ, тому що саме в цьому народі, у єврейської дівчини Марії народився наш Господь і Спаситель Ісус Христос.

- Ти також можеш вірити Божим словам і обіцанням, написаним у Біблії. Якщо ти не знаєш як це – вірити, але хочеш вірити Богу, ти можеш сказати Господу про це в молитві й попросити Його дати тобі віру. Твоя віра може бути подібною до віри Авраама, ти теж можеш вірити у виконання Божих обіцянок і чекати на прихід Спасителя і Господа Ісуса Христа.

Урок 2. Віра зберігає життя, а зневіра веде до смерті (1 година)

Біблійні уривки: Буття 13:1-13; 19:1-3,15-29; Євангеліє від Луки 17:32,33; Євангеліє від Івана 3:36; Римлянам 6:23; Об'явлення 21:8

- Якщо людина вірить Богові та Його словам, вірить Господу Ісусу Христу, то її життя завжди буде в благословенні, і вона здобуде вічне життя в Царстві Божому. Той, хто не вірить Богові, і не повірив у Сина Божого Ісуса Христа, той не має життя, але Божий гнів перебуває на ньому.

- Лот, племінник Авраама, поселився в місті Содому, де люди не вірили Богу, були злі й жили в гріхах. Бог послав Своїх Ангелів, щоби знищити Содому через людські гріхи. Ангели спасли Лота і його сім'ю й вивели їх із Содому ще до того, як вогонь з неба спалив безбожне місто. Жінка Лота не повірила Божим словам, озирнулася на палаюче вогнем місто, й загинула через свою невіру. Вона стала соляним стовпом.

- Слово Боже сповіщає, що віра зберігає життя, а невіра призводить до смерті. Якщо ти хочеш мати життя і благословення Боже не тільки тут на землі, а й у вічному Царстві Божому, попроси Господа очистити тебе від гріха, дати тобі віру і життя вічне в Ісусі Христі.

Урок 3. По вірі Бог дарує спасіння та духовне прозріння (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Марка 10:46-52; Римлянам 6:23; Ефесян 2:8-10; Євреїв 10:39; 11:1-3.

- Бог бачить віру людини, і через віру в Господа Ісуса Христа людина отримує від Бога дар спасіння. Цього неможливо заслужити, тому що це Божий дар по вірі.

- Невіруюча людина ніби сліпа у своїх гріхах, бо темрява гріха заважає їй чітко розрізняти добро і зло, правду і брехню, не дає можливості бачити шлях, яким слід йти, щоб уникнути загибелі.

- Одного разу біля Єрихона сліпий Вартимей почув, що дорогою йде Ісус Христос. Він почав кликати Ісуса, називаючи Його Сином Давида. Це означало, що Вартимей вірив в Ісуса як у Господа і Христа – Месію (єврейською мовою). Вартимей вірив, що Христос може дати йому прозріння і попросив Його про це. Господь не тільки зцілив його й дав зір, але й сказав, що віра Вартимея врятувала його. Це означало, що, вірячи в Ісуса як Господа та Месію, Вартимей отримав від Бога дар спасіння, і Господь звільнив його від покарання за гріх, від вічної смерті. Вартимей прозрів і пішов за Ісусом, він почав добре бачити шлях, яким слід було йти.

- Якщо ти віриш у Господа Ісуса Христа і бажаєш отримати від Господа дар спасіння, попроси в Нього прощення за свої гріхи, і скажи Йому, що ти хочеш отримати духовне прозріння, щоб бачити шлях, яким треба йти в житті.

Урок 4. Віра спонукає звертатися до Бога з проханням про допомогу й отримувати прошене (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 8:5-13; 21:22; Євангеліє від Луки 11:9,10; Якова 1:6.

- Слуга римського сотника (командира сотні воїнів), яким він дорожив, захворів смертельною недугою. Віра в Ісуса Христа і силу Його слова побудила сотника просити Ісусу зцілити хворого. Своїм звертанням до Ісуса сотник не тільки показав віру, що одного слова Господа достатньо для зцілення, але й виявив благовоління перед Ним, визнаючи Його Господом. Господь Ісус Христос виконав прохання сотника, бо побачив його щире віру.
- Господь хоче, щоб ми з вірою, благоговійно (з повагою і поклонінням) просили Його виконати те, чого ми дуже потребуємо.
- Якщо ти віриш у Господа Ісуса Христа, ти можеш висловити в молитві своє прохання до Нього. Господь завжди чує молитву й по вірі дає прошене.

Урок 5. Віра допомагає перемогти страх, впевняє у Божому захисті (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 4:9; 90:4; Приповісті 1:33; 18:10; 29:25; Євангеліє від Луки 8:22-25

- Віра допомагає людині перемогти страх і зміцнює надію на Божу допомогу та захист. Вона дає впевненість у безпеці, яка може бути лише в присутності Божій.
- Якось Ісус Христос перепливав човном зі своїми учнями Галілейське озеро, і під час плавання заснув. На озері здійнявся бурхливий вітер, високі хвилі заливали човен, люди були в небезпеці. Учні почали будити Ісуса, бо дуже налякалися. Вони боялися загинути. Ісус Христос, вставши, наказав вітру і хвилям замовкнути, і наступило затишшя. Потім Він запитав учнів: «Де ваша віра?» Це питання спонукало їх задуматися про свою віру в Господа. Адже якщо учні вірили в Ісуса Христа як у Господа, то їм не було чого боятися, коли Він був поруч із ними. Присутність Господа Ісуса Христа дає відчуття безпеки.
- Страх походить від гріха. З того часу як гріх увійшов у світ, кожна людина відчуває страх перед невідомістю, небезпекою та злом. Страх приносить муку. Багато людей хочуть позбутися страху, але людині це не під силу. Тільки Господь може звільнити від страху й дати впевненість у безпеці, якщо людина віритиме в Нього.
- Віра в те, що Господь Ісус Христос дає допомогу та захист, звільняє від страху та зміцнює впевненість у безпеці. Якщо ти хочеш перемогти страх і мати впевненість у безпеці, скажи про це Богові у молитві, і Він зміцнить твою віру.

Урок 6. Віра наповнює серце Божим страхом, який дає мудрість та веде до життя (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 18:10; 110:10; Приповісті 1:7; 3:7; 8:13; 9:10; 10:27; 14:27; 15:33; 16:6; 19:23; 2 Коринтян 5:11; Даниїла 1:1-21

- Якщо ми любимо когось, то не хочемо засмучувати і ображати його, але бажаємо приносити йому лише радість. Страх Божий – це страх засмутити Бога своїм непослухом, страх згрішити та образити святість Богу своїм гріхом. У Біблії сказано, що якщо ми будемо боятися Бога, тобто боятися засмутити Його, то будем віддалятися від зла й гріха.
- Четверо єврейських юнаків потрапили в полон, і Вавилонський цар наказав навчати їх, щоб зробити з них відданих слуг. Тоді єврейський народ вірив у живого, істинного Бога – Творця неба і землі, а Вавилонський – поклонявся ідолам (вигаданим, неіснуючим божествам у вигляді статуй). Поклоніння ідолам – це бридкий гріх перед Богом. Даниїл і його товариші вирішили не поклонятися ідолам і навіть не їсти їжі, яка була заборонена Богом і вважалася нечистою. Юнаки вірили в Бога й не хотіли засмучувати Його. За їхню віру й вірність Бог не лише зберіг їм життя, а й дарував єврейським молодикам незвичайну мудрість.
- Як в серці людини є віра, вона наповнює його страхом Божим, який навчає мудрости, захищає від зла, додає днів до життя, бо є джерелом життя. Якщо ти бажаєш вірити Богові так, щоб серце наповнилося страхом Божим, попроси про це Господа і Він дасть тобі.

Урок 7. Віра дозволяє слухати Господа та розуміти Його істину (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 13:4; Євангеліє від Матвія 16:13-17; 17:1-9.

- Дуже важливо вірити, що Син Божий Ісус є Христос (єврейською мовою означає Месія, тобто обіцяний Богом Цар і Спаситель). Віра в Ісуса Христа дозволяє розуміти істини Святого Писання і слухатися Господа.
- Одного разу Ісус запитав учнів, за кого вони Його вважають. Петро сміливо відповів: «Ти Христос, Син Бога Живого». Бачачи віру Петра та інших учнів, Ісус Христос взяв трьох із них і вивів на високу гору. Там сталося щось напрочуд прекрасне. Під час молитви Ісуса Христа Його вид перемінився, і учні побачили Його в Небесній славі, а з Небес пролунав голос Бога, який сповіщав, що Ісус є Його Улюблений Син, в якому виповнилося Боже благовоління (Божа добра воля спасіння людей), і Якого всі люди повинні слухати. Слухати означає

і слухати те, що Він говорить, і слухатися Його, тобто виконувати те, що Він говорить.

- Гріх перешкоджає людині бачити славу Божу, розуміти істини Святого Писання, заважає слухати Бога. Але тому, хто вірує, Господь відкриває можливість розуміти істини Божі, дає бажання слухати Господа. Тільки віруючи в Ісуса Христа, ми можемо виконати наказ Бога слухати Його Улюбленого Сина.
- Якщо ти хочеш розуміти істини Божі та побачити Христа у славі Небесній, попроси в Господа прощення за свої гріхи, скажи Йому, що ти бажаєш виконати наказ Бога слухати Сина Божого Ісуса Христа.

Урок 8. Віруючий в Ісуса Христа, воскресне для вічного життя та побачить Божу славу (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 3:16; 6:47; 11:1-45; 2 Солунян 1:5-10; Титу 3:4-8.

- Ісус Христос сказав, що віруючий у Нього має вічне життя. Адже для того Він і прийшов, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але отримав вічне життя.
- Одного разу, коли захворів Лазар, друг Ісуса, його сестри Марія і Марта послали за Ісусом, щоб Він зцілив Лазаря. Ісус прийшов через кілька днів. За цей час Лазар помер і його вже поховали. Ідучи до гробниці, Ісус сказав Марті, що Лазар воскресне. Марта думала, що Ісус говорить про воскресіння в майбутньому, але Христос сказав їй, що Він Сам є воскресіння і життя, і що віруючий у Нього, якщо і помре, то оживе й не помре повік. І ще Ісус сказав Марті, що якщо вона віритиме, то побачить славу Божу. Господь Ісус Христос воскресив Лазаря, і багато людей, побачивши це, увірували в Нього.
- Люди, які не вірять в Ісуса Христа як Господа і Спасителя, позбавляють себе вічного життя і будуть покарані за гріхи вічною смертю.
- Якщо ти бажаєш отримати вічне життя і побачити славу Божу, віруй в Ісуса Христа, нашого Господа і Спасителя.

II. Я хочу дізнатися, що таке вірність, щоб бути вірним (8 год)

Урок 9. Господь навчає нас вірності, бо Він самий є вірним (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:21; 26:3-5; 28:10-17; 32: 9-12, 24-30; 35:9-12; Повторення Закону 7:9; 32:4; Псалми 39:11; 97:3; 145: 5,6; 1 Коринтян 1:9; 2 Тимофію 2:13.

- Вірність походить від Бога, тому що Він є вірним. Коли перші люди згрішили, Бог залишився вірним. Він потурбувався про них, давши їм шкіряний одяг. Також Господь запланував для людей спасіння від гріхів в Ісусі Христі.
- Бог вірний – Він завжди виконує Свої обіцянки. Бог обіцяв Аврааму дати землю для його потомства. Після смерти Авраама Бог нагадав Ісаку, сину Авраама, що прийде час і обітована земля належатиме його нащадкам. Одного разу Яків, син Ісака, ночував у полі. Господь з'явився йому уві сні, щоб підтвердити Свою обіцянку про обітовану землю, призначену нащадкам Якова. Пізніше Бог дасть Якову нове ім'я – Ізраїль (ім'я заповіту з Богом, яке означає «Боротьба Божа»), і виконає Свою обіцянку. Та земля, де народився Спаситель усього людства Син Божий Ісус Христом і яка належить єврейському народові, – нащадкам Авраама, Ісака та Якова, називається Ізраїлем.
- Бути вірним – означає завжди виконувати слово або обіцянку, зберігати вірність Богу та відданість своїм рідним, близьким, друзям. Невірність Богові та своїм ближнім – це гріх, який карається Богом.
- Якщо ти бажаєш мати вірне серце, попроси Господа в молитві, і Він навчить тебе бути вірним і відданим.

Урок 10. Вірність спонукає любити добро і ненавидіти зло (1 година)

Біблійні уривки: Буття 37:1-36; Псалми 96:10; Приповісті 15:10,12,26; 14:5,25

- Біблія вчить нас бути вірними Богові. Вірне серце здатне розрізняти добро і зло, щоб завжди вибирати і робити добро. Вірний Богові завжди буде вірним своїм рідним, близьким, друзям, бажаючи їм добра, і спонукаючи їх до добрих вчинків.
- Серед дітей Якова найулюбленішим був одинадцятий син Йосип. Він був слухняним батькові і вірним Богові. Йосип ненавидів зло, і коли бачив погані й злі вчинки братів, то розповідав про це батькові, бажаючи щоб вони виправились. Брати зненавиділи Йосипа за те, що він був вірним і слухняним. Однак вони ще більше зненавиділи його за два дивовижні сні, які можна було витлумачити так, що настане час і всі старші брати поклоняться Йосипові як головному. Одного разу, коли Йосип, посланий батьком, прийшов до братів на пасовище, вони схопили його й продали в рабство до Єгипту за двадцять срібняків.
- Невірність Богові робить серце жорстоким. Це призводить до ненависті і злих, гріховних вчинків у ставленні до рідних, близьких, друзів; руйнує любов і добрі стосунки.

- Якщо ти хочеш бути вірним, скажи про це Господу, і Він зробить твоє серце здатним розрізняти добро і зло, щоб любити і робити добро, а також спонукати друзів і близьких до добрих вчинків.

Урок 11. Якщо залишишся вірним Богові, відкидаючи гріх, то Господь зробить тебе успішним у твоїх справах (1 година)

Біблійні уривки: Буття 39:1-23; Вихід 20:14; Повторення Закону 5:18; Псалми 1:1-3; Приповісті 28:13,14; 2 Петра 1:5-8; 1 Тимофію 4:13-15;

- Вірність Богові робить людину здатною відкидати гріх. Навіть у важкі хвилини, коли злі люди підмовляють згрішити, вірність допоможе встояти у спокусі. Бог нагороджує вірного. Він робить його успішним у справах і близькі бачать, що Господь завжди з вірним Своїм.
- Йосип, відведений купцями до Єгипту, був проданий у рабство придворному фараона – начальнику охоронців Потіфару. Господар побачив, що Господь у всьому допомагає Йосипу, і в усьому, що він робить, щастить йому. Потіфар призначив Йосипа керувати всім своїм маєтком. Дружина Потіфара, зла і підступна жінка, хотіла обдурити свого чоловіка і втягнути Йосипа в цей гріх. Бог сказав: «Не чини перелюбу». Це означає, що якщо жінка має чоловіка, вона має бути вірною йому. Також ця заповідь є важливою і для чоловіків. Кожен чоловік, який має дружину, не повинен зустрічатися з іншими жінками, а залишатися вірним своїй дружині. Неодружені та незаміжні повинні зберігати чистоту та вірність майбутній парі. Якщо людина зберігає вірність своїм ближнім і виконує заповіді Божі, то цим вона показує вірність Богу. Йосип залишився чистим перед Богом і чесним перед своїм господарем. Він втік від дружини Потіфара, зберігши вірність Богові та Його заповідям. Жінка обмовила Йосипа, і його було ув'язнено. Проте й у в'язниці Господь був із Йосипом, і у всьому, що він не робив, Бог щастив йому. Начальник в'язниці призначив Йосипа розпорядником, відповідальним за порядок.
- Якщо ти бажаєш зберігати вірність Богу, відкидати всякий гріх і мати успіх у своїх справах, скажи про це Господу в молитві. Він зробить твоє серце вірним і завжди буде з тобою.

Урок 12. Бог дає мудрість вірному, вивищує його і рятує від небезпеки.

Біблійні уривки: Буття 40:1-23; 41:1-49; 1 Царств 2:7,8; Псалми 146:6; Приповісті 2:6,10-13; 3:13-15; 4:5-8; Євангеліє від Матвія 23:12

- Тому, хто вірний Богу, Він дає мудрість і знання. Якщо навіть у приниженні людина зберігає вірність, то Господь вивищує і нагороджує її. Бог не тільки рятує вірних у труднощах та небезпеках, але й через них подає рятунок багатьом людям.

- Двоє царедворців єгипетського фараона потрапили до в'язниці і Йосип витлумачив їхні сни особливого значення. Вийшовши із в'язниці, невдячний чашник згадав про Йосипа лише після двох років, коли фараонові наснилися незвичайні сни, які він хотів витлумачити. Йосипа привели з в'язниці до палацу фараона, і Бог дав йому мудрість витлумачити фараонові сни з передбаченням майбутнього, від якого залежало благополуччя і життя безлічі народу. Фараон побачив, що Йосип має мудрість від Бога, і настановив його своїм заступником. Так через вірного Йосипа Господь не тільки дав тлумачення незвичайних снів, що передвіщають майбутнє, але й вказав шлях порятунку народу від голоду.
- Якщо ти хочеш бути вірним Богові, скажи про це Господу. Він зробить тебе здатним зберігати вірність і дасть тобі мудрість необхідну для життя.

Урок 13. Вірність робить людину милосердною, наділяє почуттям відповідальності за життя інших (1 година)

Біблійні уривки: Буття 41:53-57; 42:1-38; Псалми 31:10; 32:5; 88:2; 1 Петра 3:15

- Вірність Богові наділяє серце людини почуттям відповідальності перед Господом та перед людьми. Іноді Бог покладає на людину відповідальність за життя інших людей. Тільки вірний Господу і милосердний до людей може виконати все, що покладає на нього Бог.
- Йосип, ставши заступником фараона, сім врожайних років керував збором врожаю і зібрав багато продуктів про запас. Коли наступили роки голоду, він розділював хліб серед людей, до нього приходили навіть з інших країн. Яків, батько Йосипа, почув, що в Єгипті можна купити хліб і послав туди синів. Йосип впізнав братів, коли вони прийшли по збіжжя, але вони не впізнали його. Йосип вирішив випробувати своїх братів. Він хотів дізнатися, чи змінилися їхні серця відтоді, як вони продали його в рабство, чи залишилися вони такими жорстокими, як колись. Влаштоване випробування було важким, але таким, що ні життя братів, ні життя їхніх сімей не наражалося на небезпеку. Це було духовно-моральне випробування їхніх сердець. Ставлячи умови перед братами, Йосип сказав їм: «Зробіть це і живіть. Я Бога боюся». Його слова означали, що вірний Богу Йосип боїться засмутити Господа й не хоче згрішити. Йосип давно пробачив своїх братів і жалів їх. Також він зрозумів, що Бог покладає на нього відповідальність врятувати від голоду всю велику родину батька, проявивши до них любов і милосердя. Так через Йосипа Господь запланував зберегти свій народ, щоб пізніше через цей народ дати нам Спасителя Ісуса Христа.
- Гріх озлобив серця людей, зробив їх безвідповідальними. Часто люди не хочуть брати відповідальність за свої вчинки, дії, поведінку, невиконані зобов'язання, а тим більше брати відповідальність за інших.

Безвідповідальність часто приносить велику шкоду, а іноді навіть призводить до загибелі багатьох людей.

- Господь хоче, щоб ми були здатними виявляти милосердя і брати на себе відповідальність. Він благословляє вірних Йому, тих, хто бажає виконувати Божі доручення. Якщо ти хочеш бути таким, скажи про це Господу в молитві, і Він допоможе тобі бути вірним, здатним виявляти милосердя та відповідальність.

Урок 14. Вірне серце прощає образи і любить ближніх (1 година)

Біблійні уривки: Буття 43:1-34; 44:1-34; 45:1-15; Псалми 24:10; 51:3,10,11; 110:4; Євангеліє від Матвія 6:12,14,15; Римлянам 12:9,10,17,19.

- Вірність Богові робить серце людини здатним прощати кривдників і проявляти любов до них. Також вірність дає здатність бачити і розуміти у всьому, що стається, дивовижний Божий план для життя людини і цілого народу.

- Брати Йосипа ще раз прийшли до Єгипту по хліб і привели з собою Веніамина, як їм і наказав Йосип. Тут на них чекало нове ще важче випробування. Йосип побачив, що загроза втратити Веніамина і спричинити горе батькові зламала серця братів. Вони каються у своїх гріхах і готові пожертвувати собою заради брата. Йосип відкрився братам. Бачачи їхній страх, він заспокоїв їх, сказавши, що у всьому, що сталося з ним, полягав Божий план врятувати Свій народ від смерті. Йосип запросив батька і братів переселитися в Єгипет, щоб жити в добробуті до кінця років голоду.

- Гріх зробив людину злою і не спроможною прощати. Він наповнив її серце ненавистю та почуттям помсти. Тільки Господь може звільнити людину від цього гріха, якщо людина сама захоче цього.

- Якщо ти бажаєш бути вірним Богові і здобути серце, спроможне прощати образи і проявляти любов до ближніх, ти можеш попросити Господа в молитві про це.

Урок 15. Спрямована у майбутнє вірність, допомагає терпеливо чекати Ісуса Христа Спасителя (1 година)

Біблійні уривки: Буття 45:16-28; 46:1-7; 47:7-13,27-31; 48:21; 49: 1,2,10,28-33; 50: 1,2,7,13-26; Євангеліє від Луки 2:1-20.

- Вірність Богові робить серце терплячим і сповнює надією на прекрасне майбутнє з Господом. Вірність допомагає терпляче чекати на прихід Спасителя і Господа Ісуса Христа.

- Почувши радісну звістку про те, що Йосип живий і запрошує його переселитися в Єгипет, Яків звернувся з молитвою до Бога. Яків, якому Бог дав ім'я Ізраїль, пам'ятав, що народ Божий має жити на землі, обіцяній ще Авраамові. Але цього разу Бог дозволив Якову вирушити до Єгипту. Також Бог обіцяв йому, що настане час, і Господь виведе звідти Свій народ. Яків послухався Бога і перебрався до Єгипту з усім своїм численним сімейством. Поки був живий фараон, який знав Йосипа, євреї жили в добробуті та намножувалися. В останні дні свого життя Яків скликав своїх синів і благословив кожного. Також він сповістив особливе пророцтво, що саме в коліні (наслідді) його сина Юди народиться Спаситель – Месія, Христос. Яків залишився вірним Богу, він заповідав своїм синам поховати його в рідній землі, яку Бог обіцяв Своему народові. Сини виконали прохання батька й поховали його в гробниці, де був похований Авраам. Брати Йосипа боялися, що після смерті отця Йосип перестане виявляти їм милість. Але Йосип залишився вірним Богові та милосердним до братів. Перед смертю Йосип, який також чекав Спасителя-Месію, просив рідних винести його кості під час їхнього виходу з Єгипту і поховати в рідній землі. Через багато років, виходячи з Єгипту, його нащадки виконали це прохання.

- Бог завжди був вірним Своему народові. По його обітниці через багато років після виходу євреїв з Єгипту, в ізраїльській землі у єврейської дівчини Марії народилося Немовля, Син Божий Ісус Христос, Який виріс і став Спасителем для усіх людей. У Біблії написано, що Христос прийде на землю вдруге, щоб установити Своє Царство.

Урок 16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 год)

III. Я хочу дізнатися, що таке праведність, щоб жити праведно (8 год)

Урок 17. Праведність – це Божий дар, дарований через віру в Ісуса Христа

Біблійні уривки: Ісаїя 53:11; 64:6; Євангеліє від Луки 2:21-40; Римлянам 4:3-8,20-25

- У Святому Писанні сказано, що Бог праведний, тобто цілковито справедливий. Він завжди у всьому правий, і всі справи Його справедливі і правильні. Син Божий Ісус Христос – Праведник, тобто Він має досконалу праведність, як і Бог Отець.

- Коли у Вифлеємі народився Ісус, через сорок днів Його принесли до Єрусалиму в Храм, щоб присвятити Господу, як було сказано у Законі Божому. В Єрусалимі жив чоловік на ім'я Симеон. Він названий праведним і благочестивим, бо любив Бога і вірив Божій обіцянці про Спасителя. Симеон жив в очікуванні приходу Спасителя – Царя Христа, Месії. Йому було

передвіщено Святим Духом, що він не побачить смерті, поки не побачить Христа Господнього. Натхненний Симеон прийшов у храм і побачив Немовля Ісуса – Спасителя, на якого він чекав. Симеон взяв на руки Немовля-Христа, в Якого вірив і поблагословив Бога.

- Гріх, увійшовши в серце людини через непослух Богові, зробив кожного неправедним, безбожним перед Богом. Ніхто з людей, хоч би як він намагався робити добрі справи, не може самотужки стати праведним перед Богом. У Біблії сказано, що вся наша людська праведність, як забруднений одяг.
- Лише покавшись перед Господом у своїх гріхах, повіривши в Сина Божого, людина може отримати дар від Бога – праведність в Ісусі Христі. Це не означає, що увірувавши, людина відразу стане все робити правильно і завгодно Богові. Але це означає, що Господь, подарувавши людині праведність, відразу починає вчити її чинити праведно.
- Якщо ти хочеш повірити в Сина Божого Ісуса Христа, отримати від Бога дар праведности, і бажаєш, щоб Господь навчав тебе чинити праведно, попроси у Нього прощення за свої гріхи, і скажи Йому про своє бажання в молитві.

Урок 18. Праведний з радістю служить Господу, а безбожник гине в ідолопоклонстві (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:1-6; Повторення Закону 5:7-9; 6:13-14; Ісаїя 44:8-19; 45:5-7; Псалми 36:37-40; 102:1-2; Приповісті 10:7; 11:5-8,10; 13:6; Євангеліє від Матвія 2:1-23; 4:10; Євангеліє від Івана 4:23-24

- Праведність спонукає людину поклонятися тільки Господу, тому що так Бог наказав у Своему Слові. Справжнє поклоніння Богу відбувається в серці віруючого, коли він поклоняється у душі та істині. Поклонятися Богу означає любити Господа, шанувати Його ім'я, благоговійно і шанобливо молитися Йому, а також читати Священне Писання – Слово Боже.
- Коли Ісус народився у Віфлеємі Юдейському, Бог дав на небі знак – незвичайну зірку. Вона вказувала шлях мудрецам зі Сходу, які чекали народження Царя Юдейського – Спасителя світу, і хотіли Йому поклонитись. Коли вони прибули до Єрусалиму і стали шукати Христа, правитель Юдеї Ірод стривожився, а потім вирішив вивідати, де Немовля, щоб убити його. Бог вказав мудрецам шлях у Віфлеєм до Ісуса, Спасителя Царя, де вони з радістю вклонилися Йому і принесли дари. За наказом Божим волхви слухняно повернулися до своєї країни іншим шляхом, оминаючи Єрусалим. Бог зберігав Свого Сина від злого правителя. У злості та люті безбожний Ірод послав своїх слуг убити всіх немовлят у Віфлеємі, але Ісуса вони там не знайшли. Вночі, за наказом Божим, Йосип і Марія, взявши Немовля, вирушили до Єгипту. Ірод не

уникнув покарання Божого і невдовзі помер. Коли небезпека минула, Господь повернув Йосипа та Марію з Ісусом до Назарета.

- Гріх спонукає людину піднімати себе вище за інших людей і навіть вище за Бога. За вчинками таких осіб видно, що вони поклоняються тільки самим собі. Іноді люди, виконуючи ритуали, поклоняються світилам, зіркам, явищам природи, вигаданим образам, зображенням фантастичних, неіснуючих тварин чи істот. Таке ідолопоклонство підневолює під владу диявола, наповнює серце ненавистю до істини, робить людину особливо жорстокою і злочинною. Поклоніння будь-кому або будь-чому, окрім Бога – це гріх гидоти, гріх ідолопоклонства, який Бог карає вічною смертю.

- Якщо ти бажаєш жити праведно, попроси Господа в молитві очистити тебе від гріха, і зробити твоє серце здатним радісно поклонятися Богу в душі й істині.

Урок 19. Покаяння – перший крок до праведности, а гордість і самозадоволення – шлях до гріха і смерті.

Біблійні уривки: Приповісті 16:2,5,18,25; 18:12; 30:12; Євангеліє від Луки 14:11; 15:1-3,11-32; 1 Івана 1:8-10

- Люблячий Господь закликає людей до покаяння для прощення гріхів. Того, хто щиро кається у гріхах, Господь прощає, приймає як власного сина і дарує йому Свою праведність.

- Фарисеї, намагаючись виконувати релігійні правила, вважали себе безгрішними праведниками, для яких немає в чому каятися. Вони возвеличувалися над іншими людьми, засуджуючи їх за гріхи, і були незадоволені тим, що Ісус Христос приймає грішників і їсть з ними. Одного разу Ісус Христос розповів їм притчу про блудного сина, який покався у гріхах, був прощений батьком і поновлений у правах спадкоємця. У цій притчі в образі отця Ісус відкрив нам характер люблячого Бога, який бажає, щоб кожен блукаючий у гріхах, звернувся до Нього з покаянням, як це зробив блудний син. Також у притчі показано, якою злою і недобррозичливою може бути людина, яка впевнена у своїй праведности, засуджує інших і вважає, що їй не потрібно каятися. Саме так зображено старшого сина, який був невдоволений тим, що батько з любов'ю та прощенням зустрів молодшого.

- Гріх робить людину гордовитою, самовдоволеною, спонукає почуватися самоправедною, і зарозуміло возвеличуватися над іншими людьми. Біблія відкриває нам істину: самовдоволені люди, ті, які вважають себе праведними, тобто не потребують покаяння, не можуть увійти в Божу присутність. Це тому, що вони залишаються непростеними, неочищеними від гріха, нечестивими в Божих очах.

- Якщо ти бажаєш зробити перший крок до праведности та сповідувати свої гріхи перед Богом, скажи про це Господу в молитві.

Урок 20. Любов до збагачення перешкоджає людині успадкувати вічне життя і бути праведною (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 61:11-13; Приповісті 11:4,28; 15:6; 16:8; 19:1; 23:4,5; 28: 6,20,22; Євангеліє від Матвія 6:19-34; Євангеліє від Луки 16:13; 18:18-27; Римлянам 6:23; Галатам 5:22; Євреїв 13:5,6

- Серце людини завжди прив'язується до того, що для нього найбільш цінне і бажане, до того, що людина вважає для себе скарбом. Слово Боже закликає нас збирати собі небесні скарби, щоб наші серця були «прив'язані» до Бога та Його Царства. Тільки так людина може жити і поступати праведно.
- Небесні скарби – це віра, любов, доброта, мир, милосердя, праведність, вірність, мудрість – це все, що дає Господь людині для того, щоб у нашому житті проявлялася Божа любов до людей. Але найцінніший небесний скарб – вічне життя в Господі Ісусі Христі.
- Одного разу багатий юнак звернувся до Ісуса Христа з питанням, як йому успадкувати вічне життя. Він намагався бути праведним і виконувати Божі заповіді, але його серце було прив'язане до багатства, з яким він нізащо не хотів розлучатися навіть заради Господа. Молодик любив багатство більше, ніж Бога. Ісус Христос сказав, що тим, хто має багатство, важко увійти в Царство Боже.
- Багатство само по собі не є злом, проте багато людей прагнуть багатства і прив'язуються до нього більше, ніж до Бога та Його істини. Багатство перешкоджає серцю прагнути праведності, вічного життя в Царстві Божому. Гріх у тому, що людина, яка прив'язується до багатства, цінує його вище всіх і всього: вище Бога, вище людей, вище любови і дружби. Дуже часто багатство використовують для злих вчинків. Багатій надіється на своє багатство замість того, щоби надіятися на Бога і в кінці життя стає перед фактом: через прихильність до тимчасового земного багатства він втратив вічний скарб на небі.
- Якщо ти хочеш жити праведно і успадкувати вічне життя, попроси Господа в молитві, щоб Він допоміг твоєму серцю прив'язуватися не до земного багатства, а до небесних скарбів, які будуть з тобою вічно.

Урок 21. Намагайся шукати Господа, щоб одержати спасіння і жити праведно (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 55:6,7; Псалми 9:11; 69:5; Приповісті 22:1,22,23; 28:13; Євангеліє від Луки 19:1-10; Євреїв 11:6

- Закхей, начальник митників (збирач податків), шукав побачити Ісуса. Він був багатим, але нажите нечесним шляхом багатство не давало йому спокою і радості. Хоча Закхей був знатним чоловіком, він не соромився вилізти на дерево, щоб побачити Ісуса. Господь побачив шукаюче серце митника, його бажання одержати спасіння і жити праведно. Ісус сказав Закхею, що хоче прийти в його дім. Митник з радістю прийняв Ісуса. Чоловік відкрито зголосився роздати половину майна вбогим, а тим, кого образив, віддати вчетверо. Це означало, що Закхей покався у гріхах і захотів почати нове праведне життя. Ісус Христос сказав, що для дому Закхея, тобто для всієї його родини наступило спасіння. Адже Христос для того і прийшов, щоб знайти та врятувати кожного, хто бажає покаятися й жити праведно.

- Гріх спонукає людину жити безбожно, робити злі справи, брехати, підступно чинити з іншими людьми. Біблія говорить, що той, хто приховує свої несправедливості, буде покараний, а хто розкається і залишить гріх, буде помилуваний Богом.

- Якщо ти хочеш отримати спасіння від гріха і смерті й жити праведно, попроси в Господа прощення за свої гріхи. Також вибачся перед тими, кого ти образив, і виправ те, що спричинило зло людям.

Урок 22. Праведник набуває ясного розуму, а безбожник губить розум у п'яцтві (1 година)

Біблійні уривки: Левит 10:9-11; Приповісті 2:6,7; 3:13; 4:5,7; 9:10; 15:32; 16:22; 21:16,17; 23:20,21,29-35; Ісаїя 28:7,8; 5:11,22; Євангеліє від Луки 21:34; 1 Івана 5:20; Римлянам 1:28; 13:13; 1 Коринтян 6:9,10; Ефесян 5:18

- Бог створив людину розумною, щоб вона жила праведно і пізнавала Господа і Його творіння. Мудрість і розум, які ми здобуємо, походять із Слова Божого. Біблія називає розум джерелом життя. У Слові сказано, що Син Божий прийшов і дав нам світло та розум для пізнання Бога.

- Праведник дбає, щоб здобувати розум і мати Бога в розумі, тобто докладає зусиль, щоб розуміти Слово Боже, розмірковувати над ним, запам'ятовувати Божі істини, чинити так, як сказав Бог.

- Гріх привів до затьмарення розуму, і людина втратила здатність пізнавати Бога. Також люди винайшли безліч речовин, які затьмарюють, затьмарюють і навіть руйнують розум і здатність людини мислити. Це алкоголь, тютюн, наркотики та інше. Вживаючи їх, люди стають залежними від цих речовин і вже не можуть перестати регулярно споживати. Так руйнується їхня душа і тіло,

вони перестають розрізняти добро і зло, стають на шлях гріхів і так йдуть до погибелі.

- Слово Боже попереджає про небезпеку гріха пияцтва і каже, що на таких людей чекає горе. Вони не тільки тут на землі позбавляють себе благословення через розпусне, гріховне життя, приносячи страждання собі і близьким, але ще й залишаються в погИБельному стані і не успадковують Царства Небесного.
- Якщо ти хочеш жити праведно, набувати ясного розуму, щоб пізнавати Бога і Його творіння, попроси Господа в молитві зберегти тебе від гріха пияцтва, куріння, наркоманії на всіх твоїх шляхах.

Урок 23. Уста праведника дають мудрість, а язик безбожного – знаряддя смерти (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:7; Повторення Закону 5:11; Псалми 11:2-5; 9:25-28; 33:12-15; 36:30-31; 38:2; 49:19; 50:16,17; 51:3-7; 63:2-5,8-11; 108: 2,3; 118: 13,43,46,62,170-172; Приповіді 10:11,19-21,31,32; 18:20,21; 21:6,23; Євангелія від Матвія 5:21,22; Якова 1:19,20,26; 3:4-18

- Біблія вчить, що уста праведника, які говорять мудрість – джерело життя, а язик його вимовляє правду, бо в серці є Закон Божий. Праведник не хоче згрішити своїм язиком, тому він стежить за своїми словами й утримує язик від злих і підступних слів. Уста праведника вихваляють Бога, в його устах – істина Божа, яку він відкрито й сміливо говорить іншим. Його уста звертаються з молитвою до Бога.
- Гріх зробив язик людини безбожним, тому що її серце вкрай зіпсоване. Язик нечестивого – нестримне зло, він сповнений смертною отрутою (злости), тому що він не боїться Бога і відкидає Його. Уста нечестивого повні злих, брехливих, улесливих слів і лайки. Його язик підступний і небезпечний для близьких, як бритва, або гострий меч – знаряддя смерти, яким можна вбити. На таких людей чекає Боже покарання.
- Бог наказав: «Не призивай Імення Господа Бога твого надаремно». Надаремно згадувати ім'я Боже – це згадувати його, коли чиниш гріх або говориш щось гріховне, в пустослів'ї. Господь не залишає цей гріх без покарання. Бог наказав: «Не вбивай». Це означає, що вбивство є гріхом, за який Бог карає. Господь Ісус Христос сказав, що буде покараний навіть той, хто, гніваючись, говорить образливі слова на своїх ближніх, «вбиваючи» їх словами.
- У Священному Писанні сказано, що і смерть і життя – у владі язика. Це означає, що від плодів уст людини, тобто від наслідків її слів, залежить її життя, стосунки з людьми, а також те, як закінчиться її життя на землі.

- Праведник старається стримувати свого язика, тому що при багатослів'ї не можна уникнути гріха. Той, хто зберігає свої уста і язик, зберігає свою душу від біди.
- Якщо ти шкодуєш про всі грубі та безбожні слова, які ти промовляв, попроси прощення в Господа. Ще попроси в Нього допомоги в тому, щоб стримувати свій язик, щоб твої уста стали устами праведника й давали мудрість, і щоб ти завжди промовляв ім'я Боже доречно.

Урок 24. Праведник твердо й мужньо обстоює Божу правду (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 17:1-51; Псалми 36:12-17,35-40; 124: 3,4; Приповісті 12:21; 14:34; Римлянам 5:6-9

- Праведник хоче бути слухняним Богу в будь-яких обставин і Господь дає мужність завжди і скрізь обстоювати правду Божу.
- Молодий пастух Давид любив Господа і завжди хотів бути слухняним Йому. Якось він прийшов у військовий табір до братів і почув, як велетень Голіаф із ворожого табору зневажає Бога й ображає Божий народ. Голіаф викликав когось із єврейського народу на поєдинок і стверджував, що проти нього ніхто не встоїть, і навіть Бог не допоможе. Усі боялися Голіафа, і ніхто не хотів змагатися з ним. Але Давид сміливо вийшов проти велетня, тому що вірив Господу. Він знав, що Бог допоможе йому здобути перемогу, щоб перемогла справедливість і Господь був прославлений у перемозі праведного над безбожним. Давид вийшов в ім'я Господа й переміг безбожного ідолопоклонника Голіафа, бо Бог дав йому цю перемогу. Господь дав сміливість та мужність юному Давиду твердо стояти за правду Божу.
- Гріх робить людину безбожною перед Богом, тобто безсовісною, злою, такою, що виступає проти Бога. За це на нечестивого чекає покарання – вічна смерть. Але кожен, хто бажає залишити безбожність й отримати праведність від Бога може покаятися і навернутися до Господа Ісуса Христа.
- Якщо ти хочеш стати праведним і бути слухняним Богові за будь-яких обставинах, скажи про це Господу в молитві, і Він дасть тобі мужність завжди і скрізь обстоювати Божу правду.

IV. Я хочу, щоб віра й праведність наповнювали життя близьких мені людей (8 год)

Урок 25. Віра і праведність зміцнюють любов та повагу в сім'ї.

Біблійні уривки: Буття 2:21-25; Псалми 77:4-7; Євангеліє від Матвія 5:32; 19:1-9; 1 Коринтян 7:10-11; Колоссянам 3:12-21,23; 1 Тимофію 5:4,8

- Впевнені у своїй праведності фарисеї одного разу вирішили випробувати Ісуса, ставлячи Йому підступні запитання. Вони запитали, по якій причині чоловікові можна розлучатися з дружиною. Відповідаючи Ісус Христос нагадав їм слова Бога, записані в Святому Писанні, що чоловік і жінка створені для об'єднання в сімейну пару, і ніхто не має права їх розлучати. Навіть якщо вони самі хочуть розійтися, цим порушують Божу волю.
- Бог створив сім'ю, щоб народжувалися діти, а батьки виховували їх у любові, повазі та злагоді. Тому й одружені чоловік і жінка не повинні розлучатися. Вони відповідальні перед Богом за своїх дітей, щоб діти росли в сім'ї у вірі та праведності, щоб знали Господа та покладали на Нього свою надію.
- Гріх озлобив серця людей, зробив їх неслухняними, не здатними любити й прощати інших, навіть найрідніших і найближчих. Дедалі більше людей одружуються, а потім розлучаються. Від цього страждають не тільки вони, а й особливо сильно діти. Іноді батьки безвідповідально і жорстоко поведуться зі своїми дітьми. Усе це є гріхом перед Богом, за який вони будуть покарані.
- Тільки віра й праведність може зміцнити любов і повагу в сім'ї між подружжям, між батьками та дітьми, якщо батьки захочуть повірити в Господа, покаятися у гріхах і стати праведними. Подумай про те, що коли ти виростеш, у тебе теж буде сім'я. Проси Господа в молитві вже зараз, щоб Він дав тобі таку сім'ю, в якій пануватиме віра, праведність, любов і повага. Для майбутньої міцної та дружньої сім'ї тобі потрібно вже сьогодні шанобливо ставитись до ровесників протилежної статі. Хлопчикам необхідно шанобливо й дбайливо ставитися до дівчаток, не кривдити їх. Дівчаткам необхідно шанобливо й доброзичливо ставитися до хлопчиків, не ображати їх і не принижувати їхню гідність.
- Якщо ти хочеш, щоб у твоїй сім'ї панувала віра й праведність, зміцнюючи любов і повагу, попроси про це в молитві Господа.

Урок 26. Віра і праведність роблять людей дружелюбними та доброзичливими (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:13; Левит 19:17; Повторення Закону 5:17; Приповісті 18:24; 22:24; Євангеліє від Матвія 5:21,22; Євангеліє від Івана 15:12,15; Якова 4:1-3; 1 Петра 3:8-11; Колосянам 3:8-10,12-15

- Ісус Христос дав нам заповідь любити один одного так, як Він полюбив нас. Найбільший прояв любови – це покласти свою душу за друзів, як це зробив Христос. Він пожертвував Своїм життям заради нашого спасіння. Той, хто вірує в Христа, отримує в дар Його праведність. Серце такої людини стає здатним любити людей, бути доброзичливим і дружнім.

- Гріх зробив людину егоїстичною, нетерплячою, запальною, дратівливою, недоброзичливою. Така людина легка на сварку, говорить злі, грубі, лайливі слова, б'ється. Бійка – це зло, яке приносить людині біль, каліцтво, і навіть призводить до смерті. Бог наказав «Не вбивай». Це означає, що ніхто не має права позбавляти життя людини, створеної Богом. Але люди вбивають, порушуючи заповідь Божу, тому на них чекає покарання. Ісус Христос сказав, що карі підлягає навіть той, що говорить грубі, лайливі слова своєму ближньому.
- Важко дружити із запальною, дратівливою людиною. Хто хоче мати друзів, той і сам має бути доброзичливим. У Біблії сказано, щоб ми були дружелюбні, співчутливі, поблажливі, шукали миру й вдягалися у любов.
- Якщо ти хочеш, щоб поряд були дружні й доброзичливі люди, попроси Господа про це. Але найперше проси Його, щоб твоє життя наповнювали віра й праведність і тобі самому стати дружнім і доброзичливим.

Урок 27. Віра і праведність спонукають до жертовності, любови та відданости.

Біблійні уривки: Псалми 50:18,19; 115:8; Євангеліє від Матвія 26:1-13; Євангеліє від Івана 12:1-8; Филип'ян 4:18; Євреїв 9:26-28; 13:15,16

- Незадовго до свята Пасхи Ісус Христос сказав учням, що скоро Його розіпнуть. Напевно учні не звернули уваги на ці слова. Але Марія, в домі якої Ісус був з апостолами, завжди слухала Його слова з особливою уважністю. Почувши про швидку смерть Христа, вона підійшла до Нього з альбастровою посудиною дорогоцінного ароматного мира, помазала Його ноги і вилила миро на голову. Учні обурились. Вони не зрозуміли, чому Марія так нерозумно витратила дорогі пахощі. Ісус пояснив, що Марія, віддавши своє найцінніше, помазала Ісуса, готуючи Його до поховання як було заведено в той час. Вона так хотіла зробити щось добре для Ісуса перед Його смертю, що не пожаліла дорогоцінного мира. Господь похвалив Марію і сказав, що вона вчинила добре. Ісус Христом бачив її жертовне й віддане серце.
- Слово Боже закликає нас бути жертовними, проявляти любов і відданість. Жертвність – це коли ти віддаєш іншому щось дуже цінне для тебе, щоб принести йому радість, щастя, допомогти в його потребі. Віра й праведність допомагають бути жертовними, навчають любови та відданости.
- Богу не потрібні від людей жертви тварин чи інших предметів. Син Божий Ісус Христос віддав Себе Самого в жертву за нас і з того часу Бог не приймає ніяких жертв, окрім прославлення, хвали й подяки із відданого серця віруючого. Богові до вподоби й приємно, щоб ми допомагали одне одному,

жертвуючи чимсь своїм для благополуччя тих, хто потребує, проявляючи любов і відданість.

- За бажанням ти можеш попросити в Господа в молитві зробити твоє серце жертвним і відданим, щоб ти міг проявляти любов і допомагати іншим.

Урок 28. Невіра й несправедність призводять до зради й смерті (1 год)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 26:1-5,14-16,45-57; 27:1-10; Євангеліє від Луки 22:39-54; Євангеліє від Івана 12:3-6

• Один із учнів Ісуса Христа, Юда Іскаріот, разом зі всіма ходив за Господом, але так і не повірив. Однак він не показував це, прикидаючись слухняним учнем. Йому доручили носити спільну касу, й він част звідти крав собі гроші. Після того, як Марія пожертвувала для Ісуса своє дорогоцінне миро, Юда пішов до первосвященників, які хотіли вбити Ісуса, і запропонував їм видати Господа за 30 срібняків. У Гефсиманському саді він указав воїнам та стражникам на Ісуса і Його арештували. Невіра й несправедність довели Юду до зради, а потім до самогубства.

• Гріх спонукає людина до невіри, яка робить її несправедною і нечестивою. Несправедність, безбожність ведуть до підлих, аморальних вчинків, одним із них є зрада. Зрада – це гріх перед Богом. Самогубство – це ще більший гріх, тому що не дає людині можливості покаятися, це пряме порушення заповіді «Не вбий». Життя – священний дар від Бога. Життя і смерть знаходяться у владі Бога і ніхто не має права позбавляти життя навіть себе самого. Такі гріхи ведуть людину у вічну погибель.

• Якщо ти бажаєш, щоб твоє серце наповнювали віра й праведність, то попроси в Господа прощення за свої несправедні вчинки. Попроси Господа в молитві вберегти тебе від гріха зрадливості у твоєму житті.

Урок 29. Праведний Христос постраждав за нас, несправедних, щоби за нашою вірою дати нам праведність (1 год)

Біблійні уривки: Ісаїя 53:5-7,10-12; Євангеліє від Матвія 27:1,2,11-66; Євангеліє від Луки 23:26,33-38,44-56; 1 Петра 3:18; Римлянам 3:23; 6:23; 2 Коринтянам 5:19-21

• Біблія говорить, що всі ми, люди, згрішили перед Богом і ніхто не може самотужки стати праведним, щоб мати право увійти в Царство Боже. Саме тому Син Божий Ісус Христом добровільно прийшов на землю, щоб постраждати за наші гріхи й дати нам Свою праведність. Тобто оправдати нас перед Богом. Господь поклав на Нього наші гріхи, і Він страждав, щоб оправдати нас й визволити від судів гніву Божого.

- Коли первосвященники й старійшини арештували й привели Ісуса Христа до Понтія Пилата з вимогою розіп'яти Його, правитель не міг зрозуміти, в чому вина чоловіка, якого звать Христом. Пилат не бачив жодної провини на Ньому, жодного злочину, який належало б покарати. І навіть його дружина, називаючи Ісуса Праведником, просила не робити Йому нічого злого. Але ті люди, які не вірили в Ісуса Христа, вимагали розіп'яти Його. Тоді Понтій Пилат взяв води й, помивши руки перед народом, промовив: «Я невинний у крові Його! Самі ви побачите». Він вчинив за бажанням натовпу і велів розіп'яти Ісуса.
- Ісус Христом терпів біль, муки й знуцання, розіп'ятим на хресті. Але найбільшим Його стражданням було те, що Він святий і безгрішний Господь взяв нечистому нашого гріха і поніс наше покарання – розлуку з Богом. Коли Христос помер на хресті, навіть римський сотник, який розіп'яв Його, визнав: «Істинно, Цей Чоловік був Праведник, Син Божий».
- Гріх зробив людина несправедною, безбожною перед Богом, а плата за гріх – смерть, вічна розлука з Богом. Але Господь любить кожну людину, Він послав Свого Сина в світ, що кожен віруючий у Нього міг одержати Його праведність і мати право на вічне життя в Божому Царстві.
- Якщо ти хочеш вічно жити в Божому царстві, попроси в Господа Ісуса Христа прощення за свої гріхи, скажи в молитві, що хочеш вірити в Нього і бути праведним перед Богом.

Урок 30. Христос відкриває розум до пізнання Писання, де написано як жити у вірі та праведності (1 год)

Біблійні уривки: Псалми 93:10-12; Псалми 118:12,18,27,33,34,66,125,135,144,171; Євангеліє від Луки 24:1-53.

- Багато людей, які повірили в Ісуса Христа, коли Він був на землі, хотіли ходити за Ним, щоб жити за його навчанням, у вірі й праведності. Однак майже всі вони були в сум'ятті, смутку й розчаруванні, коли Христа розп'яли, і Він не виявив Божу силу для Свого визволення. Адже в ті давні часи учні Христа, як і багато людей, не розуміли Священного Писання, де сказано, що цьому треба було статися.
- У день свого воскресіння Христос з'явився двом учням дорогою в Емаус. Вони не впізнали Його й були дуже сумними. Тоді Ісус Христос пройшов з ними весь шлях до села, пояснюючи пророцтва Священного Писання. Там було сказано, що Христос мав постраждати й воскреснути з мертвих третього дня, щоб у Його ім'я були прощені гріхи всім, хто прийме Його, щоб кожний віруючий міг бути праведним й увійти в Царство Боже.
- Гріх утримує очі людей правильно бачити й розуміти істини Священного Писання. Тільки Христос може відкривати розум до розуміння біблійних істин.

Якщо ти хочеш жити у вірі й праведності, попроси в молитві Господа відкрити твій розум до розуміння істин Священного Писання, щоб запам'ятовувати їх і жити за ними.

Урок 31. Праведники засяють як сонце у Божому Царстві (1 год)

Біблійні уривки: Даниїл 12:3; Євангеліє від Матвія 13:24-30,36-43.

- Одного разу Ісус Христом розповідав притчу про пшеницю і кукіль. Коли люди розійшлися, учні підійшли й попросили витлумачити значення. Притча означає, що в світі змішані праведні й безбожні люди. Праведні – це ті, хто вірить в Ісуса Христа, слухає і виконує Слово Боже. Вони названі синами Царства Божого. Безбожні – це ті, хто не вірить у Господа, не слухається Його, а підкоряється дияволу та своєму гріху. Прийде час і Ангели Божі зберуть безбожних і віддають їх на вічну кару. А праведники засяють як сонце в Божому Царстві. Вони будуть вічно жити з Богом у радості й щасті.
- Якщо ти бажаєш стати праведником і вічно жити з Богом, попроси в Господа прощення за свої гріхи, і скажи Йому про своє бажання стати сином або дочкою Царства Божого.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 год)

4 клас Християнська етика вчить мене чесності, справедливості й милосердя (32 год)

I. Я хочу бути чесним, щоби йти шляхом правди (8 год)

Урок 1. Чесний не боїться брати відповідальність за свої провини.

Біблійні уривки: Буття 2:15-17; 3:1-13; 2 Царств 11:2,3,14-17; 12: 1,9,12; Псалми 50:3-6; Приповісті 12:28; 15:9; 1 Петра 2:24

- Християнська етика вчить чесності. Чесність – це коли людина думає і поступає зі щирістю, прямою, без брехні й хитрості. Чесний хоче йти шляхом правди, тобто завжди чинити по правді. Чесний не боїться брати на себе відповідальність за свої неправильні вчинки, розкаюючись у них.
- Бог створив людина для щирих, добрих, чесних і відкритих стосунків, для того щоб людина пізнавала й робила добро. Бог віддав усе своє творіння під владу людини. Він дав лише єдину заборону для людини: не їсти плодів з дерева пізнання добра і зла, щоб людина жила вічно. Адам і Єва не послухались

Бога і гріх, увійшовши в їхні серця від непослуху, зробив їх нечистими, тобто схильними до неправди, обману, хитрості, безвідповідальності. Гріх поселив у серця людей страх перед карою, бажання перекласти свою вину на іншого.

- Якось цар Давид згрішив, вчинив нечесно й послав чоловіка на вірну смерть. Через це загинула невинна людина. Бог викрив цей гріх і Давид щиро розкався у зробленому. Якщо людина згрішить, але потім чесно визнає своє вину перед Богом і попросить прощення, то Господь простить. Бог допомагає тому, хто розкався, поступати чесно і йти шляхом правди.

- Бог хоче, щоб ми думали й поступали чесно. Для цього прийшов на землю Син Божий Ісус Христом, щоб визволити нас від гріха й допомогти йти шляхом правди.

- Якщо ти щиро каєшся у своїх нечесних вчинках, то попроси прощення в Бога і Він простить. Тільки Бог може допомогти тобі поступати чесно і йти шляхом правди.

Урок 2. Чесний терпеливо чекає благословення, а не бере його хитрістю (1 год)

Біблійні уривки: Буття 3:1; 27:1-45; Приповісті 10:2; 11:3-6; 16:8.

- Бути чесним і йти шляхом правди означає чинити по правді, навіть якщо тобі це не вигідно, навіть якщо не ти, а інший отримає щось цінне. Дуже часто ми бачимо, що прагнення швидко отримати бажане, спонукає людину хитрувати й чинити нечесно.

- Хитрість – це коли хтось добивається своєї цілі, приховуючи свої справжні мотиви. Першу хитрість вчинено, коли диявол (занепалий, грішний ангел) в образі змія обманом спонукав Єву не послухатися Бога і з'їсти заборонений плід. З того часу гріх часто спонукає людей досягати своїх цілей хитрістю й обманом.

- Ісак одержав від свого батька Авраама особливе Боже благословіння. Воно полягало в тому, що Бог обіцяв дати йому велике потомство, в якому народиться Спаситель усіх людей. Ісак знав, що при кінці життя він має передати це благословення своєму сину Ісаву, тому що він народився першим, а його брат-близнюк Яків народився другим. Але Ісав не цінував свої первородством. Ще в юності він продав первородство своєму братову Якову за сочевичне вариво. Яків будь-якою ціною хотів одержати Боже благословіння і цінував ним. І коли вже старенький Ісак захотів поблагословити Ісава, мати допомогла Якову хитрістю й обманом отримати благословення від батька. За цю хитрість і нечесність Яків довгими роками страждав, його самого обманювали й ображали. Цей нечесний вчинок викликав ще й гнів і ворожнечу

з боку брата, який погрожував убити Якова. Хитрість і нечесність веде до ворожнечі, горя і страждання.

- Чесність приносить мир і спокій сумління. Якщо ти бажаєш Божого благословення, попроси Господа допомогти тобі йти шляхом правди й завжди досягати своїх цілей чесними діями й поступками.

Урок 3. Чесне визнання своєї провини веде до примирення з людьми та Богом (1 год)

Біблійні уривки: Буття 32:3-31; 33:1-17; Приповісті 15:18; 16:5-8,18.

- Дуже часто гордіня, самопіднесення, помилковий страх і небажання визнати свою вину заважають людям відновити добрі стосунки. Чесне визнання своєї вини перед Богом і перед ображеними, веде до примирення і відновлення добрих стосунків.

- Яків, проживши на чужині багато літ, вирішив повернутися з сім'єю в землю, обіцяну Богом для нащадків Авраама. Яків дуже боявся, що Ісав досі ненавидить його за обман, боявся його помсти. Щоб задобрити брата, він послав Ісаву подарунки, а також передав через посланця вибачення. Страх Якова був настільки сильним, що, влаштувавши свою велику родину на ночліг, в очікуванні ранку він почав молити Бога допомогти йому примиритися з Ісавом. Тої ночі Яків зрозумів, що винен не лише перед братом, а й перед Богом, і що він не отримає Боже благословення, поки не визнає свою вину перед Богом. Ім'я Яків єврейською мовою співзвучне слову «хитрий». Яків боровся з Богом, але, бажаючи Божого благословення понад усе, він смирився і розкався у своєму обмані й хитрості. Саме в ту ніч смирення і покаєння Яків отримав від Бога нове ім'я, що означає «Боротьба Божа».

- Якщо ти хочеш примиритися з людьми, яких образив, але тобі важко зробити перший крок і попросити прощення, визнавши свою вину, попроси в молитві Господа допомоги зробити це.

Урок 4. Чесний любить правду, а безбожний шукає брехні (1 год)

Біблійні уривки: 3 Царств 22:2-37; Приповісті 4:24,26; 14:5,25; 15:9; 16:13,25; Євангеліє від Матвія 5:6.

- Чесний завжди прагне до правди, щоб пізнати правду й жити по правді так, як хоче цього Бог. Чесний любить правду і ненавидить брехню. Нечесний, безбожний завжди хоче чинити за своєю особистою вигодою, навіть якщо для цього треба обманювати й брехати. Він легко обманює і шукає брехні, щоб чинити за своїми примхами.

- Дуже давно, задовго до Різдва Ісуса Христа, в Ізраїлі правив безбожний цар Ахав, який не слухався Бога і чинив зв власними забаганками. Одного разу він захотів завоювати сирійське місто й запросив до союзників юдейського царя Йосафата. Той був богобоязливим чоловіком. Він переконав Ахава перед початком воєнного походу запитати в Бога про результат майбутньої війни. Ахав наказав зібрати своїх пророків. Пророк – це людина, якій Бог доручає сповіщати людям Слово Боже. Іноді по молитві пророка Бог сповіщав царів, чим закінчиться війна. Проте тоді при царському дворі були самозванці, лжепророки, які говорили не те, що казав Бог, а те, що хотів чути цар. Цього разу вони теж проголосили хибне пророцтво про успіх на війні. Тільки Михей, справжній Божий пророк, сповістив правду, що цар Ахав зазнає поразки й погине за свої гріхи. За правду Михея побили й вкинули до в'язниці. Однак усе сталося так, як сказав Бог через свого вірного й чесного пророка.

- Той, хто любить правду і шукає її, щоб іти шляхом правди, завжди знайде Боже благословення. Якщо ти любиш правду й хочеш іти її шляхами, попроси про це Господа в молитві.

Урок 5. Чесність спонукає відповідально ставитися до громадських грошей і майна (1 год)

Біблійні уривки: Вихід 20:15; Повторення Закону 5:19; 4 Царств 22:3-9; 2 Паралипоменон 34:8-17; Приповісті 10:2; 11:3; 12:5,24; 15:3,6; 16:8.

- Чесний відповідально ставиться до громадських грошей і майна, які йому доручають. Він не обманює, не привласнює чужі (громадські) гроші та майно, а чесно й безкорисливо виконує доручену справу.

- Юдейський цар Йосія був слухняний Богу і в усьому хотів догодити Йому. Бачачи, що Єрусалимський Храм потребує відновлення, він доручив слугам організувати ремонт пошкоджень. На цю роботу понадобились кошти, які пожертвував народ. Цар віддав ці гроші для оплати матеріалів і праці чесних людей, які зробили все як треба. Бог благословив їхню роботу, і незабаром Божий Храм було відремонтовано. Під час ремонту в храмі майстри знайшли загублені книги Священного Писання, які священник читав усьому народові, щоб люди пригадали Божі заповіді.

- Гріх спонукає людину присвоювати те, що їй не належить, тобто красти. У Своему Законі Бог дав заповідь «Не кради». Гріх злодійства завжди буде покараний.

- Господь може допомогти кожному, хто хоче йти шляхом правди, жити чесно, відповідально ставитися до чужих грошей і майна. Якщо ти теж цього бажаєш, то попроси про це Господа в молитві.

Урок 6. Чесний завжди говорить правду, навіть якщо вона не подобається іншим (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 12:17,19,22; 13:5,6; Єремія 27:1-15; 28:1-17; Колосянам 3:9.

- Чесний завжди говорить правду, навіть якщо знаєш, що іншим це не сподобається, або він може постраждати за правду.
- Бог доручив пророку Єремії сповістити юдейського царя, а також царів сусідніх країн, що незабаром вони будуть покарані за свої гріхи. Вавилонський цар прийде на ці землі і захопить їх. Бог наказував царям підкоритися і служити Вавилонському царю. Говорити таку правду було небезпечно, тому що царі не хотіли її слухати, а дослухались до лжепророків, які звіщали угодну їм брехню. Але не зважаючи на небезпеку, Єремія завжди говорив правду Божу й Слова Бога завжди виконувались.
- Гріх спонукає людину пристосовуватися до обставин настільки, що іноді в цілях своєї безпеки людина залишає правду й стає на шлях брехні. Це згубний шлях.
- Господь завжди допомагає тому, хто хоче йти шляхом правди і залишатися чесним за будь-яких обставинах. Якщо ти хочеш бути чесним і завжди говорити правду, попроси допомоги й захисту в Господа.

Урок 7. Чесному Бог дає мудрість відкривати правду іншим людям (1 год)

Біблійні уривки: Приповісті 12:26,28; Даниїл 4:1-34; 2 Коринтян 5:11; 1 Солунян 2:1-4.

- Чесний будь-коли хоче сповіщати людям правду, яка походить від Бога. Для цього Господь дає мудрість відкривати правду Божу людям для спасіння.
- Якось вавилонському царю Навуходоносору приснився незвичайний сон. Цар наказав зібрати всіх мудреців, щоб вони пояснили його значення. Але ніхто не міг пояснити сон, який так схвилював царя. І тільки вірний Богу і чесний серцем Даниїл, зміг витлумачити сон. Бог дав Даниїлу мудрість і сміливість сказати царю правду і закликати його до покаяння за гріх гордості й самовеличі. Минуло зовсім мало часу і все, що Бог звістив через Даниїла, виповнилося з царем. Пройшовши через кари і випробування цар Навуходоносор прославив Бога і визнав Його своїм Небесним Царем.
- Якщо ти хочеш бути чесним і за будь-яких обставин говорити людям правду Божу, попроси в Господа мудрости й благословення для цього.

Урок 8. Чесний виконує свій обов'язок добросовісно й безкорисливо.

Біблійні уривки: Неємія 2:1-9,11-18; 5:14-17; 6:15,16; 8:1-9; Приповісті 10:16; 11:5; 12:28; 16:3; Ісаія 49:1-8; 1 Солунян 2:6-9

- **Обов'язок** – це зобов'язання кожної людини перед Богом взяти на себе відповідальність і зробити добрий вчинок або дію, яка допоможе людям навернутися до Бога і послужить їм для спасіння. Чесний прагне виконати свій обов'язок добросовісно й безкорисливо.

- Гріх зробив людське серце брехливим і лукавим. Іноді деякі люди, скриваючи свої злі вчинки, кажуть, що вони виконують свій обов'язок. Проте для того, щоби зрозуміти правду й розрізнити її від брехні, потрібно дивитися на результати (плоди) дій таких людей. Якщо в результаті дій і вчинків деяких людей, страждають або гинуть інші, значить їхні дії спрямовані не на виконання обов'язку, а на досягнення корисливих, злочинних, гріховних цілей.

- За багато років до Різдва Ісуса Христа на Ізраїль напали вороги, які зруйнували Єрусалим. Народ був забраний у полон і розсіяний по землях і царствах. Це сталося тому, що люди перестали слухатися Бога, стали грішити й поклонятися ідолам. Однак Бог сказав через Своїх пророків, що прийде час і народ Ізраїлю буде зібраний на своїй землі, а Єрусалим відбудований. Адже Господь обіцяв нам дати Спасителя в Ізраїлі, і ця обіцянка теж мала здійснитися. Далеко від батьківщини Неємія служив у перського царя Артаксеркса. Якось із Єрусалиму прийшли люди й розказали Неємії, що зруйнований Єрусалим знаходиться у плачевному стані, а від стін міста залишилися лише руїни. Вірний Богу Єзекія помолився і зрозумів, що його обов'язком є допомогти своєму народові відбудувати місто й відновити його стіни. Цар Артаксеркс відпустив Неємію йти в Єрусалим і призначив його своїм намісником у Юдеї, області Ізраїлю. Неємія чесно, сумлінно й безкорисливо виконав свій обов'язок, керуючи відновленням стін навколо Єрусалиму. Стіни відновлені за 52 дні. Потім було відновлено богослужіння у відбудованому заново Храмі. Так ізраїльський народ знову став служити Богу і готуватися до приходу Спасителя.

- Якщо ти бажаєш чесно і сумлінно виконувати свій обов'язок перед Богом, творити добрі справи та вчинки для блага людей, попроси для цього допомоги в Господа.

II. Я хочу знати і розуміти, що таке справедливість (8 год)

Урок 9. Справедливість походить від Бога, і тільки Бог є цілковито справедливим та праведним (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 4:1,8; 6:17,18,24,25; Псалми 98:1-4; 118: 128,137; Приповісті 28:5,7; Євангеліє від Матвія 5:17,18; 22:15-22; Євангелія від Марка 12:13-17

- У Біблії сказано, що Бог цілком справедливий, Він встановив справедливий Закон, і всі справи Його справедливі і праведні (абсолютно правильні, зроблені за законом). Справедливий — це той, хто діє абсолютно правильно, чесно, згідно із законом, встановленим Богом. Справедливість є виконанням Божого Закону.
- Через гріховну природу та непослух Богові, ніхто з людей не може бути цілковито справедливий. Ми можемо бачити в житті, що деякі злі люди взагалі не розуміють, не хочуть і не шукають справедливості, а чинять беззаконно. Деякі люди хочуть чинити справедливо, але, не знаючи Божих законів, самі встановлюють свої закони, які не є цілком справедливими. Справедливими можуть бути лише закони, встановлені на основі Закону Божого.
- Син Божий Ісус Христос – цілковито справедливий Господь. Він прийшов на цю землю виконати справедливий Закон Божий. Якось фарисеї підіслали до Ісуса Христа своїх учнів з каверзними питаннями. Вони хотіли зловити Ісуса Христа на словах, щоб обмовити Його і знайти привід для брехливих звинувачень у тому, що Він навчає людей не підкорятися законам римського імператора. Попри своє лукавство фарисеї визнавали, що Ісус Христос справедливий й вчить людей шляхів Божих. На питання чи можна давати податки кесареві, знаючи лукавство фарисеїв, Христос відповів, що треба віддати кесареві кесарево, а Богу Боже. Так Ісус вказав на беззаконня та гріховність людей, які вважали себе справедливими, але не знали, що таке Божа справедливість, і потребували покаяння. Присоромлені вони пішли.
- Якщо ти хочеш дізнатися, що таке справедливість Божа, як робить справедливий і праведний Бог, читай і досліджуй Біблію – Писання.

Урок 10. Той, хто зневажає справедливість, ображаючи інших, стає на дорогу беззаконня і буде покараний (1 год)

Біблійні уривки: Вихід 1:1-22; 2:1-10; Псалми 5:6; 6:9; 118:133; Приповісті 11:6,19,21; 12:3; 13:15; 14:11,31,34; 1 Івана 3:4; Євреїв 1:8,9.

- Порушення справедливого Закону Божого – це гріх беззаконня, який завжди буде покараний. Беззаконня – це непослух Богові, порушення законів, заповідей, наказів Божих. Беззаконні люди встановлюють свої несправедливі закони, які служать їхній особистій вигоді, поневолюють інших людей, призводять до їхнього страждання та смерті.
- Це було приблизно за 1500 років до Різдва Ісуса Христа. Відтоді як Йосип запросив свого батька Якова і його велику сім'ю в Єгипет, пройшло орієнтовно 400 років. За цей період нащадки Якова-Ізраїля стали таким великим народом, що зайняли більшу частину єгипетської землі. Яків, Йосип і його брати померли. Помер і фараон, вдячний Йосипу за порятунок єгипетського народу

від голоду. Новий фараон Єгипту, який не знав Йосипа, звелів поневолити єврейський народ і використовувати його на найтяжчих і найвиснажливіших роботах із спорудування нових міст. Фараон боявся, що такий численний народ стане сильнішим від єгиптян. Він поставив над ними найбільш жорстоких і безжалісних наглядачів. Завбачаючи, що народ ще більше примножується, фараон дав страшний наказ вбивати навонароджених єврейських хлопчиків, кидаючи їх у річку. Народ страждав і просив допомоги в Бога. У такий лихий час в одній єврейській сім'ї народився дуже красивий хлопчик. Мама скривала малюка три місяці. Потім взяла його, поклала в заасфальтовану скриньку й залишила в очереті. Саме тоді дочка фараона вийшла на беріг річки й знайшла скриньку з немовлям. Вона вирішила усиновити його, а за годувальницю взяла маму хлопчика. Дочка фараона назвала дитину Мойсей, що єгипетською означало «син, дитя», а єврейською «вийнятий з води». Бог дав Мойсею велике доручення: вивести ізраїльський народ з єгипетського рабства, отримати для народу Закон Божий на горі Синай, написати перші п'ять книг Священного Писання для всього людства.

- Гріх пригнічує людину, спонукає зневажати справедливість, порушувати Божий Закон і ставати на шлях беззаконня. Так чинив єгипетський фараон, який поклонявся ідолам і не хотів слухатися живого істинного Бога, Творця всього живого. Той, хто не любить справедливість, поневолює інших людей, змушує їх страждати, завжди буде покараний.
- Якщо ти бажаєш йти шляхом справедливості та правди, бути захищеним від неволі гріхом, попроси Господа допомогти тобі в цьому.

Урок 11. Справедливість Божого Закону звільняє пригноблених із рабства.

Біблійні уривки: Вихід 2:11-25; 3:1-15; 4:10-16,29-31; Римлян 8:14-17; Галатам 5:1

- Бог створив нас для вільного життя, сповненого добротою, дружелюбними стосунками та добрими справами. Гріх поневолив людину, і людина перебуває під владою гріха. Рабство – це коли людина повністю підпорядкована будь-кому (чи чомусь), і робить тільки те, що хоче той, хто підкорив її собі. Зло в серці людини спонукає його поневолювати, пригнічувати та підкоряти собі інших людей, робити з них рабів. Це гріх перед Богом.
- Мойсей виріс у палаці єгипетського фараона, де всі були ідолопоклонниками, і не знали істинного живого Бога. Але Мойсей завжди пам'ятав, що належить до Божого єврейського народу. Мойсей любив справедливість Божу і ненавидів рабство. Якось він заступився за єврея, з яким жорстоко поводився наглядач. Мойсей у гніві вбив кривдника, і йому довелося втікати з Єгипту, бо фараон

наказав його стратити. Мойсей оселився в землі Мідіянській, де прожив сорок років. Якось він пас овець біля Божої гори Хорив. Там у палаючому терновому кущі йому з'явився Господь і сказав, що побачив страждання Свого народу й почув його крик від гноблення єгиптян. Бог сповістив, що визволить Свій народ від рабства і наказав Мойсею вивести євреїв з Єгипту.

- Бог завжди чує молитву страждаючих від пригнічення, і Божа справедливість звільняє їх із рабства.
- Якщо ти бажаєш, щоб Божа справедливість сповнювала твоє життя, щоб тобі ніколи не потрапити під пригнічення та поневолення інших, попроси про це Господа в молитві. Ти також попроси Бога, щоб тобі самому не пригнічувати та не поневолювати інших, а чинити з людьми справедливо так, як хоче Бог.

Урок 12. Згідно із Законом Божої справедливості за вперту неслухняність завжди наступає покарання (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 5:1-23; 6:1-13; 7:10-25; 8:1-32; 9:1-35; 10:1-29; Псалми 80:13; 105:43; Римлянам 2:3-8

- Упертий непослух Богові приводить людину до запеклого серця. Це означає, що така людина все більше і більше йде проти Бога, все більше і більше грішить, і їй все важче покаятися. Така людина завжди підпадає під справедливе Боже покарання.
- За наказом Бога Мойсей та його брат Аарон прийшли до єгипетського фараона, щоб той відпустив єврейський народ з Єгипту. Але фараон ще більш озлобився проти народу Божого й не зробив цього. Тоді Бог сповістив про покарання, яке спіткає єгиптян, якщо фараон не відпустить народ єврейський. Багато разів Мойсей ходив до фараона з Божим наказом відпустити народ, але фараон залишався неслухняним Богові. Щоразу, коли фараон відмовлявся відпустити єврейський народ, Бог посилав на Єгипет покарання. Таких кар було десять. Це було для того, щоб єгиптяни навернулися до Бога і покалися в гріхах. Проте вони не захотіли і продовжували бути неслухняними. Згідно із законом Божої справедливості за впертий непослух завжди наступає покарання. А до слухняних Бог завжди милосердний.
- Якщо ти хочеш, щоб твоє серце ніколи не озлобилось в неслухняності, і хочеш бути слухняним Богу, попроси про це Господа в молитві.

Урок 13. Божі дії завжди справедливі та милосердні (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 11:1-10; 12:1-36; Ісаїя 44:6; 48:17; Євангелія від Івана 1:29; 1 Коринтян 5:7; Галатам 3:13; Ефесян 1:7; Ко-лосян 1:14

- Божі дії завжди водночас і справедливі і милосердні. Боже милосердя проявляється у співчутті й людинолюбстві, прощенні розкаяного в гріхах, у Його бажанні виявити милість, готовності допомогти людині й відвернути від погібелі, жертвуючи Собою. За законом Божої справедливості гріх має бути покараний. Але по Своему милосердю Бог, співчуваючи людині, прощає і викуплює її від гріха, караючи за гріх безневинне ягня.
- Переживши дев'ять страшних кар, єгипетський народ разом із фараоном не покаялися перед Богом. Тому, бажаючи вивести Ізраїль з рабства, Бог призначив єгиптянам найважче десяте покарання – смерть усіх єгипетських первістків. Щоб урятуватися від загибелі, кожен, хто вірив Богові і хотів звільнитися від рабства, повинен був намазати одвірки й поперечину вхідних дверей кров'ю жертвовного ягняти. Це був знак для Ангела, який мав виконати кару за гріх. Кров невинного пасхального ягняти звільняла, викупляла від покарання і загибелі, а слово «пасха» означало «пройти повз, залишити недоторканим». Хто повірив Богові і зробив так, як було сказано, той залишився живим і вийшов із неволі. Так справдилася Божа справедливість і Боже милосердя. Бог наказав єврейському народу святкувати Пасху – вихід із єгипетського рабства.
- Ісус Христос Син Божий помер за наші провини на хресті як ягнятко. У Біблії Він названий Агнцем Божим. Кров'ю Ісуса Христа, пролитою на хресті, ми, віруючі в Нього, викуплені від покарання за гріх. Бог явив Свою справедливість і милосердя у Своему Сині, зробивши Його жертвним Агнцем.
- Для нас Пасха – Христос, і свято Пасхи – це день Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа.

Урок 14. Той, хто вірить у Божу справедливість, побачить спасіння.

Біблійні уривки: Вихід 6:6-8; 12:37-51; 14:1-31; Псалми 41:6; Ісаїя 43:11,12; Дія 5:30-32; 1 Солунян 5:8,9

- Усі дії і вчинки Бога справедливі. Людина не завжди може одразу зрозуміти це, і деякі люди не вірять, що Бог цілком справедливий і милосердний. Але хто вірить у справедливість Божу, той завжди може побачити і зрозуміти результати Божих дій, які ведуть до спасіння людей від вічної смерті.
- У ніч Пасхи єврейський народ вийшов із єгипетського рабства, щоб іти в землю, обіцяну Богом ще Аврааму. Пройшовши пустиню, численний народ вийшов на берег моря. У той час фараон спорядив військо для погоні, щоб винищити народ Божий. Коли єгиптяни наблизились, Мойсей покликав до Бога. Господь наказав Мойсею підняти палицю, простягнути руку на море й розділити його. Коли він так зробив, море розступилося і народ Ізраїльський

перейшов дном моря, як сушею. Єгиптяни погналися за ними на колісницях. Проте як тільки останній з єврейського народу вийшов на протилежний беріг, море з'єднало свої води й поглинуло ворогів. Той, хто повірив Богу, повірив у Його справедливість і милосердя, був спасений.

- Гріх заважає людині у всьому бачити справедливість Божу. Тому, щоб зрозуміти це і побачити спасіння, кожному необхідно покаятися у гріхах перед Господом та Спасителем Ісусом Христом.
- Якщо ти хочеш побачити і зрозуміти справедливість справ Божих, хочеш побачити спасіння, попроси в Господа прощення за свої гріхи.

Урок 15. Справедливий Божий Закон наказує людині мати правильні стосунки із Богом (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:1-11; Повторення Закону 5:6-15; 6:4,5; Псалми 118:1,2,47,66,72; Євангеліє від Матвія 22:36-38; Євангеліє від Марка 12:29,30; Євангеліє від Луки 10:25-28

- Для того, щоб люди навчилися розрізняти добро і зло, Бог дав Свій справедливий закон. Божі накази і заповіді допомагають нам побачити й зрозуміти, що ми не відповідаємо вимогам Божого Закону й не можемо його виконати через нашу гріховність.
- Коли єврейський народи вийшов із Єгипту, Бог повів його до гори Сінай (Хорив). Там Мойсей піднявся на гору й отримав дві кам'яні скрижалі, на яких Бог написав Свій Закон. То були Десять заповідей Божого Закону.
- Перші чотири заповіді Божого Закону наказують людині встановити правильні стосунки з Богом. Перша заповідь свідчить, що Бог – єдиний живий Господь, і немає крім Нього інших богів. Друга заповідь Божа забороняє людям робити ідолів і зображати божества, забороняє поклоніння їм, і предвіщає покарання за таке ідолопоклонство. Третя заповідь говорить про святість Божого імені, яке заборонено вимовляти даремно, тобто без належної поваги, благоговіння, вживати його, наприклад, у суетних обставинах, пустослів'ї, хибних клятвах. Четверта заповідь ухвалює присвячувати один день тижня Господеві, звільняючи його від буденних справ. Цей день має бути освячений, тобто відокремлений для спілкування з Богом (молитви) та спілкування з іншими віруючими. Перші чотири заповіді показують зразок стосунків людини з Богом, вказують на те, що є гріхом, якщо людина не дотримується цього.
- Перші чотири заповіді Божого Закону узагальнені в одну головну заповідь, названу першою: «Люби Господа, Бога твого, усім серцем твоїм, і всією душею твоєю, і всім твоїм розумом, і всіма силами твоїми».

- Якщо ти зрозумів, що твої стосунки з Богом не відповідають вимогам Божого Закону, попроси в Господа прощення у молитві, а також попроси Його навчити тебе виконати Його першу й головну заповідь.

Урок 16. Справедливий Божий Закон вчить вибирати добро і відкидати зло у стосунках між людьми.

Біблійні уривки: Вихід 20:12-17; Повторення Закону 5:16-22,32,33; 6:6-25; 21:18-21; 27:16; Псалми 118:9,53,97,98; Євангеліє від Матвія 22:39,40; Євангеліє від Марка 12:31-34; Євангеліє від Луки 10:25-28; Галатам 3:19-25; Колоссянам 3:20

- Справедливий Божий Закон вчить добрим, милосердним стосункам між людьми, наказує відкидати зло в людських стосунках. Про це свідчать шість заповідей Божого Закону.
- П'ята заповідь Божого Закону з обітницею: тому, хто шанує (поважає, шанобливо ставиться) батька і матір, Господь обіцяє продовжити життя і дати особливе благословення. Ця заповідь показує, що Богу до вподоби, щоб діти поважали й шанобливо ставилися до своїх батьків. Непослух, грубощі і неповага – це зло і гріх перед Богом. Шоста заповідь «Не вбивай» забороняє вбивати людину, тому що вона створена на образ Божий і її життя є священним. Ніхто з людей не має права переривати людське життя, в тому числі і своє. Бог благословляє шанобливі, доброзичливі й милосердні стосунки між людьми. Сьома заповідь «Не чини перелюбу» забороняє подружню невірність, об'являє її гріхом. Перелюб (подружня невірність і вільні статеві стосунки поза шлюбом) – це зло, яке карається Богом. Восьма заповідь «Не кради» забороняє присвоювати (обманом або насильно) чужу власність або майно. Красти – гріх проти Бога. Дев'ята заповідь об'являє гріхом клеп, хибне свідчення проти іншої людини. Ця Божа заповідь наказує охороняти добре ім'я і достоїнство людини. Десята заповідь забороняє бажати того, що має інший, тобто заздрити. Ця заповідь допомагає нам розрізняти добро і зло у своєму серці, приборкувати злі бажання і зусиллям волі відмовлятися від злих дій, до яких спонукає заздрість.
- Ці шість заповідей Божого Закону узагальнені в одну головну заповідь, названу другою: «Люби ближнього твого, як самого себе».
- Божий Закон справедливий, тому що наказує людині обирати добро і відкидати зло й гріх. Бажання виконувати Божий Закон веде людину до благословення, мудрости, моральної чистоти.
- Ніхто з людей, як би не намагався, не може повністю виконати Божий Закон. Тільки Син Божий Ісус Христос зміг повністю виконати Закон Небесного Отця,

тому що Він – святий, безгрішний Господь. У Біблії сказано, що Божий Закон веде людину до Спасителя Ісуса Христа, бо в ньому виконання Закону.

- Якщо ти бажаєш навчитися розрізняти добро і зло, вивчай Біблію – Слово Боже. Якщо ти хочеш у своєму житті завжди вибирати і робити добро, а зло відкидати, попроси Господа Ісуса Христа допомогти тобі в цьому.

III. Я хочу, щоби справедливість та милосердя наповнювали моє життя (8 год)

Урок 17. Бог дав нам Свого Сина, в Якому проявив Свою справедливість і милосердя (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 9:6,7; Євангеліє від Луки 2:1-20; Євангеліє від Матвія 1:21; 5:17,18; Євангеліє від Івана 3:16-21,35,36; 1 Івана 4:8,14; 5:11-13.

- Син Божий Ісус Христос народився на землі, щоб виконати справедливість Божого Закону та показати милосердя і любов Божу через спасіння людей від гріхів.
- У ніч Різдва Христового Ангел Господній повідомив людям, що народився Спаситель, Який є Христос Господь. Численне військо небесне прославляло Бога і говорило, що в Ісусі Христі вповниться блага Божа воля примирення з людьми і явлення людям милосердя Божого.
- По Своїй любові і милосердю Бог дає вічне життя кожному віруючому в Ісуса Христа. Але кожен невіруючий в Сина Божого зістанеться без вічного життя й отримає справедливе покарання Боже за свої гріхи.
- Якщо ти хочеш минути справедливий Божий гнів, бажаєш, щоб Бог дав тобі Свою любов, проявив милосердя та подарував вічне життя, повір у Сина Божого Ісуса Христа й попроси в Нього прощення за свої гріхи.

Урок 18. Ісус Христос навчає нас бути милосердними у цьому несправедливому світі (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 22:9; 11:17; Євангеліє від Матвія 5:1,5-7,9-12,21-25,38-45; Євангеліє від Луки 6:32-36; Римлянам 12:21

- Коли Ісус Христос почав навчати народ Слову Божому, Він знав, що люди потребують пізнання Божої любові, справедливості й милосердя, потребують того, щоб їхні серця стали здатними до милосердя у несправедливому світі. Багато людей злі, несправедливі й жорстокі до інших, і так множать зло на землі.
- Милосердя – це твоя готовність пробачити образу й приниження для того, щоб добро і мир перемогли зло. Часто так буває, що милосердні страждають за правду, за прагнення до миру, але Ісус Христос благословляє тих, хто проявляє

милосердя до інших, незважаючи на їхнє ставлення. Особливе благословення отримують лагідні, спрагли правди, милостиві, миротворці, які страждають за правду. Христос обіцяє велику нагороду тим, хто прагне бути милосердним навіть до ворогів, бо Бог добрий до всіх, і до невдячних і злих.

- Якщо ти хочеш дізнатися про Божу любов, справедливість і милосердя, а також навчитися бути милосердним, попроси про це Господа в молитві.

Урок 19. Милосердна людина чинить милість, не потребуючи визнання та слави.

Біблійні уривки: Приповісті 14:21; 20:6; Євангеліє від Матвія 6:1-4; Євангеліє від Луки 11:39-41

- Милосердя – це здатність і бажання серця творити милість, давати милостиню. Милостинею можуть бути не тільки гроші, але будь-яка добра справа чи вчинок (допомога), які ти робиш для іншого, для його радості, користі та благополуччя, не вимагаючи вдячності й слави.

- Іноді люди, бажаючи видаватися добрими, роблять добрі вчинки напоказ, щоб отримати визнання і прославлення від людей, і так задовольнити своє марнославство. Тих, які давали милостиню в ім'я власної слави, Ісус називав лицемірами, середина (серце) яких сповнені лукавством.

- Ісус Христос вчить нас давати милостиню таємно, не сурмлячи перед собою, тобто не розповідаючи іншим, не чекаючи подяки, визнання і слави. Справжня щира милість, зроблена з любови до Бога, виходить із серця. За таку милість Господь обіцяє нагороду і відплату, яка вище людської слави.

- Якщо ти хочеш, щоб твоє серце стало здатним виявляти милість людям, і ти бажаєш бути милосердним, попроси про це Господа в молитві. Ти теж можеш попросити Бога навчити тебе чинити милість таємно, як навчає цього Ісус.

Урок 20. Не суди інших, щоб не порушувати закон Божої справедливості й милосердя.

Біблійні уривки: Псалми 57:12; 81:2,3; 118:75-77; Євангеліє від Матвія 7:1-5; Євангеліє від Луки 6:36,41,42; Якова 2:11-13; 4:11,12; 1 Петра 3:8-12; Римлянам 2:1-8; 3:23; Ефесянам 4:32.

- Дуже часто люди, вважаючи себе справедливими, засуджують слова, вчинки, поведінку, характер, зовнішність інших людей. Вони ніби ставлять себе вище за інших, і беруть на себе роль судді. Ми тут не маємо на увазі державні суди, які контролюють виконання державних законів, засуджуючи й караючи злочинців. Тут теж не йдеться про виховні заходи батьків і вчителів, застосовані до неслухняних дітей. Ми говоримо про повсякденні стосунки ровесників.

- Судити – означає виражати несхвалення комусь, визнавати недобрим, вирікати осуд чи покарання за щось. Особливо неправильно судити людину за її спиною, тобто пліткувати про неї. Біблія каже, що людина не має права засуджувати когось, тому що всі згрішили перед Богом. Осуджуючи інших, людина може потрапити під такий ж суд.
- Ісус Христос забороняє нам засуджувати (судити) інших на основі власних поглядів і думок. Засуджуючи людей, ми порушуємо Божий наказ, зневажаємо закон Божої справедливості й милосердя. Бог наказує нам бути милосердними, дружелюбними та співчутливими одне до одного.
- Якщо ти хочеш навчитися утримуватися від гріха осуду, попроси про це Господа в молитві. Ти теж можеш попросити Бога допомогти тобі бути милосердним, дружелюбним і співчутливим.

Урок 21. Відрікайся від ідолопоклонства й окультизму, щоби не втратити спасіння та милість Божу (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 18:10-12; Євангеліє від Матвія 12:22-32; 17:14-21; Євангеліє від Івана 8:43,44,47; 1 Івана 3:8

- Коли Ісус Христос був на землі, до нього приводили для зцілення особливих хворих. Це були люди, одержимі бісами (нечистими, злими духами, занепалими ангелами, які не послухались Бога й стали шкодити людям). Біснуватість спричиняє не тільки фізичні хвороби, але вражає і розум, відключає волю, робить людину неймовірно злою, спонукає до диявольського зла, а потім веде до погибелі. Людина, яка потрапила під владу бісів, не може звільнитися ні сама, ні з допомогою інших. Тільки Господь Ісус Христос у своєму милосерді може вигнати бісів з людини і звільнити її, якщо люди просять Бога про це.
- Що може спричинити одержимість бісами? Біблія каже, що якщо людина не вірить Богові, а поклоняється ідолам, здійснює окультні гріхи, то вона може стати легкою здобиччю для диявола і його нечистих духів-бісів. Окультизм (лат. *occultus* – «таємний, прихований») – система забобонних, хибних вчень про те, що таємничі надприродні сили потойбіччя можуть допомагати людям здійснювати надприродні дії, наприклад: дізнатися майбутнє, передбачити долю, миттєво змінити реальність, наділити силою і владою. Окультні гріхи – це ворожіння, астрологія, магія, чаклунство, спіритизм тощо. Такі гріхи названі в Біблії гріхами гидоти, а людей, які їх роблять, Христос називає родом невірним і розбещеним.
- Якщо ти бажаєш, щоб закон Божої справедливості й милосердя діяв у твоєму житті, щоб тобі завжди бути в милості Бога, то попроси прощення за всі гріхи.

Попроси Бога очистити тебе від усього, що було в твоїм житті гріхом ідолопоклонства й окультизму.

Урок 22. Справедливість і милосердя Боже явлені всім людям, незалежно від кольору шкіри, мови чи національності (1 година)

Біблійні уривки: Єремія 7:5-7; Євангеліє від Матвія 15:21-28; 1 Тимофію 2:1-6

- Усі люди на землі походять від створених Богом перших людей Адама і Єви. Бог врятував від потопу лише сім'ю праведного й вірного Ноя, від синів якого пішли всі народи, що заселяють землю до сьогодні. Попри те, що людство – це велика сім'я, що походить від одних прабатьків, народи ворогують і воюють між собою. До цього їх спонукає гріх, який проявляється у ненависті, ворожнечі і війні. Часто люди ненавидять один одного і ворогують лише тому, що вони різних національностей чи рас.

- Бог проявляє Своє милосердя до всіх націй і народів, а Син Божий Ісус Христос прийшов для спасіння усіх людей, незалежно від їхньої національної приналежності. Божа справедливість полягає у тому, що перед Богом всі люди є рівними, незалежно від кольору шкіри, мови й національності. Господь хоче, щоб усі люди врятувалися і досягли пізнання істини.

- Якось Ісус Христом прийшов у поселення, де жили язичники-ханааняни. Слово «язичник» означає те саме, що ідолопоклонник, тобто людина, яка поклоняється ідолам. Тому й тут було багато одержимих бісами. Євреї вважали ханаанян нечистими й старалися не спілкуватися з ними. Язичники теж завжди ворогували з євреями. Але Господь, бажаючи спасти і ханаанян, Сам прийшов до них в село. Місцева жінка, побачивши Ісуса Христа, почала кликати його й просити зцілити одержиму дочку. Ця жінка називала Ісусу Господом і Сином Давида. Таке звернення показувало, що вона вірить у Ісуса Христа як у свого Господа та Царя. Таке звертання показувало, що вона вірить в Ісуса Христа, як у свого Господа й Царя. Проте Ісус Христос не відразу відповів на її блага. Спочатку Він, випробовуючи її віру, відмовив їй, сказавши, що прийшов тільки до євреїв. Проте вона не образилась, не дратувалася і не кричала, а з лагідністю й смиренням почала просити Господа допомогти їй. Ісус Христом зцілив її доньку і похвалив жінку за велику віру. Для Господа важливі не національність, мова чи колір шкіри, для Нього важлива віра.

- Господь хоче, щоб ти з дружелюбністю і милосердям ставився до людей інших рас і народів. Якщо ти бачиш перешкоди для цього у своєму серці, то попроси в Господа прощення, а також попроси Його допомогти тобі ставитися

до всіх людей справедливо, дружелюбно й милосердно, незалежно від кольору їхньої шкіри, мови й національності.

Урок 23. Будь милосердним до молодших і допомагай їм навертатися до Бога.

Біблійні уривки: Псалми 77:4-7; Приповісті 12:26; 16:19,29,30; 17:11,20; 21:21; 28:3; Євангеліє від Матвія 18:1-14; 1 Солунян 5:14

- Ісус Христом хоче, щоб діти приходили до Нього й зверталися до Бога. Пояснюючи, хто більший у Царстві Небесному, Він ставив за приклад маленьку дитину, у якої серце завжди довірливе і щиро відкрите для Бога. Христос сказав, що якщо людина навернеться до Бога й применшиться як дитя, тобто буде довірливо й щиро відкрита для Бога, слухняною й смиренною перед Ним, то увійде в Царство Небесне.

- Гріх часто спонукає людей погано ставитися до тих, хто слабший і молодший, ображати їх, навчати злим справам та гріховним вчинкам. Заохочувати до гріха, спокушати до зла, відвертати слабких і молодших від Бога – це великий гріх. Ісус Христос попереджає таких людей, що за це на них чекає суворе Боже покарання.

- Господь наказує уважно, відповідально й милосердно ставитися до слабких і маленьких, приймаючи їх в ім'я Ісуса Христа. Ти теж можеш дружелюбно, терпеливо й милосердно ставитись до молодших, навчати їх добру, допомагати навертатися до Бога. Якщо ти бажаєш виконувати цей Божий наказ, скажи про це Господу в молитві.

Урок 24. Справедливість Божого Закону вимагає від тебе послуху батькам та вчителям (1 година)

Біблійні уривки: Біблійні уривки: Повторення Закону 21:18-21; 27:16; Приповісті 19:18,19; 20:11,20; 22:15; 23: 13,14,22,24,25; 28:24; 29:15,17; Ефесян 6:1-4; Євреям 13:17

- Гріх зробив серце людини неслухняним, тобто охочим чинити по своїй волі (не питаючи дозволу) і свавілля (так як хочеться самому). Але Бог установив, що діти повинні підкорятися батькам, слухатися старших і поважати їх. У послусі батькам виконується справедливий Божий наказ, заповідь Його Закону про пошану до батьків.

- Непослух батькам – це дуже серйозний гріх проти Бога. Бог постановив у законі для ізраїльського народу, що за погану поведінку й пияцтво, непокірний син, не який не слухався батьків, мав постати перед судом старійшин і бути засудженим до смерті. Щоб сини й дочки не вирости неслухняними

бунтівниками, Бог наказав батькам карати дітей за злі вчинки для виправлення їхнього характеру й поведінки. Господь кладе на батьків відповідальність за виховання дітей, яких вони мають виховувати не в роздратуванні, а в навчанні й настанові Господній.

- Біблія також наказує слухатися і бути слухняним наставникам, тобто тим старшим, які навчають, виховують, піклуються про тебе.
- Якщо ти усвідомлюєш, що тобі важко слухатися батьків і вчителів, попроси прощення в Господа. Також попроси Бога допомогти тобі в кожному конкретному випадку бути слухняним батькам та вчителям.

IV. Я хочу мати добре сумління, щоб чинити справедливо і милосердно (8 год)

Урок 25. Людина з доброю совістю прагне чинити чесно і справедливо (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 4:23-27; Євангеліє від Матвія 21:28-32; 1 Петра 3:13-17,21; Римлян 2:12-15; Євреям 13:18

- Бог наділив людську душу особливою здатністю – сумлінням. Сумління – це можливість душі критично оцінювати свої думки, почуття, вчинки, порівнюючи їх із вимогами Божих законів, заповідей, наказів. Сумління допомагає розрізнити добро і зло всередині себе, і так націлює людину зробити правильний моральний вибір на користь добра у відповідності із Божими заповідями, щоб чинити чесно й справедливо. Сумління розвивається і росте разом з людиною, якщо людина вчиться Божим законам, заповідям та наказам. Добре сумління – таке сумління, яке знає Божі заповіді й накази, і завжди може регулювати поведінку людини відповідно до них. Добре сумління пробуджує почуття провини, допомагає людині покаятися у гріховних думках, почуттях, вчинках і виправити те, що є злом. Людина з добрим сумлінням прагне чинити чесно, згідно із справедливістю Божого закону, тобто прагне бути слухняною Богу.

- Первосвященники й фарисеї, не визнаючи влади Ісуса Христа й бажаючи зловити Його на словах, часто ставили Йому підступні питання. Відповідаючи на одне із таких питань, Ісус Христос розповів притчу про двох синів. Ця притча пояснювала, в якому стані може бути сумління, і як важливо мати добре сумління. Перший син спершу відмовився виконати наказ батька. Але він мав добре сумління, яке пробудило в ньому почуття провини, і він зрозумів, що згрішив. Хлопець розкаявся і виконав ту роботу, яку звелів зробити батько. Другий син спершу відповів згодою на наказ батька, але не пішов його виконувати. Його сумління мовчало, тому й він не міг чинити чесно й справедливо. Розповідаючи людям цю притчу, Ісус Христос пояснив, що в

Царство Боже увійдуть тільки ті, у кого добре сумління, яке викриває в гріхах і викликає почуття провини, необхідне для покаяння перед Богом.

- Якщо ти хочеш мати добре сумління, то читай Біблію, вивчай заповіді й накази Божі. Ти теж можеш молитися і просити Господа зробити твоє сумління добрим, таким, що допомагає чинити справедливо й чесно.

Урок 26. Ніколи не заглушуй внутрішній голос свого сумління щоб не стати на дорогу смерті (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 15:10; Євангеліє від Матвія 26:14-16,20-25,44-50; 27:1-10; Євангеліє від Луки 22:14-23,45-53; Євангеліє від Івана 13:21-30; 18:1-5; 1 Тимофію 1:18-20; 4:1,2; Титу 1:15

- Людина може відчувати своє сумління, як внутрішню боротьбу думок, які сперечаються, як вчинити, що вибрати, вчинити добро чи зло. Голос сумління завжди закликає зробити добро, робити так, як вчить Слово Боже, навіть якщо тобі цього не хочеться. Інший голос – це голос гріха, який закликає зробити те, що може бути тобі зручним, вигідним, що дуже хочеться зробити, але це може завдати шкоди чи зла іншим людям або тобі. Отже якщо твої думки й бажання спонукають тебе до зла, виправдовують бажання здійснити гріх проти Бога і проти людей, то в твоєму серці звучить голос гріха. Це дуже небезпечний голос, він може бути настільки гучним, що заглушає голос сумління. Якщо людина пригнічує свій внутрішній голос совісти, і грішить, то її сумління осквернюється і поступово так слабшає, що може й замовкнути. Біблія називає таких людей людьми із спаленим сумлінням. Так людина стає шлях смерті – шлях вічної розлуки з Богом.

- Можливо, був час, коли сумління Юди Іскаріота говорило голосно, закликаючи його до добра, до послуху Богові. Але в останній рік апостольства, його сумління, мабуть, уже було серйозно опоганеним гріхом. Сумління Юди мовчало, коли він домовлявся з первосвященниками, щоб зрадити Господа за тридцять срібняків. І теж мовчало, коли Ісус Христос на останній вечері з учнями прямо сказав, що один з учнів зрадить Його. Пізніше, в Гефсиманському саді, Юда цинічно через поцілунок вказав ворогам на Христа. Того вечора Ісус Христос своїми словами й діями намагався пробудити сумління Юди Іскаріота, але намарно. Сумління цього чоловіка «згоріло». Лише коли Юда дізнався, що Ісуса Христа віддали на розп'яття, тоді на мить усвідомив, що накоїв. Але було вже пізно. Його каяття було швидше усвідомленням безвиході гріха і розпачем, що гріх зради неможливо виправити. Це й довело його до смерті.

- Ніколи не пригнічуй внутрішній голос сумління, який кличе чинити добро і йти шляхом послуху Богу. Тільки на цьому шляху людина може чинити справедливо і милосердно. Якщо ти хочеш жити в послусі Богу, чинити справедливо й милосердно, то попроси Господа в молитві, щоб твоє сумління завжди говорило голосно, і ти міг наслідувати заклик обирати й чинити добро.

Урок 27. Людина, яка згрішила, потребує покаяння і очищення сумління від тягару провини (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 12:1; Євангеліє від Матвія 26:30-35, 57-75; Євангеліє від Луки 22:54-62; Євангеліє від Івана 21:1,2,15-17; 2 Тимофію 1:3; Євреїв 9:14; 10:22

- Іноді страх перед небезпекою перешкоджає людині почути голос сумління і вчинити справедливо й милосердно. У такому разі, згрішивши, людина може відчувати біль викривання сумлінням. Почуття провини раниць душу, совість потребує очищення. Тільки покавшись перед Господом і отримавши прощення, людина може полегшити муки сумління й очистити його.

- Петро, учень Ісуса Христа, любив Свого Учителя і Господа й був готовий йти за Ним до кінця. Апостол налякався і, мабуть, не повірив словам Ісуса, що перш, ніж заспіває півень, він тричі зречеться Христа й скаже, що не знає Його. Але саме так і сталося, коли Ісуса арештували. Через страх перед небезпекою Петро не почув голосу сумління і згрішив. Коли все сталося за словами Ісуса, коли Петро тричі промовив слова зречення і заспівав півень, він зустрівся очима із поглядом Христа. Його сумління голосно й болісно закричало, і Петро гірко заплакав над скоєним гріхом. У Євангеліє не сказано про це детально, але ми розуміємо, що Петро щиро покався. Воскреслий Христос, з'явившись своїм учням біля Тиверіадського моря, тричі запитав Петра, чи любить він Його. Почувши ствердну відповідь, Ісус Христос доручив Петру пасти овець, тобто опікуватися віруючими. З цього ми можемо розуміти, що Христос пробачив Петра і очистив його від гріха. Через покаяння Петро очистив своє сумління, позбувся тягару провини, і з доброю чистою совістю став вірно служити Господу.

- Якщо ти відчуваєш докори сумління за скоєний гріх, то попроси прощення в Господа, а також у тих, перед ким ти винен. Бог очистить тебе від гріха, зніме тягар провини і твоє сумління стане чистим.

Урок 28. Нехай внутрішній голос твого сумління буде сильніший за ті, які закликають вчинити гріх.

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 27:1,2,11-26; Євангеліє від Луки 23:1-5,13-25; Євангеліє від Івана 18:28-40; 19:1-16; 1 Коринтян 8:6,7,10

- У житті люди лунають багато закликів вчинити те чи інше, і вони звучать звідусіль: від батьків, друзів, з книг, телевізійних передач і фільмів, з реклами. Але що робити тоді, якщо твій внутрішній голос сумління говорить, що зробивши те, до чого тебе спонукають, ти згрішиш і вчиниш зло? Нехай внутрішній голос твого сумління буде сильніший за тих, які закликають вчинити гріх.
- Римський правитель Юдеї Понтій Пілат намагався виконувати закони Римської імперії. До його обов'язків входив суд над злочинцями, які порушили цей закон. Коли первосвященники привели до нього Ісуса Христа й звинувачували Його, Понтій Пілат дослідив справу і визнав Ісуса невинним. Він хотів відпустити Ісуса Христа. Понтій Пілат знав, що Ісуса видали через задрість, і голос сумління говорив йому, що не можна засуджувати невинного. Але розлючений натовп, підбурюваний первосвященниками, вимагав смерти Ісуса. Побачивши вагання Пілата, первосвященники стали погрожувати правителю поскаржитися римському імператору. Так крики натовпу та погрози первосвященників заглушили голос сумління Понтія Пілата, і він віддав Ісуса Христа на розп'яття.
- Якщо ти бажаєш завжди чинити справедливо і милосердно, попроси Господа в молитві зробити голос твого сумління сильнішим за ті голоси, які закликають до гріха.

Урок 29. Добре сумління спонукає до милосердя, а опоганене робить серце запеклим.

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 27:27-61; Євангеліє від Луки 23:26-54; Євангеліє від Івана 19:17-42; Дії 23:1; 2 Тимофію 1:3; Титу 1:15

- Добре сумління – сумління, яке стоїть на сторожі твого серця. Вона спонукає до добра, правди, справедливості й милосердя. Якщо людина опоганює своє сумління гріхом, і не кається в ньому, то поступово його серце стає жорстоким, безсовісним, безсоромним, не здатним до покаєння. Особливо це видно в ситуаціях, коли хтось страждає, потребує жалю, втішення, підтримки й милосердя.
- Коли Ісуса Христа арештували й повели на розп'яття, люди навколо вели себе по-різному, відповідно до стану свого серця і сумління. Римські воїни безжалісно й жорстоко знущалися і глузували з Нього, хоча ніхто не наказував їм це робити. Їхнє опоганене сумління не перешкоджало запеклим, позбавленим жалю і милосердя серцям робити зло. Більшість людей, які стояли біля хреста чи проходили повз, разом з первосвященниками, книжниками і старійшинами,

лихословили й насміхалися над страждаючим на хресті розіп'ятим Сином Божим, який страждав на хресті. Ці люди показували свої холодні, безжалісні серця із опоганеним і спаленим сумлінням. Лише в одному римському сотнику, який керував розп'яттям, прокинулася іскра сумління, коли він побачив всі незвичайні події і явища під час смерті Христа. Він вигукнув: «Воістину, Він був Син Божий». Друзі й мати Ісуса сумували біля хреста. А ввечері прийшли ті, які були таємними послідовниками Ісуса Христа і по-справжньому любили Його. Це були Йосип з Ариматеї та Никодим. Їхнє добре сумління спонукало до милосердя і виконання обов'язку перед Учителем і Господом. Вони зняли тіло Ісуса з хреста, обгорнули покривалом з пахощами (смирна й алое), і поховали Його в новій гробниці в саді за звичаєм поховання знатних людей.

- Служити Богові можна лише з добрим і чистим сумлінням. Якщо ти хочеш цього, то попроси Господа, щоб тобі мати добре сумління, яке спонукає до милосердя і справедливості.

Урок 30. Добре сумління прагне до правди, а опоганеному гроші дорожчі за істину.

Біблійні уривки: Приповісті 11:3-6,18,19,23; 12:28; 19:9; Євангеліє від Матвія 27:62-66; 28:1-15

- Людина з добрим сумлінням прагне до правди хоч би там що. Люди з опоганеною совістю воліють пожертвувати правдою заради зручності, користі чи грошей.

- Коли тіло Ісуса поховали в гробниці, первосвященники і фарисеї згадали, що Христос ще раніше говорив про Свою смерть і воскресіння. Оскільки вони не вірили Його словам, вони поставили охорону біля гробниці й запечатали її, щоб ніхто не зміг вкрасти тіло Христа. Але жодна людська охорона не змогла перешкодити Божій силі, коли Бог воскресив Христа з мертвих, і ангел Божий відсунув камінь від входу. Люблячі Ісуса попри небезпеку прийшли до гробниці, бо вони шукали правди хоч би там що. Побачивши, що Його там немає, вони повірили у воскресіння Христа з мертвих. Вони повірили, що Ісус Христос завжди говорить правду Божу. Ті ж, хто не шукав правди, а шукав лише вигоди і нехтував істиною, вигадали брехливу історію про те, що учні нібито вкрали тіло Ісуса. Їхнє нечестиве сумління, опоганене гріхом, не могло переконати їх, що істина дорожча за гроші. У Біблії сказано, що лжесвідок не залишиться непокараним, і той, хто говорить брехню, загине.

- Якщо ти хочеш мати добре сумління, яке б допомагало тобі прагнути до правди, попроси про це Господа в молитві.

Урок 31. Добре сумління допомагає приносити плоди слухняности для Божого Царства.

Біблійні уривки: Приповісті 28:5; Євангеліє Матвій 21:33-46; Дії 23:1; 24:15-17; Римлян 9:1-3; 13:5; 1 Коринтян 8:7,10,12; 2 Тимофію 1:3

• Добре сумління, яке знає Божі заповіді й накази, викриває у гріхах, дає почуття провини й спонукає до покаяння. Воно допомагає людині приносити плоди слухняности, наприклад, бути слухняним не через страх перед покаранням, а покору згідно із сумлінням. Деяким людям із слабким, немічним сумлінням загрожує небезпека потрапити під вплив інших, які схиляють вчинити гріх «за компанію». Зі свого боку, у тих, хто впливає на інших, сумління має пробуджувати почуття відповідальности перед людьми зі слабкою совістю, щоб не подати їм недобрий приклад і не схилити їх до зла й гріха.

• Ісус Христос навчав людей духовно-моральних істин через притчі. В одній Він розповів про доброго й дбайливого господаря, який чекає добрих плодів зі свого виноградника. Проте, виноградарі, яким він доручив доглядати виноградника, не захотіли бути слухняними своєму господареві. І коли пан прийшов за врожаєм, вони вчили як люди зі спаленим сумлінням, убивши всіх, кого він посилав до них і навіть сина власника виноградника. Маючи на увазі під господарем виноградника Бога, а під злими виноградарями всіх тих, хто не слухняний Богу і схиляє інших до гріха, Ісус Христос пояснив, що на таких людей чекає суворе покарання. Царство Боже буде забране від тих, хто не приносить добрих плодів слухняности. Воно буде дано лише тим, хто приносить добрі плоди слухняности.

• Якщо ти бажаєш, щоб твоє добре сумління допомагало тобі приносити плоди слухняности для Царства Божого, попроси про це Господа в молитві.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 год)

5 клас «Християнська етика вчить мене любити Бога і любити ближнього» (32 год)

І. Я хочу дізнатися, чому потрібно любити Бога (8 год).

Урок 1. Полюби Господа Бога, Творця твого, Який дарував тобі життя (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:25-31; 2:1-9,15-17; Псалми 32:6-22; 138:13-16; Єремія 1:4,5; Євангеліє Матвій 6:9; 22:36-38; Євангеліє від Марка 12:29,30; Євангеліє від Луки 10:25-28; Євангеліє від Івана 1:12; 10:3,30; Дії 17:24-28; Ефесян 4:6.

- Християнська етика навчає любити Бога і любити ближнього як себе самого. Це дві найголовніші заповіді люблячого Бога.
- Бог із великою любов'ю створив людину за образом і подобою Своєю для блага (добра), любови, радості й щастя. За Своїм образом Він наділив людину здатністю мислити, відчувати, ухвалювати рішення і діяти. Бог вклав у людину подобу Свого характеру: здатність любити, бути добрим, милосердним, вірним, прагнути істини та святості.
- Коли Бог виконав Свою роботу, створивши світ і людину, Він був задоволений зробленим і сказав: все створено добре. Він наділив людину ще й творчими здібностями, дав їй потребу творчо працювати і все робити добре. Також Бог дав людині здатність до володарювання й управління всім Божим творінням. Бог наділив людину потребою і можливістю спілкуватися з Ним та іншими людьми.
- Бог віддав землю і все що на ній в повне розпорядження людям. Люблячий Бог, як турботливий Отець, Сам насадив особливий сад – рай в Едемі, – і поселив там перших людей. Бог дав їм усе необхідне для життя і вони не мали і в чому потреби. Господь хотів, щоб люди відповідали на Його любов взаємністю і теж любили Його. Він створив людей для вічного життя. Проте Бог нікого не змушує любити Його. Хоча Він наш Творець і Отець, Він дав кожній людині свободу: самостійно вибрати чи піти Божим шляхом і вічно жити з Богом, чи відкинути Божу любов, і піти своїм шляхом. Він дозволяє кожному вирішувати: любити Бога й увійти в Його Царство чи відвернутися і розлучитися з Ним назавжди.
- Люблячий Творець піклується про те, щоб кожна людина зрозуміла, наскільки важливо вибрати вічне життя з Богом. І хоч обдурені дияволом Адам і Єва порушили Божу заповідь щодо дерева пізнання добра і зла, і так вибрали смерть, Бог не винищив Своє творіння, а дав можливість отримати життя ще багатьом і багатьом людям, зокрема й тобі. Адже Бог задумав дати тобі життя ще до створення світу, ще до того, як Він створив Всесвіт. Бог запланував, щоб ти народився на землі певного часу, і жив, пізнаючи свого люблячого Творця. Перш ніж твої батьки дали тобі ім'я, Бог уже знав, як тебе назвуть, Він знає твоє ім'я. Ніщо не могло завадити Богу дати тобі життя, навіть гріхопадіння Адама і Єви.
- Люблячий Бог дав тобі життя на землі для блага (добра), любови, радості, щастя, а не для зла й страждання. Гріх, який увійшов у світ через непослух перших людей, приносить кожному з нас зло, страждання і робить нас нещасними. Бог хоче звільнити від цього кожного, зокрема й тебе. Як і всім людям на землі Бог дав тобі свободу вибрати вічне життя в Царстві Божому. Також ти можеш полюбити Господа Бога, твого Творця, і пізнавати Його як люблячого Отця.

- Якщо ти хочеш полюбити Господа Бога – твого Творця, Який дав тобі життя, скажи про це Богові в молитві. Ти можеш подякувати Йому за те, що Він дав тобі життя.

Урок 2. Полюби Господа, Всемогутнього і люблячого Творця, Який тримає у Своїй руці весь світ (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:1-31; 2: 1-3,8,9,15; 3:17,18; Йов 12:9,10,13-16; 26:6-14; 38:1-14; Псалми 8:1-10; 18:2; 23:1,2; 94:1-6; 95:10; 103: 1-5, 24-35; Ісаїя 48:13; Євангеліє від Матвія 6:10

- Перш, ніж створити людину, Бог створив для неї місце проживання, весь Всесвіт, землю і небо. Всемогутній і люблячий Творець тримає весь світ у Своїй руці, керуючи всім Своїм творінням так, щоб ніщо не могло зруйнувати життя на землі. Все створене Богом на небі й землі призначене служити людині, жити їй, приносити їй користь, радувати її. Бог поклав на людину відповідальність за збереження Свого творіння.
- Гріхопадіння людини спричинило прокляття на землю і на все земне творіння (атмосферу, воду, рослинний і тваринний світ). Гріх, що увійшов у людські серця від прабатьків, спричинив те, що люди безжально, користолюбно й марнотратно використовують багатства землі, нищать рослинний і тваринний світ, забруднюють повітря та воду в річках і морях, і всім цим порушують рівновагу та гармонію Божого творіння. Та попри гріховну й руйнівну поведінку людини на землі, Бог усе ще тримає весь світ у Своїх руках, щоб життя на землі продовжувалось.
- Ти теж маєш відповідальність перед Богом за збереження порядку, чистоти та гармонії на землі. Відповідально, розумно, дбайливо й милосердно стався до Божого творіння: тварин, рослин, водних джерел, навколишньої природи.
- Якщо ти любиш навколишній світ, створений Богом, то ти можеш подякувати в молитві Богу, Творцю неба і землі, за все, що Він створив для твого життя. Якщо ти бажаєш полюбити Господа Бога твого, Всемогутнього і люблячого Творця всього Всесвіту, то скажи Йому про це в молитві.

Урок 3. Полюби Господа, Бога твого, Який дає хліб щоденний.

Біблійні уривки: Вихід 15:23-27; 16:1-35; 17:1-7; Повторення Закону 8:4; Приповісті 30:8; Євангеліє від Матвія 5:45; 6:11,25-26; Євангеліє від Луки 12:22-31.

- Бог, наш люблячий Небесний Отець, знає, що ми потребуємо їжі, води, одягу, житла та інших умов життя. Хоча й люди часто не слухаються Бога, Він у Своїй

великій любові й милосерді піклується про нас, посилаючи їжу, одяг і все потрібне.

- Дуже давно, приблизно за 1440 років до Різдва Ісуса Христа, Бог вивів єврейський народ з єгипетського рабства. Господь вів Свій народ у землю, яку обіцяв ще Авраамові. Шлях проходив через пустелю. Там немає води, але Бог дивним чином давав їм воду. Коли в людей закінчилися запаси їжі, Бог послав Своему народові небесний хліб – манну. Сорок років Бог годував їх манною, доки вони не прийшли в землю обітовану. Також Господь піклувався і про їхній одяг. Бог завжди дбає про людей, і дає все необхідне для життя.
- Люблячий Бог хоче, щоб люди знали, що всі блага людського життя походять від Нього. Він хоче, щоб наші серця були вдячними. Адже тільки вдячне серце може цінувати добро, яке походить від Бога.
- Якщо ти хочеш любити Господа, Який дає хліб щоденний, скажи Йому про це в молитві. Також ти можеш подякувати Богу за всі блага, які Він тобі дає.

Урок 4. Полюби Господа, Який дав нам Своє Слово – Біблію (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 8:1-6; Ісаїя 40:8; Євангеліє від Матвія 4:4; Євангеліє від Луки 4:4; Євангеліє від Івана 6:32-35,48-51; 17:17; Дії 13:46-49; Колоссянам 3:16; Євреїв 4:12; Об'явлення 1:9-19; 22:18-19.

- Люблячий Бог потурбувався не лише про щоденний хліб для нас, а й про хліб духовний. У Біблії написано, що не хлібом одним буде жити людина, а кожним словом Божим.
- Близько трьох з половиною тисяч років тому Господь наказав Мойсеєві записувати всі слова і вчинки Божі: як Бог створив світ і людину, як укладав укладав завіти з людьми, Божі заповіді, накази, обіцянка Спасителя, пророкування майбутніх подій. Також Мойсеєві було доручено записувати історичні події, які відбувалися на землі з людьми слухняними Богу, та з тими, хто не слухався слів Божих. Дух Божий, Святий Дух, керував Мойсеєм, щоб усе було записано правильно. Так під натхненням Святого Духа було написано перші п'ять книг Біблії. Згодом протягом понад тисячоліття Бог доручав вірним Йому людям (суддям, царям, пророкам, священникам) записувати слова Божі. Так під керівництвом Духа Святого були написані книги Старого Заповіту Священного Писання.
- Коли Ісус Христос жив на землі, Його учням-апостолам Бог також доручив записати слова Сина Божого і події, які відбувалися у той час. Після того як Син Божий Ісус Христос був розп'ятий, воскрес і піднісся в Небо, Бог довірив деяким апостолам написати чотири Євангелії, книгу Дій апостолів, а також послання віруючим. Там описано, як потрібно жити й чинити, щоб ім'я Боже прославлялося, а багато людей захотіли б повірити в Господа.

- Особливу пророчу книгу Божих об'явлень написав апостол Іван, улюблений учень Ісуса Христа. Об'явлення майбутніх подій Бог дав Івану наприкінці 1-го століття від Різдва Христового, коли той уже в похилому віці був засланий на острів Патмос за проповідь Євангеліє. Сам Ісус Христос з'явився йому і наказав записати в книгу все, що Господь хотів відкрити майбутнім поколінням. Книга Об'явлення – остання книга Священного Писання. Так, під натхненням Духа Святого були написані книги Нового Заповіту Священного Писання.
- Хоча книги Біблії написані різними людьми протягом півтори тисячі років, справжнім її Автором є Бог. Багато у світі написано книг, але тільки одна книга – Біблія, названа Словом Божим. У давнину частини Писання існували в окремих рукописних зшитках. Коли люди навчилися друкувати книги, то першими були надруковані Євангеліє і Псалтир. Господь подбав про те, щоб Його Слово дійшло до нас у точності й збереженості.
- Ісус Христос, пояснюючи людям істину, що вони потребують не тільки щоденного хліба, а й духовного, сказав, що Він є справжнім хлібом життя, який зійшов з неба, щоб дати життя світові, тобто людям, які вірують у Нього. У молитві до Отця Небесного Ісус благав, щоб Бог освятив нас Своєю істиною, яка є Словом Божим, записаним у Біблії.
- Якщо ти хочеш любити Бога і Його Слово, скажи про це Господу в молитві. Також ти можеш подякувати Богові за Його Слово – Біблію.

Урок 5. Полюби Господа, Бога твого, Котрий рятує від гріха й смерти (1 година)

Біблійні уривки: Числа 21:4-9; Євангеліє від Матвія 6:13; Євангеліє від Івана 3:3-15.

- Люблячий Бог хоче врятувати від зла і смерти кожного, хто звертається до Нього з вірою.
- Довгий шлях єврейського народу в землю обітовану був дуже важкий, адже проходив пустинями і землями, заселеними ворогами Ізраїлю. Багато ізраїльтян ремствували, тобто висловлювали своє невдоволення труднощами й поневір'яннями, звинувачуючи Бога і Мойсея. Бог, який хотів ввести народ у благословенну землю, вирішив випробувати його віру. Безліч отруйних змій із тих місць жалили людей, і вони вмирали. Люди зрозуміли, що це кара за їхні гріхи. Тоді вони попросили Мойсея помолитися Господу, щоб Він забрав змій. Бог наказав Мойсеєві зробити мідного змія і виставити (високо підняти) його на жердину. І якщо когось жалили отруйні змії, то він міг з вірою подивитися на мідного змія і залишитися живим. Той, хто повірив словам Бога, і зробив так, залишився живим.
- У наш час гріх також небезпечний для всіх. Він приносить зло й смерть.

- Коли Ісус Христос пояснював людям істину про спасіння, то сказав, що Він має бути піднесений на хресті, як Мойсей підніс на жердину мідного змія для спасіння людей від смерті. Ісус Христос сказав, що це має статися, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне.
- Якщо ти бажаєш любити Господа і хочеш, щоб Він спас тебе від зла й смерті, скажи Йому про це в молитві.

Урок 6. Полюби Господа, Який хоче пробачити всі твої гріхи та беззаконня (1 година)

Біблійні уривки: Левит 4:1-6,13-17; Неемія 9:17; Псалми 102:3; Міхей 7:18; Євангеліє від Матвія 6:12; 9:6; Римлянам 6:23; Ефесян 4:32; Євреїв 9:11-15,22

- Справедливий Божий Закон проголошує, що всякий гріх має бути покараний смертю. Але люблячий Бог, бажаючи врятувати людину від смерті й простити її, ухвалив для свого народу, що за будь-який гріх у жертву треба принести тварину (теля, вівцю, козла), яка повинна померти замість грішної людини, адже без гріх не може бути прощеним. Якщо людина слухняно виконувала наказ Божий щодо жертви за гріх і приводила тварину до священника, який приносив жертву перед Господом, це показувало, що людина визнає свою провину перед Богом і просить у Нього прощення. Протягом багатьох років священники Ізраїлю приносили в жертву за гріх тисячі невинних тварин, і якщо люди щиро каялися в гріхах, то Бог їм прощав. Але настав час, коли такі жертвоприношення було скасовано.
- Син Божий Ісус Христос прийшов на землю, щоб назавжди позбавити людину від гріха й простити кожного, хто захоче цього. Одного разу, зцілюючи розслабленого, Ісус Христос сказав, що прощає йому гріхи. Деякі книжники обурилися, бо знали: прощати гріхи може лише Бог. Ісус сповістив, що Йому дана влада прощати людям гріхи, бо Він для того і прийшов на землю, щоб понести замість нас покарання за гріх. Христос Сам став жертвою за наші гріхи і Його кров пролилася на хресті, де Його розп'яли. Так справедливість Божого Закону була повністю сповнена: гріх усього світу був покараний у Сині Божому, який вмер на хресті за наші гріхи. Він кожному, хто повірить і покається, прощає гріхи й беззаконня, тобто все, що зроблено проти Закону Божого.
- Якщо ти бажаєш любити Бога і хочеш, щоб Він простив тобі всі гріхи та беззаконня, ти можеш попросити Господа про це в молитві.

Урок 7. Полюби Господа, Бога твого, Який очищує від усілякого гріха.

Біблійні уривки: Левит 9:6-8,15,22-24; Приповісті 20:9; Ісаія 1:16-20,28; Єремія 33:8; Дії 15:8,9; Якова 4:8; 1 Івана 1:7-9; Римлянам 3:23; Євреїв 9:18-28

- Люблячий Бог хоче, щоб люди жили з Ним у Його Небесному Царстві, де нема зла й гріха. Щоб увійти туди, побачити Бога і Його славу, людина повинна очистись від гріха. У Біблії написано, що Бог закликає кожного звернутися до Нього за очищенням. Адже ніхто з людей не може очистити сам себе від гріха.
- Одного разу Господь сказав Мойсеєві, щоб він з Аароном приніс теля і козла в жертву за гріх, а потім вола й барана як жертви цілопалення. Цього треба було, щоб увесь народ очистився від гріха і зміг побачити славу Божу. Мойсей і Аарон зробили так, як було наказано. І тоді слава Господня з'явилася для всього народу, вийшов вогонь від Господа і спалив цілопалення на жертівнику. Це означало, що Бог прийняв жертву і очистив народ від гріха. Весь народ, який бачив це, вигукнув від радості й поклонився Богу.
- Жертва тварини очищала людину лише доти, доки вона знову не грішила. Якщо людина знову грішила, то знову мала приносити в жертву тварину, щоб очиститися. Настав час, коли Бог скасував жертвопринесення тварин.
- Для очищення від гріха кожного, хто цього хоче, на хресті пролилася кров Ісуса Христа. Слово Боже говорить, що Його Кров очищає від всякого гріха, якщо людина визнає свої гріхи перед Господом і попросить прощення. Ми не можемо побачити це очищення очима, тому що Бог його робить у душі. Очищення від гріха Бог здійснює по вірі в Ісуса Христа.
- На тих, хто відкидає Господа Ісуса Христа і не бажає очищуватися від гріха, чекає суд Божий і вічне покарання, тому що вся нечистота гріха залишається на них, і вони не можуть увійти в присутність святого Бога.
- Якщо ти хочеш любити Господа і бажаєш очиститись від гріха, скажи про це Богові в молитві.

Урок 8. Полюби Бога, Який віддав Свого Сина, щоб ти мав життя вічне (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 1:29; 3:16-18; 12:44-50; 17:3; Євангеліє від Матвія 6:13; Івана 2:23-25; 4:9,10; 5:11-13,20; Римлянам 6:23; Об'явлення 21:1-3; 22:1-5

- Бог готує для людини чудове місце для вічного життя. У Біблії сказано, що це нове небо й нова земля. А у святому Золотому місті, що сходить із Неба, яке буде житлом Бога і людей, немає ні смерті, ні хвороб, ні горя. У це місто не ввійде ніщо нечисте (гріховне), лише записані в Агнця в Книзі життя. Агнцем у Біблії названо Сина Божого Ісуса Христа.

- Бог так полюбив нас, тебе і мене, що віддав Сина Свого Ісуса Христа, щоб ти і я, кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне. Бог віддав Сина Свого на розп'яття, як жертвовного Агнця (ягняти), щоб очистити нас від гріха і ввести в Своє Святе Небесне місто.
- Якщо ти хочеш любити Бога й жити з Ним вічно в Його Небесному Царстві, скажи про це Господу в молитві.

II. Я хочу, щоб любов до Бога наповнювала моє життя (8 год)

Урок 9. Якщо ти любиш Бога, поклоняйся Йому в душі і в правді (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 4:10; 15: 7-9; Євангеліє від Луки 4:8; Євангеліє від Івана 1:17; 4:1-30,40-42; 14:6; Псалми 85:11,12; 99:5; 118: 86,90,138,142; Ісаїя 29:13; Єремія 10:10

- Якщо ти любиш Бога, то поклоняйся Йому. Поклонятися Богу означає ставитися до Нього з благоговінням (з глибокою пошаною), чинити в житті так, щоб не ображати Його своїми гріхами. Поклонятися Богу любити Його всім серцем, всією душею, усім своїм розумом і силою, а також жити життям послуху Богові.
- Проходячи з учнями через Самарію (область Ізраїльської землі) Ісус Христос зупинився біля криниці біля поселення Сихар. Туди прийшла жінка-самарянка начерпати води. Ісус Христос, почавши бесіду з жінкою, пояснив їй, що той, хто поклоняється Богові, повинен поклонятися Йому в душі й істині. Це означає, що справжнє поклоніння Богу відбувається всередині – у серці, в душі віруючого. Ісус відкрив жінці-самарянці, що Він і є Месія, Спаситель Христос, якого вона очікує. Покинувши свого водоноса, жінка побігла в місто, щоб повідомити людей про прихід Спасителя Христа.
- Ісус Христос називав лицемірами тих людей, які вдавали, що поклоняються Богу, виконуючи вигадані людьми обряди і ритуали, але душею були далекі від Нього й жили в гріхах. Біблія попереджає про небезпеку фальшивого поклоніння, коли люди шанують Бога лише устами і язиком, а серцем далеко. Богові до вподоби поклоніння від щирого віруючого серця, сповненого істиною Слова Божого; поклоніння, яке звершується у смиренні, покайні та моральній чистоті.
- Якщо ти любиш Бога і хочеш поклонятися Йому в душі та в правді, то скажи про це Господу в молитві.

Урок 10. Якщо ти любиш Бога, поклоняйся тільки Йому й бережи себе від ідолів (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:3-5; 24:18; 32:1-35; Повторення Закону 5:7-9; 18:10-14; 27:15; Псалми 113:11-16; Ісая 44:9-20; Захарія 13:2; Євангеліє від Матвія 4:10; Євангеліє від Луки 4:8; 1 Івана 5:18-21; 1 Коринтян 10:7,14,19,20; Об'явлення 19:9,10; 20:15; 21:27; 22:8,9,14,15.

- Слово Боже наказує нам поклонятися тільки Господу Богу і більше нікому. Якщо людина поклоняється чомусь або комусь іншому, вона чинить мерзенний гріх ідолопоклонства. За такий гріх чекає суворе покарання.

- Мойсей був на горі Сінай сорок днів і ночей, поки не отримав від Господа заповіді Божого Закону. Коли люди побачили, що Мойсей довго не сходить з гори, то багато хто прийшов до Аарона, брата Мойсея, вимагаючи, щоб він зробив для них ідола. Адже під час життя в Єгипті багато ізраїльтян навчилися поклонятися ідолам. Читаючи цей біблійний уривок, ми можемо припустити, що хтось із народу, невірний Богу, організував справжній заколот проти Мойсея і проти Бога, вимагаючи ідола для поклоніння. Злякавшись повстання, Аарон зробив золотого ідола-тельця, якому багато почали поклонятися і приносити жертви. Бог розгнівався і сказав Мойсеєві, що знищить народ за ідолопоклонство. Тоді Мойсей почав молитися і просити Господа помилувати Свій народ. Зійшовши з гори, він знищив ідола. Усі, хто поклонялися ідоліві, були покарані смертю.

- Іноді люди роблять ідолами не лише статуї, що зображують вигадані божества, а й різні предмети, явища природи. Ідолом може стати навіть якась людина (правитель, артист, співак, музикант, спортсмен тощо), якою ти захоплюєшся і прагнеш наслідувати. Ідолом для людини може стати також якась сильна прихильність до чогось або до когось, або пристрасне захоплення чимось, що займає весь вільний час, думки та мрії. Все, що заважає людям поклонятися Богові, стає для них ідолом. Диявол, спокушаючи Ісуса в пустелі, теж добивався, щоб Христос вклонився йому. Але Ісус Христос сказав: «Відійди, сатано! Бож написано: Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!» Коли апостолу Іванові Бог відкривав майбутні події на землі й на небі, той упав перед Ангелом, щоб поклонитися йому. Але Ангел сказав: «Дивися, не роби цього... Богові вклонися».

- Якщо ти любиш Бога, то вклоняйся тільки Йому, і попроси Його зберегти тебе від ідолів.

Урок 11. Якщо ти любиш Бога, будь Йому слухняним і не гріши (1 година)

Біблійні уривки: Екклезіяст 7:17; Євангеліє від Івана 5:1-14; 1 Івана 1:7-10; 2:1,2; Римлянам 3:23; 6:11-13

- Якщо ти любиш Бога, то намагайся бути слухняним Йому, тобто намагайся робити те, що завгодно Богові, і не робити того, що є гріхом і злом.

- Одного разу, прийшовши до Єрусалиму, Ісус Христос зцілив хвору людину в купальні Віфесда. Через якийсь час, зустрівши зціленого в храмі, Ісус сказав йому: «Не гріши ж уже більше, щоб не сталося з тобою чого гіршого». Гірше за хворобу – тільки смерть. Гріх спричинює смерть тілесну й смерть духовну – вічну розлуку з Богом.
- Відколи перші люди не послухалися Бога, кожна людина народжується з гріховною природою, зі схильністю грішити, робити зло. Але Бог і віддав Сина Свого Ісуса Христа, щоб ми отримали можливість відмовитися від гріха і вибрати послух Богові. Господь хоче, щоб в нашому житті ми не дозволяли гріху царювати, тобто керувати нашими думками, почуттями, вчинками. Бог хоче, щоб, прикликаючи Його ім'я, ми відмовлялися від гріха й чинили так, як Йому до вподоби.
- Якщо ти любиш Бога, хочеш бути слухняним Йому, щоб не грішити, скажи про це Господу в молитві. Також ти можеш попросити прощення за свої гріхи. Він простить тебе і допоможе надалі бути слухняним.

Урок 12. Якщо ти любиш Бога, віруй в ім'я Його Сина Ісуса Христа (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 2:1-12; Євангеліє від Івана 5:22-27; 9:1-38; 14:1; 1 Івана 3:23,24; 5:3-6;

- У Біблії сказано, що любити Бога – це дотримуватися найважливішої Божої заповіді, щоб ми вірували в ім'я Сина Божого Ісуса Христа, приймаючи Його як Господа і Спасителя.
- Виходячи з храму, Ісус Христос побачив сліпого від народження. Учні думали, що це Бог його покарав за гріх. Але Ісус сказав, що ця людина призначена для особливої справи Божої. Ісус Христос навчав, що тільки Він може дати духовне прозріння, тому що є світло світові й прийшов для спасіння людей. Христос зцілив сліпонародженого, і той почав бачити. Це було великим дивом не тільки для зціленого, а й для людей. Адже вони розуміли, що відкрити очі тому, хто народився сліпим, може лише Бог. Юдейські старійшини й фарисеї не вірили, що Ісус є Христос, що Він є Син Божий. Вони любили власні традиції і постанови більше за Бога й були духовно сліпими. Фарисеї та старійшини допитували зціленого, хто і як відкрив йому очі. Прозрілий чоловік відкрито заявив, що той, хто його зцілив, є від Бога. Ісус, почувши, що фарисеї вигнали зціленого, знайшов його і запитав: «Чи віруєш ти в Сина Божого?». Це означало, що Ісус Христос бачив вдячне серце зціленого, бачив його любов до Бога і захотів відкрити йому духовний зір, тобто дати йому спасаючу віру. Прозрілий відказав: «Вірую, Господи!», і вклонився Ісусу Христу Сину Божому.

- Якщо ти любиш Бога, то віруй в ім'я Сина Його Ісуса Христа, віруй у Нього як Господа та Спасителя. Якщо хочеш, то можеш, подібно до прозрілого чоловіка, сказати Богу в молитві: «Вірую, Господи!»

Урок 13. Якщо ти любиш Бога, довіряй Йому і ніколи не сумнівайся в Його любові (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 70:12-14; 76:2,3; 139: 2,5,7; Євангеліє від Матвія 14:15-33; Євангеліє від Марка 6:45-52; Євангеліє від Івана 6:15-21; Якова 1:6-8;

- У нашому житті бувають різні труднощі і тоді кожен відчуває себе самотнім, нещасливим і покинутим. Під час переживання, горя, страху і страждання людина потребує Божої допомоги. Кожен може в молитві покликати Бога, як це завжди робив цар Давид й отримати допомогу і втіху від люблячого Господа.

- Звісно ж, учні Ісуса Христа розуміли, що нагодувати тисячі людей п'ятьма хлібами й двома рибами може тільки Господь. Але після цієї чудової події, Ісус наказав учням увійти в човен і відплисти на протилежний берег Галілейського моря. Христос залишився на тому березі. Коли судно було вже посередині моря, здійнявся сильний вітер. Човен било хвилями і, мабуть, учні Ісуса пошкодували, що Господа не було поряд з ними. Однак незабаром вони побачили постать людини, яка йшла до них прямо по воді. Учні закричали від страху, бо не впізнали Ісуса Христа, хоч Він ішов їм на допомогу. Христос заспокоїв їх. Петро так зрадів, що навіть запитав, чи можна йому піти по воді назустріч Ісусу. Він зробив кілька кроків, дивлячись на Господа. Але бачачи сильний вітер, злякався і став тонути. Він почав просити Господа про порятунок. Ісус Христос підтримав його і сказав: «Маловірний, чого усумнився?» Ці слова означали, що Петро не повинен був сумніватися в допомозі й любові Господа, коли Він поруч, а повністю довіряти Ісусу Христу.

- Якщо ти любиш Бога, то в найважчих обставинах довіряй Йому і ніколи не сумнівайся в Його любові. Клич до Нього в молитві про допомогу, як це робили в скрутні хвилини цар Давид і апостол Петро.

Урок 14. Якщо ти любиш Господа, будуй своє життя на твердій основі Слова Божого (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 39:1-5; Євангеліє від Матвія 7:24-27; Євангеліє від Луки 6:46-49; 1 Коринтян 10:4; Дії 4:10-12

- На землі є багато різних вчень, законів, правил, як будувати своє життя, як чинити так, щоб життя було щасливим й успішним. Але довкола нас дуже

багато нещасних людей, яким не допомагають ці вчення, правила та інструкції. Як же знайти тверду і правильну основу для життя? Тобто де знайти найбільш правильні й істинні закони для свого життя, щоб не бути ошуканим, але бути впевненим у правді? З давніх давен багато людей хотіли знайти цю тверду основу для життя.

- Коли народ збирався слухати Ісуса Христа, мабуть, Він бачив, що багато шукають тверду істинну основу для свого життя. Щоб люди зрозуміли істину, Ісус навчав їх через притчі. На прикладі двох будівничих, які обрали різні фундаменти для своїх будинків, Ісус пояснив, що ми можемо будувати своє життя на твердій основі Божого Слова. Господь наказує не просто слухати Його слова, а й виконувати їх. Чоловіка, який виконує Слово Боже, Христос назвав розсудливим, тому що його дім, тобто життя, ґрунтується на камені, а отже йому не страшні ніякі бурі і випробування.
- Якщо ти любиш Господа, то будуй своє життя на Слові Божому, слухай і виконуй його. Але без Божої допомоги це неможливо. Тому ти можеш в молитві сказати Господу, що потребуєш Його допомоги, щоб будувати життя на твердій основі Слова Божого.

Урок 15. Якщо ти любиш Бога, прославляй Його як Господа та Царя (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 5:2,3; 9:37; 23:7-10; 46:7-9; 83:4; Ісаїя 33:22; Єремія 10:10; Захарія 9:9; Євангеліє від Матвія 21:1-17; Євангелія від Марка 11:1-10; Євангеліє від Луки 19:29-40; Євангеліє від Івана 12:12-19; Об'явлення 15:3; 19:11-16

- У всі часи люди хотіли, щоб їхньою країною керував мудрий, добрий, чесний і мужній правитель, який чинив би справедливо, робив добро, захищав народ від зла. Серед людей важко знайти таку людину, тому часто народи розчаровуються у своїх царях та правителях. І є лише один Цар, Який ніколи не розчарує тих, хто служить Йому. Таким Царем є Господь Бог.
- В одній із стародавніх пророчих книг Біблії було записано, що одного разу справжній Цар прибуде в Єрусалим незвичайним чином. Він завітає у Своє місто не на дорогому прекрасному скакуні, в супроводі пишної свити, а скромно і лагідно, сидячи на ослику. Так й сталося, коли Ісус Христос в'їхав до Єрусалиму на ослі в супроводі своїх учнів. Однак простий народ, що вірував у Нього, впізнав свого Царя. Багато людей, чоловіків і жінок, і навіть маленькі діти, прославляли Господа, вигукуючи: «Осанна!» (спасіння). Багато народу стелили свої одежі й пальмові вітки на шляху Царя. Тільки ті, хто не вірував, що Ісус Христос є Цар, Месія, посланий Богом, обурювалися тим, що простий народ прославляє Господа.

- У Біблії сказано, що настане час і Цар всесвіту прийде у Своїй славі. Віруючі зрадіють і побачать славу Богу. На одязі Господа буде написано: «Цар царів та Пан панів». Ті, хто не хотів служити Господу Царю зазнають . Якщо ти любиш Бога, то прославляй Його і служи Йому як своєму Господу та Царю. Якщо ти хочеш цього, розкажи Господу в молитві.

Урок 16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

III. Я хочу дізнатися, чому потрібно любити ближнього як себе самого (8 год)

Урок 17. Люби ближнього, бо він так само створений на образ Божий (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:26-28; 2:2,7-9; 5:1,2; 9:4-6; Євангеліє від Матвія 1:18-25; Євангеліє від Луки 1:26-38; 2:4-20; 19:10; Євангеліє від Івана 1:1-4,14,18; Римлянам 5:18,19; 8:29; 2 Коринтян 4:4; Ефесян 2:10; 4:13,21-24; 5:29; Филип'ян 2:1-6; 3:20,21; Колоссянам 1:12-15; Євреїв 10:5-7

- Образ і подоба Бога, які Адам отримав від Господа разом з вдихненням життя, втілені в кожній живій людині. Як і ти, твій ближній має образ і подобу Богу. І хоча образ Божий у нас спотворений гріхом, кожна людина на землі є дуже цінною для Бога. Любити свого ближнього означає поважати в ньому образ Божий: здатність мислити, відчувати, переживати, ухвалювати рішення; здатність до творчості, праці та спілкування.

- Бог наказує любити ближнього, як себе самого. Любити себе не означає бути егоїстом, звеличуючись над іншими, вимагаючи до себе першочергової уваги і турботи. Любити себе означає ставитись до себе, як до людини, створеної за образом Божим, яку Господь любить і бажає очистити від гріха, щоб повністю відновити Свій образ і подобу.

- Бог хоче повністю відновити Свій образ і подобу в кожному, хто вірує в Нього, щоб людина могла увійти в Царство Боже і вічно з Богом. Для цього на землю прийшов Божий Син. Він народився, як звичайне немовля, отримавши від Бога-Отця і земної матері Марії людське тіло. І хоча Його тіло було на вигляд звичайним тілом дитини, у Ньому не було гріха. Оскільки Бог призначив Своему Сину прийти на землю людиною, ми можемо сказати, що наше тіло подібне до тіла Сина Божого Ісуса Христа, Який називав Себе Сином Людським.

- Кожен із нас отримав від Бога можливість увірувати в Господа Ісуса Христа, щоб відновити образ і подобу Богу. Твої ближні також потребують цього. Любити ближнього означає ставитись до нього, як до людини, заради якої прийшов на цю землю Син Божий Ісус Христос. Любити ближнього, як себе

самого означає прагнути робити йому добро, виявляти дружелюбність, милосердя, співчуття та співпереживання. Любити ближнього означає прагнути зрозуміти його думки, почуття, вибір рішення. Любити ближнього означає допомогти йому увірувати в Господа Ісуса Христа, щоб і в ньому Бог повністю відновив Свій образ.

- Якщо ти хочеш навчитися любити ближнього і завжди пам'ятати, що він має у собі образ Божий, попроси про це Господа в молитві. Також ти можеш попросити в Бога прощення за ті гріхи, які ти чинив проти своїх ближніх, порушуючи Божу заповідь.

Урок 18. У любові до ближнього ти виконуєш Божу заповідь (1 година)

Біблійні уривки: Левіт 19:18; Євангеліє від Матвія 22:34-40; Євангеліє від Марка 12:28-34; Євангеліє від Луки 10:25-37; Євангеліє від Івана 15:12-14,17; 1 Івана 3:23; Римлянам 13:8.

- Якщо ти хочеш виконувати заповіді Божі, то полюби свого ближнього, як себе самого. Так наказав Бог, даючи Свій Закон Ізраїлевому народові. З тих пір у народі знали, що Сам Бог наказав людям ставитись одне до одного з любов'ю.

- Гріх заважає людям любити ближнього. Кожен думає, перш за все, про те, що зручно та вигідно йому, а не ближньому.

- Коли Ісус Христос був на землі, деякі книжники ставили йому питання, бажаючи випробувати Його. Вони не вірили в Ісуса як Христа й Месію, їхні серця були запеклі, тому й ставлячи питання вони не шукали істини. Відповідаючи на запитання одного з книжників, Ісус сказав, що є дві найголовніші заповіді Божі. Перша: «Слухай, Ізраїлю! Господь, Бог наш, є Господь єдиний; і полюби Господа, Бога твого...»; друга подібна до першої: «Полюби ближнього твого, як самого себе». Ісус, бачачи, що книжник зрозумів істину Божої заповіді, сказав, що той недалеко від Царства Божого. В останні дні життя на землі Ісус наказав своїм учням любити один одного, щоб усі бачили, що вони Його учні.

- Якщо ти хочеш бути слухняним Господу, то полюби свого ближнього, як себе самого, так, як наказав Ісус Христос. Ти можеш попросити Господа в молитві, щоб Він допоміг тобі виконувати цю заповідь.

Урок 19. Проявляючи любов до ближнього, ти проявляєш любов до Бога (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 25:31-46; 1 Івана 1:5-7; 2:9-11; 4:19-21;

- У Біблії сказано, що неможливо Бога любити, а свого ближнього ненавидіти. Якщо людина не любить свого ближнього, значить, вона не любить і Бога. Той, хто не любить свого ближнього, ходить у темряві гріха.

- Одного разу Ісус з учнями сидів на Оливній горі. Учнім дуже хотілося дізнатися, що буде, коли Христос прийде встановлювати Своє Царство. Ісус Христос пояснив, що під час свого другого приходу на землю, збере всі народи перед собою. Як вівчар відокремлює овець від козлят, так і Він розділить людей і поставить їх по різні боки. Праворуч від Нього будуть ті, хто, люблячи Господа, був добрим, милосердним і співчутливим до своїх ближніх. Вони увійдуть до Царства Божого. А тим, хто стоятиме ліворуч, Він накаже йти в огонь вічний за те, що вони не любили своїх ближніх, і ставилися до них жорстоко і безсердечно.

«По правді кажу вам: що тільки вчинили ви одному з найменших братів Моїх цих, те Мені ви вчинили», – сказав Христос.

- Якщо ти хочеш любити Бога, то люби свого ближнього, як себе самого. Попроси в молитві Господа, щоб Він допоміг тобі проявляти любов до Бога, проявляючи любов до ближнього.

Урок 20. Любов до ближнього перемагає зло і допомагає чинити згідно з Божою волею (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 96:10; Приповісті 10:12; 17:19; Дії 28:16,30,31; 1 Івана 3:11-12; 5:1-6; Римлянам 12:17,21; 1 Солунян 5:15; Филимону 1:1-24

- Любов до ближнього завжди перемагає зло і зупиняє його розповсюдження. Воля Божа така, щоб ми перемогли зло добром, проявляючи любов до ближнього вчинками й ділами.

- Коли апостол Павло був у Римі під вартою за проповідування Євангеліє, туди потрапив раб-втікач Онисим. Він пограбував свого господаря Филимона й втік до Риму. Зустріч з апостолом Павлом змінила життя Онисима: він увірував в Господа Ісуса Христа і покався у своїх гріхах. Оскільки Апостол Павло знав Филимона як доброго християнина, він написав йому листа з проханням прийняти Онисима як брата, не карати його, а проявити до нього любов і милосердя, тим самим виконуючи заповідь і волю Божу.

- Якщо ти бажаєш чинити по волі Божій, перемогаячи зло добром, попроси у Господа, щоб зробив твоє серце здатним любити ближнього твого.

Урок 21. Господь любить твого ближнього так само, як і тебе (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 3:29; 12:2; 15:3; 16:5,7; 18:12; Євангеліє від Матвія 20:1-16; Римлянам 13:10; 1 Тимофію 2:1-5;

- Господь любить кожну людину, і хоче, щоб усі люди спаслися і досягли пізнання істини. Кожен із твого оточення має право на любов Божу, на спасіння, і Господь любить його так само, як і тебе. Твій ближній, як і ти, дуже цінний для Бога, тому що Син Божий прийшов у цей світ і для нього, так само, як і для тебе.
- Пояснюючи закони Царства Небесного, Ісус Христос розповів притчу про робітників у винограднику. В образі господаря, який наймав працівників, ми можемо побачити Бога, який закликає людей прийти до Нього, залишити гріхи й жити для Господа. Усім Він пропонує однакову винагороду – вічне життя. Однак деякі працівники в притчі, найняті раніше, закінчивши роботу, були незадоволені тим, що отримали рівну заплату з тими, кого господар найняв пізніше. Вони вважали, що заслужили значно більшу винагороду, ніж інші. Ці люди порушили Божу заповідь любити ближнього, і господар вказав їм на злість і заздрість, яка закрила їхні серця, і вони не зрозуміли доброти господаря, котрий з любов'ю прийняв кожного працівника.
- Такі почуття, як злість, заздрість, возвеличення над іншими, зарозумілість проти ближнього – це гріх перед Богом.
- Якщо ти бажаєш виконати наказ Божий і полюбити ближнього, як себе самого, скажи про це Господу в молитві.

Урок 22. Через приклад твоєї любови до ближнього, ти і його навчиш любити ближніх (1 година)

Біблійні уривки: Рут 1:1-22; 2:1-23; 4:9-22; Євангеліє від Матвія 7:12; Євангеліє від Луки 6:31-36; Римлян 15:1-3;

- Кожна людина хоче, щоб її любили. Ти ж теж бажаєш цього? Ти можеш показати приклад любови твоїм ближнім, щоб вони побачили, як добре виконувати заповідь Божу, і теж захотіли навчитися любити інших. Господь наказує нам любити ближніх, щоб люди навколо нас, також вчилися любити своїх ближніх. Це необхідно для того, щоб закон Божої любови поширювався серед людей.
- За багато років до Різдва Христового у Вифлеємі жила жінка на ім'я Ноомі. Народжена у єврейському народі вона знала заповідь Божу любити своїх ближніх і хотіла бути слухняною Богу. Так склалося, що вона з чоловіком і двома синами переїхала в чужу країну, щоб урятуватися від голоду. Подорослішавши її сини взяли собі дружин із моавського народу, між яким жили. Хоча й невістки Ноомі були з народу, який не знав Господа й поклонявся ідолам, вона не відкинула їх. Свекруха проявила до них таку любов, що вони теж полюбили її. У час горя, коли помер чоловік і сини Ноомі, невістки з любов'ю поставилися до жінки. Одна з них, Рут, залишила батьківщину і своїх

родичів, і пішла за Ноомі в землю Ізраїлю. Там вона важко працювала, добуваючи їжу для себе і своєї старої свекрухи, про яку турбувалася з любов'ю. Люди, бачачи таку любов, прославляли Бога і благословляли Рут. Господь винагородив Рут за любов до свекрухи. Вийшовши заміж за знатного і багатого Вооза, вона народила сина, який став предком царя Давида, і ввійшов у родовід нашого Спасителя Ісуса Христа.

- Бачивши твою любов до ближніх, люди з твого оточення теж навчатимуться любити, подібно до того, як Рут навчилася любити своїх ближніх від Ноомі.

Урок 23. Тільки любов допоможе тобі служити своєму ближньому (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 13:1-17; 1 Петра 4:8-10; Галати 5:13,14,15; 6:2,3;

- Господь наказує нам любов'ю служити одне одному. Служити іншим можна лише тоді, коли серце сповнене любов'ю до ближнього.
- Зібравши учнів на останню вечерю, Ісус Христос несподівано для них, подібно як слуга, став готувати вмивальницю, щоб за належним обрядом обмити їм ноги. Учні дуже здивувалися, і Петро спочатку навіть відмовлявся від того, щоб Сам Господь обмивав йому ноги. Ісус Христос пояснив друзям, що, роблячи це, Він дає їм приклад любові і служіння ближнім. Христос сказав: «А коли обмив ноги вам Я, Господь і Вчитель, то повинні й ви один одному ноги вмивати». Це означало, що Господь наказав усім, хто любить Його, любов'ю служити всім ближнім, як це робить Ісус Христос.
- Гріх спонукає людину возвеличуватися над іншими людьми, часто люди змушують ближніх служити їм. Людина, яка поневолює інших, робить зло і грішить перед Богом.
- Якщо ти бажаєш любов'ю служити своєму ближньому, попроси Господа в молитві, щоб Він допоміг тобі навчитися робити це.

Урок 24. Люблячи свого ближнього, ти виявляєш йому вічну Божу любов (1 година)

Біблійні уривки: Єремія 31:3; Євангеліє від Івана 15:9-14,17; 17:24-26; 1 Івана 4:7-16; Римлянам 5:5; 13:8-10; 1 Коринтян 13:8,12,13

- Божа любов вічна, вона ніколи не минає, бо Бог є любов. У Новому Заповіті, написаному грецькою мовою, Божа любов позначена словом «агапе», що означає вічну, жертвну, безумовну любов, яка живе, щоб любити

інших, робити їм добро, служити для їхнього щастя, нічого не вимагаючи натомість.

- Гріх позбавив людське серце здатності любити інших вічною любов'ю. Іноді юнаки і дівчата думають, що, закохуючись, знаходять справжню любов назавжди. Але ми бачимо, що закоханість минає, і навіть ті, хто вже одружився, розлучаються, бо втрачають почуття любови. Так само й дружня любов, заснована на спільних інтересах і захопленнях, часто закінчується, коли змінюються інтереси й захоплення. Людська любов минає, тому що кожен хоче, щоб його любили, і в стосунках з іншими бажає більше отримувати, ніж віддавати. Без Божої допомоги людина не вміє любити любов'ю агапе.
- У Біблії написано: одного разу все, що не довподоби Богові, промине. Минеться навіть те, що на землі здавалося нам корисним та добрим. Ніколи не закінчиться лише любов, яка походить від Бога, бо вона вічна. Любов більша за віру і надію.
- Ісус Христос хоче, щоб ми, віруючи в Нього і дотримуючись Його заповідей, перебували в Його любові так, як Він перебуває у Божій любові. Христос заповідає нам любити один одного так, як Він полюбив нас, і поклав душу Свою за нас. Перед тим, як Ісуса заарештували, Він молився за всіх віруючих у Нього, і просив Бога Отця, щоб Божа любов перебувала в наших серцях. Тільки Господь може сповнити серце віруючого Божою любов'ю. Любячи свого ближнього, ти проявляєш до нього вічну Божу любов.
- Якщо ти бажаєш проявляти ближньому вічну любов Божу, попроси для цього в молитві допомоги Господа.

ІV. Я хочу навчитися любити ближнього як себе самого (8 год)

Урок 25. Проявляй доброту й милосердя до твого ближнього (1 година)

Біблійні уривки: 3 Царств 17:1-16; Приповісті 19:17; 21:13; 22:9; Еклезіяст 11:12; Ісаїя 58:7-10; Євангеліє від Луки 6:38; 1 Івана 3:17;

- Любити ближнього означає завжди проявляти до нього доброту й милосердя, особливо, коли він потребує допомоги. Бог обіцяє щедро благословити тих, хто ділиться своїм хлібом з голодними і бідними, хто допомагає нужденним зі щедрістю і милосердям.
- У давнину, приблизно за 870 років до Різдва Христового, в ізраїльській землі жив Божий пророк Ілля. Він вірно служив Господу, завжди і всюди звіщаючи Божу волю. Коли Ізраїль було покарно посухою і голодом за ідолопоклонство, Бог зберіг Свого вірного пророка. Він послав Іллю до Сарепти, де жила бідна вдова. Жінка повірила словам Божим, сказаними Іллею. Вона послухалася Бога, і, хоч сама страждала від голоду зі своїм маленьким сином, усе ж віддала пророку останній коржик. Бог винагородив слухняну і милосердну вдову. Після

того, як вона проявила доброту і милосердя до Божого пророка, мука в її діжці та олія в глечику не завершували поки Господь не послав дощу для нового врожаю.

- Гріх зробив серця людей жорстокими, немилосердними, жадібними та егоїстичними. Але Господь дає кожному можливість відмовитися від цього гріха, і, звернувшись до Бога, попросити в молитві, щоб Господь змінив серце, зробивши його добрим і милосердним.
- Якщо ти хочеш навчитися любити ближнього, щоб проявляти до нього доброту й милосердя, ти теж можеш попросити про це Господа в молитві.

Урок 26. Поважай працю ближнього і ніколи не намагайся привласнити чуже майно (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 22:1-15; Левит 19:13; Повторення Закону 5:21; 22:1-3; 3 Царств 21:1-26; 22:34-38; Євангеліє від Матвія 5:29,30; 1 Солунян 4:6-12;

- Слово Боже вчить нас чесно працювати й поважати працю та майно наших ближніх. Особливо дбайливо треба ставитися до майна, яке використовують багато людей (транспорт, ліфти, колодязі, меблі в установах тощо).
- У житті ми часто бачимо, як гріх спонукає людей до руйнування, псування чи присвоєння чужого майна. Так стається, якщо людина не привчена поважати чужу працю та право інших осіб на власність. Зазвичай так роблять люди, які самі не привчені і не хочуть чесно працювати.
- У Біблії записано історію ізраїльського царя Ахава, який обмовив і видав на смерть невинного Навота тільки тому, що захотів присвоїти його виноградник. Бог післав пророка Іллю сказати Ахаву, що незабаром за цей злочин він буде суворо покараний. Минув час і цар Ахав поніс покарання Боже за всі свої злочини та непослух Богові.
- Бог наказує нам поважати працю наших ближніх, і ніколи не прагнути привласнити чуже майно. Навіть якщо ти знаходиш загублену кимось річ, то постарайся знайти цю людину і повернути їй втрачене. Руйнування, псування і присвоєння (крадіжка) чужого майна – гріх перед Богом. За цей гріх завжди наступає кара Божа.
- Якщо ти хочеш навчитися любити ближнього свого, то шануй його працю та право на власність. Попроси в молитві Господа допомогти тобі завжди бережно й чесно ставитись до чужого майна та плодів людської праці.

Урок 27. Співчувай чужому болю і дбайливо стався до людського життя (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 21:23-25; Левит 19:17; 24:17,19,20; Повторення Закону 27:24; Псалми 115:6; Євангеліє від Матвія 5:21,22,38-45; Євангелія від Луки 7:11-17; Євангеліє від Івана 13:34; 1 Петра 3:8; Галатам 5:21; Ефесян 4:32

- Слово Боже вчить нас співчувати й співпереживати чужому болю, дбайливо ставитися до людського життя і здоров'я.
- Божий Закон для Ізраїлю встановив відповідальність за нанесення фізичної шкоди комусь, а також суворе покарання за вбивство. Там сказано, що кожен вбивця повинен бути відданим смерті, а з тим, хто завдасть ран тілу своєму ближньому, зробити так само. Через таку сувору постанову Бог показував, що Він цінує життя і здоров'я кожної людини, і кожен має чинити з ближнім так, як хоче щоб чинили з ним інші.
- Під час свого приходу на землю Ісус Христос Своєю любов'ю і милосердям показав приклад нових стосунків між людьми. Він, нагадуючи людям Божі Заповіді, сказав, що дає нову заповідь любити одне одного. Господь пояснив, що гріхом є не лише злі дії проти ближнього, які завдають йому шкоди та каліцтва. Гріхом є ще й злі почуття й думки проти ближнього, які спонукають до недобрих вчинків. Ісус Христос навчав, щоб кожен, хто відчує у своєму серці злість до ближнього, покався і попросив Господа забрати це від нього й допомогти уникнути гріховних вчинків проти ближнього.
- Ісус Христос співпереживав і співчував людському горю та болю. Він зглянувся над бідною вдовою з Наїна, в якій помер син. Христос воскресив юнака, повернув його до життя та віддав матері. Для Господа дороге кожне людське життя.
- Господь бажає, щоб кожен з нас вчився співчувати і дбайливо ставитися до інших. Бог може і тобі допомогти зупинити в серці злість і ворожнечу, щоб це не вилилось у гріховні дії та вчинки проти ближніх.
- Якщо ти хочеш, попроси Господа в молитві, щоб Він навчав тебе співпереживати іншим, відкидаючи гріх злости й ворожнечі, а також дбайливо ставитися до життя і здоров'я твоїх ближніх.

Урок 28. Вживай лише добрі слова в спілкуванні й ніколи не ображай ближнього лихослів'ям (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 15:2,4,28; 20:20; Євангеліє від Матвія 12:36-37; 27:39-44; Євангеліє від Марка 15:29-32; Євангеліє від Луки 22:63-65; 23:35,36,39; Якова 3:2,5-10; 1 Петра 3:10-12; Ефесян 4:29-32; Колоссянам 3:8-10.

- Любити ближнього означає ніколи не ображати його злими словами, але в спілкуванні завжди вживати добрі слова.
- Поганословити, вживати лайливі, злі слова – це гріх перед Богом. Ісус Христос сказав, що кожен відповідь перед Богом за всі свої слова. Особливо тяжкий гріх – лихословити своїх батьків. У Біблії сказано, що той, хто лихословить батька і матір, того світильник погасне серед глибокої темряви. Це означає, що така людина, якщо не покається у гріху лихослів'я, загине навіки.
- У ніч арешту Ісуса Христа люди на подвір'ї первосвященника били Його й ображали злими словами. У Євангелії сказано, що проти Нього вимовлено багато хули. Коли Син Божий Ісус Христос був відданий на розп'яття, воїни та люди, які проходили мимо, лихословили й глузували з Нього. Навіть розбійники, яких розп'яли по обидва боки від Ісуса, ганьбили Його злими словами. Але Син Божий, вмираючи на хресті за наші гріхи й гріхи людей, які лихословили Його, терпеливо зносив усі образи і знуцання. У відповідь ніхто не почув від Нього жодного різкого слова.
- Якщо ти любиш життя, хочеш бачити добрі дні й проявляти любов до ближнього, то вдержуй свій язик від зла й лукавих, образливих слів. Оскільки найважче для людини – це контролювати свій язик, тобі необхідно для цього попросити допомоги в Господа. Також попроси прощення у Бога і в своїх ближніх за всі ті образливі та лайливі слова, сказані тобою.

Урок 29. Пробачай образи твоєму ближньому й прагни до миру (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 102:2,3; Євангеліє від Матвія 6:12,14,15; 18:21,22; Євангеліє від Марка 11:25,26; Євангеліє від Луки 6:37; 23:32-48; Євангеліє від Івана 14:27; 1 Петра 3:9,11; Римлян 12:14,17-21; Ефесян 4:32; 2 Тимофію 2:22-26; Євреям 12:14.

- Любити ближнього означає прагнути до миру з ним і прощати образи. Господь прощає всі гріхи та беззаконня тим, хто просить прощення. Він і нас вчить прощати наших ближніх, якщо нас кривдять. Ісус Христос сказав, якщо ми прощатимемо людям їхні провини, то Бог простить і нам наші, коли ми попросимо про це в молитві.
- Коли Ісуса Христа розп'яли на хресті, Він, терплячи муки від болю та образ, молився Отцеві Небесному: «Отче, відпусти їм, бо не знають, що чинять вони!» Він прощав своїх ворогів, а також пробачив розп'ятого розбійника, який визнав свою провину і звернувся до Ісуса Христа як до Господа.
- Наказуючи прощати кривдників, Христос закликає нас бути в мирі зі всіма. Господь сказав, що тільки Він може дати справжній мир, тобто спокій, умиротворення та добрі стосунки з ближніми. Воскреслий Ісус Христос привітав своїх учнів словами «Мир вам!»

Урок 30. Учися визнавати свою провину й просити вибачення (1 година)

Біблійні уривки: Числа 5:6,7; 12:1-15; Псалми 24:7-11,18; 129: 3,4; Євангеліє від Матвія 5:23-25; Євангеліє від Луки 6:37,41,42; 1 Івана 1:9; 2:12;

- Любов до ближнього проявляється в тому, що згрішивши проти нього, ти повинен визнати свою провину й вибачитися. Слово Боже каже, що, грішачи проти свого ближнього, людина грішить проти Бога. Тому потрібно визнати свою провину, покаятися перед Богом, перед тим, кого образив, а також виправити (заповнити) шкоду, завдану ближньому.
- Гріх зробив людину гордовитою. Гордість спонукає вважати себе завжди правим і не визнавати свою провину. Тому й так важко для кожного з нас просити вибачення у ближніх.
- У ті давні часи, коли ізраїльський народ йшов важким і довгим шляхом в обітовану землю, багато людей були незадоволені тим, що немає звичної їжі та пристойних умов, і нарікали на Бога та Мойсея. Якось рідна сестра Мойсея Маріам і його рідний брат Аарон також висловили своє невдоволення Мойсеєм. Вони навіть стали возвеличуватися над ним і виражати непокору, хоча й знали, що Сам Бог поставив Мойсея вождем Ізраїлю і через нього дав народові Свій Закон. Біблія називає Мойсея найлагіднішим зі всіх людей землі. Це означає, що він був найбільш слухняною і терпеливою людиною. Господь почув слова Аарона та Маріам і розгнівався. Це тому, що вони згрішили не лише проти Мойсея, а й проти Бога. Бог покарав Маріам проказою. Аарон побачив це, і почав просити прощення у Мойсея. Мойсей почав молитися Богу й просити, щоб Господь зцілив його сестру. Бог зцілив Маріам через сім днів.
- Якщо ти бажаєш, щоб у твоїм житті проявлялася любов до ближнього, то, образивши когось, одразу ж визнавай свою провину. Проси прощення за свій гріх у Господа й у свого ближнього.

Урок 31. Не возвеличуйся над своїм ближнім, а проявляй дружелюбність та шанобливість (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:21,78; Євангеліє від Луки 18:9-14; Якова 4:6; 1 Петра 5:5; 1 Коринтян 4:5,6; 13:4; Филип'ян 2:3-8;

- Любити ближнього означає проявляти до нього дружелюбність і шанобливість, а не возвеличуватися над ним. Гордість спонукає людину марнославитися, звеличуватися над іншими, що є гріхом не тільки перед ближніми, а й перед Богом.

- Одного разу під час навчання народу Ісус Христос побачив, що деякі люди були впевнені у своїй праведності, і, принижуючи інших, возвеличувалися над ними. Христос розповів їм притчу про фарисея та митника. Він попередив тих, хто вважав себе праведними, що кожен, хто підносить себе, буде принижений.
- Бог протиставляється гордим, тобто не дає Свого благословення, тому що гордість є основою гріха. Господь дає Своє благословення смиренним, тобто слухняним, скромним і терпеливим.
- Якщо ти бажаєш виявляти любов до твоїх ближніх, то ніколи не звеличуйся над ними, а проявляй дружелюбність і шанобливість. Попроси для цього в молитві допомоги Господа.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

6 клас «Християнська етика вчить мене вибирати добро й відкидати зло (32 год)

І. Я хочу дізнатися, звідки походить добро, і як з'явилося зло, щоб розрізнити їх у житті (8 год)

Урок 1. Добро (благо) походить від того, хто любить Бога, воно було, є і буде вічно (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:1-31; 2:1-23; Псалми 144:9; Євангеліє від Матвія 19:17; 2 Петра 3:18; Римлянам 2:4; 11:22; Ефесян 2:1-10

- Християнська етика вчить нас правди про походження добра й виникнення зла, щоб ми могли, розрізняючи їх, обирати добро й відкидати зло.
- У Біблії сказано, що Бог добрий. Доброта походить із самої природи Бога, вона є якістю Його характеру, яка проявляється у всіх Божих справах та Його

ставленні до всього творіння. Добро (благо) походить від люблячого Бога, який дав життя всьому живому, тому добро вічне, як вічний Сам Бог. Добро – це все, що Бог зробив, робить, і буде робити для благословення, щастя й радості людини, для задоволення її фізичних і духовних потреб у земному й вічному житті. Добро було від початку й назавжди призначене людині в плодах дерева життя, яке Бог виростив посеред раю. Найвище добро (благо) для людини – зростати в пізнанні Господа Ісуса Христа, через Якого ми отримали від Бога благодать – добрий (незаслужений) дар спасіння і вічного життя.

- Бог встановив для людини, що таке добро й застеріг від непослуху, який веде до зла, ще в Едемському саду, коли дав заповідь не їсти з дерева пізнання добра і зла. Віра Богові, довіра Його словам, послух Його заповідям і відкриті, щире спілкування з Богом є добром (благом) для людини. Все, що перешкоджає цьому, руйнує віру і призводить до непослуху Богу стає злом.

- Щоб навчитися розрізняти добро і зло у своєму серці та в реальності, тобі необхідно для кожного явища (думки, бажання, вчинку, події, стосунків) ставити питання. Наприклад, такі: «Чи допоможе це мені ще більше вірити Богу й слухатися Його, чи, навпаки, зруйнує мою віру і зробить неслухняним Богу?», «Чи сприяє це виконанню Божих заповідей, чи, навпаки, перешкоджає?», «Чи зміцниться моє бажання спілкуватися з Богом у молитві, чи, навпаки, мені захочеться сховатися від Бога в страхі?», «Чи принесе це мені користь для земного й вічного життя чи, навпаки, шкоду?», «Чи послужить це мені в зростанні в пізнанні Господа Ісуса Христа, чи, навпаки, перешкоджатиме цьому?».

- Якщо ти хочеш завжди відрізняти добро від зла, щоб обирати добро і відкидати зло, скажи про своє бажання Господу в молитві. Також ти можеш подякувати люблячому Богові за все добро (благо), що Він дав у твоєму житті.

Урок 2. Зло виникло через гордість та заколот занепаłego ангела, засудженого на вічну смерть (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:9,16,17; 3: 1,14,15; Псалми 5:6; 118:21; Приповісті 6:16-19; 8:13; 11:2; 16:18,19; Ісаїя 2:12; 14:12-15; Єремія 50:31,32; Єзекіїль 28:11-19; Євангеліє від Івана 8:42-44; Якова 4:5,6; 1 Івана 2:15-17; 3:8; Об'явлення 12:3,4,7-11; 20:10,14,15;

- У Біблії перша згадка про зло пов'язана з деревом пізнання добра і зла, яке Бог виростив у раю, і заборонив людині їсти від нього. Так ми дізнаємося, що ще до створення Богом людини у всесвіті вже з'явилося зло, яке спричиняло покарання і смерть.

- Слово Боже каже, що диявол спочатку згрішив, тобто вчинив зло, і що він є батьком брехні. Диявол (наклепник), сатана (противник), древній змії – це все імена занепаляго ангела, якого Бог створив прекрасним і звершеним херувимом, поки той не запишався своєю красою. Він захотів піднести свій престол (трон) вище зірок, зійти на хмарні висоти і стати подібним до Всевишнього Бога. Від свого марнослава він занепалявив мудрість, дану Богом, і став спокушати весь всевіт, тобто підмовляти ще й інших ангелів згрішити, підкоритися йому, а не Богу. Частина ангелів пішла за сатаною, і вони стали нечистими духами (демонами, бісами), які роблять зло. Хитрістю сатана у вигляді змії в Едемському саді спонукав людей згрішити проти Бога, і так у їхні серця теж увійшло зло, яке назване гріхом. Біблія вчить, що гріх – це стан зіпсованого серця, неслухняного Богу, схильного до зла. З тих пір сатана став людським ворогом, який постійно обманює і обмовляє. Бог прокляв (позбавив благословення) змія і засудив його до покарання. Поки вирок ще не виконався, диявол досі спокушає (спонукає) людей до зла. Син Божий Ісус Хресто для того й прийшов, щоб зруйнувати діла диявола. У Біблії сказано, що настане час виконання вироку Божого, і занепалявий ангел, який названий древнім змієм, дияволом і сатаною, буде вкинутий у вогняне й сірчане озеро, де вічно мучитиметься.

- Читаючи в Біблії про грішного ангела, в серці якого зародилося зло, ми можемо розуміти, що зло почалося з непомірної гордості, самолюбвання, марнослава, зарозумілості, возвеличення над іншими, прагнення бути найвищим у всьому Всевітї, бажання самовільно панувати і царювати над усім творінням Божим. Зло призвело до непослуху Богу, до заколоту, повстання проти Бога і розриву відносин з Ним. Але оскільки саме життя походить від Бога, то відпаданя від Бога призводить до смерті, тобто до вічного розлучення з Богом, до вічної смерті.

- Читаючи в Біблії про грішного ангела, у серці якого зародилося зло, ми можемо зрозуміти, що зло почалося з непомірної гордості, самолюбвання, марнослава, зарозумілості, возвеличення над іншими, прагнення бути вище всіх у всьому Всевітї, бажання самовільно панувати і царювати над усім творінням Божим. Зло привело до непослуху Богу, до заколоту, повстання проти Бога і розриву стосунків із Ним. Але оскільки саме життя походить від Бога, то відпаданя від Бога призводить до смерті, тобто до вічної розлуки з Богом, до вічної смерті.

- Так Слово Боже вчить, що зло – це все, що проти Бога, це порушення Закону Божого, це невїра і непослух Богові, що спричинює смерть – вічну розлуку з Богом. Зло й гріх завжди ведуть до руйнування і смерті. Бог святий, Він ненавидить зло й завжди карає за гріх. Бог уже призначив час, коли все зло буде знищено.

- Якщо ти завжди бажаєш обирати добро й відкидати зло, попроси в Господа в молитві прощення за гордість, марнославство та зарозумілість, які проявлялися у твоєму житті. Попроси, щоб Господь завжди допоміг тобі вірити Його слову і бути Йому слухняним.

Урок 3. Бог дав тобі свобідну волю, щоб ти творив добро, а не розмножував зло (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:28; 2:7-9,15-17; 3:6,7; Псалми 39:9; 142:10; Євангеліє від Матвія 7:21; Євангеліє від Івана 6:38-40; Римлян 12:2; 2 Коринтян 3:17; Ефесян 5:17; 2 Тимофію 2:24-26.

- Коли Бог створив перших людей, то разом з образом і подобою Божою вони отримали свобідну волю, тобто здатність самостійно ухвалювати те чи інше рішення для дій і вчинків, пануючи над усім Божим творінням на землі. В Едемському саді не було зла, там були всі умови для пізнання добра (блага), що походить від Бога. Однак серед безлічі прекрасних дерев, які давали людині їжу, поруч із деревом життя, Бог виростив лише одне заборонене дерево пізнання добра і зла. Людині було дозволено все, крім одного: не їсти з цього дерева, бо в той день, коли скуштує від нього, помре смертю. Саме існування цього дерева уже давало можливість самостійного вибору: залишитися слухняним Богу, не пізнавати зло і ніколи не вмирати, або не послухатися Бога, дізнатися, що таке зло і померти смертю (стати смертним фізично, а також померти духовно, тобто розірвати стосунки з Богом). З Біблії ми знаємо, що хоч Адам і Єва знали Божу заповідь, усе ж піддалися обману диявола й зробили неправильний вибір: порушили Божу волю, вчинили по-своєму й пізнали, що таке зло і смерть.

- У момент порушення Божої волі люди стали смертними, а їхні душі (думки, почуття, бажання, прагнення) зіпсовані гріхом, гріх став панувати в серцях людей, і люди втратили можливість бачити святість і славу Божу. Свобідна воля людини може бути дійсно свобідною, якщо тільки людина перебуває у правильних стосунках з Богом і слухняна Йому. Священне Писання навчає, що тільки там, де Дух Господній, там свобода. У момент гріхопадіння воля людини перестала бути свобідною, вона стала рабом гріха. Ось чому тобі легше зважитися на гріх (неслухняність Богу), ніж вибрати добро, послухати Бога і виконати Його заповідь. Свавільно вибираючи грішити, люди думають, що роблять за своєю волею. Проте, порушуючи Божу волю, люди потрапляють у сіті диявола, який вловив їх у свою волю. Таким способом, виконуючи волю диявола, люди розмножують зло.

- Син Божий Ісус Христос завжди виконує волю Небесного Батька. Він звістив людям, що воля Отця Небесного у тому, щоб кожен, хто вірує в Сина Божого, мав життя вічне. Воля Божа завжди блага (добра), тому Ісус Христос

вчить нас підкоряти нашу волю волі Божій, щоб виконувати її. Він сказав, що в Царство Небесне увійде тільки той, хто виконує Божу волю.

- Бог дав тобі свобідну волю для того, щоб ти міг вибрати і творити добро, вибрати послух Богу і вічне життя. Якщо ти хочеш обирати добро й відкидати зло, виконуючи Божу волю, попроси для цього в молитві допомоги в Господа.

Урок 4. Людина стала схильна до зла через гріхопадіння, тому що не повірила словам Бога й не послухалася Його (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:16,17; 3:1-24; Євангеліє від Марка 7:20-23; Римлянам 3:23; 5:12; 6:23; 1 Коринтян 15:56.

- Для кожного з нас дуже важливо вірити словам Бога, не сумніватися в їхній правдивості, запам'ятовувати їх точно, щоб не спотворювати. Також необхідно слухатися Бога, тобто прагнути виконати саме те, що Він заповідає.

- Спокушування людини до гріха в Едемському саді почалося із запитання змія: «Чи справді сказав Бог: не їжте з якого дерева в раю?». На перший погляд здається, що це питання щодо уточнення Божої заповіді. Однак ми бачимо, що друга частина свідомо спотворює істину Божих слів. Все питання поставлене дияволом так, щоб спочатку пробудити в душі людини сумнів щодо правильності Божих заповідей, схилити її повірити в брехню, викликати прагнення знайти добро (знання) без допомоги Бога, спонукати вчинити за своєю волею, проти волі Божої. Єва не змогла розпізнати підступний задум диявола. У її відповіді прозвучало ніби уточнення заповіді Божої, проте, одночасно вона й спотворювала слова Бога. Коли Єва почула диявольську брехню, то повірила їй, бо засумнівалася у правильності (істинності) Божих слів.

- Гріхопадіння (падіння у гріх) відбулося, тому що людина ніби сходила «вниз» наступними «сходишками»:

- Єва, почувши слова змія, засумнівалася в істинності Божих слів, а також у тому, що добро походить тільки від Бога;

- засумнівавшись, вона втратила довіру Божій заповіді й віру в те, що слова Бога є істина; вона повірила брехні диявола, що покарання за порушення заповіді Божої не буде, і що Бог нібито дав людині не всі блага, а приховав щось від неї, і тепер людина сама може взяти ці блага;

- вона довірилася своєму зоровому сприйняттю («побачила жінка, що дерево добре на їжу, і принадне для очей»);

- вона довірилася своїм почуттям та бажанням («воно пожадане», тобто бажане, «щоб набути знання»);

- вона поклалася на неправильний висновок своїх міркувань, що для людини добре миттєво знайти знання, яке зробить людей богами (всемогутніми повелителями), які знають добро і зло;

- і, нарешті, вона вирішила не послухатися Бога, вчинити за власною волею, а потім здійснила самовільну дію – гріх: їла заборонений плід і дала теж чоловікові своєму, і він їв.

• Коли Адам і Єва засумнівалися в істинності Божих слів, засумнівалися в Його доброті, і не послухалися Бога, порушивши Його заповідь, у їхні серця увійшов гріх, зробив їх смертними і схильними до зла. У Біблії сказано, що відтоді всі люди (зокрема і ми), які народилися на Землі, є грішниками, тобто схильними до зла й неслухняними Богу. Кожному з нас легше порушити Божу заповідь, вчинити самовільно за своїми примхами, ніж послухатися Бога і виконати Його заповідь. Кожен із нас у спокусах зробити гріховний вчинок повторює кроки «сходження вниз сходами», які «проклали» перші люди.

• Слово Боже говорить, що людину опоганює, робить нечистою (нечестивою), те зло, яке виходить із гріховного людського серця. Тільки Ісус Христос може очистити тебе від нечистоти гріха і допомогти тобі виконувати заповіді Божі.

• Для того щоб пізнати і добре запам'ятовувати Божі заповіді, щоб ніколи не спотворювати їх, ти можеш уважно читати й досліджувати Біблію. Якщо ти прагнеш виконати саме те, що заповідає Бог, хочеш завжди вірити словам Бога, ніколи не сумніваючись у їхній істинності, попроси в Господа допомоги для цього.

Урок 5. Бог наказує вибирати добро й панувати над гріхом, ухиляючись від злого (1 година)

Біблійні уривки: Буття 4:1-24; 6:5-7; Псалми 33:15; 36:27; 39:5; Приповісті 4:10-15,20-27; 13:19; 15:8-11; 1 Петра 3:11; 1 Івана 3:11,12; Юди 11; Римлян 6:11-18,22,23; Євреїв 9:11-15,22; 10:10-18; 11:4.

• Господь хоче, щоб ми завжди, довіряючи Його словам, слухалися Його, обирали і робили добро, пануючи над гріхом у нашому серці. Бог наказує нам ухилятися від зла.

• Серце Авеля було відкрите перед Богом, і, визнаючи себе грішником, Авель приніс жертву до впадоби Богові (жертву від первородних тварин свого стада, тобто жертву з пролиттям крові, без якої не буває прощення). Каїн не приніс жертву за гріх, але лише дар від плодів землі. Побачивши, що жертва брата сподобалась Богу, Каїн затаїв злобу й заздрість. Бажаючи, щоб Каїн розпізнав гріх у своєму серці й ухилився від зла, Бог спонукав його до покаяння. Господь сказав Каїну, що він має можливість не піддаватися потягу

гріха, а, пануючи над ним, вибрати добро. Каїн не послухався Бог, дозволив гріху панувати над собою, і вчинив за гріховним бажанням свого серця. Каїн, вбивши Авеля, зробив зло братові й гріх проти Бога. Не визнаючи своєї провини, він накликав прокляття не лише на себе, а й на всіх своїх нащадків, думки й помисли серця яких були завжди злі. За свої гріхи вони були знищені потопом.

- Жертва Ісуса Христа, яку Він здійснив на хресті для нашого прощення і викуплення, позбавила гріх влади й сили. Кожен із нас, віруючи в Сина Божого Ісуса Христа, отримує у своєму житті можливість обирати добро і, ухиляючись від зла, панувати над гріхом. Якщо ти теж хочеш цього, то скажи в молитві Господеві про своє бажання бути слухняним Йому, обирати добро, ухиляючись від зла.

Урок 6. За Божим законом зло осуджується та карається смертю (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:7,16,17; 3:19,22; 5:5; 6:5-22; 7:1-24; 9:18,19; Псалми 5:5,6; Ісаїя 31:2; Міхей 2:1; Євангеліє Матвій 23:35; Євангеліє від Івана 5:21-27; Римлянам 6:23; 1 Тимофію 2:3,4; Євреїв 9:27; 11:4; Об'явлення 1:17,18; 20:4-6,11-15; 21:8.

- Святий Бог ненавидить гріх, тому що всякий гріх є нечистота, відчуження від Бога, і, внаслідок цього, руйнування Божого творіння. Закон Божий свідчить, що наслідком порушення заповіді Божої, відплатою за гріх є смерть.

- Бог сказав Адаму, який згрішив, що прийде час, Адам помре й повернеться в землю, з якої взятий, тому що людина взята із пороку земного. Смерть є наслідком гріхопадіння, і в момент вмирання з тіла людини виходить подих життя, який Бог вдихнув у нього і який зробив тіло живою душею. Таким способом, ми розуміємо, що перша смерть, якою вмирають люди – це смерть фізична, тобто для кожної людини настає момент переривання життя на землі, коли душа розлучається з тілом, тіло, що померло, стає прахом, і його потрібно поховати. Фізична смерть людини – це розлука душі з тілом. Із Біблії ми дізнаємося, що фізична смерть – тимчасове припинення життя людини на землі, адже Бог призначив для всіх людей воскресіння з мертвих. Це означає, що настане визначений Богом час, і кожен померлий знову оживе, тобто його тіло з'єднається з душею. Подальша доля людини у вічності визначиться тим, що вона вибрала в земному житті: віру й слухняність Богу, щоб творити добро, любов до Господа й до ближнього, або, навпаки, зневіру і відкидання Бога, яке приводить на шлях зла й вічної смерті.

- Священне Писання також навчає, що наслідком гріхопадіння стала смерть духовна, тобто позбавлення людини святости, впадання у стан зіпсованості та розриву стосунків з Богом. Це і є вічна смерть, що є вічним

розлученням з Богом, коли людина втрачає можливість перебувати у присутності Божій. Вона набагато небезпечніша за фізичну, тому що наслідок духовної смерті – вічне покарання в озері вогненному, вічна смерть. Ця смерть названа смертю другою.

- Ісус Христос сказав, що той, хто слухає Його слово і вірує в Його Отця Небесного, який післав Його, має життя вічне і на суд не приходить, а проходить від смерті в життя. Це означає, що вічне життя призначене для кожного, хто вірить у Господа Ісуса Христа, вірить Богові та любить Його. Адже Син Божий для того й прийшов на землю, щоб викупити нас від зла й гріха, і дати нам вічне життя. Кожен віруючий воскресне для життя вічного.

- Хоча Авель помер фізичною смертю, у Священному Писанні ми знаходимо підтвердження, що своєю жертвою він догодив Богові. Господь Ісус Христос назвав Авеля праведним, тобто виправданим Богом. Отже ми можемо розуміти, що Авель ніколи не піддається смерті другій, а буде жити вічно в Божому Царстві.

- Зовсім інша доля чекає на тих, хто не побажав покаятися у гріхах, подібно до Каїна та його нащадків. Коли люди стали розмножуватися на землі, Бог побачив, їхнє розбещення велике, і що всі помисли їхні були злом повсякчасно. Бог знищив їх фізичною смертю через потоп, і так припинив поширення зла на землі. Однак, виконуючи Свою обіцянку спасіння, Бог вибрав людину для відновлення людського роду. Це був Ной, нащадок Сифа, якого Бог дав Адаму та Єві замість Авеля. Ной здобув Божу благодать, тому був слухняний Богові. Він виконав усе, що наказав йому Господь, і, увійшовши до ковчега з усією своєю сім'єю, був врятований не тільки для земного життя, а й для вічного в Царстві Божому. Ті люди, які відкидають Бога і Його спасіння в Ісусі Христі, у визначений Богом час, стануть перед престолом Божого суду, де кожен буде суджений по своїх справах.

- Якщо ти хочеш перейти від смерті в життя, щоб ніколи не бути засудженим Богом, скажи про це Господу в молитві. Для воскресіння й вічного життя в Божому Царстві попроси в Бога прощення за своїх гріхи, які Він засудив у розп'ятому Своему Сині, і за які поніс покарання хресною смертю Господь Ісус Христос.

Урок 7. Прагнення звеличитися, панувати і прославитися – це зло, яке руйнує стосунки з Богом та іншими людьми (1 година)

Біблійні уривки: Буття 9:7; 11:1-9; Псалми 118:21; Приповісті 15:25; 16:5,17-19; 18:12; 21:4; 24:12; Ісаїя 14:13-15; Євангеліє від Луки 16:15; Якова 4:6,10,13-17; 1 Петра 5:5,6; 1 Коринтян 13:8-10; Филип'ян 2:3,4;

- Священне Писання говорить, що гріховний стан гордості й марнославства, бажання слави і вихваляння, прагнення панувати і звеличитися, увічливши своє ім'я, – це все зло, яке руйнує здатність людини до творчості,

спотворює сенс життя, цілі й мотиви праці, а також виводить людину на шлях руйнування стосунків з Богом та іншими людьми.

- Нащадки Ноя жили на великій рівнині, розмовляли однією мовою і не поспішали розселятися по землі, як наказав їм Господь. Тоді люди навчилися робити цеглу і вирішили використати цей винахід, щоб побудувати місто, а також надзвичайно величну й високу споруду – вежу. Біблія передає нам слова цих людей, які означають мету й мотиви будівництва – «побудуємо собі місто і вежу, висотою до небес, і зробимо собі ім'я» (тобто звеличимося, прославимося, і увічним своє ім'я). Ми вже читали в Біблії дуже схожі слова, коли говорили про виникнення зла. Слова будівельників вежі схожі на висловлювання занепаłego ангела, які відображають його прагнення звеличитися, панувати і прославитися. Таке прагнення людських сердець – зло, яке веде людей до гріха, порушення заповідей Божих. Господь зупинив зло, помішавши мову людей так, що вони перестали розуміти одне одного, припинили будівництво і розсіялися по всій землі. Так, місцевість цієї події була названа Вавилон, що означає «змішувати, розсіювати». З того часу кожен народ говорить своєю мовою. Ця обставина протягом довгого часу перешкождала людству об'єднатися для злих справ і заколоту проти Бога.

- З тих пір, як люди почали говорити різними мовами, гріх спонукає народи марнославитися і звеличуватися, вважаючи свою мову і національну приналежність кращою і вищою за інші. Це часто призводить до ворожнечі і війн між народами й державами. Слово Боже вчить, що в Царстві Божому – Царстві любови й миру, – мови замовкнуть, тобто всі наявні земні мови зникнуть, і всі будуть говорити однією, кожному зрозумілою мовою.

- Якщо ти хочеш обирати добро, будувати свої стосунки з Богом та іншими людьми на основі Божих заповідей, то скажи про це Господу в молитві. Також ти можеш попросити прощення в Господа за марнославство, гордість і звеличення, які були в твоєму житті.

Урок 8. У своєму житті ти зможеш обирати добро і відкидати зло, якщо проситимеш мудрості у Господа (1 година)

Біблійні уривки: 3 Царств 3:3-15; 2 Паралипоменон 1:7-13; Приповісті 1:1-33; 2:1-15; 3:5-7,13-26; 16:16,20-23; 23:15-19; Ісаїя 5:20; Якова 1:5,6; 3:13-17; Євреїв 5:14

- Щоб навчитися обирати добро і відкидати зло, необхідно просити мудрості в Господа. Священне Писання говорить, що початок мудрості – страх Господній. Це означає, що людина, яка боїться порушити Божі заповіді, віддаляється від зла, і просить допомоги у Бога, щоб чинити так, Він заповідає.

Біблія попереджає про покарання тих, хто зло називає добром і добро злом, темряву вважає світлом і світло темрявою. Так буває з тими, хто хоче жити власною людською мудрістю, і відкидає Слово Боже, нехтуючи мудрістю, яку може дати тільки Господь.

- Соломон, молодий цар Ізраїля, що вступив на престол після свого батька Давида, любив Господа й хотів бути слухняним Йому. Коли Господь з'явився йому в нічному сні, і сказав, що Соломон може просити, чого він бажає, той попросив у Бога розумне серце, щоб правильно керувати народом Божим, і розрізняти, що є добро, а що зло. Бог благословив бажання Соломона. За те, що він не просив собі багатства, довгого життя, чи перемог над ворогами, а просив розуму, щоб чинити до вподоби Богу, Господь дав Соломону таке мудре і розумне серце, якого не було ні до нього, ні після нього.

- У Біблії сказано, що якщо в когось із нас не вистачає мудрості, то ми можемо просити її у Бога, який дає всім просто і без докорів. Адже Господь знає, що ми потребуємо Його допомоги, щоб у кожній життєвій ситуації, розрізняючи добро і зло, обирати добро й відкидати зло.

- Якщо ти хочеш навчитися обирати добро і відкидати зло, то, подібно до Соломона, можеш просити мудрости та розуму в Господа.

II. Я хочу навчитися робити добро, ухиляючись від зла (8 год)

Урок 9. Для вчинків добра потрібно мати гідні плоди покаяння (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Марка 1:14,15; Євангеліє від Луки 3:1-22; 13:1-5; Дії 2:38; 3:19; 13:24,25; 17:30; 2 Петра 3:9

- Священне Писання навчає: щоб почати пізнавати Господа і навчитися робити добро, угодне Богові, людині необхідно покаятися перед Богом у своїх гріхах. Без цього серце не може пізнавати, що є добро, а що є зло, не може пізнавати Бога, Його слово, Його волю. Покаяння – це не просто жаль через свої неправильні вчинки й формальне прохання простити. Покаяння – це щире визнання своєї провини перед Богом, сильне бажання знайти Боже прощення і спасіння, звільнення від покарання за гріх. Покаяння – це навернення людини до Бога, навернення її серця від свавілля до виконання волі Божої, це прагнення жити життям, угодним Богу, виконуючи Його заповіді.

- Деякі самовпенені люди, вважаючи себе добрими й праведними, не хочуть визнавати себе грішниками. Вони не хочуть визнавати, що потребують покаяння і що без допомоги Господа не можуть робити вгодне Богові добро. Вони намагаються робити те, що вони самі називають добром, роблячи його самотужки, ставлячи собі це в заслугу, і вважають, що Бог повинен їх прийняти за їхні справи. Така проблема була в деяких людей, які приходили хреститися

до Йоана Хрестителя. Бачачи лицемірство (двоїстість) їхніх сердець, Йоанн Хреститель назвав таких людей породженнями єхидни (єхидна – отруйна змія), що вказувало на їхню підступність та вдавання. Він закликав цих людей створити гідні плоди покаяння. Це означало, що їм необхідно задуматися про стан своїх сердець, визнати свою провину перед Богом, і щиро навернутися до Бога з молитвою про прощення гріхів. Адже тільки в момент справжнього, щирого покаяння, коли людина впокорується перед Богом, Господь очищає і оновлює її серце. І тоді людина вже не хоче і не може жити колишнім гріховним життям, а бажає жити в слухняності Богові, роблячи вгодні Йому справи.

- Коли Ісус Христос почав служіння людям на землі, перші слова Його проповіді були: «Збулися часи, і Боже Царство наблизилось». Ці слова стосуються всіх людей, а також й тебе.

- Якщо ти бажаєш навчитися робити добро, угодне Богові, створи гідні плоди покаяння.

Урок 10. Ти здобудеш перемогу в спокусах, якщо застосовуватимеш у житті заповіді Божі (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 3:21-23; 4:1–15; 22:40; Якова 1:12-17; 1 Коринтянам 10:13; Євреїв 2:17,18; 4:14–16;

- Спокуса – це сильне спонукання зробити те, що Бог забороняє, зробити зло, гріх. Людину може спокушати її власна гріховність, інші люди або диявол. Біблія вчить нас, що людина може встояти в спокусі, якщо звернеться до Бога по допомогу, і що будь-яку спокусу можна перемогти словом Божим. Для цього потрібно вивчати і запам'ятовувати слова та заповіді Божі.

- Ісус Христос, безгрішний і святий Син Божий, після хрещення в Йордані, був поведений Духом Святим у пустелю, де постив сорок днів. Там Він спокушувався дияволом, який спонукав Його піти проти Божої волі. Ісус Христос переміг спокуси, відбиваючи їх Словом Божим, і диявол відійшов від Нього.

- Будучи Сам спокушуваним, Господь Ісус Христос розуміє наші труднощі й співчуває нам, коли ми відчуваємо спокуси. У Біблії сказано, що якщо під час спокуси ти покличеш Господа, то завжди вчасно отримаєш допомогу для перемоги над спокусою.

- Якщо ти хочеш встояти в спокусі і вибрати добро, відкидаючи зло, вивчай і запам'ятовуй слова й заповіді Божі, щоб застосовувати їх у житті. Не забувай у момент спокуси покликати на допомогу Господа Ісуса Христа і Він допоможе тобі перемогти будь-яку спокусу, виконавши Божу волю.

Урок 11. Ти зможеш чинити добро, якщо будеш слухняним Господеві (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 15:22; Євангеліє від Луки 5:1-11; 1 Петра 1:13–16; Римлянам 6:16,17; 2 Коринтян 10:5;

- Часто нам здається, що ми самі знаємо і розуміємо, що таке добро, тому й спішимо робити щось і чинити так, як здається правильним. Однак Священне Писання навчає, що тільки Господь може допомогти нам вчинити правильно, щоб добрий вчинок приніс користь не тільки нам, а й ближнім. Слухаючи Господа Ісуса Христа, ти можеш навчитися робити добро.
- Досвідчений рибалка Симон теж знав, як правильно робити свою справу. Одного разу на берег Генісаретського озера прийшов Ісус Христос, і сівши в човен Симона, навчав народ. Потім Він наказав Симонові відплисти на глибину й закинути сіті для влову. Спершу Симон заперечив, адже знав, що в цей час дня влову не буде. Однак, послухавшись Ісуса Христа, сказав: «за словом Твоїм укину невода». Послухавши Ісуса Христа, Симон упіймав так багато риби, що невід почав рватися, і йому довелося кликати по допомогу своїх товаришів. Вони так переповнили два човни рибою, що ті мало не потонули. Побачивши це, Симон, якого Ісус назвав Петром, припав до колін Ісуса Христа. Симон-Петро визнав Ісуса Господом і зрозумів, що тільки слухаючись Його, можна навчитися чинити правильно і робити добро. Бачачи серця простих рибалок, які готові слухатися Господа, Ісус Христос покликав їх піти за Ним і стати Його учнями. Вони залишили все і пішли.
- Біблія каже, що послух ліпший за жертву. Це означає, що Господь дивиться не зовнішні обряди і ритуали, через які люди думають догодити Йому. Господь дивиться на серце людини й чекає послуху, щоб навчити її чинити правильно та робити дійсно вгодні Богу добрі справи.
- Якщо ти хочеш навчитися робити добро, то слухайся Господа. Попроси Бога в молитві допомогти тобі бути слухняним Йому, щоб правильно чинити й робити добро.

Урок 12. Тобі потрібно вчитися у Господа Ісуса Христа, щоб робити добро (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 24:4; 26:11; 33:12; 85:11; 118: 64,66; 142:10; Ісаїя 1:17; 2:3; Євангеліє від Матвія 5:3-12; 11:28-30; Євангеліє від Луки 6:12-26; Євангеліє від Івана 6:45; 2 Петра 2:1-3

- Кожен хто хоче чинити правильно і робити добро, повинен вчитися у Господа Ісуса Христа. Він Сам закликає навчатися у Нього, і завжди готовий навчати кожного, хто приходить до Нього.

- Перед тим, як вибрати Собі учнів із сотень послідовників, Ісус Христос пробув усю ніч у молитві до Бога. Коли ж настав день, Він обрав дванадцять учнів, яких назвав апостолами (посланцями для проповіді Євангеліє). Багато людей хотіли вчитися у Господа Ісуса Христа. Вони відчували, що від Нього виходить сила Божа, яка зцілює і відкриває істину. Народ приходив і слухав Його слова. Бачачи бажання людей зрозуміти істину, їхнє прагнення навчитися робити добро, Ісус навчав їх законам Царства Божого.
- Оголошуючи заповіді блаженства, Ісус Христос відкрив людям, що таке добро для них і як їм жити, щоб увійти в Царство Боже. Він благословив убогих духом, тобто смиренних і слухняних Богові; Він благословив тих, що плачуть і страждають, лагідних і спраглих правди, милосердних, чистих серцем, миротворців. Він благословив і підбадьорив тих, які страждають за свою віру в Господа.
- Напевно, серед людей, які слухали Господа Ісуса Христа, були й ті, які не хотіли робити добро, ті, які любили гріх і не бажали щось змінювати у своєму житті. Ми можемо це зрозуміти по словах Ісуса Христа, сказаними в проповіді. Господь прорік горе (покарання) багатим (які наживаються на інших), гордовитим, пересиченим, насмішникам, лицемірам, брехунам і тим, хто любить лестощі.
- Біблія попереджає, що в нас можуть з'являтися лжевчителі, як у давнину були лжепророки. Не вчися від тих, хто відкидаючи Господа, навчає хибних вчень і теорій. Вони помиляються самі, чинячи зло, та вводять у гріх інших. Такі лжевчителі ведуть до смерті. Навчайся у Господа Ісуса Христа й тоді завжди будеш йти шляхом істини й робити добро.
- Якщо ти хочеш робити добро, і бажаєш навчатися у Господа Ісуса Христа, скажи про це Богу в молитві. Читай Біблію щодня, і ти зможеш розуміти істину і робити добро як справжній учень Ісуса Христа.

Урок 13. Ти зможеш чинити добро, якщо будеш милосердним до людей (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 85:5; Приповісті 11:17; 14:21; 16:6; 22:9; Міхей 6:8; Євангеліє від Луки 6:27-36; Якова 5:8-11; Римлян 12:17-21; 2 Коринтянам 1:3,4

- Господь є Богом любови і милосердя. Милість і милосердя – якості Божого характеру, прояв Божої любови, доброти та доброти та співчуття до людини.

Людське милосердя – це не просто здатність робити добро, а такий стан серця, який спонукає людину проявляти доброту, співчуття, спожаління та співпереживання до інших людей; допомагати потребуючим. Бог благословляє тих, хто милосердний до бідних, страждаючих і нужденних. Якщо людина робить добро задля похвали чи, навпаки, уникнення покарання, такі вчинки не є милосердям. Милосердя – це добро, що виходить із люблячого серця.

- Милосердя легко проявляти до потребуючих, до слабших, до тих, хто може відповісти вдячністю і добрим ставленням. Напевно, слухачі Ісуса Христа дуже здивувалися, коли почули незвичайні слова, які і нам здаються дивними. Христос наказує нам любити ворогів, робити добро тим, хто ненавидить нас, позичати, не очікуючи отримати назад, благословляти проклинаючих нас, молитися за тих, хто ображає нас, підставляти другу щоку тому, хто вдарить. Господь бажає, щоб ми робили з людьми так, як хочемо, щоб чинили з нами. Він хоче, щоб ми прагнули бути милосердними, як милосердний Отець наш Небесний, Який добрий до всіх, навіть до злих і невдячних.

- Для того, щоб бути милосердним і робити добро, кожному з нас потрібна допомога Господа Ісуса Христа. Тільки Він може зробити людське серце здатним до справжнього милосердя, щоб розмножувати добро й ним перемагати зло.

- Якщо ти хочеш, щоб твоє серце було по-справжньому милосердним і здатним робити добро, скажи про це Господу в молитві. Попроси в Нього прощення за всі випадки немилосердного ставлення до людей у твоєму житті, а також вибачся перед тими, кого образив.

Урок 14. Збирай у серці лише добрий скарб, щоб робити добро (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 2:1-6; 10:2; 15:6; 19:23; 21:20; Ісая 33:6; Євангеліє від Луки 6:37-45; 12:33,34; Якова 5:1-6; Галатам 5:16-26; Колоссянам 2:2-7; 1 Тимофію 6:17-19

- Для добрих вчинків з глибини серця, потрібно наповнити своє серце добрим скарбом. Ісус Христос, пояснюючи людям цю істину, зробив порівняння з деревом, яке пізнається за плодами. Він зауважив, що за плодами справ людини можна побачити, чим сповнене її серце. Добра людина із доброго скарбу серця свого виносить добре, а зла людина із злого скарбу серця свого виносить зле.

- Що таке добрий скарб і як сповнити ним серце? Писання вчить, що добрий скарб – це Слово Боже, що дає пізнання про Бога і сповнює серце людини мудрістю. Добрий скарб – це страх Господній, тобто благоговійне й шанобливе ставлення до Бога, страх згрішити, порушити Його заповіді. Лише Господь, у Якому заховані всі скарби добра й премудрости, дає нам вічний скарб любови, віри, доброти, щедрости, товариських; допомагає збагатитися добрими справами й вчинками.

- Наш світ зла й гріха вміщує несправедні скарби, які не приносять користі, а ведуть людину до загибелі. Це система цінностей, за якою живуть безбожні люди, які противляться Богу. Такі «скарби» роблять серце людини жорстоким, жадібним, заздрисним, хтивим і корисливим. Наповнюючи серце цими «скарбами», людина розмножує зло, її почуття, думки, бажання завжди спрямовані на гріх. Це тлінні скарби, тобто вони загинуть разом із гріхом у вогненному озері.

- Якщо ти хочеш робити добро з доброго скарбу твого серця, скажи про це Господу в молитві. Попроси Бога сповнити твоє серце добрим, небесним скарбом, щоб збагатитися добрими ділами й вчинками для вічного життя.

Урок 15. Прагни до світла, щоб усі твої справи були добрими (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 26:1; 35:10; 118:105; Приповісті 4:18,19; 6:23; Ісаїя 2:5; 5:20; Євангеліє від Матвія 5:14-16; Євангеліє від Луки 8:16-18; 11:33-36; 12:2,3; Євангеліє від Івана 1:1-12; 3:19-21; 12:35-36,44-46; 1 Івана 1:5-7; 2:9-11; 5:20; 2 Коринтян 4:1-6; Ефесян 5:8-14

- Священне Писання говорить, що Бог є світлом, і в Ньому немає ніякої темряви. Господь Ісус Христос сказав про Себе, що Він є світло, яке прийшло у світ, щоб кожен, хто вірує в Нього, не залишався в темряві. Він є істинним Світлом, яке просвічує кожну людину, що приходить на світ. Христос закликає людей вірити в Нього, щоб стати синами світла, тобто дітьми Божими. У Біблії написано, що заповіді Божі є світильником для людини, і настанови Господа є світлом.

- Людина, яка чинить правду, робить добро, не має чого боятися або приховувати. Вона прагне до світла й не приховує своїх добрих справ, бо вони зроблені в Бозі, тобто щиро й відкрито, зроблені перед людьми і перед Богом. Ісус Христос наказує нам бути світлом світу. Він порівнює віруючого зі свічкою, яку видно всім, і хоче, щоб світло наших добрих діл світило перед людьми й прославляло Отця Небесного.

- Але кожен, хто робить зло, любить темряву і ненавидить світло, адже боїться, щоб не викрилися (стали видними всім) його справи. Людина, яка робить зло, завжди хоче приховати від людей свої вчинки та їхні наслідки. Гріх завжди прагне до темряви, скритості й таємниць, і за цим ми й розпізнаємо зло. Однак Господь сказав, що немає нічого таємного, що не стало б явним, і нічого, що не стало б відомим і не виявилось. Тобто, будь-які злі дії людини рано чи пізно стають відомими всім, і, як правило, більшість людей караються за свої злі вчинки ще на землі. Слово Боже прорікає горе (вічне покарання) тим, котрі полюбили темряву, і, роблячи зло, називають його добром, а світло темрявою. На них чекає суд Божий.

- Слово Боже закликає нас перевірити (випробувати, просвітити) світлом Божих заповідей свої думки, почуття, бажання, мотиви, вчинки й подивитися, чи не є темрявою гріха, те що здається світлом (добрим). Господь хоче, щоб ми відчували (перевіряли), що Йому до вподоби й не брали участь у безплідних справах темряви.

- Якщо ти хочеш, щоб усі твої справи були добрими, то прагни до світла Слова Божого, до світла, яким просвічує Ісус Христос. Ти можеш сказати про своє бажання Господу в молитві. Ти теж можеш попросити Його допомогти тобі, щоб усі твої справи були у світлі.

Урок 16. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

III. Я хочу, щоб усі люди обирали добро й відкидали зло (8 год)

Урок 17. Бог послав у світ Свого Сина, щоб ми обрали благо (добро і життя) та відкинули зло (гріх і смерть) (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 30:11-20; Євангеліє від Луки 2:1-20; 5:24; 6:22; 9:56; 1 Івана 4:9,10,14; Римлянам 8:3; Галатам 4:4,5

- Бог послав на землю Сина Свого Ісуса Христа, щоб могли відкинути зло і вибрати благодать Божого спасіння (добрий Божий дар, на який ми не заслужили). Народившись від земної матері Марії, Ісус на вигляд був звичайним новонародженим немовлям. Він зростав і розвивався як людина, та й Сам називав Себе Сином Людським. Ісус Христос – справжня Людина. Але з Писання ми дізнаємося, що в Ньому не було гріха, тому що Його Отцем був Бог. Ангел, який сповістив про народження пастухам, сказав, що приніс радісну звістку всім людям, адже народився наш Спаситель, Який є Христос Господь. Його ім'я Ісус означає Спаситель (Ягве рятує). Його ім'я Христос (грец.) – Месія (євр.) означає помазаний Богом Цар. Його ім'я Господь означає, що Ісус Христос є істинним Богом.

- Тільки безгрішний Божий Син міг стати жертвою за наш гріх, понісши на хресті Божу кару замість нас, викупити нас від гріха, щоб дати нам можливість обрати Божий дар спасіння, стати дітьми Божими й мати вічне життя.

- Ти також можеш, відкинувши зло, вибрати добро й життя, якщо повіриш у Сина Божого і приймеш Божий добрий дар спасіння в Ісусі Христі.

Урок 18. Прагнучи до добра, віруй у Господа Ісуса Христа, щоб народитися згори і ввійти в Царство Боже (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 1:12,13; 3:1-21; Якова 1:17,18; 1 Петра 1:17-23; Римлян 8:5-17; 2 Коринтян 5:17; Ефесян 2:1-10; Колоссянам 2:13; Титу 3:5;

- Однієї ночі до Ісуса Христа прийшов релігійний діяч на ім'я Никодим, який прагнув добра й хотів побачити Царство Боже. Господь Ісус Христос відкрив йому істину про те, що кожному, хто хоче ввійти в Царство Боже, необхідно народитися згори, тобто народитися духовно (від води і Духа). Слово Боже говорить, що, народившись від Бога, від Духа Божого, людина стає дитиною Божим, новим творінням. Дух Святий, Дух Божий, який дарує духовне народження, оживляє людину, воскрешає від духовної смерті й дарує вічне життя з Богом. Духовне народження, народження згори неможливо побачити, тому що його здійснює Бог. Відродивши людину, Дух Божий спонукає і вчить її жити за духом, тобто слухатися Бога, не грішити, прагнути добра і виконувати заповіді Божі. Ісус Христос сказав, що тільки той, хто народиться згори, увійде в Царство Боже.

- Біблія говорить, що кожна людина до свого навернення є мертвою у гріхах і не може постати перед святим Богом. Тому Бог за Своєю великою любов'ю і милістю оживляє (оживляючи, робить новим творінням) кожного, хто вірою приймає Сина Божого Ісуса Христа як Господа та Спасителя. Ми – творіння Боже в Ісусі Христі на добрі справи, які Бог визначив для нас.

- Якщо ти хочеш обрати добро і життя, відвернися від гріха до Бога і, відкинувши зло, віруй у Господа Ісуса Христа. У молитві покаяння ти можеш попросити у Господа прощення за свої гріхи, і сказати Йому, що хочеш стати живим для Бога.

Урок 19. Шукай найперше Царства Божого, і тоді зможеш відкинути грошоловство та жадібність (1 година)

Біблійні уривки: Левіт 19:13; Псалми 26:14; 36:3-5; 124:1-5; Приповісті 11:4,28; 18:10-11; 22:1; 23:4,5; 28:20,22; Єремія 51:13; Євангеліє від Матвія 6:24,33; Євангеліє від Марка 10:24-27; Євангеліє від Луки 12:15-34; Якова 4:2-7; Ефесян 5:3,5; Колоссянам 3:5; 1 Тимофію 6:6-19;

- Бог обіцяє благословити кожного, хто, сподіваючись і надіючись на Нього, живе чесно і сумлінно працює. Господь знає, чого ми потребуємо, і дає кожному відповідно до потребу

- Багато людей у нашому світі ставлять збагачення метою свого життя, прагнуть багатства і накопичення майна будь-якими способами. Саме собою багатство не є гріхом, але гріхом є такий стан серця людини, коли вона жадібно прагне будь-якими шляхами і засобами здобувати й накопичувати гроші та багатство, щоб використовувати це для власних бажань, панувати над іншими людьми. Гріх – це коли людина любить гроші більше за Бога та своїх ближніх. Гріх робить душу жадібною і користолобною, а це спонукає до інших гріхів: брехні, крадіжок, грабежу, експлуатації людей тощо. Людину, яка дуже любить гроші, називають срібллюбною і зажерливою (такою, що любить здобувати, збирати гроші, майно). Слово Боже каже, що зажерливі є ідолослужителями, і не мають спадщини в Царстві Христа і Бога. Христос сказав, що неможливо одночасно служити Богу й мамоні (багатству).

- Застерігаючи людей від гріха зажерливості, Ісус Христос розповів притчу про нерозумного багача. Той, збираючи і накопичуючи своє багатство, забув, що його життя залежить від Бога, а не від накопичених земних скарбів. Господь Ісус Христос закликає нас шукати, перш за все, Царства Божого, а їжу, одяг і все, чого ми потребуємо, обіцяє Сам нам дати. Він хоче, щоб ми не збирали земні багатства, які зітліють від моли й іржі, а шукали Небесного скарбу. Христос вчить нас багатіти для Бога, тобто прагнути тих духовних скарбів, які ніколи не збідніють, і які зберігають наше серце для Царства Божого.

- Якщо ти хочеш відкинути зло срібллюбства й жадібності, і найперше шукати Царства Божого, то попроси Бога в молитві зробити твоє серце здатним до цього.

Урок 20. Чини добро, не опоганюючись злом користолобства, хабарництва й підкупу (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 9:23-39; 118:36,37; Приповісті 15:27; 21:6-8; 28: 6,10,16,18; Ісаїя 33:15-17; 57:14-21; Єремія 6:11-13; 22:13-19; Амос 5:11-15; Міхей 7:2,3,7; Дії 24:24-27; Юди 16; 2 Коринтян 7:1,2; Ефесян 5:3,5; Колоссянам 3:5; 1 Солунян 2:1-5; 4:6-8;

- Біблія навчає нас робити добро безкорисливо, з чистим серцем і добрим сумлінням, не опоганюючись злом користолобства, не вимагаючи плати та подарунків за свої добрі вчинки.

- Гріх спонукає до корисливості, жадібності, прагнення нажитися навіть на тому, що людина повинна робити за обов'язком дружби чи службових зобов'язань без жодних додаткових винагород. Священне Писання вчить, що стосунки між людьми, які будуються на несправедній основі користолюбства, хабарництва й підкупу призводять до згубних наслідків та покарання. Слово Боже каже, що на людей за такі гріхи (нечистоту, злу хіть, зажерливість) гряде (прийде) гнів Божий. Закони більшості країн забороняють хабарництво і визначають покарання за це.

- З давніх-давен Бог через Своїх пророків застерігав людей від гріхів користолюбства, хабарництва і підкупу. Пророки закликали народ, який страждав від утисків можновладців, за всіх важких обставин дивитися на Господа, надіятися на Бога, і просити допомоги тільки в Нього.

- Коли апостол Павло перебував під арештом у римського правителя Фелікса, той, часто наказуючи привести Павла на допит, сподівався, що той дасть йому грошей, щоб вийти на волю. Однак вірний Богу апостол Павло, проповідуючи римському правителю Євангеліє, повністю довірився Господу і сподівався тільки на Нього. Прагнучи до святості та моральної чистоти, Павло вважав за краще бути в ув'язненні, ніж скористатися хабарем для здобуття свободи. Він знав, що, чинячи несправедливо, неможливо бути по-справжньому вільним, і що справжню свободу Господь дає тільки тим, хто не опоганюється гріхом.

- Якщо ти хочеш робити добро безкорисливо, з чистим серцем і добрим сумлінням, відкидаючи зло користолюбства, хабарництва та підкупу, скажи про це Господу в молитві. Попроси Бога очистити твоє серце від спонукань до таких гріхів і дати тобі прагнення до святості й моральної чистоти. Також проси допомоги в Господа і покладайся на Нього у всіх важких ситуаціях, де ти зіткнешся з корисливим здирством.

Урок 21. Вибираючи добро, відкинь зло куріння, пияцтва та наркоманії (1 година)

Біблійні уривки: Левит 10:8-11; Ісаїя 5:11,22; Приповісті 21:16,17; 23:20,21,29-35; Євангеліє від Луки 17:1,2; 21:34; Римлян 12:1,2; 13:13; 1 Коринтян 3:16,17; 6:9,10; Галатам 5:19-21; Ефесян 5:18-21; 1 Солунян 4:4

- Слово Боже називає віруючого храмом Божим і каже, що в ньому живе Дух Божий. Це означає, що не тільки душа, а й тіло кожного з нас призначене для Духа Божого, для добра, для виконання Божої волі, а не для зла і руйнування. Той, хто руйнує тіло і душу людини – руйнує Божий храм, і такого покарає Бог. Покарання Боже чекає і на того, хто сам, своїми діями та поведінкою руйнує власні душу й тіло.

- Алкоголь, тютюн, наркотики є злом, тому що руйнують фізичне та душевне здоров'я, спричиняють залежність і поневолення. Почавши вживати ці речовини і поневолюючись ними, людина потрапляє до них у полон, і, як правило, не може звільнитися сама, тому що стає безвільною, не здатною чинити опір гріху. У стані сп'яніння та наркотичної залежності людина втрачає здатність ясно й чітко мислити, тому що її розум затемнений. Вона перестає розрізняти добро і зло, її воля паралізована й не може відкидати зло, вона стає здатною на будь-який гріховний вчинок. Уживаючи алкоголь, тютюн і наркотики, людина грішить проти Бога, проти самої себе, а також проти ближніх, яким приносить горе.

- Писання, застерігаючи від гріха пияцтва, прорікає горе (вічне покарання) тим, хто готує міцний алкоголь і пиячить. Це стосується і тих, хто спокушає ще й інших робити цей гріх, спонукаючи людей, і особливо дітей і підлітків, вживати алкоголь, тютюн і наркотики. Також у Біблії сказано, що п'яниці й ті, хто чинить беззаконо Царства Божого не успадкують.

- Наставляючи священників для служіння в Храмі, Бог наказав їм не вживати вина й міцних напоїв, щоб вони могли відрізняти священне від не священного, нечисте від чистого, і правильно вчити народ Слову Божому. Слово Боже закликає нас не впиватись вином, від якого буває розпуста, але спонюватися Духом, підкоряючись Господу, Який бажає зберегти нас від зла й гріха.

- Якщо ти обираєш добро і послух Богу, якщо ти хочеш бути Храмом Духа Божого, попроси Господа в молитві допомогти тобі раз і назавжди відкинути гріх куріння, пияцтва і наркоманії. Ти теж можеш попросити Господа захистити тебе від тих, хто спокушає та підбиває тебе на цей гріх. Ти можеш молитися Богові за таких людей, щоб вони залишили свій гріх, і навернулися до Господа з покаянням.

Урок 22. Прагнучи до добрих діл, відкинь усіляку брехню і завжди працюй чесно (1 година)

Біблійні уривки: Левіт 19:11; 2 Царств 22:25-27; 4 Царств 5:1-27; Псалми 31:1,2; 42:1; 118: 11,29,30,104,118,128,150,163; Приповісті 4:23-25; 6:16,17; 11:1,3; 12:19,22; 13:5; 30:7-9; 1 Івана 5:17; 1 Петра 3:10; Об'явлення 21:8.

- Прагнучи до добрих справ, ніколи не бреші, не обманюй, завжди говори правду, і чини чесно. У Священному Писанні сказано, що святий Бог любить правду, а брехню та всяку неправду ненавидить. Гидота перед Господом брехливі уста, а ті, що говорять істину, до вподоби Йому. Даючи людям Свій Закон, Бог наказав: «Не брешіть і не обманюйте одне одного».

- Коли Бог через пророка Єлісея зцілив від прокази воєначальника Неймана, то Єлісей взамін нічого не взяв із подарунків, які пропонував Нейман. Для Божого

пророка було важливо, щоб Неєман за своє зцілення віддав славу тільки Богові. Однак слуга Єлисея Гієзій, потай від пророка, брехнею і обманом, виманив у Неємана подарунки і привласнив їх. За це Бог покарав Гієзія проказою.

- Бог карає за всяку брехню, обман і лукавство, Він віддає людині по правді її, а з лукавим чинить за лукавством його. Святе Письмо говорить, що на всіх брехунів чекає вічне покарання в озері, що горить вогнем і сіркою.
- Якщо ти прагнеш добра, ти можеш попросити Господа в молитві сповнити твоє серце істиною, а уста – правдою, віддалити від тебе всяку брехню, обман і лукавство, і допомогти завжди чинити чесно.

Урок 23. Бережи добре ім'я і не опоганюй себе крадінням (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:15; Левит 19:11; Повторення Закону 5:19; Ісус Навин 6:15-20,23; 7:1-26; Приповісті 11:1; 13:6; Захарія 5:1-4; Римлянам 13:9,10; Ефесян 4:27,28;

- Вибираючи добро, не гріши перед Богом, намагайся зберегти своє добре ім'я, не опоганивши себе крадінням і злодійством. Одна із заповідей Божих каже: «Не кради!». Це означає, що той, хто краде, злодіює, грішить перед Богом.
- Для того, щоб увійти в землю, обіцяну Богом, ізраїльському народу потрібно було здобути місто Єрихон, жителі якого були ідолопоклонниками. Бог віддав місто Єрихон Своему народові, і зробив диво: стіни Єрихона впали не від військового штурму, а від звуку труб і гучного вигуку єврейського народу. Бог наказав, щоб у здобутому місті ніхто з Ізраїлю не брав собі нічого із золота, срібла й майна міщан, бо це все Бог піддав заляттю. Тобто, крім золота, срібла й мідних посудин, які мали бути в скарбниці Храму, усі речі ідолопоклонників мали бути знищені. Бог попередив, що якщо хтось візьме собі хоча б щось із залятого, то накличе біду на весь народ. Але один чоловік на ім'я Ахан не послухався Божого наказу. Він вкрав і сховав у своєму наметі золото, срібло і дорогий одяг із залятої ерихонської здобичі. Цим він накликав біду й гнів Божий на весь народ. Через це й ізраїльське військо зазнало поразки в наступному бою. Поразка похитнула віру єврейського народу і посіяла страх у серцях людей. Бог, щоб повернути благословення Своему народу, наказав знайти і вбити Ахана. У Біблії сказано, що кожен, хто краде, буде винищений.
- Крадіжка й злодійство, так само як брехня й обман, – гріх, за який Бог карає. Тому Слово Боже наказує тому, хто вкрав, більше не красти, покаятися у своїх гріхах і чесно працювати.
- Якщо ти хочеш добра, бажаєш зберегти своє добре ім'я, не ганьби себе крадінням і злодійством. За кожен свій гріх, коли ти брав і привласнював чуже, покайся, попроси прощення у Бога, і поверни те, що вкрав. Також ти можеш

попросити Господа в молитві допомогти тобі ніколи не красти, щоб не грішити перед Богом.

Урок 24. Працюй чесно і сумлінно, перемагаючи зло лінощів та недбалости (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 6:6-11; 10:4; 12:11,24,27; 13:4; 18:9; 19:15,24; 21:25,26; 24:30-34; Еклезіяст 10:18; Євангеліє Матвій 25:13-30; Дії 18:1-3; 28:30; 1 Коринтян 4:11-12; 2 Солунян 3:6-12; 2 Тимофію 4:7,8.

- Примножуючи добре, працюй чесно й сумлінно. Перемагай зло лінощів і недбалости, що призводить до злиднів, злиднів, руйнує особистість і долю людини. Лінощі і недбайливість – це гріх перед Богом. Бог благословляє працьовитих і старанних.
- Сповідуючи учням ознаки Свого другого пришествя і закликаючи їх пильнувати, Ісус Христос розповів їм притчу про таланти. Тоді талант був вагою срібла, грошовою одиницею. Один чоловік, доручивши свій маєток рабам, дав кожному по силі таланти і вирушив до чужої країни. Двоє вклали таланти в справу й отримали прибуток. Але раб з одним талантом не використав його, а закопав у землю. Після свого повернення пан зажадав звіту від своїх рабів. Двох перших він похвалив і назвав вірними. А того, який закопав талант у землю, назвав лукавим і лінивим. Пан наказав забрати в нього талант і покарати негідного раба.
- В образі цього пана ми можемо впізнати Бога, Господа Ісуса Христа. Кожного з нас Бог обдарував талантами: різними даруваннями, здібностями до різних видів діяльності й спілкування. Більшість людей можуть працювати, використовуючи ці дарування й здібності, і заробляти собі на життя чесною працею. Для віруючих Бог дає особливий дар сповіщати Євангеліє людям для спасіння. Господь наказує нам використовувати ці таланти й дарування, розвивати їх і вкладати в справу, щоб примножувати духовно-моральні цінності, матеріальні блага, щоб ще багато людей, почувши Євангеліє, навернулися до Бога. Тільки чесно і сумлінно працюючи, ми можемо виконати цей Божий наказ.
- Господь наказав апостолу Павлу йти і сповіщати Євангеліє спасіння усім людям. Вірний Богу апостол усе своє життя сумлінно виконував наказ Господа. Він пройшов багато країн і народів, сповіщаючи ім'я Господа Ісуса Христа. Завжди і скрізь він сумлінно працював, своїми руками заробляючи собі на хліб. У книзі Дії сказано, що Апостол Павло вмів шити намети, і так заробляв собі на їжу, ніколи нікого не обтяжуючи, і показуючи всім приклад чесноти та працьовитости. Через свого вірного апостола Бог у Священному Писанні дав нам правило: «Як хтось не хоче працювати, хай і не їсть».

- Якщо ти бажаєш чесно й сумлінно працювати, примножувати добре, перемагаючи зло лінощів і недбалости, попроси для цього в молитві допомоги від Господа. Попроси Бога допомогти тобі використати й розвивати таланти, які дав тобі Господь. Не закопуй їх у землю, як невірний, лінивий раб, а використовуй, щоб примножувати духовно-моральні цінності, матеріальні блага, щоб ще багато людей, почувши Євангеліє, навернулися до Бога.

IV. Я хочу навчитися жити так, щоб увійти у вічне Царство добра і любови (8 год)

Урок 25. Твердо йди шляхом добра і ніколи не заздри (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:17; Повторення Закону 5:21; Псалми 36:1-3; Псалми 72; Приповісті 14:30; 23:17; 24:1-4,19-20; 28:22; Якова 3:14,16; 4:1-3; 1 Петра 2:1-3; Римлян 13:10-14; 1 Коринтян 13:4; Галатам 5:19-21,25,26; 1 Тимофію 6:1-12

- Для того, щоб твердо йти шляхом добра, потрібно навчити своє серце не заздрити. Людина не може цього навчитися без Божої допомоги. Заздрість – згубна властивість гріха, притаманна людині після гріхопадіння. Вона виникає в нашому серці без нашої волі щоразу, як тільки ми бачимо щось цінне, бажане, але не наше. Заздрість – це почуття досади, викликане матеріальним, фізичним, благополуччям або якимось успіхом іншої людини. Заздрість виникає одночасно з пристрасним бажанням мати те, що сподобалося нам, але належить іншому. Заздрість є одним із найпідступніших гріхів, тому що виникає глибоко в серці людини на рівні її бажань, і її важко розпізнати одразу. Заздрість завжди спрямована проти ближнього і там, де вона з’являється, зникає любов.

- Десята Заповідь Закону Божого «І не бажай... ані всього, що є ближнього твого!» є особливою, бо вказує людині на те, що Бог бачить не лише зовнішню поведінку, а й сердечні бажання людини. Вона вказує на небезпеку заздрости. Ця Божя Заповідь робить людину відповідальною перед Господом за почуття й бажання, які виникають у людському серці, вона вчить розпізнавати, що є гріхом у почуттях та бажаннях.

- Гріх заздрости неминуче веде до інших гріхів: ворожнечі, чвар, сварок, вбивств тощо. Заздрість веде до руйнування стосунків між людьми, але найбільшої шкоди завдає самій особистості та життю заздрісника, тому що руйнує його фізичне, емоційне й духовне здоров’я, відлучає від Бога. У Біблії сказано, що заздрісники Божого Царства не успадковують.

- Для того щоб очиститися від гріха заздрощів і нікому не заздрити, потрібно взяти приклад з Асафа, якого мучила заздрість до багатих безбожних людей, процвітаючих у своєму добробуті. Він прийшов до Бога з молитвою, і відкрив Йому своє серце (Псалми 72). У молитві Асаф щиро і відверто сповідував

Богові про свої неприязні почуття до людей, яким заздрить. Він висловив своє розчарування в тому, що, прагнучи до чистоти й праведності, він страждає. Асаф навіть засумнівався, чи доцільно бути вірним Богові, адже праведне життя не давало йому такого матеріального благополуччя як у безбожників. Але водночас Асаф розумів, що, думаючи так і заздривши, грішить. Він навіть назвав себе бидлом і нерозумною худобою. Асаф визнав себе винним перед Богом у тому, що заздрив, що його віра похитнулася через заздрість, і покався в цьому гріху. Господь пробачив Асафа й очистив його серце від руйнівної заздрости. Бог показав Асафу результат життя безбожних людей, і той зрозумів, що володіє найбільшим багатством і благом: наближенням до Бога. Асаф знову віднайшов радість спілкування з Богом. Також Господь відкрив йому справжню цінність віри, надії та сподівання на Бога. Асаф віддав хвалу Господеві.

- Якщо ти хочеш твердо йти шляхом добра і навчити своє серце не заздрити, попроси для цього в молитві допомоги Господа. Попроси Бога прощення за всю заздрість, яку ти відчував до інших людей, і попроси Його очистити тебе від цього гріха. Попроси Господа допомогти розпізнавати заздрість у твоєму серці щоразу, коли вона виникатиме, щоб одразу ж звертатися до Бога за допомогою і очищенням. Якщо ж ти побачиш, що твій ближній заздрить комусь, то помолись, щоб Господь допоміг йому усвідомити свій гріх, покаятися і позбутися цього гріха.

Урок 26. Будь вірним і не опоганюй себе гріхом зрадливості (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 77:56-58; Ісаїя 59:12-15; Осія 6:5-7; Єзекіїль 2:3; Євангеліє від Матвія 24:10; 26:14-16,20-25,47-50; 27:1-10; Євангеліє від Марка 14:10,11, 17-21,43-46; Євангеліє від Луки 6:12-16; 22:1-6,47-48; Євангеліє від Івана 12:4-6; 13:21-30; 18:1-9; 1 Івана 1:9;

- У Священному Писанні сказано, що наш Бог завжди вірний, Він завжди вірний Своєму слову і виконує Свої обіцянки. Він ніколи ні з ким, навіть з тими, хто супротивляється Йому, не чинить підступно. Перш ніж покарати за гріх, Бог завжди застерігає людину про небезпеку, яку тягне за собою гріх, попереджає про його наслідки й майбутнє покарання. Так Бог дає людині можливість покаятися і виправитися. Господь хоче, щоб ми також були вірними Йому, вірними своїм ближнім, своєму обов'язку.

- Роблячи добро, будь вірним, остерігайся, щоб ніколи не опоганитися гріхом невірності й зради. Невірність – порушення вірності другу або обов'язку, перехід на бік ворога. Бути невірним – означає порушити вірність, здійснити зраду, зрадити. Зрадити когось – означає по-зрадницьки видати ворогам, які задумали зло. Зрадник – це людина, яка підступно порушила вірність. Невірність і зрада спочатку з'являються у вигляді думок та почуттів, а потім

виявляються у вчинках. Народжуючись у гріховному серці, вони є гріхом, який завжди буде покараний.

- Серед дванадцяти апостолів, яких Господь Ісус Христос обрав для проповіді Євангеліє, один потім став зрадником. Із текстів усіх чотирьох Євангелій ми можемо зрозуміти, що спочатку Юда Іскаріот нічим не відрізнявся від інших учнів Христа: скрізь супроводжував Учителя, уважно слухав Його слова, бачив усі Його дивовижні й великі діла. Однак потім ми знаходимо згадку про те, що Юді Іскаріоту доручили носити ящик для збору коштів, тобто загальну касу, гроші з якої йшли на харчування, повсякденні потреби та милостиню вбогим. У Писаннях сказано, що Юда Іскаріот був злодій, тобто, можна припустити, що він крав і присвоював собі частину загальних грошей. Захланність і ненаситна жадібність до грошей привели Юду на шлях невірності й зради. Ще написано, що в Юду увійшов сатана. Це означає, що його серце, думки, почуття, бажання були настільки поневолені гріхом, що він уже не міг перешкоджати сатані оволодіти ним повністю. На останній вечері Ісус Христос попередив, що один з учнів зрадить Його, і застеріг зрадника, що на нього чекає горе, і краще було б йому не народитися, ніж зробити такий гріх. Однак, зазіхнувши на тридцять обіцяних йому срібняків, Юда видав Господа Ісуса Христа первосвященникам. Коли Юда Іскаріот дізнався, що Ісуса засуджено до смерті, він спробував покаятися у скоєній зраді перед первосвященниками. Але зрадник не міг уже покаятися перед Богом, бо його серце опанував сатана. Юда Іскаріот загинув, заподіявши собі смерть.

- Гріх і зараз спонукає людей бути невірними й зраджувати. Люди не зберігають вірність, а стають невірними, зраджують одне одного, руйнуючи добрі стосунки з друзями, в колективі, в сім'ї тощо. Це завжди привозить до горя і страждань. Люди не зберігають вірність Богу, але, живучи в гріхах, робляться невірними, зраджують Його, відмовляючись слухати Його Слово й вірити Йому. Вони відвертаються від Господа і повністю переходять на бік ворога – сатани. Їхній шлях веде до вічної погибелі.

- Якщо ти бажаєш завжди бути вірним Богові, вірним своїм ближнім і ніколи не опоганюватися гріхом невірності й зради, скажи про це в молитві Богові. Попроси в молитві прощення у Господа за всі твої гріхи невірності й зради, які були у твоїм житті. Попроси Бога допомоги завжди і за всіх обставин залишатися вірним.

Урок 27. Чини добро в правді і не ганьби себе лжесвідченням (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:16; Псалми 14:1-3; Приповісті 6:16-19; 12:17; 14:5; 19:5; 21:28; 24:28; 25:18; Євангеліє від Матвія 15:19; 26:57-66; Євангеліє від Марка 14:53–65;

- Чини добро в правді, ніколи не ганьби себе наклепом і лжесвідченням. Наклеп і лжесвідчення – це мерзенні гріхи. Наклеп – зумисна наклепницька брехня. Лжесвідчення – це зумисне хибне свідчення проти когось. У Біблії написано, що Господь ненавидить брехливий язик. Йому мерзенний лжесвідок, що намовляє брехню і сіє розбрат між братами. Ісус Христос сказав, що злі помисли і наклеп, що виходять із людського серця, опоганюють людину. Священне Писання порівнює людину, яка вимовляє хибне свідчення проти ближнього свого, з молотом, мечем і гострою стрілою, які використовуються як знаряддя смерті.

- Бог наказав нам: «Не свідчи хибного свідчення на ближнього твого». Слово Боже застерігає, що лжесвідок не залишиться не покараним, він загине, тобто понесе вічне покарання.

- Після арештування в Гефсиманському саді Ісуса Христа відвели до первосвященника. Першосвященники, старійшини і весь синедріон шукали лжесвідчення проти Ісуса, щоб видати Його на смерть. Вони знали, що Ісус ні в чому не винен, тому вирішили обмовити Його, щоб знайти привід для вироку. Першосвященники знайшли лжесвідків, які сказали в синедріоні саме те, що хотіли почути старійшини, щоб віддати Христа на розп'яття.

- Якщо ти хочеш робити добро і йти в Боже Царство шляхом правди, ніколи не опоганюй себе наклепом і лжесвідченням. Ти можеш попросити Господа в молитві очистити тебе від усякої неправди і за будь-яких обставинах зберегти тебе від гріха наклепу та лжесвідчення.

Урок 28. Прийми своїм Царем Господа Ісуса Христа, Який віддав життя за тебе (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 9:37; 46:8; 83:1-5; Ісаїя 33:22; Єремія 10:6,7,10; 46:18; Захарія 9:9; Євангеліє від Матвія 27:27-37; Євангеліє від Марка 15:16-32; Євангеліє від Луки 23:33-38; Євангеліє від Івана 18:33-40; 19:1-22; 1 Тимофію 6:11-16; Об'явлення 1:4-8; 15:3,4; 17:14; 19:11-16.

- Для того, щоб увійти в Боже Царство добра і любови, потрібно визнати і вірою прийняти Царя – Господа Ісуса Христа. У багатьох книгах Священного Писання сказано, що Ісус Христос є Царем і Господом, що Він є Вседержителем. Про це говорить Його ім'я Христос, що означає «Помазаний», тобто «поставлений» Богом цар. Ім'я Цар означає Правитель і Господь усього Царства, яке належить Йому і підданні якого повинні бути слухняними. Вседержитель означає, що Він тримає весь світ у Своїй руці, що Він є всесильним і всемогутнім Царем.

- На відміну від земних царів, які царюють і панують для догоджування собі і своїм примхам, використовуючи людець як особистих слуг і рабів,

Господь Ісус Христос Сам дбає про кожную людину, служить усім людям. Для того, щоб врятувати кожного з нас, зокрема й тебе, від покарання за гріх і вічної погібелі, Ісус Христос Сам прийшов на землю і віддав Себе на хресну смерть.

- Навіть римський правитель-язичник Понтій Пілат, до якого привели заарештованого Ісуса, зрозумів, що перед ним Цар. Понтій Пілат не шукав Бога і Божої істини, і тому йому не було відкрито, що Ісус не тільки Цар Юдейський, а й Цар всього живого. Віддаючи Христа на розп'яття, він наказав зробити на хресті напис трьома мовами (грецькою, римською, єврейською): «Це Ісус Назорей Цар Юдейський».

- Зі Слова Божого ми знаємо, що настане визначений Богом час, коли всі люди, і ті, які Його прокололи, побачать Царя, що прийшов, – Господа Ісуса Христа. На Його одязі буде написано ім'я: Цар царів і Пан панів.

- Якщо ти хочеш увійти в Боже Царство добра і любови, прийми вірою свого Царя – Господа Ісуса Христа, Який віддав Себе на хрест, щоб ти завжди був з ним у Його Небесному Царстві. Ти можеш сказати Господу в молитві, що бажаєш вірувати в Нього і приймаєш Його своїм Царем та Господом.

Урок 29. Віруй у Господа Ісуса Христа й отримаєш вічне життя в Його Царстві добра і любови (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 3:16; 17:19-21; 20:19-31; Євреям 11:1-3;

- Для того, щоб увійти в Боже Царство добра і любови, віруй у Господа Ісуса Христа. Віра – це повна довіра Господу і Його Слову – Писанню. Віра – це впевнене очікування на виконання Божих слів і обіцянок

- Бог хоче, щоб ми жили вірою. Людина живе вірою, якщо вона будує своє життя на Слові Божому, прагне виконувати заповіді Божі. Віру видно по ділах людини, за результатами її діяльності. З вчинків людини видно, наскільки вона довіряє Богу і як очікує приходу Спасителя і Господа Ісуса Христа. Віра завжди спонукає любити Бога і ближнього, творити добро, приносити добрі та корисні плоди своєї праці, щоб з радістю зустріти прихід Господа.

- Третього дня після розп'яття Ісуса Христа, глибоко засмучені й перелякані учні зібралися разом. Тільки Хома не був з ними. Хоча й двері були міцно зачинені, вони раптом побачили Ісуса, стоячого серед них. Він сказав їм: «Шалом» – «Мир вам!». Учні зраділи, побачивши воскреслого Господа. Коли пізніше вони розповіли Хомі, що приходив Ісус, то він не повірив, і сказав, що поки сам не побачить Христа, не повірить. Через вісім днів, коли всі учні знову зібралися разом, і Хома вже був з ними, і двері також були замкнені, прийшов

Ісус і став посеред них. Звертаючись до Хоми, Він показав Свої проколені руки й ребра, і сказав: «Не будь невіруючим, але будь віруючим». Хома вигукнув: «Господь мій та Бог мій!». Ісус сказав, що благословенні і щасливі ті, які не бачили Його, але увірували. Ісус Христос молився Отцеві Небесному, щоб Бог благословив нас, віруючих у Нього, Своєю істиною. Він молився за віруючих, які, не бачачи Його, увірували в Нього за Словом Євангеліє.

• Якщо ти хочеш отримати вічне життя в Божому Царстві добра й любови, віруй у Господа Ісуса Христа. Живи вірою, будуючи своє життя на Слові Божому, прагнучи виконувати Божі заповіді. Для цього попроси в молитві допомоги в Господа.

Урок 30. Не наслідуй земних кумирів, а наслідуй тільки Господа Ісуса Христа (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 5:8,9; 3 Івана 11; 1 Коринтян 4:14-16; 11:1; 15:33; Галатам 5:22-24; Ефесян 5:1-6; Филип'ян 3:17-21; 1 Солунян 1:6,7; 2 Солунян 3:7-9; Євреїв 6:11,12; 13:7;

- Прагнення когось наслідувати притаманне кожній людині з раннього дитинства. Наслідуючи, ми пізнаємо світ, вчимося розрізняти добро і зло. Писання вчить нас наслідувати добро, і не наслідувати зла. Це означає, що, наслідуючи того, хто робить зло, ти грішиш перед Богом.
- Апостол Павло, наставляючи віруючих у Слові Божому, закликає нас як люблячих дітей наслідувати свого Отця Бога, наслідувати Господа Ісуса Христа. Він заохочує віруючих жити у любові, робити добро й не грішити. Також апостол Павло закликає брати приклад з нього, адже він у своєму житті завжди наслідував Христа. Як і Христос Павло прагнув бути для інших зразком віри й любови, лагідности й смирення, доброти й милосердя, здержливости й благочестя, терпеливості й працьовитості. Віруючі, які прагнуть наслідувати Ісуса Христа, подають іншим людям добрий приклад і зразок для наслідування.
- Священне Писання застерігає молодь наслідувати тих людей, котрі чинять як вороги хреста Христового і йдуть шляхом смерті. Дуже часто школярі обирають взірцем для наслідування тих, хто їм подобається і на кого вони хочуть бути схожими. Це може бути якийсь літературний герой, персонаж фільму, відомий актор, або будь-хто інший, який має славу і визнання, викликає захоплення в суспільстві. Іноді захоплення і прагнення наслідувати перетворюється на поклоніння коханому герою, який стає кумиром або ідолом. Закон Божий вказує, що поклонятися комусь, окрім Бога, є гріхом. Бог забороняє людині поклонятися і служити кумирам та ідолам.
- Якщо ти хочеш жити так, щоб увійти в Боже Царство добра і любови, ніколи не шукай собі земних кумирів і не наслідуй їх. Попроси Господа в молитві

допомогти тобі встояти в спокусі, і наслідувати не популярних серед людей, а лише Господа Ісуса Христа.

Урок 31. Очікуй приходу Царя Господа Ісуса Христа з молитвою та пильністю (1 година)

Біблійні уривки: Приповіді 8:33,34; Євангеліє від Матвія 5:14-16; 24:27-44; 25:1-13; Євангеліє від Марка 13:32-37; Євангеліє від Луки 11:33-36; Євангеліє від Івана 14:1-6; 1 Петра 1:13; 4:7; 5:8-10; 1 Коринтянам 16:13; Колоссянам 4:2; 1 Солунян 5:6-10; Об'явлення 16:15;

- У Біблії сказано, що ніхто не знає ні дня, ні години, коли прийде Господь Ісус Христос. Якось учні запитали Ісуса, коли Він прийде, щоб установити Царство. Він відповів, що про цей час знає лише Отець Небесний. Ісус Христос закликав Своїх учнів бути готовими, адже день приходу Господа настане для всіх раптово й несподівано.

- Пильнувати означає жити в очікуванні Господа, ухиляючись від зла й гріха, остерігаючись впасти в спокусу, намагаючись виконувати заповіді Божі. Пильнувати означає перебувати в молитві і Слові Божому, спостерігаючи за тим, як у подіях світу виконуються Божі пророцтва. Пильнувати означає сповіщати навколишнім людям Євангеліє Господа Ісуса Христа для спасіння.

- Для того, щоб ми краще розуміли, що означає пильнувати, Ісус Христос розповів притчу про розумних і нерозумних дів. П'ять нерозумних дів виявилися не готовими до початку шлюбного бенкету, бо не взяли з собою запасного масла для світильників. Розумні ж діви разом із своїми світильниками взяли запасну олію. Вони добре підготувалися до приходу нареченого і їхні світильники яскраво горіли, коли прийшов наречений, щоб розпочати весільну церемонію. Шлюбний бенкет розпочався, і туди увійшли тільки ті, які були готові. Для тих, хто не пильнував свого світильника, двері зачинилися. Притча вчить, що тільки ті, хто постійно пильнує і готується до приходу Христа, подібно до п'яти мудрих дівчат, увійдуть до Його Царства.

- Ісус Христос назвав віруючого світлом світові, порівнюючи його зі свічкою або світильником, світло якого світить перед людьми, щоб вони бачили добрі справи й прославляли Отця Небесного. У ті часи для світильників використовували оливкову олію. У Священному Писанні олива часто виступає символом Божого Духа, Духа Святого, Який допомагає віруючому завжди перебувати в істині Слова Божого, мати спілкування з Богом у молитві, прагнути любови й добра в справах і вчинках, з радістю розповідати людям про спасіння у Христі.

- Якщо ти бажаєш пильнувати, щоб бути готовим до приходу Царя – Господа Ісуса Христа, попроси Бога в молитві допомоги для цього. Зміцнюючись у вірі

й поповнюючи запас для свого духовного світильника, молися, читай Біблію, живи Словом Божим, прагни до любови й добра, світи людям довкола світлом Євангелія.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

7 клас «Християнська етика допомагає мені правильно вибрати життєву дорогу» (32 год)

I. Для свого життя я вибираю дорогу віри й праведности (8 год).

Урок 1. Довір свою дорогу Господеві та поклади свою надію на Нього (1 година)

Біблійні уривки: Буття 12:1-8; Числа 13:1-34; 14:1-38; Псалми 24:4-12; 26:11,14; 36: 4,5,7; 39:5; 49:23; 77:5-8; 118: 9, 26, 33-35; Приповісті 10:27,28; 16:2-5; 22:6; Дії 13:23; Римлянам 6:16; Євреїв 11:8-16

- У юності кожний має вибрати і визначити свою життєву дорогу. Це означає, що людина вибирає правила, моральні принципи й закони, за якими хоче жити. Вибирає спосіб життя, систему цінностей, які хоче наслідувати, а також обирає вид діяльності й стиль поведінки. Часто молоді люди роблять цей вибір неусвідомлено, бездумно піддаючись впливу оточення, традиційно вироблених суспільних чи сімейних стереотипів, не замислюючись про те, якими будуть наслідки такого вибору й куди приведе така життєва дорога.
- Християнська етика допомагає молодим людям правильно вибрати життєву дорогу, націлює довірити її Богу і жити, надіючись на Господа. Довірити Господеві свою життєву дорогу означає усвідомлено прийняти Божі правила, моральні принципи, закони й цінності, викладені в Біблії, як основу для свого способу життя, виду діяльності й стилю поведінки. Довірити Господу свою життєву дорогу означає прагнути бути слухняним Богу, виконувати Його волю у своєму житті, покладати на Нього надію у всіх своїх починаннях і справах.
- Прикладом повного довірення своєї життєвої дороги Господеві може бути Авраам. Почувши Божий поклик, він повірив Богу й послухався Його. Незважаючи на матеріальний добробут і звичний спосіб життя серед своїх рідних, Авраам пішов у землю, вказану Богом. Він змінив свій спосіб життя, підкорив його Богові, бо віддавав перевагу небесному над земним. Авраам вибрав дорогу довіри Господу і був винагороджений. Він став родоначальником єврейського народу, у якому Бог дав нам Спасителя Ісуса Христа.

- У житті єврейського народу було багато труднощів і випробувань віри. Ведучи народ у землю обітовану через пустелю, Мойсей, за наказом Божим, послав уперед дванадцять чоловіків, щоб вони розвідали й побачили, чи добра та земля, яку для них дав Бог. Повернувшись за сорок днів, розвідники розповіли народові про землю обітовану. Десятеро з них злякалися сили й войовничості багатьох народів, мешканців тієї землі, розпустили лихий поголос про землю обітовану. Їхні розповіді сіяли паніку серед єврейського народу і руйнували його довіру Богу. Тільки двоє з розвідників, Халев, син Єфонїїн і Ісус, син Навин, закликали народ довірити свою дорогу Господеві, і сміливо йти в землю обітовану, яка приносила щедрі плоди. Господь покарав тих, хто не вірив Йому, підривав віру й надію народу. Вони не ввійшли в землю обітовану через свою зневіру. Бог благословив тих, хто довірив Йому свій шлях. Халев та Ісус Навин увійшли в землю обітовану, а їхні нащадки наслідували цю землю, обіцяну Богом ще Аврааму.

- Слово Боже наказує правильно наставляти юну людину на початку її життєвої дороги, щоб вона не ухилилася від неї, навіть коли постаріє. Таку настанову людина може отримати тільки з Біблії – Книг Священного Писання.

- Якщо ти хочеш правильно вибрати життєву дорогу, вибери дороги віри, довіряйся Господу і надійся тільки на Нього. Про своє рішення ти можеш сказати Господу в молитві. Також ти можеш, як Давид, попросити Господа направити тебе до правди і вказати тобі Божу дорогу, яку слід обрати.

Урок 2. На початку своєї дороги життя довіряйся Господу Ісусу Христу з відкритим серцем (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:32,72-74,113,114; Євангеліє від Івана 14:15-20,26; 15:26,27; 16:5-15; Ефесян 3:14-21; Дії 1:1-14; 2:1-47; Об'явлення 3:19,20

- Вірити Господу, довіряти Йому – це означає повністю вірити Його словам і наказам, а також виконувати все, що наказав Господь. Життя довіри Богові – це життя слухняності Йому.

- Через свою гріховну природу людина не може бути слухняною. Тільки Господь може допомогти людському серцю впокоритися і стати слухняним Богу. Тому, незадовго до розп'яття, на останній вечері Господь Ісус Христос пояснив учням, що після Його вознесіння на Небеса, на землю прийде Святий Дух – Утішитель і Дух істини. Робота Святого Духа полягає в тому, щоб навчати віруючих розуміти Слово Боже і бути слухняними Богу, втішати і підбадьорювати їх у труднощах і випробуваннях, наділяти їх силою проповідувати Євангеліє Господа Ісуса Христа всім людям. Також Святий Дух викриває людей у гріху невіри, свідкує правду про Христа, і про те, що диявол,

названий князем цього світу, вже засуджений Богом і приречений на вічну смерть.

- На сороковий день від Свого воскресіння Господь Ісус Христос зібрав апостолів на Оливній горі. Перед вознесінням на небо Христос наказав їм не покидати Єрусалим, а, зібравшись разом, чекати на сходження Духа Святого. Вони слухняно чекали десять днів. У день П'ятидесятниці, Дух Святий зійшов на апостолів і наділив їх силою свідчити про Христа і проповідувати Євангеліє спасіння всім людям. Сила Духа Святого була настільки великою і життєдайною, що апостоли отримали дар проповідувати Євангеліє багатьма мовами й поговірками людям, які прийшли на поклоніння Богові в Єрусалим. Дух Святий наділив Петра силою сміливо і відважно проповідувати Євангеліє спасіння безлічі народу. Від цієї проповіді того ж дня повернулися до Бога й прийняли спасіння у Христі три тисячі людей. Вони відкрили свої серця Господу, покаялися та хрестились. Так виникла Церква Господа Ісуса Христа.

- Відтоді Святий Дух виконує на землі чудову Божу роботу спасіння людей для Царства Божого, і додає спасених до Церкви. Дух Святий наставляє людей на дорогу Божої істини, допомагаючи віруючим проголошувати Євангеліє спасіння. Він викриває людей у гріхах, щоб вони покаялися, і відкрили свої серця Господу. Дух Святий прославляє Господа Ісуса Христа, щоб багато людей побачили спасіння та славу Божу.

- Людина не може побачити очима, як працює Дух Святий у серцях людей. Однак кожен віруючий у Господа Ісуса Христа знає, що Дух Святий невидимо спонукає серце віруючого бути слухняним Богу. Як і обіцяв Христос, Дух Святий завжди перебуває з нами, які вірують у Христа, а також Він перебуває в нас, навчаючи бути слухняними Господу Ісусу Христу.

- Дуже важливо для всього твого життя, кому ти відкриєш своє серце, кому довіришся. Остерігайся відкривати своє серце лжевченням, псевдонауковим теоріям, вигаданим міфам, злим вигадкам і порожнім фантазіям нечестивих людей. Не відкривай свого серця тому, хто захоплює тебе на дорогу гріха й смерті.

- Господь Ісус Христос закликає кожну людину відкрити Йому своє серце. Якщо ти, віруючи Господу, хочеш бути слухняним Йому, попроси в Бога прощення за свої гріхи. Також ти можеш сказати в молитві Господу Ісусу Христу, що відкриваєш Йому своє серце і бажаєш жити життям віри та слухняності Богу.

Урок 3. Іди дорогою віри, радіючи прощенню й оправданню, яке дає Господь (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 142:1,2; Ісаїя 53:1-12; Єремія 23:6; 33:14-16; Євангеліє від Івана 5:24; Дії 8:26-39; 13:32-39; Римлян 3:21-28; 4:3,23-25; 5:1,2,9,15-21; 6:1-4,23; 8:28-33; 1 Коринтян 6:9-11; Галатам 2:16,20,21; 3:8-12,24; Ефесян 2:4-10; Титу 3:4-7; Об'явлення 20:11-15.

- Дорога віри – це важка, але радісна дорога, тому що веде у вічне життя з Богом. Тільки через віру Бог дарує людині прощення гріхів і виправдання, яке потрібне, щоб увійти в Боже Царство та побачити Господа.
- Слово Боже каже, що всі люди згрішили та позбавлені слави Божої. Це означає, що кожна людина, яка живе на землі, народилася грішником, який не може увійти до Божої присутності, і стати перед святим Богом. Оскільки Закон Божий проголосив покаранням за гріх смерть (вічне відлучення від Бога), то кожному людину потрібно було б засудити і покарати смертю. Жоден із людей не може сам позбутися нечистоти гріха й оправдатись перед Богом. Навіть якщо людина, збираючи всі сили своєї волі, намагатиметься виконувати заповіді й моральні закони Божі, здійснить найдобріші, найблагодішніші і наймилосердніші вчинки, то й тоді ці старання не приведуть до виправдання, тому що його неможливо заслужити. І хоча творити добро й виконувати заповіді Божі похвально і благословенно, ніякими справами неможливо оправдатись від гріха.
- У Біблії сказано, що тільки Бог дає виправдання як Свій дар благодати по вірі в Господа й Спасителя Ісуса Христа. Наше виправдання стало можливим, тому що Ісус Христос на хресті помер замість кожного з нас і поніс кару за наші гріхи. Бог дав Йому владу прощати наші гріхи і дарувати виправдання кожному, хто увірує в Спасителя Сина Божого. З давніх-давен Бог доручив Своїм пророкам сповіщати всім людям, що прийде Спаситель, ім'я якого – «Господь – виправдання наше!». Авраам вірив у цю Божу обіцянку, і був за своєю вірою виправданий Богом. Бог дав нам Свій Закон, щоб привести нас до Христа і виправдати нас через віру в Нього.
- У Священному Писанні сказано, що кожен, хто повірив у Господа Ісуса Христа, отримує прощення гріхів і виправдання як дар Божої благодати. Також разом з цим Божим даром віруючий отримує можливість навчатися жити життям послуху Богу, творити добро і робити по-справжньому добрі справи, визначені Богом.
- Повертаючись на небеса, Христос наказав апостолам іти по всій землі й проповідувати Євангеліє спасіння усім людям. У Єрусалимі, слухаючи проповідь Євангелія, все більше людей наверталися до Господа, і Церква Божа зростала і множилася. Якось до Єрусалиму приїхав вельможа з Ефіопії щоб поклонитися Богу. Повертаючись додому, він сидів у колісниці й читав Книгу пророка Ісаї. Господь послав йому назустріч Пилипа, щоб звістити Євангеліє. Почувши пояснення, що в Книзі пророка Ісаї написано про Спасителя, який поніс покарання за гріх кожної людини, і що прощення та виправдання можна

отримати як дар благодати по вірі, вельможа з радістю від щирого серця повірив у Сина Божого Ісуса Христа. Побачивши воду, він наказав зупинити колісницю. Вельможа попросив Пилипа хрестити його, і вони ввійшли у воду. Коли Пилип хрестив ефіопського вельможу, вони вийшли з води. Дух Святий зійшов на вельможу, який увірував, і він, радіючи, продовжив дорогу.

- Людина, яка обирає шлях невіри і відкидає Ісуса Христа як Господа і Спасителя, залишається у нечистоті своїх гріхів без прощення та без виправдання. У Біблії сказано, що такі люди стануть на суд Божий і будуть засуджені на вічне покарання в огненному озері.

- Якщо ти хочеш іти шляхом віри, то почни його з покаяння і звернення до Бога. Скажи Господу в молитві, що ти віриш у Сина Божого Ісуса Христа і бажаєш отримати в Ньому прощення гріхів та виправдання для вічного життя. Ти можеш просити Господа про те, щоб твоя дорога віри була благословенною і радісною попри всі труднощі.

Урок 4. Зміцнюй свою віру слуханням Слова Божого (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 7:9,11-13; 12:28; Ездра 3:1-3; Немія 8:1-9,18; Псалми 118:14-19,105; Приповісті 4:10,11; 8:32-36; 22:17-19; 23:19; Євангеліє від Марка 7:14-16; Євангеліє від Луки 8:18; 10:38-42; Євангеліє від Івана 5:24; 8:47; 18:37; Дія 3:12-16.19-23; 4:1-4; Римлянам 10:17;

- Для того щоб твердо йти дорогою віри й слуханості Богові, свою віру потрібно зміцнювати. У Біблії сказано, що віра від слухання, а слухання від слова Божого.

- Коли Бог дав Свій Закон людям, Він одразу наказав слухати і зберігати Його Слова, щоб виконувати їх. людей, які виконували цей наказ, Господь щедро благословляв. Минали роки, десятиліття і століття. Господь завжди залишався вірним і благословляв тих, хто намагався слухати Його Слово та зберігати віру. Однак не завжди весь єврейський народ був слухняний Богу і зберігав Слово Боже. У важкий для Ізраїлю час, коли більша частина єврейського народу була взята в полон завойовниками, на чужині вони були позбавлені Слова Божого. Деякі священники Ізраїлю із групою людей, вірних Богу, повернулися до Єрусалиму, щоб відновити Храм Божий та богослужіння у ньому. Багато євреїв стали поступово повертатися на рідну землю. Земля Ізраїлю була спустошена й розорена, Храм зруйновано. Але священники вирішили відновити жертовник і служити Богові. На їхній заклик увесь народ, який повернувся з полону, зібрався в Єрусалимі, щоб відновити богослужіння. Священник Ездра приніс Книги Божого Закону і відкрив одну з них. Весь народ встав і поклонився Богові. Ездра стояв на підвищенні на площі і читав Книги Закону Божого від світанку до полудня. Весь народ, слухаючи Слово Боже, плакав. Люди зрозуміли, що їхня віра ослабла, бо вони не слухали Слова Божого, і що віру може зміцнити лише Слово Боже, яке потрібно слухати щодня.

- Господь Ісус Христос завжди закликав людей слухати і розуміти Його слова. У Євангелію ми можемо знайти часто повторюваний Божий заклик: «Якщо хто має вуха чути, нехай чує!». Одного разу Марта, до якої прийшов Ісус, поскаржилася Йому на те, що її сестра Марія не хоче допомагати їй по господарству, а сидить біля ніг Христа і слухає Його слово. Господь Ісус Христос сказав Марті, що Марія обрала добру частину – слухання Його слів, і що це ніколи не відбереться від неї. Таким чином, Ісус Христос пояснив Марті, що слухати Його слова набагато важливіше, ніж метушитися і надмірно дбати про велике частування.
- Ісус Христос сказав, що той, хто слухає Його слово і вірує в Бога, має життя вічне і перейшов від смерти в життя.
- Сьогодні у світі більшість інформації, яка звучить і потрапляє в наші вуха із різних джерел, спрямована на те, щоб зруйнувати віри, звести людей на дорогу гріха, спонукати їх відвернутися від Бога. Будь уважним, подумай, чим ти наповнюєш свої вуха, і відповідно свою душу. Перевір, до чого веде те, що ти слухаєш: до віри Богові та Його Слову, до вічного життя, або, навпаки, до зневіри, гріха та вічної смерти.
- Якщо ти хочеш твердо йти шляхом віри і слухняности Богові, хочеш зміцнювати свою віру слуханням Слова Божого, скажи про це Господу в молитві. Попроси Бога направити твою життєву дорогу так, щоб ти міг завжди чути Слово Боже. Також ти щодня можеш читати Біблію, і Бог через Своє Слово зміцнюватиме твою віру.

Урок 5. Вибери добру й праведну дорогу, вказану Словом Божим (1 година)

Біблійні уривки: Йов 17:9; Псалми 1; 5:13; 36:29-31; 91:13-16; 118:1-3; Приповісті 2:8-15,20-22; 3:31-33; 4:18,19,26; 10:25,30; 12:28; 14:14,32; Єзекііль 18:21-24, 33:11; Євангеліє Матвій 13:47-51; 1 Петра 3:18; Об'явлення 22:11,12

- Біблія відкриває нам, що, обираючи свою життєву дорогу, людина може вибрати лише одну із двох протилежних доріг: або дорогу добру й праведну, або злу дорогу безбожності й баззаконня. Слово Боже, говорячи про наслідки такого вибору, вказує і допомагає нам вибрати добру, праведну дорогу й застерігає від небезпеки ставати на злий шлях безбожності й баззаконня.
- Іти доброю, праведною дорогою означає жити в слухняности Богу, жити, віруючи Господу Ісусу Христу. Добра, праведна дорога – це Божа дорога, вона названа вічною основою і Господь благословляє тих, хто йде нею. Той, хто йде доброю і праведною дорогою у Священному Писанні названий блаженним, тобто благословенним і щасливим. Він порівнюється з квітучим, родючим деревом, яке завжди приносить свої плоди вчасно. Він встигає у всіх

справах своїх, бо прагне виконувати Господню волю. Бог охороняє людини на добрій, праведній дорозі, наділяє його розумінням і мудрістю відрізнати правду від брехні, рятує його від підступних замислів злих, беззаконних людей.

- Людина відповідальна за те, щоб не збитися з доброї, праведної дороги. Їй треба пильнувати, щоб не ходити на пораду безбожних, не стояти на дорозі грішних, не сидіти в зборах розпусників. Для цього їй потрібно постійно звіряти свої думки, почуття, бажання та наміри з наказами і заповідями Божими, що можливо тільки тоді, коли людина прагне постійно молитися і весь час розмірковувати над Словом Божим. Праведна дорога порівнюється із променистим світилом, яке стає дедалі більш світлим. Добра, праведна дорога має майбутнє – вона веде до вічного життя.

- Дорога безбожних беззаконників – це дорога зла, гріха й смерті. Їхнє безбожне життя (злі і беззаконні думки, почуття, бажання, дії, вчинки) - мерзота перед Господом, на них перебуває гнів Божий і прокляття. Вони ходять у пільмі і не мають майбутнього. Священне Писання порівнює їх з прахом, пилом, що розвівається вітром. У Біблії написано, що безбожні не встоять у суді, і що беззаконні будуть винищені з землі. За своє зло і невіру, за впертий опір Божому заклику до покаяння безбожні беззаконники будуть відкинуті Богом.

- Одного разу, відкриваючи Своїм учням таємниці Царства Небесного, Господь Ісус Христос розповів притчу про невод, який закинули в море і наловили рибу всякого роду. . Наводячи приклад того, як сортують гарну і погану рибу, витягнувши невод, Господь пояснив, що так само під кінець віків ангели Божі відокремлять злих з-поміж праведних і вкинуть їх у піч вогненну.

- Милосердний і люблячий Господь не хоче смерті грішника. Він дає можливість кожній людині, яка стала на злий дорогу безбожності та беззаконня, опам'ятатися, відвернутися від своїх гріхів до Бога і вибрати добру, праведну дорогу. Він обіцяє пробачити гріха кожному, хто покається і почне нове життя віри й слухняности Господу.

- Якщо ти хочеш обрати добру, праведну дорогу скажи про це Господу в молитві. Він допоможе тобі твердо йти Божою дорогою і ніколи не ухилятися вбік.

Урок 6. Твердо йди дорогою Божою і не слухай тих, хто хоче тебе звести з неї (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 18:9-14; 27:18; Псалми 5:9; 25:1-12; 94:8-11; 118: 101,104,110; Приповісті 1:10-33; 15:9,10; 21:29; Євангеліє від Матвія 11:12; Євангеліє від Луки 9:62; Дія 13:1-13,44-52; 14:1-7; Євреям 3:7-13,19; Об'явлення 22:14,15

- Для того, щоб твердо й цілеспрямовано йти Божою дорогою, людині потрібна допомога Господа. Це тому, що кожному з нас у житті зустрічається безліч тих, хто прагне збити нас із прямої дороги.
- Апостол Павло і Варнава проповідували Євангеліє на острові Кіпр. Одного разу римський проконсул Сергій Павло, який проживав на цьому острові, забажав почути Слово Боже і запросив їх до себе. Апостол Павло і Варнава прийшли і стали проповідувати йому Євангеліє. Але в будинку проконсула був волхв-лжепророк Єлима, який всіляко заважав їм і намагався відвернути Сергія Павла від віри. У ті часи волхвами називали людей, які займалися астрологією, магією, чаклунством, ворожінням та іншими гріховними окультними діями. Також Єлима названо лжепророком, і це означало, що він говорив якусь брехню, видаючи її за слова Бога. Єлима був юдеєм, тобто належав до єврейського народу. Очевидно, він одного разу збився з дороги істини, відступив від Бога, впав у гріхи гидоти, а потім став зводити інших з Божої дороги. Апостол Павло назвав цього волхва сином диявола, ворогом усякої правди і заборонив йому зводити людей з прямої Господньої дороги. Коли Апостол Павло проголосив волхву Божу кару, того оповив морок, пітьма, і він осліп. Побачивши це, проконсул Сергій Павло повірив у Господа.
- Проходячи містами й проповідуючи Євангеліє, апостол Павло часто стикався з тими, хто збивав людей з Божої дороги. Вони не тільки самі перебували в темряві заблудження чи зневіри, але й заважали іншим почути Божу правду. Так іноді чинили і релігійні люди, юдеї, які вірили, що Бог є, але не приймали Євангелія Господа Ісуса Христа. Так чинили і невіруючі, які заперечували дорогу віри, і налаштовували людей проти Слова Божого. Так робили і язичники-ідолопоклонники, які противилися істинному живому Богу. Але Господь завжди допомагав апостолам твердо і мужньо проповідувати істину Євангелія людям, щоб вони могли вибрати Божу дорогу й отримати спасіння і вічне життя.
- Також Священне Писання застерігає молодь від ще одного типу людей, які, прикидаючись друзями, збивають інших з прямої, праведної дороги. Слово Боже закликає не слухати тих, хто не лише сам став на гріховну дорогу злочинів (хуліганства, обману, крадіжки, пограбування, вбивств), а ще й підбиває інших до злочинного гріховного життя. Біблія каже, що мерзота перед Господом – дорога безбожного, а того, хто йде дорогою правди, Він любить. Безбожних беззаконників, які збивають інших людей із Божої дороги, чекає суворе покарання. Їхня дорога веде до вічної смерті.
- Якщо ти хочеш твердо йти дорогою Божою, не слухайчись тих, хто прагне тебе збити з цієї дороги, тобі доведеться докладати певних духовно-моральних зусиль і чинити згідно з волею Божою. Ти можеш попросити Господа в молитві дати тобі духовних сил відкидати всі відкидати всі гріховні пропозиції і домагання злих і безбожних людей, які збивають тебе з Божої дороги. Також

попроси Господа захистити тебе від цих людей, попроси, щоб Бог зупинив їх на дорозі гріха й покликав до покаяння.

Урок 7. Стережися і уникай тих, хто повстає проти Господньої дороги (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 11:26-28; Числа 14:9; Псалми 118:49-53,61-63; 142:8-12; Приповісті 22:5; Єремія 17:9,10; Малахія 2:5-9; Дії 19:8-40; 1 Петра 5:8-11; Юда 10,11; Об'явлення 22:14,15

- Для того, щоб твердо йти прямою Божою дорогою, остерігайся й уникай спілкування з тими, хто піднімає заколот проти Слова Божого й повстає проти Бога. Так буває, що люди, які повністю відступили від Бога й потрапили під владу злих, нечистих духів (демонів), налаштовані войовничо й організують різні заклоти, безлади та колотнечі. Тільки Господь може захистити тебе й позбавити впливу таких людей.

- Проповідуючи про Господа Ісуса Христа в Азії, апостол Павло зустрічав затятих супротивників Слова Божого, які не тільки самі повставали проти Бога, а й піднімали цілі заклоти проти проповіді Євангелія. Так, у Ефесі проти Слова Божого повстали ремісники, які виливали із срібла ідолів. Майстри розуміли, що якщо люди навернуться до живого, істинного Бога, то ніхто не купуватиме їхніх ідолів. Тому й вони підняли заколот і наповнили місто сум'яттям. Християни вмовили апостола Павла піти з міста, щоб бунтівники не вбили його. Владі міста вдалося угамувати повстання ремісників-ідолопоклонників.

- У наш час також існує багато безбожних ремесел (виробництв, фірм та організацій), які процвітають, бо люди обирають шлях зла, ідолопоклонства, безбожності й беззаконня. Люди, які займаються цими гріховними ремеслами і наживаються за їхній рахунок, теж завжди готові повставати проти Божого шляху. Вони знають, що віруючі не купуватимуть їхні злі, гріховні продукти й вироби. До таких гріховних ремесел відносяться:

- виробництво, реклама та продаж алкоголю, тютюнових виробів, наркотиків;

- виробництво, реклама та продаж порнографічних видань (книги, журнали, Інтернет-сайти), відеофільмів і практичних предметів, що пропагують розпусту й перелюб;

- виробництво, реклама та продаж зброї, а також виробництво, реклама та розповсюдження видань, фільмів, комп'ютерних ігор, які пропагують насильство та навчають вбивати;

- Виробництво, реклама й продаж видань (література, фільми, комп'ютерні ігри) та атрибутів ідолопоклонства, магії, чаклунства, ворожіння, астрології, які

залучають людей до гріховних дій, що призводить до одержимості й залежності від злих, нечистих духів (демонів)).

- Слово Боже наказує кожному, хто займається гріховними ремеслами або використовує вироби та продукти таких ремесел, залишити цей гріх гидоти, покаятися і навернутися до Бога, щоб не загинути навіки. Гарний приклад цього подали жителі Ефесу після того, як почули проповідь Євангелія. Увірувавши в Господа Ісуса Христа, вони покаялися і, зібравши всі свої чаклунські книги, спалили їх перед народом.

- Якщо ти хочеш твердо йти Божою дорогою, то остерігайся людей, які залучають тебе до гріха і повстають проти дороги Господньої. Якщо ти маєш видання, фільми чи ігри, які пропагують гріх і навчають гріховним діям, знищ їх. Попроси в Господа прощення за все те, зле і нечестиве, чим ти користувався досі. Попроси Бога в молитві захистити тебе від злих, безбожних людей, які наживаються на гріховному ремеслі й влаштувати життя так, щоб ніщо безбожне й беззаконне не заважало тобі йти Божою дорогою.

Урок 8. Сміливо йди дорогою віри й праведности, котра веде в життя вічне (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 32:3,4; Псалми 36:32-40; Приповісті 13:6; Євангеліє від Матвія 7:13,14; 11:12; 25:34; Євангеліє від Івана 14:1-6; 1 Петра 1:17-21; Колоссянам 1:12-20; Євреїв 10:19-23; Об'явлення 15:1-4; 20:1-15; 21:1-27; 22:1-21.

- Дорога віри й праведности – це дорога Божа, яка веде в життя вічне, у Боже царство любови й миру.

- Господь Ісус Христос, відкриваючи людям істину про Боже Царство, пояснював, що кожний повинен свідомо вибрати свою життєву дорогу. Закликаючи людей входити вузькою брамою, Ісус Христос кахав, що широкі ворота, за якими починається широка, розлога дорога, ведуть до погібелі, і багато хто йде цією дорогою. Це означає, що людина для погібелі не потрібно докладати особливих зусиль, а просто піддатися впливу більшості і йти гріховною дорогою, яку пропонує світ. Господь хоче, щоб ти увійшов у життя вічне, але для цього тобі необхідно увійти тісною брамою і вибрати вузьку дорогу, що веде в життя. Мало хто знаходить вузьку Божу дорогу, адже для цього потрібно дуже захотіти відмовитися від гріха, звертися до Бога і докладати духовно-моральних зусиль у боротьбі з гріхом. Багато людей не хочуть шукати вузьку дорогу Божу саме через те, що хочуть жити в гріхах. Але той, хто вибрав вузьку Божу дорогу віри й праведности, знає, що вона веде до Царства Божого, вічного Царства любови й миру.

- Під час останньої вечері з учнями Господь Ісус Христос, сказав, що йде до Небесного Отця готувати вічні оселі, тобто Небесне житло, для тих, хто вірує в Нього і любить Його. Учні не зрозуміли слів Христа, а Хома навіть вигукнув: «Господи! Не знаємо, куди йдеш; і як можемо знати дорогу?» Для всіх, хто хоче знати правдиву Божу дорогу, Господь Ісус Христос сказав: «Я є дорога і правда і життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене».
- Бог хоче, щоб ми знали, яке прекрасне Небесне житло Він приготував для віруючих і тих, хто любить Його. Наприкінці 1-го століття від Різдва Христового, Господь відкрив апостолу Йоану події останнього часу, і дав напролюд величне бачення прекрасного майбутнього для тих, хто вибрав Божу дорогу. Вони вічно житимуть із Богом у золотому Небесному місті Єрусалимі, що сходить на нову землю. Йоан побачив безліч подробиць і деталей майбутнього, побачив з чого побудоване золоте Небесне місто, і навіть дізнався його розміри. До міста увійдуть лише ті, хто записаний у книзі життя Агнца – нашого Господа та Спасителя Ісуса Христа. Ніякий гріх і ніщо нечисте не увійде до цього святого небесного міста, там не буде смерті, хвороби, плачу. Там не буде ночі, тому що слава Божа повсякчасно освітлятиме небесну оселю Бога і людей. За наказом Господа, апостол Йоан записав все, що відкрив йому Бог, і ця книга Біблії названа Об'явленням Господа Ісуса Христа.
- Господь також показав, який жахливий кінець тих, хто чинив опір Богові і вибрав дорогу гріха. Всі вони разом з дияволом будуть вкинуті в озеро вогняне, місце вічного покарання та муки, яке також названо другою смертю, і є місцем, де буде зібрано й ізольовано всю нечистоту всесвіту.
- Пояснюючи учням, що йде до Небесного Отця, Ісус Христос сказав, що прийде знову і візьме їх до Себе. Відкриваючи майбутнє апостолу Йоану, Христос теж сказав, що прийде знову. Кожен віруючий знає, що незабаром прийде Господь Ісус Христос, щоб встановити Царство, яке належить Йому від створення світу. Це буде Його другий прихід, який покладе край гріху та злу, і відновить усе Боже творіння таким, як було задумано Богом під час створення нас.
- Якщо ти бажаєш сміливо йти дорогою віри й праведности, обери Божу дорогу, яка веде у вічне життя і скажи про це Господу в молитві. Скажи Богові, що ти обираєш своєю дорогою Господа Ісуса Христа, і хочеш, щоб Він привів тебе до Царства Небесного Отця.

II. На своїй життєвій дорозі я хочу мати справжній ідеал і приклад для наслідування (9 год).

Урок 9. Будь твердим і мужнім на дорозі слухняности Богові, як Ісус (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 6:17; Числа 13:17; Ісус Навин 1:1-18; 2: 1,23,24; 3:1-17; 4:1-24; Псалми 93:22; 118:4; 143:1; Приповісті 4:26; 10:29; 12:12; 14:26; Ісаїя 26:3,4; 35:3,4; Євангеліє від Івана 8:12-59; Якова 4:1-17; 1 Петра 5:8-11; Филип'ян 2:5-8; Колоссянам 2:1-8; Євреїв 3:6,12-14;

• На своїй життєвій дорозі людині необхідно бути твердою і мужньою, щоб зберегти віру й залишитися слухняною Богові. Бути твердим на дорозі слухняности Богу означає наполегливо, впевнено й терпеливо, не сумніваючись і не вагаючись, завжди довіряти Господу й виконувати Його заповіді навіть у найважчі та найнебезпечніші хвилини життя. Мужність – це хоробрість і сміливість, необхідна для особливо відповідальних дій та вчинків. Часто віруючому потрібна мужність, щоб виконати наказ Божий у атмосфері, серед тих, хто чинить опір Богові. Біблія дає нам багато прикладів, коли вірні Богові люди виявляли твердість і мужність для виконання Божих наказів. Ці біблійні герої є і для нас зразком для наслідування. Коли у Навина народився син, він назвав його Осія, що по-єврейськи означає «Допомога, порятунок». Але не випадково пізніше Мойсей назвав його Ісусом, що єврейською означає «Господь – спасіння». Ісус, син Навина, від юності служив Богу вірно, у всьому допомагаючи Мойсею. Коли Мойсей помер, Бог поставив Ісуса Навина вождем ізраїльського народу. Господь доручив Ісусові Навину ввести єврейський народ у землю обітовану, яку Він обіцяв ще Аврааму. Бог присвятив цю землю для Свого народу і наказав Ісусу Навину, незважаючи на жодні труднощі та перешкоди на шляху завоювання землі обітованої, бути твердим і мужнім, щоб виконати всі накази Божі. Як колись зробив Мойсей, так і Ісус Навин вислав уперед розвідників, щоб вони оглянули землю і місто Єрихон, яке їм належало взяти. Розвідники принесли добру новину, підтвердивши, що Господь віддав усю цю землю в руки Свого народу. Залишалася одна перешкода – річка Йордан, яку треба було перейти. Ісус Навин твердо вірив, що Бог виконає Свою обіцянку, тому й мужньо повів народ до Йордану. Він наказав священникам взяти ковчег заповіту та нести його перед народом. Як було за часів Мойсея, коли Бог зробив велике диво й Чорне море розступилося, щоб народ єврейський міг вийти з Єгипту, так сталося й на річці Йордан. Бог зробив таке ж диво, зупинивши воду Йордану, і народ перейшов річку напроти Єрихона, йдучи дном, як суходолом. Ісус Навин наказав взяти із середини дна Йордану дванадцять каменів, за числом Ізраїлевих племен, щоб вони були знаменням для пам'яті про велике диво, створене Господом для Свого народу. Інші ж дванадцять каменів Ісус Навин наказав поставити на середині дна річки Йордан, де стояли ноги священників, які несли ковчег заповіту й чекали, поки весь народ перейде Йордан. Бог здійснив це диво, зупинивши води Йордану, щоб усі народи землі дізналися, що Бог є Всемогутнім Господом. Для того, щоб

виявляти слухняність і побачити великі й дивні справи Божі, необхідно бути твердим та мужнім, як Ісус Навин.

Досконалим зразком і прикладом прояву твердості й мужності на дорозі слухняності Отцеві Небесному є Син Божий Господь Ісус Христос. Попри ворожнечу, погрози й супротивляння з боку фарисеїв і священників, Ісус Христос твердо й мудньо виконував волю Небесного Отця, закликаючи людей до покаяння і проповідуючи Царство Боже. Через гріх людське серце спотворює сенс і значення таких духовно-моральних цінностей як твердість і мужність. Часто буває, що молодь захоплюється силою і наслідує людей, які, як їм здається, є взірцем твердості й мужності. Однак, якщо подивитися на зміст і результати дій цих «героїв», то можна побачити, що вони, чинячи безсовісно, нахабно і зухвало, роблять злі, гріховні дії та вчинки, використовуючи грубу силу, проявляючи жорстокість і безжалісність. Гріх часто спонукає молодих людей з безвольною м'якістю і терпимістю ставитися до злих дій і людей довкола, не виявляти жодної твердості й опору, щоб перешкоджати злу. Водночас часто молоді люди, проявляючи тверду впертість, не слухають Бога і супротивляються Його Слово. Для молоді людини часто виникає небезпека піддатися впливу оточення, яке підштовхує до скоєння злих, гріховних дій або навіть злочинів, щоб так показати свою сміливість і мужність. Не піддавайся таким спокусам, завжди пам'ятай, що справжні твердість, сміливість і мужність можуть виявлятися лише на дорозі слухняності Богові. Не наслідуй людей, які своїми злими, нахабними, нелюдяними і зухвало гріховними вчинками подають тобі поганий приклад, спонукаючи до гріха, і які зовсім не є взірцем твердості та мужності. Біблія застерігає молодь від дороги гріха, на якій спотворюються істинні духовно-моральні цінності і яка веде до погибелі.

- Якщо ти хочеш бути твердим і мужнім на дорозі слухняності Богові, попроси Господа в молитві допомогти тобі в цьому. Також попроси Господа зберегти тебе від зловмисних людей, які нав'язують спотворене розуміння духовно-моральних цінностей, зокрема таких як твердість і мужність. На дорозі віри й слухняності Богу будь твердим і мужнім, як Ісус Навин і Ісус Христос.

Урок 10. Намагайся пізнавати і виконувати накази Божі, як Гедеон (1 година)

Біблійні уривки: Книга Суддів 6:11-40; 7:1-25; Псалми 18:9; 39:9; 118: 27,40-45,93,140, 141,173; 142:10; Приповісті 14:12; 16:25; Ісая 53:7,10; Євангеліє від Матвія 6:10; 7:21; 12:49,50; 26:38-46; Євангеліє від Марка 3:34,35; Євангеліє від Луки 22:41-46; 1 Івана 2:17; Римлян 12:1,2; Ефесян 5:15-17; Євреїв 10:5-7.

- У Священному Писанні сказано, що якщо ми у своєму житті вибираємо дорогу Божу, то кожному з нас необхідно пізнавати й виконувати накази Божі.

Біблія дає нам безліч прикладів, коли вірні Богу люди прагнули пізнавати й виконувати Його волю. Господь завжди благословляє тих, хто прагне пізнавати й виконувати накази Божі, незважаючи на жодні обставини.

- У важкі для Ізраїлю часи, за відступництво й ідолопоклонство єврейський народ покарано навалюю мідіян, які поневолили народ Божий. Люди стали благати Господа про порятунок. Бог послав Свого Ангела до простого і працюючого молодого чоловіка на ім'я Гедеон, щоб звістити, що наказом Божим, він має стати суддею і полководцем Ізраїлю. Тоді в Ізраїлі ще не було царя, тому суддя виконував обов'язки вождя і правителя. Гедеон за наказом Божим мав повести єврейський народ у бій проти завойовників. Маючи скромний і досить нерішучий характер, Гедеон спочатку висловив сумнів, чи впорається він з цим дорученням. Однак, повіривши Господу, він погодився виконати Божий наказ. У вірі й слухняності Богу Гедеон прагнув точно пізнати волю Божу, щоб правильно виконати все, що наказав Господь. За вірність і бажання виконати Божу волю Господь благословив Гедеона і дав перемогу Ізраїлю.

- Основа гріха – це свавілля, тобто бажання виконувати тільки свою волю, тільки те, що сам хочеш. На жаль, ми можемо бачити багато прикладів людської неслухняності Богові, коли люди відкидаючи Божі повеління, обирали свій шлях, який вів їх до смерті. Водночас сліпе підпорядкування власній волі, злій волі інших також веде до гріха й смерті. Іноді якийсь вибір (справа, вчинок, дія), який ми хочемо зробити, здається нам добрим. Проте Слово Боже каже, що для людини властиво помилятися, тому що ми не можемо точно передбачити всі обставини й наслідки свого вибору.

Тому й нам потрібно звіряти вибір кожної передбачуваної дії та вчинку з наказами Божими, записаними в Біблії.

- Священне Писання говорить нам, що воля Божа добра й досконала. Це означає, що тільки Господь знає, що для тебе краще, який вибір веде до вічного життя, а який завдає шкоди і веде до смерті. Слово Боже закликає нас пізнавати і виконувати накази Господа, тому що людина, яка виконує волю Божу, пробує вічно.

- Досконалим прикладом і зразком у виконанні Божої волі для нас є Господь Ісус Христос. Син Божий завжди цілковито слухняний Отцю і завжди чинить по Божій волі. Навіть у страшні хвилини духовних страждань уночі перед розп'яттям, Він повністю підкорив Свою волю волі Батька Небесного. Завдяки досконалій слухняності Сина Божого Ісуса Христа ми маємо можливість спастися та увійти в Царство Боже.

- Якщо ти хочеш завжди пізнавати і виконувати накази Божі, то читай і досліджуй Біблію, бо вона є Словом Божим. Також ти можеш у молитві запитувати в Господа Його волю щодо кожного конкретного випадку твого

життя, щоб зробити правильний вибір, який веде до Царства Божого. Намагайся пізнавати й виконувати накази Божі у своєму житті, і Божі благословення завжди будуть з тобою.

Урок 11. Навчися слухати і відгукуватися на слова Бога, як Самуїл (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 1:9-28; 2:11-36; 3:1-21; 8:1-6,7,22; 9:15-17; 10:1,17-25; Еклезіяст 4:17; Євангеліє від Матвія 2:41-47; 7:24,26; Якова 1:22-25; Об'явлення 1:3;

- Щоб вибрати вірний життєвий шлях, кожному з нас потрібно навчитися слухати Бога уважно, розуміти Його слова правильно, а потім не ледарювати, а певними діями й вчинками відповідати на Його слова, на Його заклик. Також дуже важливо, щоб ця відповідь на слова Господа була у твоїх і вчинках, угодних Йому.

- У давнину в Ізраїлі жила жінка Анна. Її чоловік Елкана щороку ходив до Господнього дому поклонятися Богу. Елкана любив Анну, але в них не було дітей, і це засмучувало її до глибини душі. В один день, коли вони поклонялися Богу, Анна пішла до Господнього дому, що там по-особливому помолитися. Вона попросила в Господа дати їй дитину, хлопчика, і обіцяла присвятити його Богу. Через деякий час у неї народився син, якого вона назвала Самуїлом, що єврейською мовою означає «Почув Бог». Анна виконала свою обіцянку, і коли Самуїл підріс, відвела його до Божого дому. Елкана згодився із вчинком дружини. Так Самуїл з раннього дитинства почав жити в домі Божому і допомагати священникові Іллі в служінні Господеві. Сини священника Іллі були негідними людьми, вони не знали Господа й жили в гріхах. Але Самуїл ніколи не наслідував їх, а служив Богу вірно, хоча й спочатку теж не знав голосу Божого і слово Господнє йому ще не відкривалося. Одного разу, коли Самуїл був підлітком, Бог покликав його. Спершу хлопець не зрозумів, хто його кличе. Священник Ілля пояснив, що це Божий голос кличе Самуїла для особливого служіння, і пояснив, як правильно відповідати на слова Бога. Через Самуїла Бог сповістив покарання для сім'ї священника Іллі за гріх невірності й неслухняності. Господь вибрав і поставив Самуїла пророком Ізраїля. Також Самуїл більшу частину свого життя виконував обов'язки священника і судді. Він завжди слухав голос Божий і чинив за велінням Божим. Коли Самуїл постарів, єврейський народ захотів собі царя, як мали інші народи. Хоча й бажання народу було неслухняністю проти Бога, Господь наказав Самуїлу помазати на царювання першого царя Ізраїлю Саула. Життя Самуїла може бути для нас прикладом того, як з юних літ дуже важливо прислухатися до слів Господа, а також відповідати на них угодними Богу справами і вчинками.

. • Гріх не тільки заважає людині слухати слова Бога, але й спонукає, свідомо відкидаючи їх, діяти за власними гріховними стремліннями. Особливо небезпечно це для тих людей, які, як сини священника Іллі, мають перед собою добрий приклад поклоніння Богу, але свідомо обирають власну гріховну дорогу. Вони не тільки самі йдуть дорогою смерти, але також, подаючи злий приклад оточенню, ще й інших людей відвертають від Бога і Його Слова. Якщо, подібно до священника Іллі, людина не зупиняє своїх ближніх, що живуть у гріхах, і не говорить їм про необхідність слухати Бога, то вона теж стає винною перед Богом. Ніколи не наслідуй таких людей у своєму житті.

• Коли ще дванадцятирічним хлопчиком Ісус прийшов зі Своєю сім'єю до Єрусаливського храму, то Він так хотів слухати Слово Боже, що через це навіть відстав від Своїх рідних і залишився в Храмі. Йосип і Марія знайшли там Його через три дні, він слухав учителів і запитував їх. Ісус Христос Син Божий, будучи також і Людиною, у своєму прагненні слухати Слово Боже, щоб точно виконувати його, подає нам гідний і досконалий приклад для наслідування.

• Якщо ти хочеш правильно вибрати дорогу життя і навчитися слухати Бога, ти можеш уважно читати Біблію і щодня молитися. Також ти можеш просити Господа в молитві, щоб Він навчив тебе правильно розуміти Його слова. Можеш просити Бога, щоб Він допоміг тобі відповідати на Його слова певними діями і вчинками, угодними Господу. Так ти зможеш навчитися з Богом і завжди у своєму житті, слухаючи Господа, відповідати на Його слова.

Урок 12. Щоб стати людиною по серцю Божому, будь скромним і смиренным, як Давид (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 13:5-14; 16:1-23; 17:15-58; 18:1-16; Псалми 5:1-13; 8:1-10; 9:38,39; 33:16-23; 50:19; 88:20-38; 146:5-7; 149:1-4; Дії 13:21–23; Филип'ян 2:5-8;

• Вибираючи Божу дорогу в житті, потірно хотіти бути скромним і смиренным перед Богом, щоб стати людиною по серцю Божому. Адже самі такі якості людської душі до вподоби Господеві. Скромність і смирення ведуть до слухняності й виконання Божих наказів, що завжди приносить людині благословення від Господа.

• Перший цар Ізраїлю Саул, якого Самуїл помазав на царство, незабаром став неслухняним Богові і почав чинити проти Господніх наказів. Бог переказав через Свого пророка Самуїла, що царство Саула не встоїть, оскільки Господь знайде собі чоловіка по Своєму серцю, щоб поставити його царем Ізраїлю. Адже тільки вірний і слухняний Богові міг стати предком Спасителя і Месії – Ісуса Христа.

- Бог наказав Самуїлу піти до Віфлеєму, щоб помазати царем Ізраїля одного із синів Єссея. Самуїл не знав, кого саме з восьми синів Єссея вибрав Господь, і тому був уважним, щоб не помилитися, але правильно зрозуміти Божу волю. Відкриваючи Свою волю Самуїлу, Бог сповістив велику істину: щоб пізнати людину, люди дивляться на обличчя, а Господь дивиться на серце. Таким способом, Бог вказав Самуїлу, що вибрав царем Ізраїлю найменшого сина Єссеєвого Давида, який був скромним і смиренним юнаком. Самуїл помазав оливою Давида на царство, і Дух Господній з того дня спочив на ньому. У юності Давид був простим пастухом, він скромно й смиренно виконував свою роботу, доручену батьком. Потім, знаючи вже, що він помазаний Богом на царя Ізраїлю, Давид не став заявляти про свої права на царство. Він скромно й смиренно служив Саулу, і полегшував його страждання, граючи на гусях. Хоча Давид був сміливим, безстрашним і мужнім, він ніколи не використовував ці якості для того, щоб самовільно, силою відібрати царство в Саула. Навіть після перемоги над Голіафом, після блискучих військових перемог над филистимлянами Давид не запишався і ніколи не звеличувався, а чинив розсудливо, і скромно служив Саулові. Ще протягом довгого часу, поки жив Саул, і Давид не міг посісти царський трон, він смиренно терпів безліч утисків, гонінь і страждань від Саула. Він терпеливо чекав, що Сам Бог дасть йому те, що належить йому по праву. У Псалмах, більшість з яких Господь дав через Давида, і які є Богонатхненними, нам відкривається чуйне, ліричне, поетичне серце людини лагідної, смиренної та вірної Богу.

- Гріх робить людину гордовитою, норовливою, зарозумілою, вона хоче звеличуватися над іншими. Часто люди без будь-якої скромності або навіть із підступністю, обманом і нахабством, силою домагаються чогось бажаного, хоча воно по праву належить іншим. Вчиняючи так, людина стає заколотником перед Богом і втрачає Боже благословення.

• Звершеним зразком лагідності й смиренності, звичайно ж, для нас є Господь Ісус Христос. У Біблії сказано, що в нас мають бути такі самі почуття, які є у Христі Ісусі. Він, будучи Господом, Котрому належить весь Всесвіт, не возвеличив Себе, але принизив Себе Самого, прийнявши образ раба, ставши подібною до нас людиною, і в Своєму смиренні був слухняний до смерті хресної.

- Якщо ти хочеш вибрати у своєму житті Божу дорогу, то старайся бути скромним і смиренным, щоб стати людиною по серцю Божому. Не вимагай нічого ні від кого, але в лагідності й смиренності, як Давид, чекай на те, що тобі по праву належить від Бога. Ти можеш попросити Господа в молитві зробити твоє серце скромним і смиренным, щоб завжди бути слухняним Богу й отримати благословення від Господа на все твоє життя.

Урок 13. Не будь бунтівником, як Авесалом, щоб тобі не загинути (1 година)

Біблійні уривки: 2 Царств 15:1-37; 16:15; 18:1-33; Псалми 31:8-10; 65:7; 77:5-8; Приповісті 15:9-11,18; 16:18,19; 21:7; 24:21,22; 29: 8,10; 3 Івана 11; 1 Коринтян 15:33; Євреїв 4:11-13.

- При виборі своєї життєвої дороги кожна людина стикається з труднощами і навіть опором з боку інших людей. Особливо тоді, коли людина хоче вибрати правильну Божу дорогу для свого життя, і жити, виконуючи Божі заповіді та накази. Адже багато людей в цьому світі відкидають Слово Боже і хочуть жити за власними законами, стремліннями й спонуканнями, використовуючи ту систему цінностей, яка їм зручна й вигідна. Такі люди зазвичай чинять перешкоди, або навіть починають повстання і боротьбу проти тих, хто йде Божою дорогою.

- Авесалома, одного із синів царя Давида, на той час вважали найкрасивішим молодиком в Ізраїлі. У нього було надзвичайно густе, красиве волосся, і всі люди захоплювалися його красою. Однак стан його душі і якості характеру далеко не відповідали зовнішній красі. Авесалом знав, що царський трон батька успадкує інший син. Проте будучи гордовитим, запальним, норавливим, мстивим і невгамовним, Авесалом вирішив домогтися царства силою. Він кілька років готував повстання проти свого батька Давида, схиляючи людей на свій бік підступністю та хитрістю. Коли цар Давид дізнався про початок заколоту, він змушений був разом зі своїми вірними людьми залишити Єрусалим і піти в пустелю, щоб сховатися від повсталого сина і не допустити кровопролиття. Авесалом же зібрав народ на битву проти свого батька Давида – законного царя Ізраїлю. Проте Господь не благословляє бунтівників. Авесалом, вступаючи в битву, сидів верхи на мулі. Коли мул вбіг з ним під гілля великого дуба, то Авесалом заплутався волоссям своїм у гілках дерева, і повис, а мул втік. Хоча й Давид наказав своїм вірним воїнам залишити Авесалома живим, один із них, Йоав, пожалівши народ, який мусив воювати, не послухав царя і вбив Авесалома, щоб зупинити війну. Незважаючи на те, що Авесалом зробив велике зло своїм заколотом проти батька, а отже й проти Бога, Давид дуже сумував і гірко оплакував сина.

- Гріх робить серце людини гордовитим, неслухняним, норавливим, неприборканим, схильним до заколоту. Часто ці якості виявляються навіть у дітей, які повстають проти своїх батьків, бо хочуть чинити по-своєму. Слово Боже наказує нам навіть не спілкуватися з бунтівниками, а також застерігає нас від гріховного бунтівного стану, який призводить до трагічних наслідків, а згодом смерті.

- Якщо ти обираєш Божий шлях у житті, то попроси Господа в молитві звільнити твоє серце від гордовитості, норавливості, неприборканості й бунтівливості, щоб такі риси характеру ніколи не проявлялися у твоєму житті.

Також ти можеш попросити Бога вберегти тебе від непорядних людей, які схиляють інших до заколотів та повстань. Ніколи не наслідуй таких людей, і благословення Божі завжди будуть з тобою.

Урок 14. Намагайся нести людям істину Слова Божого, як Ісая та Єремія (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 17:4; 26:24,25; Ісая 1:1,2; 2:1-5; 6:1-10; 9:6,7; 52:13-15; 53:1-12; 61:1-2; 65:17-25; Єремія 1:1-9,17-19; 5:1-5; 7:1-11; 23:5-8,9-40; 29:8,9,11-13; 30:18-21; 31:3,31-34; 33:1-3,14-16; Євангеліє від Матвія 24:11; Євангеліє від Івана 8:31,32; Якова 5:10; 2 Петра 2:1-3; 2 Івана 9-11; Тимофію 4:1-2; 2 Тимофію 4:1-5

• Тільки той, хто перебуває в істині Слова Божого, може йти правильною Божою дорогою. Для цього людині потрібно не лише самій знати, розуміти і застосовувати у своєму житті істини Священного Писання, але також сповіщати їх іншим, щоб вони також могли йти Божою дорогою. Біблія дає багато прикладів, коли люди, покликані Богом, доносили Божі істини народу. Господь благословляв їх, а також тих, хто приймав цю істину і ставав на дорогу Божу. Для того щоб сповіщати Слово Боже і нагадувати Ізраїлю його призначення бути народом Божим, Господь кликав і настановляв Своїх пророків. Пророк – це людина, яка передає людям слова Бога, Божі накази, попередження про суди (покарання) за гріхи, обіцяння благословень за слухняність. Приблизно за 700 років до Різдва Христового молодий хлопець на ім'я Ісая побачив надзвичайно величне небесне видіння. Ісая, чие ім'я єврейською мовою означає «Господь – спасіння», побачив Господа, сидячого на високому й піднесеному троні. Краї Божого одягу наповнили весь храм. Навколо трону Божого стояли серафими (найближчі до Бога ангели), які говорили: «Свят, свят, свят Господь Саваоф! Вся земля сповнена слави Його!». Ісая, засліплений Божою славою, налякався і усвідомив себе загиблим грішником. Проте один із серафимів очистив уста Ісаї горючим вугіллям, і Господь покликав його на пророцьке служіння. Ісая прийняв доручення Господа сповіщати народові все, що наказує Бог. Більше 50 років проголошував Ісая Слово Боже народу, який відступив, і закликав його до покаяння. З-посеред усіх пророків найбільше саме через Ісаю Господь прорік прихід Спасителя і Господа Ісуса Христа. За наказом Божим усі пророцтва й видіння Ісаї записував у книгу, яку сучасні богослови називають Євангелієм Старого Заповіту. Ось так, Господь подбав, щоб ми також дізналися Його Слово, яке Він сповістив через пророка Ісаю. Усе своє життя Ісая присвятив Господеві та проголошенню Божої істини.

Трохи пізніше, у 627 р. до Різдва Христового, Господь покликав і настановив пророком юнака на ім'я Єремія. Він був сином священника, а ім'я Єремія єврейською мовою означає «Піднесений Господом». Юнак був дуже

збентежений тим, що Бог кладе його пророком, але Господь підбадьорив його і Сам вклав Свої слова в уста Єремії. Більше 45 років Єремія невпинно, за будь-яких обставин, проголошував істину Слова Божого народу Ізраїльському. Він так само, як і Ісаїя, закликав народ до покаяння, прорікаючи суди (покарання) Божі за відступництво й ідолопоклонство. Багато гонінь, утисків, болю і страждань пережив Єремія тільки за те, що завжди сповіщав правду Божу. Однак саме через Єремію Бог сповістив людей про Новий Заповіт, який Він захотів укласти з кожним, хто повірить і прийме Його Сина Ісуса Христа як Господа, Спасителя та Царя.

У нашому житті ми можемо зустріти людей, які проголошують і нав'язують іншим якісь сумнівні людські вчення і теорії, хибні передбачення та власні безбожні думки. Іноді вони претендують на те, щоб їх вважали великими науковцями, учителями і пророками, які знають справжню й остаточну істину. Їх легко впізнати, тому що вони не говорять людям істини слова Божого, не відводять людей від злого шляху та від злих діл. Навпаки, як за давніх часів, вони тішать своїх слухачів, виправдовуючи гріх, приваблюючи їх разом з собою на дорогу свавілля і неслухняності Богу. Іноді вони навіть переказують відверту брехню і власні фантазії, видаючи все за слова Бога. Біблія попереджає про небезпеку, яка походить від таких лжепророків. Подібні лжепророки і лжевчителі, обманюючи відводячи людей від істини Слова Божого, штовхають їх на дорогу погибелі. Цим вони викликають гнів Господа і будуть покарані. Не йди за такими людьми і не наслідуй їх.

Якщо ти бажаєш завжди перебувати в істині Слова Божого, щоб йти вірним шляхом і не бути обдуреним лжепророками та лжевчителями, читай Біблію, досліджуй її істини і розмірковуй над ними щодня. Запам'ятовуй істини Божі та застосовуй їх у своєму житті. Попроси Господа в молитві, щоб Він допоміг тобі завжди перебувати в Його істині, і захистив тебе від усіляких лжепророків і лжевчителів. Також ти можеш, як Ісаїя та Єремія, сповіщати Слово Господа іншим людям, щоб вони теж могли обрати Божу дорогу.

Урок 15. Будь вірним Господу, незважаючи на труднощі та небезпеки, як Даниїл (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 30:24,25; 100:6; 145: 5,6; Плач Єремії 3:22-24; Даниїл 6:1-28; 9:1-27; 10:1-21; Євангеліє від Матвія 25:23; Євангелія від Луки 12:35-48; 16:10-12; 19:17; 1 Коринтян 4:1,2; 1 Тимофію 1:12; 4:10; Об'явлення 2:10; 19:11-13.

• Вибравши шлях віри й праведности, незважаючи на труднощі та небезпеки, завжди будь вірним Господу. Бог – Господь вірний, Він завжди зберігає вірність тим, хто надіється на Нього. Людина, яка зберігає вірність

Господу, завжди благословляється і винагороджується Богом. У Біблії ми можемо знайти гідні приклади вірності Богу.

- Життя Даниїла, в юності відведеного в полон, проходило на вавилонській землі, яка переходила від одного завойовника до іншого. Хоча й він жив серед ідолопоклонників, Даниїл любив Господа і завжди вірно поклонявся тільки істинному живому Богові. Минали роки, змінювалися царі й назви царств, але незважаючи ні на що, Даниїл незмінно молився Господу, читав книги Священного Писання і розмірковував над Божими істинами.

- Оскільки Даниїл мав незвичайну мудрість від Господа, цар Дарій поставив його одним із трьох головних князів свого царства, яким підкорялися сто двадцять сатрапів (намісників правителя). Побачивши, що в Даниїла високий дух, тобто, що він духовно-моральна людина, яка боїться Бога, Дарій думав поставити Даниїла над усім царством, тобто по-сучасному прем'єр-міністром. Однак князі і сатрапи не хотіли, щоб управління царством перейшло до високоморальної, чесною та вірною людини. Вони вигадали підступний план, щоб знищити Даниїла. Знаючи про його незмінну звичку тричі на день молитися Богу, вони лестоцями і обманом вмовили царя Дарія підписати незвичайний указ, який під страхом смертної кари, усім без винятку, забороняв звертатися з проханнями до будь-кого, крім царя, протягом 30 днів. Це означало, що якщо хтось протягом тридцяти днів наважиться молитися Богові, то за це його кинуть у лев'ячий яму. Але Даниїл, незважаючи на загрозу страти, залишився вірним Богу, і незмінно тричі на день, схиляючи коліна, він молився Господу, прославляючи Його. Коли Даниїла кинули в лев'ячий лев, по його молитві Бог послав Свого Ангела, який загородив пащу левам, і Даниїл залишився неушкодженим. Цар Дарій, захоплений вірністю Даниїла й Божим порятунком видав новий указ. У ньому він наказував кожній людині його царства тремтіти й благоговіти перед істинним, живим Богом Даниїла, царство Якого незламне і панування вічне. Зловмисники, які хотіли смерті Даниїлу, самі загинули в лев'ячій ямі.

- Ще довго Даниїл, служачи при царях, своїм праведним життям показував приклад справжньої віри й відданості Богові. Він постійно розмірковував над Словом Божим і молився до Господа. Даниїл дуже хотів, щоб народ єврейський повернувся на свою землю, і завжди просив про це Бога, сповідуючи перед Ним гріхи свого народу. Можна припустити, що за вірність і відданість Господь назвав Даниїла чоловіком бажань, тобто людиною, бажання якого повністю збігалися з бажаннями Бога. Даниїл ще на землі був винагороджений Богом. Йому була відкрита слава приходу Господа Ісуса Христа.

- Гріх, який сповнює серце страхом перед труднощами та небезпеками, іноді спонукає людину лукавити, пристосовуватися, боягузливо відмовлятися від віри та своїх переконань. У такому стані деякі люди відвертаються від Бога і ближніх, стаючи невірними, іноді навіть зраджують тих, хто їм довіряв. Кожен

з нас потребує того, щоб навчитися бути вірним, і допомогти в цьому може лише Господь.

- Якщо ти хочеш завжди бути вірним Богові, скажи про це Господу в молитві. Попроси Бога допомогти тобі, незважаючи на якісь труднощі та небезпеки, у будь-якій життєвій ситуації виявляти вірність і відданість Господу.

Урок 16. Бережи віру і дотримуйся правди Божої, як апостол Павло (1 година)

Біблійні уривки: Діяння 22:1-21; 27:1-44; 28:1-31; 1 Коринтян 4:14-16; 11:1; Филип'ян 3:17-21; 1 Солунян 2:13,14; 2 Солунян 3:7,9; 2 Тимофію 4:1-18; Титу 2:7,8; Євреїв 6:11,12; 13:7

- Для того не збитися з Божої дороги, людині необхідно зберігати віру і триматися правди Божої, яка дана нам у Біблії. Зразком і прикладом доброго подвигу служіння Богу для нас є апостол Павло, який зберіг свою віру Господу, незважаючи на випробування, гоніння і страждання.

- З того самого моменту, коли фарисей Савл, ревний гонитель християн, зустрівся з Господом Ісусом Христом по дорозі в Дамаск, його життя повністю змінилося. Він став апостолом Ісуса Христа і отримав нове ім'я – Павло. Усе своє життя апостол Павло присвятив Господу і проповіді Євангеліє. Незважаючи на страждання, випробування і гоніння, він завжди повністю довіряв Господу і проголошував людям правду Божу про спасіння скрізь, де б не знаходився. Його останній шлях до Риму був дуже важким і небезпечним. Корабель, на якому заарештованого Павла мали доставити до Риму на суд кесаря, потрапив у бурю і зазнав аварії. У найнебезпечніших для життя обставинах Павло не тільки зберіг спокій і віру, але й втішав і дбав про інших людей, підбадьорюючи їх Божою обіцянкою про спасіння. Усі двісті сімдесят шість чоловік, що пливли на кораблі, врятувалися і благополучно дісталися землі. Два останні роки життя апостол Павло жив у Римі, працюючи і проповідуючи Царство Боже, і навчаючи про Господа Ісуса Христа всіх, хто приходив до нього.

- Апостол Павло у всьому намагався наслідувати Господа Ісуса Христа, і закликав усіх, хто любить Бога, бути його послідовниками, як він є послідовником Христа. Павло усвідомлював свою відповідальність перед людьми за те, щоб його справи та вчинки відповідали християнському вченню. Тому життя апостола Павла для нас є прикладом віри, благочестя, терпіння, самовідданої праці, любови до Бога і людей. Готуючись до свого відходу, він жив очікуванням нагороди – вінця праведности, який Господь дасть усім, хто полюбив явлення Його.

- У своїх посланнях, що увійшли до Нового Заповіту, Апостол Павло попереджає нас про небезпеку наслідувати людей, які чинять як вороги хреста Христового. Це ті, хто, відкидаючи правду Божу, відвертаються від істини і вибирають собі вчителів за своїми примхами. Апостол просить нас не брати приклад з тих, хто, живучи в гріхах, матеріальні цінності ставить вище за духовні і нехтує вічним життям у Божому Царстві. На них чекає сумний кінець – смерть.

- Якщо ти бажаєш зберегти віру і на всій життєвій дорозі триматися правди Божої, скажи про це в молитві Богові. Ти можеш сказати Господу, що хочеш, подібно до апостола Павла, змагатися добрим подвигом служіння, завжди зберігати віру, щоб догодити Господу і мати надію отримати від Нього вінець праведности.

Урок 17. Наслідуй Господа Ісуса Христа у терпінні, святости та любови (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 15:18; Еклезіяст 7:8; Євангеліє від Івана 1:14,18; 13:12-17; 14:12; 1 Петра 1:13–21; 2:21-25; Римлян 5:1-8; 12:12; 15:1-7; Ефесян 5:1-17; 1 Солунян 1:6,7; 1 Тимофію 1:16;

- Господь Ісус Христос, живучи на землі, явив людям Бога, а також показав нам зразок справжньої Людини, якою її задумав Бог. Христос показав нам, як повинна жити, відчувати, чинити справжня Людина, яка йде дорогою Божою і в якій немає гріха. Її думки, бажання і слова ніколи не розходяться зі справами. Тільки Господь Ісус Христос є для кожного з нас ідеальним зразком і прикладом для наслідування у всіх почуттях, бажаннях, думках, діях і вчинках. Він закликає нас, як улюблених Божих дітей, наслідувати Бога.

- Подаючи приклад святости, тобто абсолютної моральної чистоти й повного відокремлення від гріха, Ісус Христос наказує і нам бути святими у всіх своїх вчинках. Живучи в гріховній плоті, на землі, повній гріха, ти сам не можеш відразу стати святим у думках, почуттях, бажаннях, вчинках. Але, прагнучи слухняно виконати заповідь Божу, ти можеш просити Господа Ісуса Христа допомогти тобі в кожному конкретному випадку відкинути гріх і вчинити по-святотому.

- Ти можеш наслідувати Господа Ісуса Христа, як Він ставився до людей. Він подав нам приклад великої любови й терпеливості до всіх людей без вибіркості й упередженого ставлення. Тільки з допомогою Господа ти можеш проявляти любов і терпеливість до всіх близьких людей.

- Гріх робить серце людини безжальним, нетерплячим, зловтішним, недружнім, невдячним, байдужим і черствим до потреб інших людей. Особливо часто подібні злі прояви душі ми бачимо в тих прикладах, які дає нам світ, нав'язуючи нам свою гріховну систему цінностей, безбожний спосіб життя, пропонуючи власними силами й гріховними методами досягти успіху, слави,

грошей. Слово Боже попереджає нас про небезпеку наслідувати таких людей, щоб не потрапити разом з ними під Божий суд.

- Якщо ти хочеш у терпеливості, святості й любові наслідувати Господа Ісуса Христа, скажи про своє бажання Господу в молитві. Ти можеш попросити Господа допомогти тобі на твоєму життєвому шляху виявляти якості характеру, приклад яких дав Христос.

III. Я хочу досягнути радість плідного творчого життя, ідучи Божою дорогою (7 год)

Урок 18. Починаючи дорогу життя, прагни приносити добрі духовні плоди.

Біблійні уривки: Приповісті 10:16; Євангеліє від Марка 11:12-14,20-26; Євангеліє від Луки 13:6-9; Євангеліє від Івана 15:1-8,16; Галатам 5:22-26.

- На початку життєвої дороги молодій людині необхідно усвідомити свою відповідальність за результати, або плоди, які вона приносить, живучи на землі. Плоди життя – це наслідки й результати кожної твоєї думки, бажання, дії, вчинку. Вони можуть бути добрими, що служать для вічного життя, якщо ти побажаєш цього і прагнутимеш приносити тільки добрі плоди. Але, на жаль, плоди життя можуть бути злими, що ведуть до смерті, якщо йтимеш дорогою гріха. Ти відповідальний перед Богом за щоденний вибір своїх рішень, дій, вчинків, які визначають плоди всього твого життя. Слово Боже спрямовує і вчить нас приносити добрі духовні плоди.

- Пояснюючи учням духовно-моральну істину про те, що кожна людина відповідальна перед Богом і людьми за плоди свого життя, Господь Ісус Христос розповів притчу про смоковницю. Три роки смоковниця росла в саду і не приносила плодів. Господар, який марно чекав добрих плодів, вирішив зрубати її, щоб вона не займала землю. Але працьовитий і милосердний садівник-виноградар попросив дозволу залишити смоковницю ще на один рік. Він пообіцяв господареві ще ретельніше і терпляче доглядати за смоковницею, обкопувати її й удобрювати, щоб отримати плоди.

- На останній вечері з учнями Господь Ісус Христос відкрив важливу духовну істину, яка пояснює ті умови, за яких людина може приносити добрі плоди. Христос назвав себе істинною виноградною Лозою, а Небесного Батька – Виноградарем. Віруючі – це гілки, які не можуть приносити плоди самі по собі, але тільки якщо виростають від Лози. Тільки той, хто перебуває в Христі (вірує в Нього і живе Його Словом), подібно до виноградної гілки, що харчується від лози, приносить багато плоду. Ти зможеш приносити добрі

духовні плоди: любов, радість, мир, довготерпіння, доброту, милосердя, віру, лагідність, здержливість, якщо перебуватимеш у Христі.

- Для тих, хто не хоче задумуватися про плоди свого життя, у Слові Божому ми знаходимо попередження про небезпеку такого стану. Одного ранку, виходячи з села Віфанія, Христос з учнями проходив повз смоківниці. Він захотів спробувати її плодів, але їх там не було. Господь прокляв (позбавив Свого благословення) цю смоківницю. Уранці наступного дня учні побачили, що смоківниця засохла до кореня. Для них, як і для нас, це наочний урок того, що дуже небезпечно, не дбаючи про добрі плоди, позбутися благословення Божого. Хто не перебуває в Христі (не вірує Йому і не хоче жити за Його заповідями), той не може приносити плід, подібно до гілки, яка не перебуває на лозі. Гілки, які не дають плоду, відсікаються Виноградарем, їх збирають і кидають у вогонь. Такий кінець кожного, хто, відкидаючи Господа та Його Слово, йде дорогою гріха і безплідний для добра.

- Якщо ти, починаючи свій життєвий шлях, хочеш приносити добрі духовні плоди й отримувати Божі благословення, скажи про своє бажання в молитві Господу.

Урок 19. Приносячи плоди в кожній добрій справі, зростай у пізнанні Бога та Його волі (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 102:21; Єремія 17:9,10; Даниїл 5:1-31; Євангеліє від Матвія 3:8,10-12; 7:21; Євангеліє від Івана 4:34-36; 6:38-40; 2 Петра 1:1-11; Римлян 12:2; Ефесян 5:3-13; Колоссянам 1:9-14.

- Для того, щоб плоди твоїх дій і вчинків були справді добрими, необхідно пізнавати Господа й виконувати Його волю. Пізнавати Бога означає все більше пізнавати Його накази й обіцянки, Його характер, Його бажання щодо твого життя, твоїх думок, почуттів, бажань, вчинків і дій. Виконуючи Божу волю, ти можеш усе більше і більше пізнавати Господа. Пізнаючи Господа, ти будеш усе більше і більше любити Його, хотіти виконувати Його волю, добру й досконалу. Тоді твоє життя буде сповнене любов'ю Божою, і ти зможеш приносити все більше плодів у будь-якій добрій справі.

- В історії Вавилонського царства був період, коли правив гордовитий і зарозумілий цар Валтасар, нащадок царя Навуходоносора. Якось Валтасар справив великий бенкет, і наказав принести священні золоті та срібні посудини, вивезені ще Навуходоносором із святилища Єрусалимського храмі під час завоювання Ізраїлю. Цей посуд призначався для богослужіння. Але Валтасар опоганив посудини Божі, використовуючи їх в обряді поклоніння ідолам. Ще не закінчився бенкет, як цар побачив незвичайне явище, яке вразило його. Кисть людської руки писала таємничі слова на білій стіні царського залу. Під впливом сильного страху Валтасар наказав привести всіх мудреців царства для тлумачення напису. Але тільки Даниїл, у якого був дух Божий, зміг

витлумачити цареві напис на стіні. Даниїл пояснив цареві, що напис на стіні сповіщає покарання Боже за його непомірну гордість і самовдоволення, за те, що цар, відкидаючи справжнього живого Бога, став проти Господа Небес і, опоганивши посудини Божі, поклонявся ідолам. Було написано так: «Твоє царство обчислено, ти зважений і знайдений дуже легким, твоє царство розділене і віддано Мідянам і Персам». Тієї ж ночі Валтасар був убитий завойовниками, які захопили місто. Усе сталося так, як сказав Господь.

- У Священному Писанні сказано, що гріх спонукає людину шукати свого, прагнути робити те, що хочеться самій, виконувати власну волю, а не волю Божу. Корінь проблеми – у людському серці, лукавому й вкрай зіпсованому. Воно тягне до гріхів, злих вчинків і дій, за які приходять гнів Божий. У такому стані людина не може приносити добрі плоди, тому що вона не може робити справді добрі справи, угодні Богові. Господь є Бог Всезнаючий, Він проникає в серце і випробовує внутрішні помисли і мотиви людини, щоб віддати кожному по дорозі його і по плодам справ його. Той, хто не приносить добрих плодів, відкидаючи Господа, стає дуже «легким», як би «порожнім», не придатним до вічного життя. Для тих, хто не приносить добрі плоди, вже готове покарання.

- Слово Боже закликає кожного, хто бажає приносити плоди в кожній добрій справі, перш за все, створити гідний плід покаяння.

- Називаючи Себе хлібом життя, Ісус Христос сповістив, що прийшов на землю виконувати волю Небесного Батька. Христос порівнював необхідність виконання волі Божої зі щоденною необхідністю приймати їжу. Він сказав учням: «Моя їжа є творити волю Того, Хто послав Мене, і зробити Його діло».

- Якщо ти хочеш пізнавати Господа, щоб виконувати у своєму житті Його волю, скажи про це Богу в молитві. Читаючи та розмірковуючи над Словом Божим, ти все більше зможеш пізнавати Господа. Розмірковуючи про вибір своїх занять, професії або трудової діяльності, ти можеш також просити в Господа допомоги, щоб зробити правильний вибір, щоб усі твої справи були добрими, і ти міг приносити добрі плоди.

Урок 20. Приси мудрости в Господа, щоб приносити добрі плоди (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:97-100; Приповісті 1:1-7; 2:1-15; 3:5-7,13-26; 4:5-19; 5:1,2; 8:1-21,32-36; 10:1; 14:16; 16:21-23; Якова 1:5-7; 3:12-18; Римлян 16:19; 1 Коринтян 2:1-9; Ефесян 5:15-17;

- Писання закликає нас просити мудрости в Господа, тому що тільки мудрість від Бога може допомогти людині приносити справді добрі плоди в її житті. Для того щоб йти Божою дорогою, жити плідним, творчим життям,

розуміти Божу істину, завжди робити правильний вибір, тобі необхідна мудрість від Бога.

- Мудрість людська – це глибокий розум, що спирається на великі й глибокі знання, а також на життєвий досвід, це особлива проникливість у життєвих проблемах та вміння їх вирішувати. Людина може стати розумною і мудрою, все більше пізнаючи світ, освоюючи новітні відкриття науки, використовуючи ці знання та досвід у своєму житті. Однак Слово Боже говорить нам, і ми це бачимо в житті, що людська мудрість може виявлятися і в злих справах, або може бути спрямована на гріховні справи для шкоди людині. Така мудрість не може давати добрих плодів.

- Початок мудрості – страх Господній, говориться в Біблії. Це не страх перед покаранням, а страх засмутити Бога і образити Його святість своїми гріхами. Страх Господній – це прагнення людини догодити Богу своєю слухняністю, відкидаючи зло, гордість, зарозумілість, підступність. Саме такий страх наставляє людину на дорогу мудрості. Дорога мудрості починається з пошуку Божої істини, уважного ставлення до Слова Божого, виконання Божих заповідей у своєму житті.

- Справжня мудрість починається тоді, коли людина починає пізнавати Бога, Його Слово, тому що з уст Божих виходять знання та розум. Мудрість від Бога – це мудрість, що сходить згори. Вона чиста, мирна, скромна, слухняна, повна милосердя і добрих плодів, неупереджена і нелукава. Справжня мудрість походить від Бога. Вона допомагає людині в її мисленні і поведінці бути послідовною, справедливою і моральною, тому що стоїть на твердій основі Божих наказів, заповідей і обіцянок.

- У Біблії сказано, що той, хто любить і шукає мудрість, обов'язково знайде її. Багатство мудрості – це скарб вічний. Плоди мудрості кращі за золото, і користи від неї більше, ніж від безлічі срібла. Блаженний (благословенний і щасливий) той, хто знайшов мудрість, бо хто знайшов її, той знайшов життя та благодать від Господа.

- Слово Боже застерігає тих, хто не прагне шукати Божої мудрості. Їхній розум, затьмарений гріхом, стає корисливим, підступним, хитрим, уважним. Людина, позбавлена Божої мудрості, прагне використовувати свій розум і життєвий досвід у злих справах, і за це її чекає покарання.

- Якщо ти хочеш у своєму житті приносити добрі плоди, проси мудрості в Господа. Можеш сказати Богові в молитві, що хочеш здобути мудрість від Нього, мудрість згори, щоб жити плідним, творчим життям і йти Божою дорогою.

Урок 21. Не нищи землю, а намагайся плідно працювати на ній (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:1-31; 2:1-23; 3:17-19; Йов 26:7; 38:1-18; Приповісті 8:22-31; 12:10,11; 13:6; 28:19; Ісаїя 3:10; 27:6; 65:17-25; Єремія 27:4,5; Об'явлення 11:17,18;

- Створюючи у Всесвіті місце проживання для людини, Господь Своєю премудрістю створив Землю з любов'ю. Вона була настільки прекрасною, що всі небесні істоти раділи від радості, коли побачили Боже творіння. Наприкінці шостого дня, підсумовуючи Свою працб, Бог залишився задоволений і побачив, що Він створив усе дуже добре. Писання досить докладно, у деталях, змальовує нам цю величну, прекрасну картину творіння світу, створену Богом для нашого життя.

- Людину, яку Господь створив із пороку земного і вдихнув у нього дихання життя, Бог поселив у чудовому, плодоносному саді, раю. Бог Сам насадив цей сад-рай, і в ньому було все що треба для повного благополуччя життя. Поселяючись там, Адам отримав доручення від Бога: обробляти і зберігати сад Едемський. Також у його обов'язки входило давати імена всім тваринам і птахам, пануючи над ними. Коли Господь створив Адамові дружину, Він наказав їм плодитися, розмножуватися, наповнювати землю і володіти нею, тобто дбайливо й бережно використовувати всі багатства, закладені в ній Богом.

- Гріхопадіння перших людей зіпсувало не тільки природу самої людини, але також позбавило землю благословення Божого. Земля почала пророкувати бур'яни й шкідливі рослини, з якими людина змушена була боротися, щоб зі скорботою, у поті чола вирощувати собі хліб.

- Гріх зробив серце людини невдячним, безпечним, безжальним і користолюбним щодо творіння Божого. Протягом всієї історії люди безвідповідально губили землю; недбало, безгосподарно й марнотратно використовуючи багатства її рослинного, тваринного світу, ресурсів копалин. Від наших попередників нам дісталася земля, ґрунт якої забруднений хімічними й радіоактивними речовинами; вода в річках, джерелах і морях, отруєна хімічними викидами й нечистотами; повітря забруднене вихлопними газами і отруйними речовинами; безліч лісів, які очищували повітря, вирубані; багато видів рослин, тварин, птахів та риб загинули. Фактично земля стала мало придатна для повноцінного життя людини, і люди досі продовжують її нерозумно губити. У Біблії сказано, що для тих, хто губив землю, наступить покарання Божого суду. Бог погубить тих, які губили землю.

- Однак, незважаючи на руйнівну діяльність людини, Бог усе ще зберігає землю, підтримуючи на ній необхідні умови, щоб людство не загинуло, а щоб багато людей спаслися для вічного життя. Тому, усвідомлюючи велику

відповідальність перед Богом за збереження Його творіння, кожен з нас може сприяти очищенню оновленню землі саме там, де ми живемо й працюємо. Вибираючи собі професію або вид діяльності, подумай, наскільки вони корисні, служать творенню, а не руйнуванню, чи небезпечні вони для навколишньої природи, здоров'я людей і тебе самого. Вибирай собі творчу працю, яка буде тобі приносити радість і добро, а людям корисні плоди.

- Якщо ти хочеш плідно й творчо працювати на землі, скажи про це Господу в молитві. Попроси в Нього допомоги, щоб правильно вибрати професію або трудову діяльність, яка сприятиме творенню, а не руйнуванню землі. Якщо ти винен перед Богом в тому, що здійснював руйнівні дії, які псували Боже творіння, попроси в Господа прощення. Також ти можеш подякувати Богові за Його турботу, що по Його великій любові й милости життя на землі ще не завершилось і ми ще маємо воду, повітря і землю, яка дає нам хліб.

Урок 22. Розрізняй людей за плодами їхніх вчинків, і не знайся з тими, хто приносить погані плоди (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:69-71, 78-80,95,115,118,119,139,150,155,158; Приповісті 13:20; 16:29,30; 20:11; 21:8; Євангеліє від Матвія 7:15-23;

- Священне Писання допомагає нам навчатися розрізняти людей, які зустрічаються нам на життєвій дорозі, за плодами їхніх справ. Це дуже важливо для кожного з нас, щоб нам не стати співучасниками або не постраждати від тих, хто приносить плоди зла, плоди руйнування і смерті. Розрізняти людей за плодами їхніх справ потрібно для того, щоб вибрати дружбу і співпрацю з тими, чії плоди приносять користь і творять життя.

- Гріх зробив серце людини схильним до удавання, нечесності, хитрості, лицемірства, пристосуванства. Прикидаючись і хитруючи, люди приховують свої погані почуття чи наміри стосовно інших, прикривають свій корисливий інтерес чи егоїстичні плани.

- Слово Боже застерігає нас берегтися тих, хто, прикидаючись доброзичливим і сердечним, подібно до хижого вовка в овечій шкурі, хоче обдурити й заманити на дорогу зла і гріха. Щоб не помилитися, необхідно не тільки слухати, що людина говорить, але уважно дивитися на те, що вона робить, а також дивитися на те, якими є наслідки її справ, які результати, плоди її вчинків та дій. Господь Ісус Христос, порівнюючи людину з плодоносним деревом, сказав, що добре дерево не може приносити поганих плодів, а погане дерево не може приносити добрі плоди. Отже, краще всього можна впізнати людину за плодами її справ.

- Священне Писання попереджає тих, хто своїми діями та вчинками приносить плоди зла. Якщо вони не повернуться до Бога з покаванням, то на них чекає покарання Боже. Вони будуть осоромлені, відкинуті Богом, позбавлені спасіння. Особливо суворе покарання чекає на тих, хто робить зло навмисне, цинічно й зумисно прикриваючись прикриваючись ім'ям Ісуса Христа. Таким людям Сам Господь Ісус Христос скаже: «Я ніколи не знав вас; відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня».

- Біблія закликає нас спілкуватися та дружити з мудрими людьми. Тобто з тими, хто дає приносить плоди у своєму житті. Для того, хто товаришує з дурною, зловмисною людиною, є небезпека стати таким ж. Тому кожному з нас потрібно добре знати й пам'ятати Божі накази, щоб розрізняючи добро і зло у вчинках і діях людей, уникати тих, хто приносить плоди зла.

- Якщо ти хочеш навчитися розрізняти людей за плодами їхніх справ, щоб вибрати дружбу і співпрацю з тими, хто приносить добрі плоди, попроси для цього допомоги в Господа.

Урок 23. Щедро ділися добрими плодами своєї праці, щоб намножувалися плоди правди (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:36,37; Приповісті 11:24-26; 14:31; 15:9; 19:17,22; 28:27; Осія 10:12,13; Євангеліє від Марка 12:41-44; Євангеліє від Луки 21:1-4; Дія 4:32-37; 11:27-30; Якова 1:17; Римлян 12:8; 2 Коринтян 9:6-15;

- Слово Боже вчить, щоб кожна людина, працюючи чесно і сумлінно, милосердно і щедро ділилася плодами своєї праці з бідними, слабкими, хворими, з усіма, хто потребує, але не може заробити собі на прожиток. Людина, яка щедро ділиться плодами своєї праці з бідними та слабкими, множить плоди правди. Це означає, що потребуючі люди бачать справедливість, доброту і турботу Божу, яка проявляється для них через благодійність віруючих. Вони переконуються, що ті, хто щиро любить Господа, любить і ближнього свого, і ця любов проявляється у справах милосердя та благодійності. Так серця людей сповнюються вдячністю, і вони прославляють Господа. У Біблії сказано, що милосердний до бідного позичає Господу.

- Гріх зробив серце людини егоїстичним, жадібним, скупим, корисливим. Ці гріховні почуття відчуває кожна людина. Кожен може згадати, як у дитинстві його вчили ділитися, і як це важко дається дитині, тому що жадібність, бажання все привласнити собі – це природний гріховний стан людини. Господь хоче позбавити нас від цього гріха, руйнуючого душу, зробити нас здатними жертвувати і ділитися з іншими.

- Одного разу Ісус Христос сидів у Храмі і дивився, як народ кидає пожертвування в скарбницю. Багато заможних людей кидали в скарбницю багато грошей. Але, коли до скарбниці підійшла одна бідна вдова і вкинула лише дві лепти (дрібні монети), Христос покликав Своїх учнів. Він сказав їм: «По правді говорю вам, що ця бідна вдова поклала найбільше». Для Господа важливою є не сума, яку жертвує людина, а стан її серця тоді. Багаті клали пожертвування від надлишку свого майна, а бідна вдова віддала Господу все, що мала, увесь свій прожиток. Ця бідолашна жінка, яка жила багато століть тому, і для нас може бути найбільшим прикладом щедрого, жертвовного серця, угодного Господу.

- Лише Господь може зробити серце людини здатним ділитися та благотворити. Дух Святий, з самого початку заснування Церкви, настільки міцно об'єднав серця людей духовною спорідненістю, що безліч тих, хто увірував, стали одним серцем і однією душею. У часи апостолів усі багаті віруючі ділилися з бідними, ніхто нічого зі свого майна не називав своїм, але все в них було спільне. І не було серед них нужденних, бо багаті віддавали своє майно апостолам, а ті роздавали кожному, хто мав у цьому потребу. Коли в Ізраїлі настав голод, то віруючі Антіохії вирішили надіслати продовольчу допомогу до Юдеї. Зібравши необхідні продукти, вони послали Варнаву і Павла, щоб ті доставили допомогу тим братам, які цього потребували.

- Якщо ти хочеш позбутися гріха жадібності і скупості, навчитися ділитися плодами своєї праці з тими, хто дійсно потребує, звернися до Господа в молитві і попроси Його допомогти тобі в цьому.

Урок 24. Приноси добрі плоди праведника, щоб їсти плоди з дерева життя (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 11:28,30,31; Єзекїль 47:12; Євангеліє від Матвія 13:23; Євангеліє від Луки 16:19–31; Римлянам 6:21,22; 7:4-6; Галатам 6:7-9; Об'явлення 2:7; 22:2.

- У Біблії сказано, що плоди праведника є деревом життя. Це означає, що плоди (результати дій і вчинків), які приносить праведний чоловік ще в земному житті, є життям вічним. Плоди (результати справ, вчинків, дій) праведника настільки добрі та корисні, що спонукають й інших людей прагнути до життя вічного, до вічного Царства Божого, де кожному будуть доступні плоди дерева життя.

- Пояснюючи людям істину про те, що кожна людина відповідальна за плоди свого життя, які визначають також її місце в майбутньому, Ісус Христос розповів притчу про багатія і Лазаря. Багач жив у своє задоволення, бенкетуючи і веселячись. Мабуть, він навіть не помічав страждання інших людей, зокрема й жебрака Лазаря, лежачого біля його воріт. Цей багач не

переживав результатами (плодами) свого життя. Померши й будучи в муках пекла, він підняв свої очі й побачив, що є інше місце, де панує блаженство, любов і радість. Там він побачив Авраама та Лазаря. Очевидно, звертаючись із проханням до Авраама, він сподівався якимось змінити чи полегшити свою долю. Авраам пояснив багатію, що той пожинає плоди свого життя, і що після смерті вже неможливо змінити долю людини, яка визначається тим, як вона жила на землі, і які плоди приносила. Остання відповідь Авраама показує, що багатч потрапив у місце муки тому, що не хотів слухати Слова Божого, записаного в книгах Мойсея і пророків, тобто в книгах Священного Писання.

- Слово Боже застерігає: що людина посіє, те й пожне. У Біблії сказано, що грішник, який відкидає Слово Боже, приносить такі плоди, яких можна тільки соромитися, і кінець їх – смерть. Але той, хто вибрав дорогу Божу, приносить плоди святости, а кінець їх – життя вічне. Адже відплата за гріх – смерть, а дар Божий – життя вічне в Христі Ісусі, Господі нашому.

- Щоб приносити плоди праведника, необхідно слухати і приймати Божі істини. Ісус Христос сказав, що, подібно до насіння, посіяного на родючому ґрунті, Слово Боже приносить щедрі плоди в житті людини, яка слухає і приймає його.

- Якщо ти хочеш у своєму житті приносити плоди праведника, щоб їсти плоди з дерева життя, скажи про це Господу в молитві. Попроси Господа допомогти тобі слухати й приймати в серці Слово Боже, щоб приносити плоди для вічного життя.

V. Я хочу зберегти моральну чистоту та благочестя, прагнучи до Царства Божого (8 год).

Урок 25. Іди дорогою благочестя, щоб отримати благословення Боже (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:1-3; Приповісті 3:31-33; 22:1; Євангеліє від Луки 2:25; Дії 10:1-48; 22:12; Якова 1:26,27; 2 Петра 1:3,6; 2:9; 3:11; 1 Тимофію 2:1,2; 4:7,8; 6:5,6,11; 2 Тимофію 3:5,12; Титу 2:11,12;

- Дорога благочестя є дорогою слухняності Богу. У Біблії благочестиві люди названі блаженними (благословенними і щасливими), тому що вони ходять у законі Господньому, зберігають Його одкровення, усім серцем шукають Господа, ходять Його дорогами й не роблять беззаконня. Благочестиві прагнуть жити в слухняності Господу, виконуючи Його заповіді та накази. Бог благословляє благочестивих і підтримує спілкування з ними. Справжнє благочестя завжди видно людям. Благочестиві люди – це люди з добрим ім'ям і доброю славою (благою честю). Благочестиві цінують тим, що вони належать

Богу, цінують спілкуванням з Господом, цінують добрим ім'ям і доброю славою, які кращі за багатство, срібло і золото.

- Слово Боже сповіщає, що тільки благодать Божа, яка явлена в Господі Ісусі Христі, може допомогти нам знайти справжнє благочестя і, відкинувши безбожність і світські похоті, цнотливо, праведно і благочестиво жити в цьому світі.

- У ті часи, коли апостоли проповідували Євангеліє, а Церква Божа зростала і множилася, у Кесарії жив римський офіцер Корнилій, командувач сотні солдатів Італійського полку. Хоча й римляни, здебільшого, були ідолопоклонниками, Корнилій, який служив в Ізраїлі, повірив у живого, істинного Бога. У Священному Писанні сказано, що він був благочестивим чоловіком. Це означає, що Корнилій боявся Бога, робив багато милостині народу і завжди молився до Бога. Господь знав благочестиве серце Корнилія. Бог послав Свого Ангела, щоб сповістити Корнилію, яким чином він може почути Добру Звістку спасіння в Ісусі Христі. Апостол Петро, прийшовши в дім Корнилія, сповістив йому Євангеліє. Корнилій і вся його сім'я прийняли Благую Звістку спасіння і повірили в Господа Ісуса Христа.

- Біблія застерігає людину чинити безбожно, застосовуючи насильство і розпусту, тому що це гідота перед Богом, і Господь проклинає (позбавляє благословення) навіть увесь дім (сім'ю) таких людей.

- Справжнє благочестя – це добротність, утримання від порожніх, злих слів та промов. Біблія застерігає від порожнього, фальшивого благочестя, коли слова розходяться із вчинками.

- Чисте і непорочне благочестя перед Богом полягає в тому, щоб піклуватися (доглядати, опікуватися) сиріт і вдів у їхніх труднощах і стражданнях, а також у тому, щоб зберігати себе неопоганеним від світу (зберігати себе від нечистоти гріха, який пропонує світ).

- Якщо ти, прямуючи до Царства Божого, хочеш у своєму житті йти дорогою справжнього, істинного благочестя, щоб отримати благословення Боже, попроси Господа в молитві допомогти тобі в цьому.

Урок 26. Перебувай у правді Слова Божого, щоб завжди бути готовим до добрих діл (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:29-33; Ісаїя 40:8; Євангеліє від Івана 5:37-39; 8:31,32; Якова 1:22-25; 1 Петра 1:24,25; 2 Івана 1-11; 2 Тимофію 3:1-17;

- Для того, щоб завжди бути готовим до добрих діл (дій, вчинків), необхідно перебувати в істині Слова Божого. Це можливо для тих, хто хоче відкинути дорогу брехні, а вибрати дорогу істини, відкрити своє серце для Божих заповідей і триматися уставів (законів) Господа. Перебувати в істині

Слова Божого означає не тільки слухати і запам'ятовувати його, але також виконувати у своєму житті.

- Священне Писання говорить, що Слово Боже перебуває по віки, тобто воно вічне. Бог нам дав Своє слово в Біблії, яке необхідно читати і досліджувати, щоб, перебуваючи в ньому, отримати життя вічне, тому що Писання свідкує про Ісуса Христа. Той, хто перебуває в Слові Божому, стає учнем Ісуса Христа, і пізнає істину, яка, змінюючи серце людини, робить її вільним від зла. Так серце людини стає готовим до добрих діл.

- Усе Писання богонатхненне, тобто натхненне Духом Божим. Дух Святий не тільки надихав вірних Богові авторів записувати Слова Божі, але й також надихає читачів розуміти, любити, запам'ятовувати й застосовувати істини Божі. Священне Писання корисне до навчання, викриття, виправлення, виховання у праведності. Тільки перебуваючи в ньому, ти зможеш бути готовим до всякого доброго діла.

- Біблія застерігає, що може бути з людьми, які не хочуть приймати правди Слова Божого. Гріховна природа поневолює серце людини самолюбством, грошолубством, гордістю, чванливістю, лихослів'ям, непокірністю, невдячністю, недружелюбністю, клеветом, жорстокістю, зрадою, нахабством, пихатістю, відразою до добра і добрих справ. Усі ці гріхи, проявляючись у житті людини, руйнують її життя, а також стосунки з Богом та іншими людьми. Без істини Слова Божого людина не має майбутнього, не має спасіння, але йде дорогою загибелі.

- Якщо ти, прямує до Царства Божого, бажаєш пробувати в істині Слова Божого і завжди бути готовим до добрих діл, попроси Господа в молитві допомогти тобі в цьому.

Урок 27. Прагнучи придбати чуйне і мудре серце, завжди зберігай ясність та чистоту розуму (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 2:10,11; 3:13; 16:21,22; 19:8; 23:15-21, 29-35; 24:3-5,14; Івана 5:20; Римлян 12:2; 1 Коринтян 3:16,17; 6:9-12; Галатам 5:19-21; Ефесян 4:17-24; 5:18-21; Филип'ян 1:9,10;

- Слово Боже наказує здобувати чуйне і мудре серце, яке спрямовує людину до прямої, Божої дороги. Це можливо лише тоді, коли людина прагне ясності й чистоти розуму, здатного чітко аналізувати та обмірковувати наслідки своїх бажань, вчинків, дій. Ясний, чистий розум, чуйне мудре серце – це те, що робить людину по-справжньому сильною, щоб прямувати прямою Божою дорогою у Царство Боже.

- Гріх, робить людину безпечною, безсоромною, байдужою до моральних ідеалів і моральної чистоти. Він робить людину безвідповідальною,

спонукаючи до вживання тютюну, алкоголю наркотиків, які затуманюють і затьмарюють розум, притуплюють думки, почуття, паралізують волю та сумління. Поневолено таким способом людина не в змозі контролювати й оцінювати свої думки, почуття, бажання, вона не може чинити опір гріху. Найогидніші гріхи люди здійснюють під впливом алкоголю і наркотиків. Людина, яка вживає різні речовини, руйнівні для її душі і життя, відповідальна за це перед Богом і буде покарана за свій гріх. Такі люди Царства Божого не успадкують.

- Господь хоче, щоб ми, не пристосовуючись до цього віку (світу), перемінялись оновленням розуму, щоб пізнавати Бога і Його волю. Оновити розум людини може тільки Господь Ісус Христос, звільнивши його від суєтності, потьмарення, невігластва й запеклості серця.
- Якщо ти, прагнучи Царства Божого, хочеш придбати чуйне і мудре серце, завжди зберігати ясність і чистоту розуму, попроси для цього в Господа допомоги та благословення.

Урок 28. Учися приборкувати свого язика і зберігай себе непоганеним від світу (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 139:12; 140: 3,4; Приповісті 10:11,13,19,31,32; 12:14; 15: 1,2,4,7,23,28; 16: 23,24,27,28; 18:6,7,21; 21:23; Якова 1:21-27; 3:2-13; Ефесян 5:4-7; Колосянам 3:8-10.

• Прагнучи до Царства Божого, вчися керувати своїм язиком і приборкувати його, не допускаючи гріха. Людина, яка не грішить у слові, названа в Біблії досконалою, спроможною приборкати і все тіло. Однак утримувати свій язик від злих і поганих слів – це найважче для людини, бо язик – нестримне зло. Тільки Господь може допомогти тобі приборкувати свій язик, щоб зберігати себе непоганеним від світу.

• Слово Боже говорить, що уста праведника є джерелом життя, в його устах є мудрість. Мудрим язик може стати лише від мудрого серця. Мудрий чоловік обмірковує відповідь і стримує свої уста, тому що при багатослівності не оминуть гріха. Хто береже уста свої та язик свій, той береже від лиха душу свою.

• Кожен, хто говорить злі, підступні, образливі слова, погані лайки – робить гріх перед Богом та перед людьми. Зломовна людина ображає ближніх, сіє чвари і розбрат, провокує сварки. Той, хто не стримує своїх уст і грішить своїм язиком, буде покараний. У Біблії написано, що язик лукавий відсічеться, людина зломовна не утвердиться землі, зло захопить її у погибіль.

• Якщо ти хочеш навчитися приборкувати свій язик і зберігати себе непоганеним від світу, попроси Господа в молитві, щоб Він поклав охорону

твоїм устам, не дав тобі схилитися до слів лукавих і поганих. Якщо ти грішив своїм язиком, то попроси прощення в Господа, а також попроси Бога очистити твої уста і зробити твій язик мудрим.

Урок 29. Бережи себе в чистоті цнотливості, щоби Бог повністю освятить тебе (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 34:14,15; Псалми 118:10,11,162-165; Приповісті 2:10-22; 5:14,21-23; 6:23-33; 7:6-27; 16:17; 23:27,28; 29:3; Осія 4:10-19; 5:2-4; 1 Коринтян 6:13-20; Ефесян 5:1-3,5-7; Филип'ян 2:14-16; Колосянам 3:5,6; 1 Солунян 4:1-5; 5:22-24; 1 Тимофію 2:9,10; 2 Тимофію 1:7; Титу 2:3-6,11,12;

- Святий Бог бажає освятити кожного з нас у всій повноті: і дух, і душу, і тіло у всій цілісності. Освятити – означає, очистивши від гріха, відокремити від усього нечистого для того, щоб іти святим, Божим шляхом, який веде до Царства Божого. Господь хоче, щоб ми були чистими дітьми Божими, непорочними навіть посеред багатьох непокірних і розбещених людей, щоб показувати оточенню зразок моральної чистоти і цнотливості. Цнотливість – це суворая моральна чистота, яку людина зберігає щодо свого духу, душі та тіла.

- Гріх зробив серце людини схильним до нечистоти та аморальності. У Біблії гріх нечистоти часто названий гріхом розпусти. Блуд духовний – це коли людина, відвертаючись від істинного, живого Бога, поклоняється ідолам (хибним, вигаданим богам) чи нечистим духам, займаючись астрологією, магією, ворожінням, чаклунством тощо. Блуд душі – це постійне перебування в брехні, схильність до емоційної та моральної зради, яку людина здійснює як щодо Бога, так і щодо ближнього. Блуд проти душі та тіла – це безвідповідальне ставлення до сексу та безладні статеві зв'язки. Якщо людина не бажає покаятися у своїх гріхах розпусти, які вона здійснила, опоганюючи себе й розбещуючи інших, якщо вона не хоче залишити гріх розпусти, то вона підлягає суду Божому і буде покарана в огненній геєні.

- Для того, щоб зберегти себе в чистоті цнотливості і не грішити, необхідно сховати у своєму серці Слово Боже.

- Якщо ти хочеш зберігати себе в чистоті цнотливості, щоби Бог освятить тебе у всій повноті та цілісності, скажи про це Господу в молитві. Попроси Бога зберегти тебе від нечистоти розпусти як духовної, так і душевно-тілесної. Захвай у своєму серці Слово Боже, щоб не грішити, а твердо йти дорогою цнотливості та моральної чистоти.

Урок 30. Очищайся від погані гріха, проходячи небезпечними дорогами спокус (1 година)

Біблійні уривки: Єзекіїль 14:2-6; Псалми 118:132-136,176; 138:24; Приповісті 19:23; 24:15,16; Євангеліє Матвій 13:40-43; 18:6-9; Якова 1:13-15; 1 Петра 1:6-9; 1 Івана 1:7-10; 2:1,2; Римлян 14:13; 16:17,18; 1 Коринтян 10:12,13; 2 Коринтян 7:1; Галатам 6:1; Євреїв 2:18;

- На життєвій дорозі людина може часто зустрічати спокуси і спокушування. Спокуса – це реакція людського серця на будь-які речі, явища чи людей, які збуджують спокушення. Спокушення – це сильне бажання вчинити по-своєму, щоб отримати те, чого дуже хочеться, але яке заборонено Богом, бо приносить зло. Якщо людина піддається спокусі, то за цим йде гріховна дія або вчинок проти волі Божої.

- Слово Боже закликає нас віддалятися від спокус і протистояти спокушуванню. У Біблії сказано, що кожна людина спокушається найперше власним гріхом. Так, у будь-якій спокусі, хоч і дуже важко, можна встояти, якщо ти сам захочеш цього і звернешся за допомогою до Бога. Господь Ісус Христос завжди може допомогти кожному з нас у важкі хвилини спокус, щоб ми могли встояти і не вчинити гріх.

- Однак, якщо не встоявши у спокусі, ти згрішив, Слово Боже закликає сповідувати свій гріх перед Богом, попросити прощення у Господа Ісуса Христа. Бог бажає очистити кожного, хто сповідує свої гріхи, тому що кров Ісуса Христа, пролита на хресті, очищає нас від усякого гріха.

- Біблія застерігає нас як від спокушування власним гріхом, так і від того, щоб спокушати інших до гріха. Горе тій людині, через яку приходять спокуси. У Священному Писанні сказано, що настане час, коли Господь пошле Своїх ангелів і вони зберуть усі спокуси і тих, хто чинить беззаконня. Подібно до того, як збирають сухі бур'яни і спалюють вогнем, так буде і з усіма тими, хто сам не протистояв спокусам та ще інших спокушав до гріха.

- Якщо ти хочеш залишатися слухняним Господу і не грішити, попроси Бога в молитві допомогти тобі встояти у спокусах. Проходячи небезпечними дорогами спокус і спокушувань, сповідуй свої гріхи, звертаючись завдлі до Господа в молитві з проханням очистити тебе від усякого гріха.

Урок 31. Прагни стати переможцем та отримати від Господа нагороду на святій дорозі до Царства Божого (1 година)

Біблійні уривки: Даниїл 12:2,3; Євангеліє від Матвія 22:1-14; Євангеліє від Луки 14:16–24; Якова 1:12; Об'явлення 2:7,10,11,16,17,26-29; 3:5,6,11-13,19-22; 6:9-11; 19:7-9; 21:7;

- Вибравши правильну, Божу дорогу в житті, твердо йти цією святою дорогою до Царства Божого. Ця дорога може бути важкою, але радісною, якщо ти прагнутимеш духовних перемог, щоб отримати від Господа нагороду.

- Пояснюючи людям істину про шлях до Царства Божого, Ісус Христос розповів притчу про весілля. Цар, збираючись зробити шлюбний бенкет для свого сина, наказав запросити багато гостей. Але багато покликаних на бенкет знехтували запрошенням, вважаючи за краще займатися повсякденними справами. Навіть більше, деякі з них образили і вбили царських слуг. Тоді розгніваний цар наказав покликати на бенкет усіх охочих. І всі, хто прийняв запрошення царя, увійшли на шлюбний бенкет. Бог, приготувавши шлюбний бенкет для Сина Свого Ісуса Христа, запрошує кожного, хто бажає, прийти на цей бенкет. Для цього необхідно лише на цій землі отримати «шлюбний одяг», білий одяг праведности, який належить кожному, хто вірою приймає Ісуса Христа своїм Спасителем і Господом.

- Апостол Йоан, одержуючи Боже одкровення, побачив безліч людей у білому одязі на весіллі Агнця Божого Ісуса Христа. Це були ті, які прийняли Божий поклик і вибрали правильну дорогу життя, яке веде до Царства Божого.

- Відкриваючи майбутнє через пророка Даниїла, Господь сказав, що настане час, коли всі померлі воскреснуть. Одні воскреснуть для вічного радісного життя в Царстві Божому. А інші – на вічну наругу та сором. Ті, хто любить Господа і проголошує істину Його слова, навертаючи багатьох людей до правди, названі розумними. Вони увійдуть у Божу славу і сьятимуть, як зорі.

- Для тих, хто твердо йшов Божою дорогою, переносячи спокуси й перемагаючи гріх. Господь приготував нагороду. Ті, хто любить Господа, хто встоїть у спокусах і випробуваннях, хто залишиться вірним Господу до кінця, отримають вінець життя. Ті, хто перемагає, будуть їсти плоди дерева життя, яке росте посеред раю Божого. Господь дасть їм білий одяг, і вони сядуть поруч із Господом Ісусом Христом у Царстві Бога Отця. Вони увійдуть на весілля Агнця Божого, і будуть вічно жити з Богом у Його Небесному Золотому місті. Переможцям належить небесна спадщина і всі права синів і дочок Божих у Небесному Царстві.

- Якщо ти хочеш перемогти на святій дорозі до Царства Божого, щоб отримати небесну нагороду, попроси для цього в молитві допомоги в Господа. Скажи Богові, що ти бажаєш увійти на весілля Його Сина – Господа Ісуса Христа.

Урок 32. Підсумковий урок, повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година)

8 клас «Християнська етика любови, дружби та спілкування» (32 год)

I. Я створений на подобу Божу для спілкування, дружби та любови (8 год)

Урок 1. Ознайомлення. Християнська етика – духовно-моральна основа стосунків та спілкування.

Біблійні уривки: 2 Тимофію 3:15-17; Буття 1 та 2; Повторення Закону 5:32-33; Вихід 34:1-8; Євангеліє від Івана 1:18.

- Як нам знайти справді правильні моральні закони і правила для стосунків, дружби та спілкування? Біблія – джерело істини, Слово Боже, дає нам моральні закони і правила, які встановив Сам Бог.

- Християнська етика – це біблійне вчення про моральність, закони, заповіді і правила якої встановив Бог – Творець Неба та Землі, Творець людини. Божі закони, заповіді та правила відображають моральність Самого Бога і визначають стандарти поведінки людини, а також стандарти духовних і душевних якостей людини, необхідних для виконання цих законів, заповідей та правил.

- Християнська етика – це Біблійне вчення про те, що таке добро і що таке зло, а також про те, що наповнює життя людини Божественним змістом.

- Християнська етика – це Біблійне вчення про Божу благодать і Божу любов до людини, явлену в Ісусі Христі, любови, яка перемогла зло і подарувала людині життя.

- Людина створена за образом Божим для спілкування та любові. А який Він Бог? Який Його образ? Божий образ та характер відкривається нам у Біблії. Господь Бог людинолюбний, милосердний, довготерпеливий, багатомилостивий, істинний, той, що зберігає милість, прощає гріх, але карає гріх (абсолютно справедливий).

Урок 2. Спілкування – вияв найвищого блага (добра), що походить від Бога (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:27-31; 2:7-17; Вихід 33:7-11; Євангеліє від Матвія 11:28-30; Євангеліє від Івана 5:24.

- Від того моменту, коли Господь створив людину і людина стала душею живою, Бог хоче бути в спілкуванні з нею, Він любить людину, говорить до неї, вчить людину пізнавати навколишній світ.

- Спілкування – це гармонійне єднання, взаємовідносини, засновані на взаєморозумінні та любові, що розвиваються у процесі пізнання одне одного.

- Господь буде свої стосунки та спілкування з людиною на духовно-моральних принципах любови, довіри та щирости (відкритости).
- Господь говорив з людиною віч-на-віч, як зі своїм другом, щоб сповістити людям духовно-моральні Божі істини.
- Бог і зараз хоче бути в спілкуванні з тобою, Він любить тебе і хоче, щоб ти розумів і слухав Його.

Урок 3. Спілкування – найвища цінність стосунків між людиною та Богом, між людиною та іншими людьми (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:18-23; Вихід 33:12-23; 34:29-35; Євангелія від Матвія 6:5-13; 1 Івана 1:3; 5:14,15.

- Бог навчав людину спілкуватися із самого початку. Він створив Адамові дружину-помічницю для спілкування, любови і дружби.
- У процесі спілкування з Богом людина пізнає Бога, пізнає Його любов, Його благість (доброту), Його святість, Його вірність, Його славу, Його духовно-моральні істини.
- Господь хоче, щоб людина розмовляла з Ним, Він завжди чує молитву людини.
- Людина може запитувати Бога, просити Його про щось, і Бог відповідає людині. Ти теж можеш говорити з Богом.

Урок 4. Гріх зруйнував духовно-моральну основу стосунків та спілкування людини з Богом (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:1-24; Об'явлення 21:1-5; 22:1-7.

- Гріхопадіння людини (неслухняність Богу) зруйнувало духовно-моральні підстави взаємин і спілкування людини з Богом.
- Гріх – це зло (стан, протилежний життю, тобто деградування, руйнування, смерть), яке увійшло в серце людини тоді, коли вона порушила волю (наказ) Бога.
- Гріх проявляється як:
  - сумнів у істинності Слова Божого, недовіра (невіра) Богу;
  - спотворення Божих слів та Його наказів для власної вигоди (брехня);
  - гордия, тобто бажання і прагнення самозвелитися, мати знання і владою, якими володіє Бог;

- страх перед відповідальністю, прагнення перекласти свою провину і відповідальність за скоєний гріх на іншого і навіть на Бога.

• Бог вигнав людину з раю, але не залишив її на смерть. Бог обіцяв людині порятунок, відновлення стосунків і спілкування, доступ до дерева життя. Ця обіцянка Божа дана також і тобі.

Урок 5. Гріх зруйнував стосунки та спілкування одне з одним, посіяв ворожнечу між людьми (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:11-13; 4:1-15; 6:5-8,17,18; 8:14-22; 9:1-19; Римлянам 3:23; 6:23; Ефесянам 2:14-18.

- Після гріхопадіння стосунки між людьми втратили Божі духовно-моральні основи любови, довіри та щирости (відкритости)
- Разом із гріхом у людські стосунки та спілкування увійшли: недовіра, страх, сором, обман, заздрість, ворожнеча, ненависть, зрада, небажання визнавати свою провину, прагнення перекласти свою провину на іншого.
- Закон Божої справедливости вимагає покарання за гріх. Закон Божої любови спонукає до милости та прощення гріхів. Тільки Бог зміг виконати вимоги цих двох законів у Своєму Сині Ісусі Христі, і сповістив Добру Звістку про це в Біблії для тебе.

Урок 6. Бог у Своєму Сині Ісусі Христі відновив стосунки та спілкування з людиною, перемігши зло любов'ю (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 23:13-25,33-56; 24:1-9; 33-47; 1 Івана 4:9; Римлян 5:8-11; Євреїв 10:5-23.

- Любов Божа до нас відкрилася в тому, що Син Божий Ісус Христос прийшов у світ, щоб кожен з нас отримав через Нього життя та примирення з Богом.
- Син Божий Ісус Христос на хресті поніс покарання кожного з нас (замість нас), і цим виконав вимогу Божого закону справедливости про кару за гріх смертю. Христос воскрес третього дня, перемігши смерть (гріх, зло).
- Бог сповістив у Євангелію прощення гріхів для кожного, хто покається і прийме вірою жертву Сина Його Ісуса Христа.

Урок 7. Ісус Христос приніс нам примирення з Богом, щоб ми могли спілкуватися з Ним (1 година)

Біблійні уривки: Буття 49:10; Приповісті 3:32; Євангеліє від Матвія 5:23-26; 1 Івана 1:3-10; Римлянам 5:10; 1 Коринтян 1:9; 2 Коринтянам 5:18-21.

- Стосунки та спілкування, побудовані на духовно-моральних принципах любови, довіри і щирости (відкритости), можливі за умови миру між сторонами. У стані сварки або ворожнечі ми можемо не відчувати радості справжнього спілкування, дружби, любови.
- Гріх робить людину безбожною, що стає перешкодою для її стосунків і спілкування з Богом, робить її ворогом Бога. Тільки через віру в Ісуса Христа людина може примиритися з Богом і отримати доступ до спілкування з Ним.
- Через віру в Ісуса Христа ти маєш можливість відновити стосунки та спілкування з Богом, отримати життя і примирення з Ним.

Урок 8. За свого життя на землі Ісус Христос показав нам духовно-моральні Божі принципи стосунків та спілкування (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 1:14,18; Євангеліє від Матвія 4:18-25; 5:1-2; 11:28-30; Євреїв 1:8,9.

- Син Божий Ісус Христос, який явив нам Бога, відкривається нам у Біблії, як лагідний, смиренний, такий, що дарує мир (умиротворення), спокій, благо (абсолютне добро). Він любить правду і не любить беззаконня.
- Ісус Христос проявляє всі духовно-моральні якості Бога: людинолюбство, милосердя, довготерпіння, милість, бажання прощати.
- Ісус Христос робить учнів «ловцями людей», тобто вчить проявляти до людей Божу любов, виявляти Божі духовно-моральні якості, і свої стосунки з людьми ґрунтувати на Божих духовно-моральних принципах любови, довіри та щирости (відкритости). Тільки любов приваблює людей до Бога, тільки так люди можуть зрозуміти Божий взірець стосунків та спілкування.
- Ісус Христос навчає людину, як стати такою, як Він. Якщо ти хочеш, ти теж можеш навчатися у Нього проявляти до свого оточення Божі духовно-моральні якості, будувати свої стосунки та спілкування на духовно-моральних принципах любови, довіри і щирости (відкритости).

II. Я хочу дізнатися християнські духовно-моральні принципи стосунків та спілкування, щоби застосовувати їх у житті (8 год)

Урок 9. Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 5:1-3; Євангеліє від Луки 6:20; Псалми 50; Псалми 101:1-12,16-24.

- Блаженство – це стан благословення, умиротворення, яке дає Бог, якщо людина робить те, що до вподоби Богові; це стан повноти щастя від схвалення Божого, яке людина відчуває, виконуючи волю Бога, свого люблячого Отця. У стані, протилежному блаженству, коли людина не має рації перед Богом, у стані гріха, вона відчуває себе знедоленою (залишеною), не прийнятою, нелюбимою, нещасною. Духовно-моральний стан людини визначає її стосунки та спілкування з іншими людьми.
- Що таке вбогість людського духа, яка дає блаженство і відкриває вхід до Царства Небесного? Вбогість людського духа – це стан скорботи, смирення перед Богом, визнання своєї нездатності вирішувати життєві (зокрема, і духовно-моральні) проблеми самотужки, силою власного духу (розуму, почуттів, волі, рішень, дій). Це визнання повної залежності від Бога, довіра Богу в тому, що Його воля є найправильнішою у вирішенні всіх життєво важливих проблем, адже тільки Бог цілковито знає, що вийде на добро. Вбогість духа в Біблії – це не слабка воля, не слабохарактерність чи нерішучість. Вбохість духа – це високий дух людини, що прагне виконати волю Божу.
- На противагу біблійному розумінню вбогості духу, у загальнолюдській системі цінностей існує поняття «сила людського духу», яке означає сильне прагнення і здатність людини в будь-яких обставинах ухвалювати самостійне, не залежне ні від кого рішення, спрямоване на виконання власної волі. Як показують приклади з життя, часто така сваволя призводить людину до гріховних вчинків і дій, що є злом (якими б високими моральними мотивами не виправдовувався такий вчинок).
- Чому вбогість духа – це духовно-моральна якість, угодна Богові? Тому що в житті людини, яка сумує і упокорюється перед Богом, виконується воля Божа. Бог наставляє таку людину у всіх сферах життя, а також у стосунках та спілкуванні з людьми, і це є блаженством і благом (добрим). Бог обіцяє нагороду такій людині – їй належить Царство Небесне.
- Якщо ти хочеш відчути справжнє блаженство, ти можеш стати вбогим духом, тобто стати сокрушеним і смиреним (визнати і сповідати свою неправоту, свої гріхи) перед Богом, і тоді твої дії та вчинки у ставленні та спілкуванні з людьми дійсно будуть благословенними, будуть приносити добро.

Урок 10. Блаженні плачучі, яких утішає Сам Бог (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 6:8,9; 83: 6,7; Екклезіяст 7:2-4; Ісаїя 61:1-3; Євангеліє від Матвія 5:4; Євангеліє від Луки 6:21,25; 23:28; Євангелія від Івана 11:33-35; Римлянам 12:15; Об'явлення 21:3,4.

- Гріх приніс людині страждання. Страждання – це фізичний і моральний біль, мука, почуття, невдоволення, коли реальність не відповідає нашим бажанням, а наші потреби і нужди (духовні, душевні, фізичні) не задовольняються. Людина плаче від страждання.

- Реальність виявляється у двох аспектах:

- 1) Зовнішні обставини: холод, голод, хвороба, бідність, нерозуміння і нелюбов з боку оточення, знедоленість, зрада, втрата близьких, самотність, небезпека для життя тощо;

- 2) Внутрішній стан душі: злі, гріховні думки, негативні та низинні почуття, емоції, переживання образи та гіркоти, дії та вчинки, які суперечать нашим бажанням, або приносять зло.

- Чи може плач приносити блаженство? Якщо людина проливає сльози каяття, якщо вона плаче в сокрушенні про свої гріхи, то такий плач приносить блаженство, Божу втіху і прощення.

- Ісус Христос плакав від співчуття. Бог утішає тих, хто переносить скорботи, страждаючи несправедливо, а також тих, хто плаче від співчуття, від співпереживання чужому болю.

- Насміхатися і зловтішатися, бачачи страждання інших, є великим злом і гріхом. Байдушність й апатія до чужого страждання – якості жорстокого, черствого серця, яке спіткає смерть.

- Якщо ти страждаєш і плачеш від несправедливості, попроси в Господа захисту та втіхи. Якщо ти усвідомив, що згрішив перед Богом, і сумуєш через це, попроси Господа прощення за свої гріхи. Якщо твоє серце байдуже й прохолодне до чужого плачу та страждання, твоя душа в небезпеці. Попроси в Господа прощення за це, а також попроси Його зробити твоє серце чуйним і здатним співчувати.

Урок 11. Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 24:9; 36:9-11; Приповісті 16:18,19; 25:15; Екклезіяст 10:4; Захарія 9:9; Євангеліє від Матвія 5:5; 11:29; 21:5; Якова 1:21; Филип'янам 4:5.

- Лагідність – це чутливість у стосунках і доброта в поведінці, заснована на любові, терпеливості та милосерді. Лагідність є більшою, ніж просто здержливість, ввічливість та вміння володіти своїми емоціями. Лагідність виходить із глибини люблячого серця.

- У Священному Писанні сказано, що Цар Ісус Христос приходить у смиренні та лагідності. Закликаючи страждаючих прийти до Нього для втішення, Ісус сказав про Себе, що Він лагідний і смиренний серцем.
- Чому лагідність – необхідний стан серця спадкоємця землі? Тому що серце лагідної людини відкрите для Слова Божого, щоб Господь навчав його правди, навчав дорогам Божим. Лагідність має величезну силу творити добро, спонукати людей до милосердя і прощення.
- Для лагідних обіцяна земля у спадщину і насолодження багатством миру, тобто повна втіха в умиротворенні.
- Гордовиті, жорстокі, безжальні, невгамовні бунтівники завжди будуть покарані. Загибелі передуює гордість, а падінню – гордовитість.
- Ти можеш попросити Господа зробити твоє серце лагідним, щоб успадкувати землю і насолодитися багатством миру.

Урок 12. Блаженні голодні й спрагли правди, яких насичує Сам Бог (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:1-7; Псалми 110:2,3; 118: 138,142,144; Ісаїя 45:5-8,19, 22-24; Ісаїя 51:5,6,8; Приповісті 21:21; Євангеліє від Матвія 5:6; Євангеліє від Луки 6:21,25; Євангеліє від Івана 3:19-21; 8:42-45; 1 Івана 5:17; Римлян 3:21,22; Об'явлення 21:7,8; 22:11.

- Правда походить від Бога і Його Слова, вона вічна і незмінна. Божа правда дає життя та мудрість, відкриває істину, дає людині міцний фундамент у житті.
- Брехня увійшла у світ, коли Адам і Єва згрішили, бо засумнівалися в правді Божій, повірили брехні сатани, який в образі змія обманув їх. Занепалий ангел, сатана, що означає наклепник (брехун), названий у Священному Писанні батьком брехні.
- Той, хто сумнівається у правді Божій і не вірить їй, легко потрапляє в полон брехні. Гріх спонукає людей любити брехню і жити в неправді, або просто миритися з нею. Такі люди не прагнуть до світла правди, бояться її, щоб не виявились їхні ганебні, гріховні справи і вчинки. Такі люди перебувають у небезпеці, оскільки на них чекає смерть.
- Чому відсутність правди викликає спрагу? Що відбувається, якщо в житті переважає неправда? Відсутність правди спустошує життя людини, вибиває з-під її ніг ґрунт, спотворюючи в душі систему духовно-моральних цінностей, позбавляє її сенсу життя, ускладнює стосунки з людьми. Відсутність правди, як відсутність води у спекотній, сухій пустелі, викликає болісну спрагу.

- Господь спонукає серце людини шукати правду, Він благословляє тих, хто її шукає. Сам Бог дбає про те, щоб спрагли правди наситилися, щоб вони відчували блаженство в насиченні Божою правдою.
- Навчитися правди та наситити свою спрагу в ній ти можеш через Слово Боже – Біблію. Якщо ти будеш вірити Біблії, читати і досліджувати тексти Священного Писання, запам'ятовувати духовно-моральні істини Божі, ти зможеш навчитися розрізняти правду і брехню, щоб вибирати правду і жити по ній, і Господь захистить тебе від усякої неправди.

Урок 13. Блаженні гнані за правду, бо їм належить Царство Небесне.

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 5:10-12; 8:34; Євангеліє від Луки 4:28-30; 1 Петра 3:11-18; 2 Коринтян 11:24-27; 2 Солунян 1:5-12; Євреїв 11:36-38; 12:1-4; Об'явлення 6:9-11.

- Коли Ісус Христос ходив землею і проповідував Божу істину, Його гонили ті, хто не хотів покаятися перед Богом. Правда викривала їх у гріхах, і вони не хотіли її слухати. Людей за правду гонять ті, хто ненавидить правду. Деякі так люблять брехню і неправду, що готові вбити правду. Ісус Христос був відданий на розп'яття людьми, які не бажали слухати Божу правду.
- Безліч тих, хто увірував в Ісуса Христа, зазнають гонінь, утисків і лихослів'я за правду Божу, за віру, за проповідь Євангелія. Багато християн були вбиті за свою віру в Господа. Однак Божа обіцянка блаженства належить саме тим, кого гнатимуть, і злословитимуть за правду Божу, за проповідь Євангелія, за віру в Ісуса Христа. Бог обіцяв їм Царство і велику нагороду на небесах.
- У Біблії сказано, що тих, хто ображав, утискував і злословив віруючих, чекає кара вічної смерті. Якщо ти колись насміхався чи злословив когось за віру в Бога, покайся, попроси прощення у Господа, і в тієї людини, щоб уникнути гніву Божого.

Урок 14. Блаженні милостиві, яким Бог виявляє милість (1 година)

Біблійні уривки: 2 Царств 22:26,27; Псалми 118:64,76,77; Євангеліє від Матвія 5:7; 9:10–13; Ефесеям 2:4-7.

- Милість, милосердя – це якість, властива Богу, це прояв Божої любови, доброти та співчуття до людини. Також слово милість може позначати жалість, співчуття.
- Прояв милості, милосердя є характерною рисою життя в Царстві Божому. Бог подарував нам Свою милість в Ісусі Христі. Бог бажає навчити нас бути милостивими, щоб у нас відображалися Його якості. Це духовно-моральний принцип життя, який потрібно використовувати, щоб увійти в Царство Небесне.

- Чому людині легше бути жорстокою, ніж милостивою? Тому що це природно для егоїстичної і жорстокої гріховної природи людини. Прояв милості, вчинення милосердного вчинку чи дії вимагає від людини духовно-морального зусилля, і допомогти їй у цьому може лише Господь.
- Що означає бути милостивим? Це означає виявляти доброту, любов, жалість, співпереживання, співчуття до людей поряд, перемагаючи свій егоїзм, самолюбство, марнославство, ворожнечу, байдужість.
- Чому проявлена тобою жорстокість, безжалісність, байдужість не приносить спокою та задоволення? Бог через сумління викриває тебе, щоб ти не залишився у стані гріха та духовної смерті. Бог дає можливість покаятися і очиститися від цього гріха.
- Якщо ти хочеш одержати милість від Господа і бути помилованим, прагни сам виявляти милість і милосердя до інших. Господь Ісус Христос може зробити твоє серце милостивим, якщо ти попросиш Його про це.

Урок 15. Блаженні чисті серцем, бо такі побачать Бога (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 33:20; Ісаїя 6:1-7; Йов 19:25-27; Євангеліє від Матвія 5:8; Євангеліє від Івана 1:18; 12:45; 14:6-10; 1 Івана 1:5-10; 2:1,2; 3:2,3; Об'явлення 22:4.

- Господь сказав Мойсеєві, що не можна йому бачити Боже обличчя, щоб не вмерти. Бог Своєю рукою прикрив його обличчя, щоб Мойсей не помер від сіяння Божої слави. Нечистота гріха, що мешкає в людині, перешкоджає їй побачити святого Бога. Коли пророк Ісаїя побачив Господа, сидячого на престолі, і сіяння Божої слави наповнило весь храм, він злякався, що помре, тому що в присутності Божій відчув усю свою нечистоту і потребував очищення від гріха.
- Ніколи ніхто з людей не бачив Бога, яким Він є. У Священному Писанні сказано, що Єдинородний Син Божий явив нам Отця. Ісус Христос сказав учням, що той, хто бачить Його, – Сина Божого, бачить Отця, який послав Його. Це означало, що люди, які бачили Ісуса Христа на власні очі, могли побачити характер Божий, любов Бога через Сина Божого.
- Ісус Христос сказав, що Він є дорога, якою людина може прийти до Небесного Отця. Очистити серце людини від нечистоти гріха може тільки Господь Ісус Христос, якщо людина сама цього хоче і сповідує свої гріхи (покається в гріхах) перед Ним.
- Господь обіцяв нам, віруючим у Нього, що ми побачимо Бога, яким Він є. Якщо ти теж хочеш побачити Бога і бути в блаженстві Його присутності, ти можеш попросити Господа Ісуса Христа очистити серце від гріха.

Урок 16. Блаженні миротворці, яких Бог називає Своїми синами (1 година)

Біблійні уривки: Книга Суддів 6:22-24; Псалми 27:3-5; Приповісті 12:20; 15:1,4; Євангеліє від Матвія 5:9; Євангеліє від Луки 24:36; Євангелія від Івана 1:12; 1 Петра 3:8-12; Римлянам 10:15; 12:18; 14:17; Галатам 5:22; Ефесян 2:14

- Миротворець – це той, хто творить мир. Слово мир, в одному з його значень, означає тишу, умиротворення, спокій. Єврейське слово «шалом» – мир, – глибше висловлює зміст цього поняття і означає правильні, гармонійні взаємини між індивідами чи сторонами, благополуччя, безпека, стан процвітання. Воно також означає стан перемоги чи відсутність ворожнечі, війни. Мир може жити в серці людини, проявляючись у її стосунках, діях, вчинках, спілкуванні з іншими людьми.
- Мир походить із сутності та характеру Бога. Гріх зруйнував мир людини з Богом, але Бог відновив мир через смерть і воскресіння Ісуса Христа.
- Господь бажає, щоб люди на землі творили мир, тобто будували правильні, гармонійні, стосунки одне з одним, перебували в щирому, дружньому спілкуванні. Однак гріх збуджує в людях гнівливість, неприязнь, грубощі, ненависть, ворожнечу, що у свою чергу приводить їх до розбратів, бійок, війни, до смерті. Людей, які роблять таке зло, Бог вигубить із землі.
- Бог благословляє тих, хто хоче творити мир. Він обіцяє їм дати блаженство і називає синами Божими, тобто Своїми рідними дітьми, які мають Божу природу.
- Якщо хочеш відчутти блаженство називатися сином або дочкою Бога і стати миротворцем, попроси у Господа прощення за свої гріхи, а також попроси Його зробити твоє серце здатним творити мир.

III. Я хочу дізнатися, що таке любов, щоби навчитися любити (8 год)

17. Любов – універсальний принцип спілкування та стосунків, який нам дав Бог (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 108:2-5; Ісаїя 63:7-9; Єремія 31:3; Євангеліє від Івана 3:16,35,36; 15:9; Юди 1:21; 1 Коринтян 13:1-13.

- Бог так полюбив Своє творіння – людину, що віддав Сина Свого Єдинородного, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне. Син Божий Ісус Христос народився на землі, як немовля, принісши у світ любов Божу.
- Любов Бога, явлена в Сині Божому Ісусі Христі, вічна і незмінна. Це любов, яка створює взаємини і спілкування.
- Людина, згрішивши, втратила можливість будувати стосунки та спілкування на принципах Божої любови. Злість, заздрість, ворожнеча, ненависть, підступність, брехня руйнують любов, тому що егоїстична гріхозна людська природа шукає лише власної вигоди та користі.
- Ми не можемо любити, як любить Бог. Але ми можемо перебувати в Його любові. Увірувавши в Сина Божого Ісуса Христа, ти зможеш перебувати в Божій любові, і вчитися Божим духовно-моральним принципам стосунків і спілкування.

Урок 18. Любов – це прояв благоволення, ставлення, яке дає благо (добро) (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 89:17; Єремія 31:3; Осія 14:5; Євангеліє від Матвія 3:13-17; Євангеліє від Луки 2:10-14; Ефесянам 1:5.

- Благоволення – це воля дарувати, робити благо, добро. Бог явив благоволення у Своему Сині Ісусі Христі, Який народився на землі, щоб узяти на Себе наші гріхи. Ангел Господній сповістив людям велику радість – народження Спасителя, а численне небесне військо прославляло Бога і вигукувало, що Спаситель Христос Господь приніс людям мир, і в Ньому здійснилася добра воля Отця Небесного.
- Під час хрещення Ісуса Христа в Йордані відкрилося небо, і Дух Божий зійшов на Божого Сина, як голуб. Голос Бога з неба сповістив, що Ісус є Його Улюблений Син, у якому Бог здійснив Свою благу волю спасіння для всіх людей.
- Слово Боже вчить нас, що любов, це не тільки ніжне почуття чи емоційна прихильність. Любов – це воля дарувати благо, робити добро, і людина може навчитися проявляти любов до інших саме так.
- Якщо ти хочеш навчитися проявляти свою любов до інших через виявлення (давання) благоволення, попроси про це Господа, довір йому своє серце, і Він навчить тебе любити.

Урок 19. Любов возвеличує, але ніколи не возвеличується (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 18:9-14; 1 Коринтян 13:4; Филип'янам 2:3.

- Любов не возвеличується над іншими, навпаки, любов возвеличує того, кого любить. Так любить нас Господь.
- Гріх спонукає людину до гордині, марнославства, самопіднесення. Він є тим ґрунтом, на якому зростає звеличення над іншими людьми. Часто це призводить до неприйняття, приниження та образи інших, що руйнує стосунки і спілкування між людьми.
- Господь бажає, щоб ми проявляли повагу, пошану одне до одного. Ісус Христос заповідав, щоб ми клали одне одного вище за себе. У цьому виявляється справжня любов.
- Якщо в твоєму житті присутні марнославство та звеличення над іншими, попроси прощення за цей гріх у них і в Бога. Якщо ти хочеш навчитися любити так, щоб возвеличувати інших, то попроси про це Господа Ісуса Христа.

Урок 20. Друг любить в усі часи: і в радості, і в горі (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 17:17; 18:24; 21:10; 27:9; Єремія 9:4,5; Євангеліє від Івана 15:9-17.

- Справжня, вірна дружба може творитися тільки на взаємній дружній любові (грец. – філія).
- Господь Ісус Христос показав зразок справжньої дружби. Він навчає нас так любити друзів, щоб душу свою покласти за друзів своїх, як зробив Він сам, щоб урятувати нас від гріха.
- Любов у дружбі – основа вірності, відданості, співчуття, підтримки та взаємодопомоги. Справжній люблячий друг радіє, коли ти щасливий, і страждає, коли ти в печалі або горі.
- Справжній люблячий друг бере на себе відповідальність за духовно-моральне благополуччя іншого. Справжній друг ніколи не бажає зла і не підштовхує друга робити зло. Не можна назвати дружбою такі стосунки між людьми, у яких присутні породжені гріхом корисливість, обман, заздрість, недовіра, брехня, наклеп, зловтіха, зрада.
- Якщо ти ніколи не знав, що таке справжня дружба, попроси в Господа, щоб Він послав тобі справжнього друга, якого ти міг би любити по-справжньому дружньою любов'ю і з яким ти міг би ділити радість і горе. Сам Ісус Христос може стати твоїм справжнім, вірним другом, якщо ти захочеш цього, і попросиш Його про це.

Урок 21. Еротична любов – основа одухотвореної інтимної близькості між чоловіком та жінкою у шлюбі (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:27-28; 2:7, 21-24; Пісні Пісень 2:2-4,8-14; 3:1-4; 4:1,7, 9,16; 5: 9,10,16; 1 Коринтян 6:9,10; Євреїв 13:4;

- Бог, створивши чоловіка і жінку, передбачив певні тілесні (фізичні) стосунки для них у шлюбі, щоб вони в любові продовжували рід людський. Еротична любов (грецькою мовою – ерос) – необхідна основа єднання та одухотвореної інтимної близькості між чоловіком і жінкою, які одружилися. Слово Боже забороняє інтимну статеву близькість поза шлюбом, у Біблії така поведінка людини названа гріхом розпусти.

- Тварини теж вступають у статеві відносини, і до цього спонукають закладені в їхній природі статеві інстинкти, що тягнуть за собою продовження роду і розмноження. Але людина не є твариною, Сам Бог вдихнув у неї свій Дух, наділивши її особливими почуттями й сердечними переживаннями, притаманними лише людині. Гріх, спотворивши всі людські почуття, емоції та переживання, приглушив здатність до справжньої еротичної любові, і в багатьох людях ці переживання зведені до простого фізіологічного потягу. Блуд, перелюб і різні статеві збочення не можна називати любов'ю, тому що у збочених стосунках людина втрачає образ Божий, втрачає свою людську сутність, порушує заповіді Божі, накликаючи гнів і суд Божий. Такі відносини призводять до гріховного, аморального існування, втрати здатності любити, до психічних та інфекційних хвороб, більшість з яких невиліковні. Усе це руйнує життя людини і призводить до смерті тілесної і духовної.

- Людська любов-ерос відрізняється від простого тваринного фізіологічного статевого потягу, викликаного статевими інстинктами. Любов-ерос передбачає естетичний вибір тільки однієї людини протягом усього життя, і любовний потяг тільки до того, з ким у шлюбі. Любов-ерос ґрунтується на відповідальності люблячого подружжя одне перед одним, їй характерні такі якості як відданість, вірність, естетична насолода одне одним, духовно-моральна та фізична чистота. Тільки в справжньому, чистому шлюбі людина може переживати любов-ерос, і відчути духовну близькість, і навіть справжнє щастя і радість від інтимних взаємин у шлюбі.

- Господь може допомогти кожній людині, яка бажає жити чистим, духовно-моральним життям, зробити правильний вибір пари, щоб любити і будувати свої близькі стосунки на основі справжньої любові.

Урок 22. Любов Божа, виливаючись у наші серця, перемагає зло і наділяє людинолюбством (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 34:6; Дії 8:1-3; 9:1-22; 1 Івана 2:9-11; 3:11-16; Римлянам 5:5; Ефесян 3:13-21; Филип'ян 1:4-10.

- Дружелюбність, повага і шанобливість мають у своїй основі людинолюбство, яке є однією з основних якостей характеру Бога. Людина потребує того, щоб навчитися поважати і шанувати людей, як особистостей створених Богом, любити людей так, як любить Господь.
- Савло ненавидів християн, бо вважав свої релігійні переконання правильною, справжньою вірою. Його ненависть проявлялася у тому, що він нищив людей тільки через те, що ті були християни. Коли Сам Ісус Христос вийшов йому назустріч дорогою в Дамаск, Савло побачив Господа, і його серце (думки, переконання, стереотипи, гріховні почуття) очистилося та змінилося.
- Тільки Господь Ісус Христос може перемогти Своєю любов'ю зло і ненависть людського серця, очистити і змінити його, наділити його здатністю любити людей. Якщо ти бажаєш, попроси Господа про це, Він зробить це і для тебе.

Урок 23. Любов виганяє страх, породжений гріхом, і наповнює серце страхом Божим (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:10; Псалми 102:11; 127: 1,4; Приповісті 1:7; 14:27; 15:33; 29:25; Євангеліє від Матвія 8:26; 1 Івана 4:15-18; 2 Коринтян 5:11; Дії 3:1-26; 4:1-22; Об'явлення 21:8.

- У серці людини, яка згрішила, з'явився страх. Гріх породив його і просочив усю людську природу страхом. З тих пір люди живуть на землі під постійним гнітом побоювання і страхом. Побоювання і страх роблять людину маловірною. Люди бояться зла, бояться голоду та холоду, бояться ворожнечі та ненависти, бояться бути приниженими та ображеними, але найбільше бояться смерті. Такий страх породжує боягузтво. Чого боїшся ти? Яких страхів ти хотів би позбутися?
- Любов Божа виганяє страх людський, породжений гріхом. Слово Боже говорить нам про інший страх, який є початком мудрости, і який необхідно мати людині, щоб бути вільною від страху гріховного. Страх Господній – це джерело життя, тому що боятися Бога – означає любити Його і боятися засмутити своєю неслухняністю, боятися образити святість Божу нечистотою гріха. Страх Божий, сповнивши серце людини, робить її сміливим і відважним для здійснення добра.
- Якщо ти хочеш, щоб гріховний страх залишив своє серце, ти можеш попросити про це Господа. Любов Божа вижене з твого серця страх людський, і воно наповниться страхом Божим, який дає сміливість і відвагу для здійснення добра.

Урок 24. Любов більша за віру й надію, вона вічна і ніколи не вичерпується (1 година)

Біблійні уривки: Єремія 31:3; 1 Коринтян 13:8-13; Євангеліє від Івана 15:9-12: 16:27; 17:25,26; 21:15-17; 1 Івана 2:5; 3:1,21-24; 4:7-16; Римлян 13:8-10; Галатам 5:13,14;

- Любов Божа вічна, вона ніколи не вичерпується, бо Бог є любов. У новозавітніх книгах Священного Писання, написаних грецькою мовою, вічна, жертвна, безумовна Божа любов позначена словом «агапе». Любов агапе живе для щастя інших, вона прагне творити благо тому, кого любить, нічого не вимагаючи натомість.
- Господь бажає, щоб ми перебували в Його любові, і могли черпати з Його невичерпного джерела любови сили любити одне одного, любити ближнього, любити Бога.
- Без Господа людина не здатна любити агапе любов'ю. Коли Христос останній раз перед вознесінням на небо обідав з учнями на березі Тиверіадського моря, Він указав Петру, що тільки справжня любов агапе може бути основою для служіння іншим.
- Якщо ти бажаєш відчувати Божу любов агапе у своєму житті, і хочеш, щоб Господь навчив тебе любити такою безумовну і жертвною любов'ю, ти можеш попросити Його про це в молитві.

IV. Я хочу, щоб вічна Божа любов сповнювала моє серце і проявлялася в житті (8 год).

Урок 25. Любов готова служити іншим (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 13:1-17; 1 Петра 4:8,10; 1 Коринтян 13:5; Галатам 5:13.

- Любити – означає служити, а не підкоряти, шукати своєї вигоди, виявляючи перевагу. Любов не шукає свого. Бог послужив нам, пославши Сина Свого для нашого спасіння. Ісус Христос послужив нам, коли взяв на Себе наші гріхи і поніс наше покарання.
- У суспільстві традиційно склалося, що нижчий за званням і за становищем служить вищому. На Сході з давніх-давен існував звичай омивати ноги гостям, і робив це слуга, або, у виняткових випадках, господар, на знак поваги й пошани, якщо гості були дуже важливими і почесними людьми, вищими за соціальним статусом.

- Якось, зібравши учнів на останню вечерю, Ісус Христос омив їм ноги. Він пояснив здивованим учням, що так Він виявляє любов до них і показує приклад служіння людям. Господь відкрив нам, що Божі принципи служіння відрізняються від людських, і полягають у тому, що вищий за становищем є нижчим. У цьому й проявляється характерна риса любови – служити іншим.
- Господь бажає, щоб ми служили один одному любов'ю, а також тим даром (здатністю, схильністю до певної діяльності), який отримали від Бога. Якщо ти хочеш навчитися служити любов'ю людям поряд, попроси про це Господа, і Він допоможе тобі любити інших і служити їм.

Урок 26. Любов прощає, усе покриває та переносить (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 17:9; Євангеліє від Матвія 5:38,39; 6:12,14,15; Євангеліє від Марка 14:27-31; 16:5-7; Євангеліє від Луки 23:33,34; Євангеліє від Івана 13:36-38; 18:15-27; 21:15-17; 1 Петра 4:8; 1 Коринтян 13:7.

- Нам важко прощати образу, кривду, зраду. Людське серце довго пам'ятає образи, часто прагнучи помститися, або хоча б відплатити тим же, за біль та гіркоту образи. Так прибільшується зло.
- Господь навчає нас прощати, і лише любов, проявлена в прощенні, перемагає зло. Любов покриває безліч гріхів. Це не означає, що вона приховує їх, або вдає, що нічого не відбувається. Це означає, що любов прощає гріх, і цим припиняє його дію і подальше поширення. Цим любов перемагає гріх.
- На останній вечері, сидячи біля Ісуса Христа, апостол Петро обіцяв іти за Господом до кінця, і душу свою покласти за Нього. Проте тієї ж ночі, не встиг заспівати півень, як Петро тричі зрікся Христа. Господь простив Петра, бо бачив його щире покаяння.
- Страждаючи на хресті, Ісус Христос пробачив тих, хто розіп'яв Його, і молився за них Небесному Отцеві.
- Господь прощає гріхи кожному, хто просить Його прощення. Він учить нас прощати наших боржників (кривдників). Якщо ти бажаєш навчитися любити і прощати, попроси про це Господа, і Він зробить твоє серце здатним це робити.

Урок 27. Любов довготерпелива і жертвна (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 102:8; 85:15; Приповісті 16:32; Євангеліє від Івана 18:28-40; 19:1-42; Якова 5:7,8; 2 Петра 3:9,15; Римлян 8:2,3; 1 Коринтян 13:4,5; Галатам 5:22; Ефесян 4:2; Колоссянам 3:12; 1 Солунян 5:14; Євреїв 10:10-12.

- Любов Божа виявляється в довготерпінні, тому що Господь хоче, щоб усі прийшли до покаяння. Любов жертвує собою для інших. Так зробив Ісус Христос, коли пішов на хрест, щоб стати жертвою за наші гріхи.
- Гріх зробив людину нетерплячою, такою, що не хоче поступатися, пропускати іншого вперед, а тим більше жертвувати чимось, навіть малим, заради когось. Нетерпіння і нетерпеливість спричиняє розчарування, роздратування, гнів, розбрат, ворожнечу та війни.
- У Біблії сказано, що довготерпеливий кращий за хороброго. Це означає, що довготерпіння приносить кращі плоди (результати), ніж хоробрість або впертість. Довготерпіння та жертвність – це прояв любови.
- Слово Боже закликає нас бути довготерпеливи, навчатися жертвувати собою заради інших. Тільки так може проявлятися любов у нашому житті. Якщо ти хочеш навчитися любити, щоб у твоєму житті виявлялося довготерпіння і жертвність, ти можеш попросити Господа Ісуса Христа навчити тебе цьому.

Урок 28. Любов усьому вірить, завжди довіряє і не замислює зла (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Івана 10:25,26,38; 20:1-10, 19-31; Римлян 10:8-10; 1 Коринтян 13:7;

- Любов усьому вірить, тому вона не вимагає, щоб їй щось доказували або засвідчували. Любов не підозрює в обмані, злі чи підступності того, кого любить, вона просто довіряє. Так любить нас Господь Ісус Христос.
- Гріх породив у серці людини недовіру, підозрілість, яка руйнує любов, добрі стосунки між людьми. Недовіра і підозрілість викликають страх, руйнують віру.
- Навіть учні Ісуса Христа відразу не повірили, що Він воскрес. Декому із них були потрібні докази, вони хотіли переконатися, побачити на власні очі, помацати своїми руками воскреслого Христа.
- Однак любити означає вірити, довіряти, а не підозрювати в обмані, злих чи корисливих намірах. Господь бажає, щоб ми повністю довіряли Йому, бо Він любить нас. Також Він бажає, щоб свої стосунки з людьми ми будували за принципами довіри, а не підозрілості. Такий підхід не виключає розсудливості щодо нещирості й злих намірів окремих людей, які можуть зустрічатися в житті.
- Якщо ти попросиш у Бога допомоги для установлення правильних стосунків з людьми, Господь допоможе тобі будувати ці стосунки на принципах щирості та довіри, проявляючи любов, і захистить тебе від зловмисних людей.

Урок 29. Любов не заздрить і не зловтішається (1 година)

Біблійні уривки: Буття 4:5-8; Приповісті 14:30; Ісаїя 14:12-15; Єзекїїль 28:14-17; 1 Коринтян 13:4; Галатам 5:26; 1 Петра 2:1-3; Галатам 5:26;

- Любов не заздрить, а тішиться успіхом і щастям того, кого любить. Любов співчуває, коли бачить страждання іншого, вона не зловтішається. Слово Боже вчить нас, щоб ми не марнославилися і не заздрили один одному, але могли зростати в пізнанні Божої любові.
- Заздрість є злом, тому що породжена гріхом і завжди супроводжує зарозумілість і возвеличення над іншими. Гординя, бажання звеличитися, заздрість до всемогутності і владності Бога зародилися в думках прекрасного херувима, який у ту ж мить перетворився на занепалого ангела – сатану (диявола). Заздрість спричинює зловтіху, спонукаючи до ворожнечі та ненависті. Заздрість вбиває, вона спричинила смерть Авеля. Заздрість вбиває також і заздрісника, уражаючи його душу і ведучи до смерті.
- Заздрість виникає в почуттях і думках людини ніби мимоволі, але, розпізнавши її, людина може ухвалити рішення вирвати її зі свого серця. Самому це зробити неможливо. Але можна звернутися за допомогою до Господа. Ти можеш визнати свою провину і покаятися в гріху заздрости, попросити Бога очистити тебе від неї. Також ти можеш попросити Господа навчити тебе любити так, щоб радіти щастям та успіхом інших.

Урок 30. Любов перемагає ворожнечу і ненависть (1 година)

Біблійні уривки: Левіт 19:17,18; Приповісті 10:12; Євангеліє від Матвія 5:43-46; Євангеліє від Луки 9:51-56; Галатам 5:20; Ефесян 2:14-18; Дії 16:16-34

- Ворожнечу та ненависть, як прояв зла, можна перемогти лише любов'ю. Господь Ісус Христос, розп'ятий на хресті, переміг ворожнечу Своєю любов'ю до нас і приніс нам мир.
- Павло і Сила так любили Бога і людей, що оточені ворожим і ненавидним натовпом, і навіть у в'язниці, змогли явити людям Божу любов і Його спасіння.
- Ісус Христос, будучи на землі, не дозволяв своїм учням виявляти гнів і роздратування до тих, хто не приймав їх. Він навчав любити ворогів і благодіяти їм.
- Ворожнеча і ненависть зростає в гріховному серці з неприязні, заздрості, возвеличення над іншими. Якщо у своєму серці ти відчуваєш заздрість, неприязнь, презирство до когось, покайся в цьому гріху перед Богом, і попроси Його очистити і звільнити тебе від цього, щоб серце твоє не заповнила ненависть і ворожнеча.

- Якщо у твоєму житті є людина, яку ти вважаєш своїм ворогом, і вона відповідає тобі тим самим, попроси в Господа сил і можливості проявити любов до такої людини, щоб Божа любов, яка виходить із твого серця, перемогла ворожнечу і ненависть.

Урок 31. Виявляти любов означає приймати людину такою, якою вона є, і спрямовувати її до висоти Небесного Царства (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 10:40-42; Євангеліє від Луки 15:1-7; Євангеліє від Івана 4:1-30; Римлян 15:7;

- Один із принципів любови – прийняття. Господь Ісус Христос завжди приймав людей такими, якими вони є, спрямовуючи їхні прагнення до Свого Небесного Царства. Приймати людину – означає бачити в ній особистість, яку Бог створив на Свій образ, і яку Він хоче врятувати від смерті. Приймати людину – це бажати їй добра, і робити їй добро в ім'я Господа Ісуса Христа. Відкинутість – найбільш образливе й принизливе почуття для кожного.
- Зарозумілість, гордість і пихатість – це зло, яке призводить людину до неприязні, неприйняття та приниження інших людей. Такий стан серця руйнує взаємини і принижує саму людину, яка не хоче викорінювати зі свого серця цей гріх.
- Господь хоче, щоб ми навчалися приймати кожен людину такою, якою вона є, щоб сповіщати їй Благую Звістку спасіння, і направляти її до Небесного Царства. Якщо ти хочеш навчитися цього, попроси Господа Ісуса Христа вкласти в твоє серце любов, яка вміє приймати кожного, з ким зустрінешся на життєвій дорозі.

Урок 32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин.

9 клас «Християнська етика соціальних взаємин і спілкування» (32 год).

I. Мої стосунки і спілкування з однолітками можуть будуватися на духовно-моральних християнських принципах вірності, щирости та безкорисливости (8 год)

Урок 1. Прагнення до правди та пошук істинного сенсу життя можуть об'єднувати людей у справжній дружбі (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 15:11; Приповісті 11:5,6,19,30; 13:6; Євангелія від Івана 1:1-51; 3:36; Римлянам 1:16,17; 3:21,22.

- Під час нашого життя на землі всі ми постійно перебуваємо в соціальних (суспільних) взаєминах і спілкуванні з іншими людьми. Створивши нас за Своїм образом, Бог передбачив для нас, людей, таку форму взаємозв'язку,

взаємодії та взаємозалежності, в якій ми можемо обмінюватися діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками, поглядами, ідеями, результатами діяльності, а також у цих взаємозв'язках висловлювати наші почуття та емоції, здійснювати моральний вибір.

- Система цінностей людини, яка формується в її душі з раннього віку, визначає її стремління, цілі та мотиви у взаєминах та спілкуванні з іншими людьми. Для деяких молодих людей у взаєминах та спілкуванні характерне прагнення до правди та пошуку істинного сенсу життя. Фундаментом єднання людей у дружбі та спілкуванні є спільність цілей, поглядів, переконань, інтересів, а не порожнє проведення часу.

- Майже дві тисячі років тому двоє юнаків у пошуках правди та справжнього сенсу життя прийшли на берег річки Йордан, щоб послухати Івана Хрестителя, який закликав до покаяння. Вони стали його учнями. Але одного разу Іван Хреститель указав на Агнца Божого, і сказав, що він, Іван, для того й прийшов хрестити народ, щоб приготувати людей до приходу Господа. Почувши ці слова, обидва учні пішли за Ісусом Христом. Переконавшись, що Ісус і є Христос (Месія), посланий Богом для спасіння, вони сповістили про це своїм друзям і запросили їх прийти і самим переконатися в істині.

- Що поєднує тебе з твоїми друзями? Які ваші спільні інтереси? Які цілі та мотиви вашої дружби? З якою метою ви проводите час разом? Якою інформацією, яким досвідом, здібностями, вміннями ви обмінюєтесь? Які результати вашої спільної діяльності? Які почуття та емоції виникають між друзями у вашому оточенні? Чи є об'єднувальним початком у вашій дружбі пошук правди та істинного сенсу життя?

- Якщо ти прагнеш правди і шукаєш істинного сенсу життя, ти можеш попросити Господа Ісуса Христа допомогти тобі в цьому, а також попросити Його об'єднати тебе в справжній дружбі з тими, хто має такі ж прагнення.

Урок 2. Хибні, гріховні цілі та загальні порочні інтереси створюють ілюзію дружби і ведуть до згубних наслідків (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 1:10-19; 2:1-15; 3:31,32; 4:14-19; 16:29,30; 23:19-21,29-32; 24:1,2; Псалми 1:1,2; 1 Коринтян 6:9-10; 15:33

- Які цілі та спільні інтереси поєднують тебе з твоїми друзями? Іноді підлітки об'єднуються навколо злочинних ідей, цілей і планів, збираються, щоб разом курити, вживати алкоголь, наркотики тощо. Біблія попереджає про небезпечні наслідки такої помилкової «дружби», яка не є справжньою дружбою. Взаємини людей, які будуються на хибних, гріховних підставах і загальних порочних інтересах, лише створюють ілюзію дружби та призводять до згубних наслідків.

- Дуже часто ті, хто підбурює своїх товаришів до гріховних, злочинних дій та вчинків, просто маніпулюють ними для своїх цілей. Вони не тільки хочуть отримати з цього якусь матеріальну вигоду, але і хочуть самоствердитися за рахунок іншого, щоб виглядати у своїх очах і очах оточення найбільш розумним, сміливим, рішучим і відважним лідером. Залучаючи товаришів до гріховних планів і вчинків, вони хочуть відчувати перевагу над ними. Гріх, з яким людина народжується на цей світ, спонукає до таких бажань, почуттів, вчинків.
- Не дозволяй маніпулювати собою людині, яка штовхає тебе на гріх, підбурює тебе зробити зло проти інших людей, і проти тебе самої (злочини, тютюн, алкоголь, наркотики тощо). Роби духовно-моральний вибір на користь добра і життя, а не до розмноження зла і смерті.
- Якщо ти хочеш звільнитися від таких «друзів», які втягують тебе в гріх і злі злочинні дії, попроси Господа допомогти тобі в цьому. Попроси Бога навчити тебе розрізняти, що таке справжня щира дружба, а що є тільки її ілюзією, яка приносить зло.

Урок 3. Вірність, відданість і жертвність – необхідні моральні принципи справжньої дружби (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 18:1-4; 19:1-7; 20:1-43; 2 Царств 9:1-7; 21:7; Приповісті 17:17; 18:24; Євангеліє від Луки 16:10; Євангеліє від Івана 15:12,13.

- Які стосунки і якості характеру ти цінуєш у дружбі? Чому важко дружити з людиною егоїстичною, зловтішною, жорстокою, брехливою, заздрісною, здатною до зради? Як ти думаєш: які якості твого характеру відштовхують друзів? Невірність, егоїзм, зрада – це прояв гріха, риси гріховного стану серця.
- Справжньою дружбою можна назвати такі стосунки між людьми, у яких люди проявляють вірність, відданість і жертвність. Вірність виражається в тому, що друзі залишаються вірними одне одному в найважчих випробуваннях, коли комусь з них доводиться переживати труднощі чи нещастя, або їхню дружбу хтось намагається зруйнувати наговором і клеветом. Відданість проявляється в готовності прийти на допомогу будь-якої хвилини. Жертвність виражається в тому, що друг готовий пожертвувати своїм часом, засобами, силами і навіть своїм життям за своїх друзів.
- Приклад справжньої вірної, відданої та жертвної дружби описаний у Біблії. Це дружба між Давида і царського сина Йонатана. Йонатан виручав і рятував Давида навіть тоді, коли життя Давида загрожувала небезпека. Їхню дружбу не зруйнували жодні важкі випробування, і вони залишилися вірними один одному до кінця. Навіть після трагічної смерті Йонатана Давид залишився

вірним своєму другові, і пізніше, ставши царем Ізраїлю, завжди чинив милість його синові.

- Якщо ти бажаєш, щоб у твоїй дружбі проявлялися вірність, відданість і жертовність, попроси про це Господа в молитві. Він може змінити твоє життя та допомогти тобі виправити стосунки з друзями.

Урок 4. Нещирість, лицемірство і підступність – це зло, що руйнує стосунки та веде до загибелі (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 11:2-5; 54:21,22,24; Приповісті 6:12-19; 8:13; 11:3,20; 12:2,5,20; 16:28-30; 17:20; 22:5; 26:18,19; 29:5; Ісаїя 32:7,8; Євангелія Матвій 22:15-22; 1 Петра 2:1-5.

- Якщо стосунки людей будуються на хибних, гріховних підставах, то часто у таких взаєминах проявляються нещирість, заздрість, користолюбство, підступність, лицемірство. Нещирість і лицемірство проявляються в тому, що люди не виражають прямо свої справжні думки і почуття у ставленні одне до одного, а приховують їх, прикриваючи улесливими, фальшивими словами й удаваними почуттями. Але при цьому дії і вчинки такої людини за спиною іншого суперечать її словам, обіцянкам, запевненням, тобто говорить одне, а робить зовсім інше. Так чинять несправедливі, брехливі люди, які не люблять щирість і відвертість, але мають корисливі мотиви у взаєминах і спілкуванні.

Підступність – це ще більший порок, який полягає в тому, що людина, прикидаючись другом і прикриваючись показною доброзичливістю, зловмисна проти іншого; робить за його спиною ворожі дії, які мають на меті нашкодити, зробити зло, зруйнувати стосунки і спілкування людей, заподіяти їм фізичний і моральний біль.

- У Біблії сказано, що підступне серце є гидотою перед Господом. Людина нещира і підступна, задумуючи зло, сіє розбрат, навушує (передає наклеп і хибні чутки), щоб розлучити друзів, але буде покараний за свої беззаконня. Лукавство підступних губить їх, серця їхні не знаходять добра, а лукавий язик потрапляє в біду. На них чекає покарання Боже.

- Писання закликає, відкинувши всяку підступність, злість, лицемірство, заздрість і лихослів'я, повернутися до Бога та Його слова, адже тільки Господь може очистити серце людини від гріха і виправити її життя.

- Якщо ти бажаєш позбутися нещирости, лицемірства, підступности у твоєму серці, попроси прощення у Господа, і Він очистить тебе від цього гріха. Якщо ти хочеш, щоб Бог визволив і захистив тебе від лицемірних і підступних людей, попроси Його про це. Також ти можеш попросити Господа, щоб у твоїх взаєминах і спілкуванні з іншими виявлялися щирість, правдивість, відкритість і дружелюбність.

Урок 5. Здатність щадити та прощати – безцінний дар (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 17:9; 20:22; Євангеліє від Матвія 6:12,14-15; 18:21-35; Євангеліє від Луки 6:37; Дії 10:43; Римлян 8:32; 12:19-21; Ефесян 4:32

- Зустрічаючись із гріхом і злом у нашому житті, ми часто терпимо образи, приниження, прикrostі та кривду від інших людей. Чи всі образи можна пробачити? Чи є такі образа або приниження, які не можна пробачити? Самі ми теж ображаємо інших, часто навіть не замічаючи цього. Чого ти очікуєш від іншого, ображаючи його, прощення чи помсти? Чому потрібно вчитися прощати?

- Пощадити – значить проявити співчуття, милосердя, пробачити провину чи борг. Пробачити – означає не поставити у провину будь-що, або зняти цю провину, вибачити, звільнити від боргу, зобов'язання, покарання. Бог у Своєму Сині пощадив нас, дав прощення гріхів кожному, хто повірив в Ісуса Христа як Господа і Спасителя.

- Учнів Ісуса Христа також хвилювало питання, скільки разів прощати кривднику. Через притчу про царя, який хотів порахуватися зі своїми рабами, але пощадив раба-боржника, прощаючи йому величезний борг, Ісус Христос пояснив учням значення закону прощення, одного з основних законів Небесного Царства. Прощений раб не засвоїв цього закону, порушив його, не вибачивши маленький борг своєму товаришеві, і за це пан його суворо покарав.

- Закон прощення Христос проголосив у молитві «Отче наш», де сказано: «і пробач нам борги наші, як і ми прощаємо боржникам нашим». Бог прощає гріхи, якщо людина просить про це. Але Він ставить нам умову для цього прощення: «якщо ви прощатимете людям прогрішення їх, то простить і вам Отець ваш Небесний», «прощайте і прощені будете», «прощайте один одного, як і Бог у Христі пробачив вас».

- Гріх зробив людське серце нездатним прощати, але навпаки, він спонукає шукати можливість помститися за вчинене зло. Бог забороняє мстити за зло, тому що помста і нещастя примножують, і поширюють зло на землі. Прощення зупиняє поширення зла. Тільки Бог має право відомщати, тому що тільки Він може судити абсолютно справедливо. Тільки Бог може дати людині безцінний дар – здатність щадити та прощати.

- Якщо ти в своєму серці носиш образу на когось, і хочеш отримати безцінний дар – навчитися прощати, попроси Господа допомогти тобі пробачити кривдника. Якщо ти образив когось, попроси прощення в Бога, і в цієї людини

Урок 6. Справжня вірна дружба завжди безкорислива (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:36; Приповісті 14:21,31; 15:27; 19: 1,4,7; 21:13; 22:2,9,16; 23:17; 28:16,20; Ісая 33:15-17; Єзекііль 22:12; 1 Солунян 4:6,7; 1 Тимофію 6:10-12.

- Справжня, вірна дружба між людьми може будуватися тільки на основі безкорисливості, співчуття, взаємовиручення. Безкорисливі взаємини – це такі взаємини між людьми, яким чужі корисливі цілі, спрямовані на те, щоб витягти з відносин якусь особисту вигоду. У дружніх відносинах людей пов'язують спільні духовні інтереси, які об'єднують людей, допомагають їм духовно розвиватися та зростати в пізнанні істини.
- Прагнення отримувати користь у взаєминах з'явилося у серці людини в момент гріхопадіння. Користолюбство – це прагнення до особистої вигоди, наживи, отримання як матеріальної, так і моральної користі за будь-яку ціну, незважаючи на моральні закони та правила. Корислива людина, зазвичай, жадібна, жорстока, байдужа, у неї мало чуйності, співчуття, жалю. Вона нікого не любить, тому що найбільше любить власну вигоду, особливо коли вона виражена матеріально. Взаємини з людьми вона буде лише з позиції одержання вигоди, моральної та матеріальної користі.
- На яких підставах ти будуєш дружбу з іншими людьми? Чому важко будувати дружбу на корисливих стосунках? Чому іноді важко виявляти безкорисливість?
- Слово Боже обіцяє нагороду тим, хто ходить у правді, говорить правду і зневажає корисливість. Вони завжди будуть мати захист Господа, мати необхідну їжу, і очі їх побачать Бога. Також Біблія застерігає від користолюбства й аморальних вчинків, тому що за все це Господь карає.
- Якщо ти хочеш мати справжню, вірну дружбу і позбутися будь-якої користолюбності у твоїх стосунках з іншими, попроси про це Господа в молитві.

Урок 7. Той, хто возвеличується над іншими, буде принижений і покараний (1 година)

Біблійні уривки: 2 Царів 22:25-28; Псалми 146:5,6; Єремії 7:3-7; 22:3; Захарія 7:8-12; Євангеліє від Матвія 23:12; Євангеліє від Луки 14:11,18-14; Якова 1:27; Галатам 3:26-28; Колоссянам 3:9-15

- Біблія навчає, що Бог дав життя кожній людині на землі, і перед Богом усі люди рівні, незалежно від расової та національної приналежності, інтелектуального та фізичного стану, соціального та матеріального становища. Кожна людина, яка отримала життя від Бога, має право на любов і милосердя Боже, на добре і чуйне ставлення інших людей.
- Дуже часто в житті ми зустрічаємо прояви недобррозичливості, зарозумілості, зневаги і навіть ворожнечі стосовно людей іншої національності (раси), інших

місць проживання (країни, міста, села), а також до сиріт, осіб з інвалідністю, літніх, бідних і вбогих. Гріх спонукає серце людини до самопіднесення, звеличення над іншими людьми, що приводить її до дій і вчинків, у яких виявляються недобррозичливість, зневага і ворожість. Слово Боже застерігає людей від цього гріха, тому що люди, які підносять себе, будуть принижені і покарані Богом.

- Якщо у своєму серці ти відчуваєш себе кращим, розумнішим, красивішим і вищим за інших, і відчуваєш неприязнь до людей іншої раси, національності, інших місць проживання, вбогих, літніх, бідних, то ти перебуваєш у небезпеці. Попроси в Бога прощення за свій гріх самопіднесення, щоб тобі не бути приниженим і покараним. Попроси в Господа очистити тебе від цього гріха, і дати в серце жалість, співчуття та милосердя до вбогих, бідних і хворих, а до людей іншої національності – доброзичливість і дружелюбність.

Урок 8. Друзі відповідальні одне перед одним за збереження добрих та щирих стосунків (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 3:28,29,30; 21:23; 20:19; 22:1; Еклезіяет 5:4.

- Чому в дружбі важлива відповідальність? За що саме людина несе відповідальність у дружбі та спілкуванні? Дружба може зростати, розвиватися і зміцнюватися за умови, що люди беруть на себе відповідальність за збереження добрих, щирих стосунків. Довірливі, щирі стосунки передбачають відповідальність одне перед одним за виконання обіцянок, збереження довірених особистих секретів, за підтримку доброго імені одне одного.

- Гріх зробив серце людини безвідповідальним, схильний порушувати і не виконувати обіцянки, поширювати чужі секрети тощо. У Біблії сказано, що краще не обіцяти, аніж обіцяти і не виконати. Також Слово Боже застерігає нас ставати переносником чужих таємниць, адже з таким ніхто не захоче мати щось спільне.

- У Біблії написано, що добре ім'я краще за велике багатство, а добра слава краща за срібло і золото. Це означає, що якщо людина дозволяє зневажати й очорнювати ім'я друга – то це такий ж злочин, як і зрада. Священне Писання навчає допомагати одне одному у важких обставинах, особливо тим, хто довіряє тобі.

- Якщо ти бажаєш, щоб твої стосунки з людьми були добрими, щирими та сердечними, візьми на себе відповідальність за виконання обіцянок, нерозголошення секретів, за підтримку доброго імені друга. Якщо хочеш взяти на себе таку відповідальність, попроси Господа в молитві допомогти тобі в цьому.

II. Стосунки юнака та дівчата можуть будуватися на християнських принципах відповідальності, шляхетності та моральної чистоти (6 год).

Урок 9. Здатність закохуватися закладена в чоловіка і жінку для вступу в шлюб (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:21-24; 3:6; 29:1-20; Євангеліє від Матвія 5:27-30.

- Бог установив, що стосунки любови між чоловіком і жінкою повинні бути тільки в шлюбі, і вони обоє несуть відповідальність за чистоту цих стосунків. Це означає, що, полюбивши одне одного і вступивши в шлюб, чоловік і жінка зберігають вірність одне одному все життя. Вимога цнотливої чистоти поширюється на думки, почуття, бажання, дії у ставленні одне до одного. У такий спосіб, почуття закоханості, що виникає між юнаком і дівчиною, згідно з Божим духом-моральним встановленням, необхідне для укладання шлюбних стосунків, і є початком міцної подружньої любови на все життя, коли двоє стають однією плоттю (однією сутністю тілесно, душевно, духовно).

- Закоханість – це всеохопне почуття сильного потягу до представника протилежної статі, що супроводжується підвищеним інтересом до певної людини і сильним бажанням постійного спілкування з нею. Воно закладено Богом у природу людини для стимулу пошуку пари, створення сім'ї та продовження роду. Однак гріх спотворив цю природну якість душі людини, яка передбачала чистоту, цнотливість і вірність. У житті ми бачимо, що такий потяг й інтерес до людини протилежної статі прокидається набагато раніше, ніж людина досягає шлюбного віку. У кожному з нас з раннього дитинства розвивається потреба душі любити та бути любимим, а також підсвідомо формується естетичний ідеал очікуваного супутника життя. Цей ідеал стосується не тільки зовнішніх, фізичних особливостей, але включає також інтелектуальні й духовно-моральні характеристики. Чи розмірковуєш ти про свій ідеал супутника життя? Яким він (вона) має бути?

- Дуже часто, ще в шкільному, підлітковому віці, юнаки та дівчата закохуються. Тобто в їхньому серці виникає інтерес і потяг до людини протилежної статі, з'являється бажання спілкуватися з нею, проводячи час разом. Це почуття виникає ніби мимоволі, і таку закоханість називають іноді коханням з першого погляду. Однак життя показує, що здебільшого така закоханість дуже швидко минає. У Біблії розкривається психологічний механізм виникнення цього почуття на прикладі вчинку Єви із забороненим плодом дерева пізнання добра і зла. Вона подивилася на плід, і він сподобався їй. Потім вона захотіла спробувати його (вжити у своїх цілях). А потім, обґрунтовуючи користь вживання, вона здійснила вчинок, щоб отримати те, що дає цей плід. Цей психологічний механізм почуттів, бажань і дій, що впливають із бажань, працює в нас як щодо предметів (речей), так і щодо людини протилежної статі, яку ми хочемо ніби «привласнити», щоб володіти, проявляючи кохання і вимагаючи взаємності. Отже, закоханість не завжди є тією справжньою

любов'ю, з якої починаються шлюбні стосунки. Тому для юнаків і дівчат корисно серйозно задуматися, перевіряючи й аналізуючи свої почуття і потяги, щоб не наробити помилок. Також корисно подумати над тим, чи є людина, в яку закоханий, дійсно тим, з ким би ти хотів об'єднатися в шлюбі на все життя.

- Якщо ти хочеш жити так, щоб не робити помилок, які б негативно вплинули на все твоє життя, попроси Бога в молитві допомогти тобі контролювати свої почуття і потяги. Ти можеш попросити Господа допомогти тобі не витратити свої почуття, але зберегти себе для справжньої, чистої закоханості в ту людину, яка призначена тобі для пари.

Урок 10. Закоханість юнака та дівчини покладає на них відповідальність одне перед одним, а також відповідальність за своє майбутнє (1 година)

Біблійні уривки: Буття 34:1-31; Псалми 118:9-11; Приповісті 4:20-27; 6:20-33; 10:9; Якова 1:14-15; 1 Солунян 4:2-5; 1 Тимофію 4:12;

- Справжня закоханість – це високе почуття, яке викликає в серці людини шанобливе, чуйне та дбайливе ставлення до людини, котру любиш. Повага і шляхетність проявляється в тому, що закоханий бачить в іншій людині образ Божий, зважаючи на її право на власні почуття, погляди, думки, а також право на самостійний вибір. Справжня закоханість вимагає такого ставлення навіть у випадку невзаємності з боку об'єкту закоханості.

- Закоханість покладає на людину велику відповідальність, а також передбачає шляхетні й чесні наміри одне до одного, побудовані на серйозному ставленні до майбутнього шлюбу. Закоханість юнака покладає на нього відповідальність перед дівчиною, а також перед своєю майбутньою сім'єю. Закоханість дівчини покладає на неї відповідальність перед юнаком а також перед своїм майбутнім чоловіком та дітьми. Справжня чиста закоханість вимагає і від юнака, і від дівчини розсудливості, стриманості та моральної чистоти.

- Гріх, який породив у серці людини безвідповідальність, спонукає навіть таке піднесене почуття, як закоханість принизити і використовувати для задоволення хтивості та корисливих цілей. Закоханість не є підставою для вступу в інтимні стосунки поза шлюбом, тому що безвідповідальні сексуальні стосунки – це гріх перед Богом і перед тим, кого кохаєш.

- Писання описує нам як позитивні, так і негативні приклади з життя стародавніх людей, щоб ми могли побачити наслідки деяких їхніх вчинків і не робити помилок у власному житті. У Біблії є повчальний приклад наслідків нерозумної поведінки закоханого юнака, сина князя на ім'я Сихем, який закохався в Діну, дочку Якова, і знеславив її. І хоча потім він хотів узяти її за дружину, сини Якова жорстоко помстилися за честь своєї сестри всьому племені. Так нерозумний, безвідповідальний вчинок закоханого юнака,

захопленого власною хіттю, привів його до смерти, а також до горя та загибелі багатьох людей.

- Благородні та чесні наміри завжди припускають, що закохані вступають у спілкування для того, щоб краще пізнати характер, інтереси, погляди одне одного. Відповідальність юнака на побаченні з дівчиною – це благородне ставлення та прагнення захистити, а не схилити до інтимної близькості. Відповідальність дівчини на побаченні з юнаком – це скромність, сором'язливість і прагнення до одухотвореної дружби, до моральної чистоти, а не прагнення спокусити.
- Потреба освідчитися в коханні – природна потреба переконатися у взаємності. Однак відкрити свої почуття – означає взяти на себе відповідальність перед тим, кому освідчуєшся в коханні. Добре, коли закохане серце прагне взаємності саме для того, щоб, розвиваючи спілкування, ще більше пізнавати одне одного і підтримувати на життєвій дорозі.
- Якщо ти хочеш, щоб твої стосунки з особами протилежної статі будувалися на підставі Божих заповідей, на основі моральної чистоти, поваги та відповідальності, попроси Бога в молитві допомогти тобі в цьому.

Урок 11. Безвідповідальні сексуальні зв'язки, які Біблія називає гріхом розпусти, призводять до хвороб, страждань і смерти (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:14; Книга Суддів 13:1–21; 16:1-31; Приповісті 5:1-23; 22:14; 29:3; 1 Коринтянам 6:15-20; Галатам 5:19-21; Ефесян 5:3,5; Колоссянам 3:5,6; Об'явлення 21:8,27;

- Священне Писання застерігає від безвідповідальних, «вільних» сексуальних зв'язків, які є гріхом і заборонені Богом як дії, які руйнують тіло і душу людини, руйнують стосунки з Богом. Біблія дає достатньо прикладів, коли порушення заповідей Божих в інтимному житті людей призводило до згубних наслідків для душі і тіла, завдавало смерти.

- Бог присвятив Самсона від народження стати суддею Ізраїлю і врятувати свій народ від поневолення филистимлянами. Про це сказав його батькам ангел Божий ще до того, як Самсон народився. Самсон був наділений надзвичайною силою і названий назореєм Божим, що означало, що все його життя має бути повністю присвячене Богу. Однак хоча Самсон знав Господа, він не захотів в особистому житті дотримуватися Божих заповідей і зберігати моральну чистоту. Він зустрічався із жінками-блудницями, і в результаті одна з них, Даліла так, занапастила його.

- Сучасний аморальний стан суспільства захоплює безвідповідальні, «вільні» сексуальні зв'язки, рекламуючи їх у кіно та засобах масової інформації як прийнятну норму життя. Однак у реальному житті, і як повідомляють ті самі

засоби масової інформації, ми бачимо, які згубні наслідки для суспільства приніс такий стан. Невиліковні хвороби тіла і душі, руйнування інституту шлюбу і сім'ї, горе і страждання людей, і особливо дітей, передчасна смерть у муках – ось наслідки гріха розпусти на землі.

- Біблія говорить про найжахливіший і вічний наслідок для тих, хто зневажає заповіді Божі щодо моральної чистоти: блудники Царства Божого не успадковують. На них чекає місце вічного покарання – геєна вогненна.
- Якщо ти хочеш у своєму житті виконувати заповіді Божі, бути морально чистим і не допускати у своєму житті гріх розпусти, скажи про це Господу в молитві. Попроси в Господа прощення за ту нечистоту, яка була у твоєму житті. Також ти можеш попросити Бога вберегти тебе від гріха розпусти, щоб усе твоє життя і стосунки з людьми були чистими.

Урок 12. На тих, котрі штовхають молодь на дорогу розпусти та розбещености, чекає суворе Боже покарання (1 година)

Біблійні уривки: Буття 19:1-29; Левит 18:6-18; 20:11-17,19-23; Розаконня 27:20-23; Псалми 118:1-3, 20,21, 52-56; Приповісті 4:23; 7:1-27; 9:13-18; Євангеліє від Матвія 18:7-9; 2 Петра 2:1-22; 3:1-15; Юди 5-8,14-15; 1 Коринтян 6:9,10; 2 Коринтян 7:1; Об'явлення 17:1-7; 18:4-8.

- Слово Боже наказує зберігати моральну чистоту, зберігати себе від усякої погані гріха, який поширюється у світі. Біблія проголошує суд Божий (суворе покарання Боже) тим, хто штовхає молодь на шлях блуда і розбещености.
- Від юності кожна людина повинна знати Божі заповіді щодо сексуальних стосунків. Бог забороняє людині вчиняти такі сексуальні гріхи, які є гидотою перед Богом: блуд (вільні, безладні статеві зв'язки), перелюб (подружня зрада і невірність), мужоложство (злягання людей однієї статі), кровозмішення, інцест (сексуальні та шлюбні стосунки між чоловіком і жінкою, які належать до тої самої спорідненої групи).
- Від моменту гріхопадіння людини Бог карав людство за розбещеність. Він не пощадив першого світу, і знищив його потопом, зберігши тільки сім'ю праведного Ноя. Однак гріховна природа людини панувала і над нащадками Ноя. За блуд і статеві збочення були повністю спалені Богом міста Содом і Гоморра, які, як інфекцію поширювали свій гріх на інших людей.
- Для того, щоб кожному з нас зберегти моральну чистоту, необхідно уникати брудного потоку інформації про розпусту, блуд, статеві збочення і порнографію, якою сповнені зараз кіно та засоби масової інформації. Гріх розпусти і розбещености руйнує потребу людини у справжній любові, зневажає цінність цнотливості і штовхає до порушення Божих заповідей. Тому особливо

суворе покарання чекає на тих, хто поширює розбещеність і штовхає молодь на дорогу гріха.

- Якщо ти хочеш зберегти моральну чистоту, здатність полюбити і любити посправжньому, чистою любов'ю, попроси Господа в молитви захистити тебе від усієї нечистоти, яку пропонує і поширює світ і грішні люди. Бережи себе й уникай брудного потоку інформації, поширеної в кіно, телебаченні, засобах масової інформації. Вивчай, запам'ятовуй і застосовуй у житті заповіді Божі про моральну чистоту, щоб не грішити перед Богом.

Урок 13. Зберігай чистоту й цнотливість від юності, щоб мати щасливу та міцну сім'ю (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 118:9-11; Приповісті 2:10-22; Якова 1:27; Филип'ян 2:14-16; 1 Солунян 4:1-5; 1 Тимофію 2:9,10; 2 Тимофію 1:7; Титу 2:3-6,11,12; Євреїв 13:4;

- Щоб дочекатися і зустріти того, з ким пов'язуватиме любов на все життя, щоб мати щасливу, міцну сім'ю, необхідно від юності зберігати моральну чистоту (цнотливість). Слово Боже наказує, щоб ми були чистими дітьми Божими, непорочними навіть серед безлічі непокірних і розбещених людей, щоб показувати навколишнім взірець моральної чистоти й цнотливості. Цнотливість – це сувора моральна чистота, яку людина зберігає у своїх думках, почуттях, бажаннях, своїй поведінці та стосунках з іншими людьми.

- Збереження цнотливості від юності – це початок вірності майбутній долі, своїй сім'ї, це основа чесного, непорочного шлюбу. Тільки Господь може благословити тебе не помилитися і допомогти оптимального часу для шлюбу, вибрати такого/таку, хто з любов'ю і вірність пройде з тобою усе життя.

- Для того, щоб зберегти себе в чистоті цнотливості й не грішити, необхідно заховати у своєму серці Слово Боже.

- Якщо ти бажаєш зберегти себе в чистоті для майбутнього шлюбу, попроси Господа в молитві перевірити твої сьогоднішні почуття, бажання, потяги і забрати з твого життя все, що заважає тобі зберігати чистоту й цнотливість. Захвай у своєму серці Слово Боже, щоб не грішити, і твердо йти дорогою цнотливості й моральної чистоти.

Урок 14. Для створення щасливої сім'ї необхідно досягти віку фізіологічної, душевної, моральної та духовної зрілості (1 година)

Біблійні уривки: Буття 24:1-67; Приповісті 31:10-31; Євангеліє від Луки 2:52; 1 Коринтян 11:3-16; Ефесян 5:22-33;

- Закоханість ще не означає, що настав час одружуватися. Створення сім'ї – це велика відповідальність перед Богом, перед людиною, з якою укладаєш шлюб, а також перед майбутніми дітьми. Одруження є також великою відповідальністю перед батьками, які виростили тебе.
- Якщо ти хочеш, щоб твій шлюб був щасливим, щоб сім'я була дружною і міцною, то дочекайся певного віку для одруження, який буде характеризуватися твоєю фізіологічною, душевною, моральною та духовною зрілістю. Також для повноцінної сім'ї та нормального виховання дітей необхідно здобути професію й працювати, щоб мати можливість матеріально забезпечувати життя сім'ї.
- Фізіологічна і душевна зрілість передбачає готовність тіла й душі людини нести фізичні та психологічні (інтелектуальні, емоційно-чуттєві, вольові) навантаження, пов'язані зі творенням сім'ї, народженням і вихованням дітей. Моральна зрілість передбачає високий ступінь відповідальності, яку людина готова нести, розвиваючи взаємини в сім'ї та виховуючи дітей. Духовна зрілість передбачає чітко сформовану на основі Слова Божого духовно-моральну систему цінностей людини, за якою вона живе, її правильні взаємини з Богом і прагнення не тільки самому виконувати Божі заповіді, але й навчати цьому власних дітей.
- У Біблії є чудовий приклад дуже відповідального підходу до вибору нареченої й одруження. Авраам, а також його син Ісак, який хотів одружитися, знали, що тільки Господь може допомогти вибрати наречену для Ісака. У той час Ісак вже був цілком зрілим і відповідальним чоловіком, проте він не став сам шукати собі наречену, покладаючись на свої смаки і погляди, а повністю довірився у цій справі мудрості батька й волі Божій. Посилаючи свого вірного, богобоязливого слугу на далеку батьківщину за нереченою для сина, Авраам вірив, що Господь правильно обмислить його шлях. Його віра та надія були винагороджені. Незабаром слуга привіз прекрасну дівку Ревеку, яку Ісак полюбив і взяв за дружину. Правильний вибір нареченої Ісака був важливий не тільки для нього. Авраам та Ісак розуміли відповідальність, яку поклав на них Бог, давши особливе благословення, бути родоначальниками народу, у якому народився Спаситель, Син Божий Ісус Христос.
- Писання говорить нам про ідеал, якому повинні відповідати чоловік і його ставлення до дружини та дітей. Також Біблія дає нам взірець ідеальної, добродісної дружини та матері, слухняної Богові. Для того щоб отримати

благословення Боже, кожному необхідно прагнути ідеалу шлюбу та сімейних стосунків, який нам дає Слово Боже.

- Якщо ти хочеш Божого благословення для майбутнього шлюбу та сім'ї, ти вже зараз можеш молитися про це Господу. Також ти можеш просити Бога допомогти тобі зростати і зміцнюватися фізично, душевно, морально і духовно, щоб свого часу досягти потрібної зрілості для одруження. Кожному юнакові й дівчині, зокрема й тобі, можна просити в Господа допомоги знайти свого часу відповідну пару, щоб сворити благословенну Богом сім'ю.

III. Мої стосунки зі старшими можуть будуватися на духовно-моральних християнських принципах доброзичливості, поваги та вдячності (7 год)

Урок 15. Шануй своїх батьків, якщо хочеш жити довго та щасливо (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:12; Повторення Закону 5:16; 21:18-21; Приповісті 23:22,24,25; 28:24; Ефесян 6:1-3; Колосянам 3:20.

- Даючи Десять заповідей Закону, одну з них, п'яту заповідь, Господь особливо виділив. Бог наказує, щоб усі діти були слухняні своїм батькам, ставилися до них з повагою й пошаною. Поважати – означає слухатися батьків у лагідності й смиренності. У Біблії написано, що це перша заповідь із Божою обітницею. Отже, Бог встановив, що тривалість життя людини залежить від її ставлення до батьків.

- Гріх, зробивши серце людини бунтівливим і неслухняним, спонукає людину ще з дитинства виявляти непослух батькам. Особливо ця проблема загострюється у юнацькому віці, коли дитинство закінчується. Підлітку завжди хочеться чинити свавільно (робити так, як сам того хоче) і самовільно (не питаючи дозволу). Це спричиняє конфлікти з батьками й порушення Божої заповіді.

- Слово Боже наказує дітям бути слухняними своїм батькам, тому що це до вподоби Господу. Отже, не слухаючись батьків, ти грішиш не лише проти них, а й проти Бога. Неслухняність батькам є дуже серйозним гріхом проти Бога. Неслухняність і непокора батькам Біблія називає злом, яке руйнує не тільки стосунки в сім'ї, а й руйнує душу дитини, яка росте заколотником. Це здійснює руйнівну дію на життя людини і життя всього суспільства. Божий закон для народу Ізраїлю встановлює покарання для того, хто не шанує, не слухається і не поважає своїх батьків. За непокірну поведінку, за пияцтво та непослух батьки були зобов'язані свого неслухняного сина віддати на суд старійшин, які засуджували його до смерті. Таке суворе покарання було встановлене для того, щоб винищити зло серед народу Божого.

- Якщо ти хочеш жити довго та щасливо, будь слухняний своїм батькам, поважай їх і шануй. Навіть якщо тобі здається, що батьки не мають рації, і ти не бажаєш чинити по їхній волі, усе ж послухайся їх, і благословення Боже буде з тобою.
- На жаль, деякі батьки, які не знають Бога та Його заповідей, схиляють своїх дітей до гріховних дій (обману, вживання алкоголю, крадіжки тощо). У такому разі син або дочка, які знають Божі заповіді, можуть звернутися до Господа за допомогою, щоб Сам Бог захистив їх, допоміг їм виконати Його заповіді і не грішити.
- Якщо ти усвідомлюєш, що тобі важко бути слухняним своїм батькам, і що ти порушуєш Божу заповідь, попроси прощення в Господа. Також попроси прощення в батьків за всі випадки, коли ти порушив Божу заповідь, і не виявив до них поваги та пошани. Якщо ти бажаєш жити на землі довго і щасливо, попроси Господа в молитві, щоб Він допоміг тобі в кожному конкретному випадку виявляти повагу та пошану до своїх батьків.

Урок 16. Ніколи не говори злого на своїх батьків, щоб тебе не спіткало покарання Боже (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 27:16; Псалми 49:16-23; 118:11; Приповісті 15:1,4,28; 20:20; 21:23; 30:11,17; Євангеліє від Матвія 12:36,37; 15:1-4; Євангеліє від Марка 7:5-10; 1 Петра 2:1,2; 2 Петра 2:9,10; Римлянам 3:10-18; Ефесян 4:29-32; Колосянам 3:8-10.

- Лихословити, вживати лайливі, злі слова – це гріх. Це гріх перед тим людиною, яку ти ображаєш, але, перш за все, поганослів'я і лихослів'я – це гріх перед Богом. Слово Боже каже, що кожна людина відповість перед Богом за всі свої слова. Особливо тяжкий гріх – це лихословити своїх батьків. З того, хто лихословить батьків, говорить на них злі, лайливі слова, знімається благословення Боже.
- Указуючи фарисеям і книжникам, що вони, виконуючи людські перекази, переступають заповіді Божі, Господь Ісус Христос згадав їм саме ці заповіді Закону Божого: «шануй батька і матір», і «хто злорічить батька чи матір, хай смертю помре».
- У Біблії сказано: хто лихословить батька свого і свою матір, того світильник погасне серед глибокої темряви. Це означає, що людина, яка лихословить своїх батьків і не хоче покаятися в цьому гріху, втрачає можливість побачити світло спасіння і гине назавжди в темряві зла й гріха.
- Щоб очистити своє серце і свій язик від поганослів'я і лихослів'я, потрібно наповнювати свою душу Словом Божим. Для того щоб не грішити, треба захват Божі заповіді у своєму серці. Апостол Петро, закликаючи віруючих

відкласти всяке лихослів'я, радив їм полюбити чисте словесне молоко Слова Божого, щоб, подібно до немовлят, харчуючись ним, духовно зростати і не грішити перед Богом. Бог наказує нам, віддаливши від себе всяке роздратування, гнів, крик і злісне лихоріччя, бути добрими й співчутливими одне до одного.

- Якщо ти шкодуєш за всі лихі, лайливі слова, сказані тобою на людей, і особливо на батьків, попроси прощення в Господа, а також у тих, кого ти ображав своїм лихослів'ям. Якщо ти хочеш, щоб твої слова, сказані як батькам, так і іншим людям, завжди були добрими, попроси в Господа, щоб Він допоміг тобі контролювати та стримувати свої почуття та язик від усякого зла. Також ти можеш наповнювати свою душу (розум і почуття) Словом Божим, і тоді гнів, лихослів'я та роздратування зникнуть із твого серця.

Урок 17. Ніколи не супереч своїм батькам, щоб жити в благословенні Божому (1 година)

Біблійні уривки: 2 Царств 15:7-14; 18:9-15,31-33; Псалми 24:8,9; 30:20,21; 31: 9,10; 36:8-11; 137:6; 146:6; Приповісті 3:33-35; 10:1,12; 13:1; 15:5,10,18; 16:17-19; 17:21; 21:4,7; 24:21,22; 25:15; Євангеліє від Матвія 11:28-30; 19:26; Євангеліє від Марка 10:27; Євангеліє від Луки 18:27; Якова 1:21; 4:10; 1 Петра 5:6; Філіп'янам 2:3; 4:5

- Гріх робить серце бунтівливим і зарозумілим настільки, що навіть дитині чи підлітку важко упокорюватися перед батьками і проявляти слухняність, лагідність, поступливість. Стан заколоту походить із самої основи гріха – гордині. Гординя затьмарює розум, перешкоджаючи людині бути мудрою для розрізнення добра і зла, а також озлоблює серце, роблячи його непоступливим і бунтівним, схильним до повстання, агресивного протесту та насильства.

- Писання дає можливість побачити, що Бог благословляє тих, хто, упокорюючи свою гордість і зарозумілість, відкидаючи заколот і норовливість, обирає в житті шлях слухняності, смиренності, лагідності, покірності, поступливості, м'якості. Лагідність – це доброта і м'якість у вчинках і поведінці, заснована на любові, терпінні й милосерді, яка виходить із люблячого серця. Смиренність – це здатність до послуху, здатність підкорятися, приборкуючи свою гордість і свавілля. Оскільки гріховна природа людського серця настільки сильна, що людина власними силами не може змінити своє серце й одразу стати лагідною і смиренною, то Господь пропонує Свою допомогу. Неможливе людині, можливе Богу. Всемогутній Бог може змінити людське серце, якщо сама людина того захоче. Господь Ісус Христос закликає нас навчитися у Нього лагідності та смиренності.

- Господь благословляє людей лагідних і смиренних, але знімає благословення з бунтівників, які повстають проти старших, і особливо проти батьків. Слово

Боже попереджає нас про небезпеку перебування в бунтівному, агресивному дусі, адже такий стан серця веде до руйнування особистості людини, а також до руйнування стосунків з іншими людьми та до руйнування суспільства. Неслухняність і заколот проти батьків – це серйозний гріх проти Бога, за який людину може спіткати суворе покарання смертю. Ми можемо побачити повчальний приклад у Біблії, коли читаємо про життя і смерть Авесалома, неслухняного та бунтівного сина царя Давида. Аналізуючи приклади із повсякденного життя, ми можемо переконатися, що заколот проти старших, і проти батьків призводить до трагічних наслідків.

- Якщо ти хочеш проводити життя в благословенні Божому, то, утихомирюючи свою гордість і зарозумілість, відкинь заколот і норовливість. Обери для свого життя шлях слухняності, смиренності, лагідності, покірності, поступливості, м'якості. Усвідомлюючи те, що сам не можеш цього досягти, попроси Господа в молитві змінити твоє серце і зробити його здатним до послуху, смиренності та лагідності.

Урок 18. Вивчивши Божі заповіді батькам про виховання дітей, ти зможеш зрозуміти, що таке батьківський обов'язок (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 34:5-7; Повторення Закону 6:1-9,20-21; 11:18-21; Псалми 77:1-8; 126:3-5; Приповісті 13:24; 17:6; 19:18,19; 22:6,15; 23:13,14; 29:15,17; Євангеліє від Луки 1:13-17; Ефесян 6:4; Євреїв 12:5-11.

- Для тих, кому Бог дає дітей, Він встановив обов'язки батьків, а також відповідальність за виховання своїх дітей. Цю відповідальність народити несуть перед Богом, перед суспільством, у якому живуть, перед своїми дітьми, а також перед наступними поколіннями. Батьківський обов'язок – любити й виховувати своїх дітей у страху Господньому. Це означає, що батьки зобов'язані виховувати своїх дітей таким способом, щоб діти знали Господа, а також, знаючи і виконуючи Його заповіді, прагнули жити в Божому Царстві. Батьківський обов'язок – матеріально утримувати своїх дітей до повноліття.

- Гріх настільки зіпсував серце людини, що деякі батьки навіть до своїх дітей ставляться безвідповідально, байдуже, а іноді навіть жорстоко. Такі батьки грішать перед Богом і понесуть кару за порушення Божих заповідей і невиконання свого батьківського обов'язку.

- Для того, щоб приготувати серця людей до приходу Сина Божого, Господь присвятив Йоана Хрестителя стати предтечею Спасителя. Проголошуючи його батькові, священникові Захарії, що в нього народиться син, Ангел Божий сказав, що багато хто через його народження зрадіє і навернеться до Бога, непокірні знайдуть образ думок праведників, а серця батьків він поверне до дітей, щоб спорядити готових людей для Господа. Привернути серця батьків до

дітей означає допомогти батькам усвідомити свій батьківський обов'язок нести відповідальність перед Богом за виховання і майбутнє своїх дітей.

- Для того, щоб правильно виховувати дітей, батьки, перш за все, самі повинні слухняними Богу і приймати своїх дітей як нагороду, як подарунок від Господа. Виховувати дітей у навчанні й настанові Господній означає виховувати дітей у любові, не дратувати їх, а заохочувати до слухняності і карати за непослух. Писання навчає, що батьки зобов'язані карати дітей за неслухняність, щоб виправляти і спрямовувати їхню поведінку і вчинки. У цьому проявляється справжня любов до дітей батькі, які виконують свій батьківський обов'язок перед Богом.

- Якщо ти хочеш краще розуміти своїх батьків, розуміти їхні виховні дії стосовно тебе, вивчи заповіді Божі, які Господь дав у Святому Письмі. Також, досліджуючи накази Божі батькам, ти зможеш усвідомити свою відповідальність перед Богом за створення майбутньої сім'ї та виховання своїх майбутніх дітей. Ти можеш уже зараз молитися, щоби Господь допоміг тобі зрозуміти, запам'ятати й застосовувати Його заповіді, щоб ти з юних літ розумів, що таке батьківський обов'язок і відповідальність перед Богом за виховання дітей.

Урок 19. Будь вдячний своїм батькам, виконуючи обов'язок перед ними (1 година)

Біблійні уривки: Левіт 19:32; Приповісті 15:20; 19:14,26; 23:22,24,25; 28:24; Євангеліє від Матвія 7:1; 15:1-9; Євангеліє від Марка 7:1-13; Ефесянам 5:20; 6:1-3; 1 Солунян 5:18; 1 Тимофію 5:4; 2 Тимофію 3:1-5

- Як сказано у Писанні, Богові до вподоби, щоб діти навчалися шанувати свою сім'ю і віддавати належне своїм батькам. Це означає, що Бог благословляє кожного, хто вдячний своїм батькам і виконує обов'язки дочки й сина перед ними. Воля Божа полягає в тому, щоб ми мали вдячні серця і за все дякували.

- У чому полягає обов'язок і відповідальність сина чи дочки перед батьками? Чому треба бути вдячним і за що треба дякувати батькам? Чому людям так важко бути вдячними і виконувати свій обов'язок перед батьками? Як виявляється невдячність? Хто може допомогти тобі стати вдячним?

- Обов'язок кожного сина і кожної дочки слухатися своїх батьків, тому що цього вимагає справедливий Божий Закон. Також синові чи дочці, незважаючи ні на що, потрібно з повагою ставитися до своїх батьків, радувати їх своїм добрим ставленням, добрими словами й вчинками. Таке ставлення діти повинні зберігати протягом усього життя, особливо тоді, коли батьки постаріють, ослабнуть і не зможуть самі себе утримувати. Обов'язок кожного дорослого

сина чи дочки утримувати своїх хворих і похилого віку батьків, а також піклуватися про них.

- Гріх зробив людське серце невдячним. Викриваючи фарисеїв і книжників у лицемірстві, Ісус Христос сказав, що вони усунули заповідь Божу про шанування батьків своїми людськими переказами й обрядами. На цьому прикладі ми можемо побачити, що людина, яка не шанує батьків і не піклується про них, не може догодити Богові, навіть якщо вона виконує всі релігійні обряди.

- Однією з ознак останнього часу перед другим пришестям Господа Ісуса Христа апостол Павло називав тяжкі часи падіння моралі та посилення аморальності людей. Тоді разом із нахабством, жорстокістю, лихослів'ям, особливо явно проявлятиметься гріх невдячності й непокірності батькам. Нехтування своїм обов'язком перед батьками призводить людину до запеклості серця, до лицемірства, до споживчого й корисливого ставлення до своїх батьків, і, зрештою, до відчуження від них. Слово Боже застерігає синів та дочок від того, щоб розоряти й виганяти своїх батьків. Такі діти названі безсоромними й безчесними. На них чекає покарання Боже.

- Невдячне серце зазнає шкоди, бо завжди погне те, що сіє. Із невдячною людиною інші люди завжди поведуться невдячно. Особливо небезпечно засуджувати своїх батьків, адже, як застерігає Слово Боже, яким судом судиш, таким і будеш судимий. Якщо твої діти побачать, що ти нехтуєш своїми батьками і не шануєш їх, то можеш не сумніватися, таке ставлення дітей чекає й тебе.

- Тільки Господь може зробити наші серця справді вдячними. Для цього потрібно навчитися дякувати Богу за все, що він дав, а особливо за життя і за батьків, через яких ти з'явився на світ. Саме через твоїх батьків Бог дав тобі життя на землі, яке є лише початком вічного життя. Батькам необхідно дякувати за те, що, проявляючи свою любов, вони піклуються про фізичне, моральне і матеріальне благополуччя своїх дітей. Вірні батьки також дбають про душу й духовне життя дитини, приводячи її до Бога.

- Якщо ти хочеш догодити Богові, виконуючи свій обов'язок перед батьками, будь завжди вдячним їм. Якщо ти відчуваєш, що це для тебе важко, то попроси в молитві Господа навчити тебе бути вдячним і радувати своїх батьків добрим ставленням.

Урок 20. Поважай тих, хто навчає тебе добру і завжди будь вдячним своїм вчителям та наставникам (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 70:17; Приповісті 1:2-5,7,8; 3:1,2; 4:13; 5:12,13; 8:33; 9:9; 10:17; 13:1,18; 15:32; 22:6; Євангеліє від Матвія 12:36,37; 23:1-36; Якова 3:1,2; 2 Тимофію 3:16; Євреїв 13:7,17.

- У Біблії сказано, що кожен з нас потребує повчання і навчання, щоби вміти жити праведно й чинити по Слову Божому. Того, хто, відкидаючи навчання і повчання, недбалий до своєї душі, чекає злидні і посоромлення. А хто дотримується настанови, той набуває розуму і буде в пошані.
- Слово Боже наказує, щоб кожен з нас поважав людей, які навчають добра і настановляють у тому, що потрібно для чесного й праведного життя. Особливо Священне Писання наказує пам'ятати тих наставників, які вчать Слову Божому, радить наслідувати їхню віру і слухатися їх. Будь вдячним своїм учителям і наставникам, які навчають тебе істині, вчать добру, дбають про твоє моральне і професійне виховання.
- Писання говорить про велику відповідальність людини бути вчителем. Якщо за кожне порожнє слово людина дасть відповідь перед Богом у день суду, то тим більше кожен учитель стане перед Богом і відповідь за те, чого він навчав інших, особливо дітей. Господь Ісус Христос застерігав від гріха тих, хто претендував називатися шанованим учителем, хто намагався вчити інших, але сам не хотів бути слухняним Богу. Тільки читаючи і досліджуючи Слово Боже, ти зможеш навчитися відрізняти справжнього вчителя, який вчить істині та добру, від того, хто живе в неправді та навчає цього інших. Стережись таких лжевчителів і молись, щоб Господь захистив тебе від них.
- Справжні, істинні вчителі й наставники варті твоєї пошани й вдячності. Ти можеш виражати подяку за їхню працю своїм старанням у навчанні, добром, шанобливим ставленням. Твоя вдячність сповнить серце вчителя радістю й оптимізмом, дасть натхнення для подальшої праці з учнями.
- Якщо ти хочеш навчитися поважати своїх вчителів і наставників і бути вдячним їм, попроси Господа в молитві допомогти тобі в цьому.

Урок 21. Остерігайся старших, які схиляють молодь до зла (1 година)

Біблійні уривки: Буття 39:1-23; Єремія 26:1-16; 27: 9,10; 28:117; 29: 8,9, 29-32; Приповісті 1:10-19; 11:27; 16:29,30; 19:5; 21:28; Євангеліє від Матвія 7:15; 15:19; 18:1-14; 24:11,23-27; 26:59,60; 2 Петра 2:1; 1 Івана 4:1; Римлян 16:17-18; Галатам 5:19-21; 2 Тимофію 4:1-4; Об'явлення 19:20; 20:10-15.

- У нашому світі, де так багато зла, молоді люди повинні остерігатися старших, які живуть у гріхах і схиляють до цього інших, а особливо молодь. Біблія застерігає молодих людей не погоджуватися ходити шляхом зла й гріха, ухилятися від таких пропозицій, які ведуть на цей шлях.

- Чи завжди варто слухатися старших і довіряти їм? Як довіряти старшим, але не бути обдуреним? Як розуміти, що є гріхом у якомусь вчинку чи дії, яку пропонують тобі зробити старші? Що робити, якщо старші схиляють (спокушають) до гріховних дій? Хто може допомогти, захистити й вберегти тебе від гріха? Яке покарання чекає на тих, хто схиляє (спокушає) молодших до гріховних вчинків?
- Для того, щоб відрізнати добро від зла, правду від брехні, праведний вчинок від гріховного, необхідно знати й пам'ятати заповіді Божі. Щоб зрозуміти, що є гріхом у твоїх думках, почуттях, бажаннях, вчинках, потрібно звіряти їх із заповідями Божими. В іншій людині можна так само виявити гріх, звіривши її слова, вчинки, дії із заповідями Божими. Усе, що Слово Боже забороняє і називає гріхом, треба відкидати й уникати.
- Біблія дає нам дуже повчальний приклад із життя Йосипа, який із дитинства хотів бути слухняним Богові. Навіть у найважчий для нього час, будучи рабом у Єгипті, Йосип жив і чинив так, щоб уникнути гріха й залишитися чесним. Тільки тому, що Йосип знав накази Божі щодо чистоти шлюбу і чесності щодо інших людей, йому вдалося відкинути гріховну пропозицію негідної жінки й уникнути гріха.
- Молодий пророк Єремія, посланий Богом, сміливо звіщав істину Слова Божого навіть у небезпечних для життя умовах. Деякі поважні та шановані всіма люди, які називали себе пророками, проголошували брехню і вели непримиренну боротьбу проти Єремії й істини Божої. Однак, попри все, Єремія самовіддано боровся проти лже-пророків, і ніколи не спокусився говорити людям брехню, яка їм подобалася, і яку вони хотіли чути. Дуже часто дивлячись в очі смерті, Єремія, відкидаючи лжепророцтва, обстоював правду, не знаважчюи ні на які людські авторитети, бо твердо знав істину Слова Божого.
- Писання, а також християнське життя, дають нам багато прикладів, коли віруючі, будучи у спокусах і випробуваннях, просили в молитві допомоги Бога, і Він рятував їх від гріха. Господь завжди приходить на допомогу людині, яка хоче встояти, відкинути гріх і залишитися слухняною Богові.
- Застерігаючи молодь, Біблія попереджає також про покарання й тих, хто відвернув свій слух від істини, звернувся до гріховних помилок, і ще й інших підбиває до зла й гріха. Суворо покарані Богом будуть ті, хто схиляє молодших до гріхів окультизму (ворожіння, астрологія, магія, «екстрасенси», «ясновидячі» і тд.) до гріхів ідолопоклонства (лжевчення і хибні релігії і тд.), гріхам розпусти та перелюбу, гріхам обману, крадіжки, вбивства тощо. Христос попереджав про суворе покарання для них ще тут на землі: краще їм бути вкинутим у морську глибину з млиновим жорном на шії, ніж спокушати молодших до гріха. Також на них чекає засудження на вічну муку в озері вогненному.

- Якщо ти хочеш завжди бути слухняним Богові і встояти в спокусах і спокушуваннях, остерігайся тих, хто схиляє тебе до гріха. Читаючи Біблію, наповняй своє серце і розум Словом Божим, щоб навчитися відрізняти правду від брехні, добро від зла, щоб відкидати гріх. У будь-яких важких обставинах життя проси допомоги в Господа і втікай від гріха.

IV. Мої взаємини з суспільством можуть будуватися на принципах християнського й громадянського обов'язку, слухняности державним законам та конституційному праву свободи совісти (4 год)

Урок 22. Прагни працювати чесно й сумлінно, щоб приносити користь собі та людям, а також отримати благословення Боже (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:19; Приповісті 6:6-11; 10:4,5; 11:1,5,6,11,18,24-26; 12:11,24,27; 13:4; 18:9; 19:15; 20:10,13,17,21,23; 21:25,26; 24:30-34; Екклезіяст 10:18; 2 Солунян 3:10;

- Слово Боже наказує кожному з нас працювати сумлінно й чесно. Тільки таку працю благословляє Господь. Тільки плоди чесної, сумлінної, творчої праці приносять людині радість, задоволення та користь. Душа старанних насититься, – каже Слово Боже.
- З моменту гріхопадіння людина мусить працювати в поті свого чола, щоб мати що їсти й задовільняти інші життєві потреби. Це означає, що цілеспрямована праця завжди вимагає зусилля волі людини, напруження її фізичних, інтелектуальних та емоційних сил, а також передбачає докладання умінь, здібностей і старання. Однак не всі люди хочуть працювати сумлінно й старанно. У житті ми бачимо, що для багатьох людей, які не люблять і не хочуть трудитися, праця є важким, поневолювальним, рутинним процесом, який людина виконує без задоволення, лише для того, щоб заробити собі на їжу. Гріх вніс у душу людини схильність лінуватися й ухилятися від чесної праці, бажання жити за рахунок чужої праці. Однак Біблія каже, що хліб, придбаний неправдою, спочатку солодкий, але після нього рот наповниться жоствою (пісок, дрібний щебінь). Це означає, що хліб, отриманий шляхом неправди, злодійством, експлуатацією чужої праці ніколи не принесе радості, користі й благословення.
- Святе Письмо застерігає лінивих, що на них чекає бідність і нужда, бо лінивий і недбайливий – це те саме, що марнотратний, який завжди буде терпіти голод. Якщо хтось не хоче працювати, той хай і не їсть.
- Слово Боже наказує кожній людині чесно працювати. Це означає, де б ти не працював, ніколи нікого не обманюй. Неправдиві ваги, як і всякий обман є гидотою перед Господом. Богові до вподоби правильні рахунок і вага.

- Для людини, яка не хоче чесно працювати, існує небезпека легко піддатися спокусі, вчинити гріх крадіжки, пограбування, а згодом повністю стати на шлях беззаконня. Ліниві, нечесні та беззаконники будуть зловлені беззаконням своїм. На них чекає суд Божий.

- Якщо ти хочеш працювати чесно й сумлінно, щоб отримати благословення Боже, а також приносити радість і користь собі та людям, то попроси в молитві в Господа, щоб Він допоміг тобі вибрати професію або вид діяльності до душі, щоб ти міг творчо використовувати свої здібності, таланти й працьовитість.

Урок 23. Преси допомоги в Господа, щоб виконати свій громадянський обов'язок, не порушуючи Божих заповідей (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Луки 3:14; Дії 10:1-8,17-48; 1 Петра 2:11–17; 3:10–17; Римлян 13:1-14; 1 Коринтян 7:20,24;

- Живучи в будь-якій державі кожен з нас повинен виконувати певні обов'язки щодо неї, які називаються громадянським обов'язком. До таких основних обов'язків відносяться: дотримання Конституції та державних законів, захист Батьківщини, її незалежності та територіальної цілісності, повага до її державних символів, військова зобов'язаність, дбайливе ставлення до природи, культурної спадщини, відшкодування за збитків, сплата податків.

- Слово Боже вчить нас підкорятися державним законам, якщо вони не суперечать закону Божому і не наказують людям вчиняти гріх. Той, хто хоче бути слухняним Богу, повинен намагатися жити так, щоб у його житті виконувались заповіді Божі, і було видно любов Бога до всіх людей. Якщо Конституція держави заснована на принципах християнської чи гуманної загальнолюдської моралі, то слухяна Богові людина ніколи не матиме конфліктів з державою.

- Громадянський обов'язок захисту Батьківщини й служби в армії передбачає участь у бойових діях зі зброєю в руках, коли кожен солдат повинен виконувати команду вбивати людей, якщо це вороги, і таким способом порушити заповідь Божого Закону. Віруючий, який хоче бути слухняним Богу, не бажає брати в руки зброю і вбивати, може просити допомоги в Господа, щоб відбутися альтернативну службу. Так він може догодити Богу, не ухиляючись від свого громадянського обов'язку. Альтернативна служба в армії – це служба милосердя, робота в госпіталях та лікарнях, у соціальних організаціях допомоги хворим, особам з інвалідністю, старим тощо. Священне Писання і практика християнського життя дають нам багато прикладів, коли Бог допомагає віруючому виконати свій громадянський обов'язок так, щоб не згрішити.

- Біблія дає нам повчальний приклад праведного життя римського офіцера, командира сотні воїнів Корнилія. Незважаючи на те, що він був офіцером

окупаційної армії, Корнилій догодив Богові своїм благочестям і доброчесністю. Він завжди молився і творив багато милостині єврейському народові. Бог послав апостола Петра для того, щоб Корнилій ті його сім'я почули й прийняли Добру Звістку спасіння в Господі Ісусі Христі. Життя Корнилія показує, що людина може жити в слухняності Богу, не ухиляючись від виконання свого громадянського обов'язку. Також Господь завжди допомагає віруючій людині таким способом виконати свої обов'язки перед державою, щоб не порушити Божих заповідей.

- Якщо ти хочеш бути слухняним Богові і виконувати свій громадянський обов'язок, попроси в молитві Господа допомогти тобі в цьому таким способом, щоб ти не грішив, і водночас виконував свої обов'язки громадянина.

Урок 24. Не порушуй державних законів і не ухиляйся від сплати податків, щоб отримати Боже благословення (1 година)

Біблійні уривки: 1 Царств 16:7, Приповісті 16:18,19,20; Євангеліє від Матвія 5:39-45; 9:9-13; 17:24-27; 22:15-22; Євангеліє від Марка 2:13-17; 12:13-17; Євангеліє від Луки 5:27-32; 20:19-26; Петра 3:15-17; 4:14-19; 5:5,6; Римлян 13:1-14;

- З давніх часів людей турбували такі питання: «На якій підставі деякі люди, які захопили владу над іншими, одкладають народ податками й зборами?» «Чому чесна людина, яка заробила на проживання важкою працею, змушена, відбираючи від своєї сім'ї, віддавати певну суму державі, правителі й чиновники якої нічого корисного не роблять, а лише експлуатують народ?» «Чи є справедливим, що можновладці нерозумно витрачають громадські гроші на власний розсуд для бенкетів і своїх забанків, тоді як народ бідує?» «Чи до вподоби Богу, щоб віруючі платили податки, які йдуть на озброєння, війни й інші антигуманні чи даремні ідеї правителів (наприклад, на руйнування християнських храмів, будівництво концентраційних таборів, будівництво споруд і підприємств, шкідливих для життя людства, тощо). Особливо ці питання актуальні тоді, коли якусь країну окупує чужоземні завойовники, і встановлюють такі грабіжницькі податки й збори, що народ страждає від голоду й злиднів, віддаючи останнє.

- Коли Ісус Христос ходив по землі Ізраїлю, яка тоді була під владою Римської імперії, Він часто стикався з небажанням людей платити податки і загальною неприязню до митників (збирачів податків). Напевно, перші учні Ісуса дуже здивувалися, коли їхній Вчитель підійшов до митника Левія-Матвія, і поклика його йти за Ним. Тобто запросив стати Його учнем. Однак Господь дивиться не на обличчя, і не на професію чи заняття людини. Господь дивиться на серце. Ісус Христос бачив, що митник Матвій найбільше хотів покаятися і служити Господу. Завдяки цьому ми тепер можемо читати богодухновенну книгу Біблії,

яка описує життя і діяння нашого Господа Ісуса Христа, і називається «Євангеліє від Матвія».

- Христос навчає нас не опиратися державним законам, якщо вони не суперечать закону Божому, а намагатися жити так, щоб у нашому житті виконувались заповіді Божі, і було видно любов Бога до всіх людей. Навіть якщо ми зазнаємо моральної або матеріальної шкоди від підпорядкування певним державним законам, усе ж ми не повинні боятися цього й опиратися їм, але, поступаючи чесно, повністю покластися на захист і підтримку Божу. Також покладаючись на Слово Боже, ми можемо бути впевнені, що вся історія людства перебуває під контролем Бога, і що кожен, хто відкидає Закон Божий робить зло, буде засуджений і покараний Богом, Який один є праведним суддею.

- Супротив державним законам походить із гріховного, гордовитого серця, яке не бажає нікому підкорятися, але хоче чинити по-своєму. Однак Священне Писання навчає, що Бог гордим противиться, а смиренним дає благодать. Краще упокорюватися духом з лагідними, ніж ділити неправедний дохід із гордими. Тому що гордість передує смерті, а за гордістю приходить падіння.

- Христос дбав про те, щоб люди, які збирали збори й податки, також побачили любов Божу в Ньому. Одного разу збирачі податей підійшли до Петра і запитали, чи вчитель Ісус заплатить дві драхми, що були певною обов'язковою для всіх даниною на храм. Петро поручився, що Ісус заплатить податок. Ісус Христос сказав Петру, що хоча такий податок на храм установлений людьми, проте, виявляючи повагу до них, Він зробить належне. Звелівши Петру зловити рибу й дістати з неї статир (чотири драхми), Христос доручив йому заплатити податок на храм за них обох.

- Коли Христос навчав народ у храмі, фарисеї, бажаючи вловити Його в словах, щоб знайти причину для арешту, використовували дуже гостру духовно-моральну проблему релігійних євреїв того часу. Її суть у тому, що та людина, яка хотіла виконувати Закон Божий, вважала гріхом матеріально підтримувати державу ідолопоклонників (такою була Римська імперія з її імператорами-язичниками). Водночас кожен мав сплачувати податки і за їхню несплату згідно з наказом кесаря (імператора) міг навіть втратити життя. Отже, запитуючи Христа, чи дозволено давати податок кесареві чи ні, фарисеї хотіли використати проти Нього як позитивну відповідь (на користь кесаря, але проти релігійних настанов євреїв), так і негативну (на користь релігійних установ, але проти кесаря). Однак Син Божий, сповнений премудрістю згори, дав відповідь, яка є наказом і для нас: «Віддавайте кесареві кесареві, а Боже Богу».

- Якщо ти хочеш отримати Боже благословення, то ніколи не порушуй державних законів і не ухиляйся від сплати податків. Які б труднощі, пов'язані з цим, ти не відчував, завжди в молитві проси Господа допомогти тобі чинити чесно, не грішачи, щоб виконати волю Божу.

Урок 25. Моліться за ваших правителів у лагідності та смиренності, бо всяка влада – від Бога (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 40:22-24; Даниїла 2:1-49; 6:1-16; 11:1-45; 12:1-13; Дії 5:25-29; 1 Петра 2:11-17; 3:9-17; 4:10,11; 5:5-7; Юди 1:8-9; Римлян 13:1-7; 1 Тимофію 2:1,4; Титу 3:1,2

- Проблема підпорядкування владі постала перед людьми з того часу, коли одні люди встановили владу над іншими. Гріховна природа спонукає людину з одного боку підкоряти своїй владі інших, хотіти панувати над ними, а з іншого боку спонукає чинити опір і піднімати заколот проти будь-якої влади. Кожен з нас народжується у певній державі, де вже встановлена певна форма влади й існують її різні інститути. Тому кожен може усвідомити перевагу підпорядкування владі та державним законам як необхідну умову для спокійного й мирного життя.

- Кожен, читаючи Біблію, може побачити, що людська історія, зокрема вибір влади й правителів, під контролем Бога. Дивовижна панорама майбутніх історичних подій була відкрита Богом уві сні вавилонському цареві Навуходоносорові, войовничому й грізному завойовнику. Божий пророк Даниїл, який ще в юності потрапив у полон і служив у палаці Навуходосора, витлумачив сон царя. Уві сні цар побачив боввана, ніби зробленого з різних матеріалів, що символізували історичні періоди, які мало пройти людство від Вавилонського царства до Римської імперії. Однак сенс цього Божого одкровення – показати цареві Навуходоносору, що вся влада знаходиться в руках Всемогутнього Творця. Земному цареві Навуходоносорові було відкрито, що і він і його царство пройде і зникне, на зміну йому прийдуть інші царства й царі, які теж будуть тимчасовими. Але по Божій волі прийде час, коли Бог Небесний спорудить царство, яке на віки віків не зруйнується, воно стоятиме вічно. Це Боже Царство Господа нашого Ісуса Христа.

- Священне Писання вчить підкорятися начальству і владі, бути законслухняним громадянином своєї держави, готовим на всяке добре діло. У Біблії сказано, що будь-яка влада встановлена Богом, тому ті, хто противиться владі в добрих справах, противляться Божому встановленню і накликають на себе осуд. Коли ж влада й правителі держави не підкоряються Богові і змушують своїх громадян йти проти Нього, тоді віруючий вільний від виконання атеїстичних законів, адже, за словами Писання, треба коритися більше Богу, ніж людям. Коли цар Дарій на вимогу підступних безбожних людей своїм указом заборонив людям молитися Богу, то Даниїл не став виконувати цього. Він, як завжди, тричі на день схиляв коліна і молився Господу. Завдяки вірності Даниїла цар Дарій видав указ, який наказував усім людям тремтіти і благоговіти (поклонятися) перед Вічним Живим Богом, Царство Якого незламне й панування нескінченне.

- Пізніше, уже в похилому віці, Даниїл отримав від Бога детальне одкровення про хід майбутніх подій людської історії, зміну царів і царств, про майбутній прихід Спасителя Христа. Бог відкрив це Даниїлу, тому що він, старанно молячись, і досліджуючи Писання, запитував у Господа, коли ж прийде Месія – Христос Спаситель. Даниїл записав у книгу все, що наказав йому Бог для того, щоб усі наступні покоління, зокрема й ми, могли дізнатися, що земні царства й правителі тимчасові, і що настане час, коли прийде справжній Вічний Цар – Господь Ісус Христос.

- У Біблії є наказ молитися за царів (правителів) і за всіх при владі, щоб нам вести тихе й безтурботне життя в усякому благочесті та чистоті. Також багатьом правителям і керівникам необхідно пізнати Бога, увірувати в Господа Ісуса Христа. Ми можемо молитися про їх спасіння, тому що це до вподоби Богу.

- Якщо ти хочеш бути слухняним Богу, то молись за уряд і державні органи влади в нашій країні. Ти можеш просити Господа, щоб в органах влади та уряді було більше вірних Богу людей, які б щиро служили Богові та своєму народові.

V. Мої стосунки та спілкування з Богом можуть будуватися на християнських принципах віри (довіри), смирення і послуху (7 год)

26. У вірі будь твердим і непохитним, досягаючи вірою праведности та спасіння для душі (1 година)

Біблійні уривки: Буття 15:1-6; 22:1-18; Євангеліє від Марка 11:23; Якова 2:1; Петра 1:3-9; Римлян 4:3,16-25; 10:8-17; Галатам 3:6-9; Ефесянам 2:4-10; Колоссянам 1:20-23; 2 Тимофію 4:7; Євреїв 10:35-39; 11:1-40.

- Віра – це повна довіра до слів Бога і впевнене очікування на виконання Божих обіцянок про Спасителя і Господа Ісуса Христа. Віра – це коли, повністю довіряючи Богу, людина живе відповідно до Божого Слова, прагнучи застосовувати у своєму житті (думки, почуття, бажання, вчинки, взаємини, спілкування) істини й накази Божі. Віра веде до послуху і спонукає людину постійно жити в присутності Бога – люблячого Небесного Отця, довіряючи йому все своє життя, знаючи, що нічого не приховано від Нього. Вірою в Господа Ісуса Христа кожен може здобути праведність і отримати спасіння як дар Божий. Така віра робить людину здатною виявляти любов Божу до інших людей. Твоя віра може бути твердою і непохитною, і, незважаючи на будь-які випробування і труднощі, вона буде тобі допомагати прагнути до Небесного Царства Господа Ісуса Христа.

- Для того, щоб зрозуміти, що таке віра, як зразок, ми можемо взяти віру Авраама, якому Бог порохував її за праведність. Усе життя Авраама проходило перед лицем Бога, він слухався Бога вірою. Очікуючи спадкоємця, обіцяного Богом, він жив відповідно до своєї віри. Коли син обітчування Ісак став підлітком, Бог випробував віру Авраама. Наказуючи принести в жертву Ісака, Бог через цей праобраз показав Аврааму, що приготував жертвовного Агнця, Сина Божого, Який став жертвою за гріхи всіх людей. Авраам і в цьому тяжкому випробуванні залишився вірним і слухняним Богові. Покладаючи Ісаака на жертвник, він вірив, що Бог подбав про жертвне ягня для себе і може воскресити його сина з мертвих. Однак Богу не потрібні людські жертви. Замість Ісака тоді в жертву принесено барана, підготовленого Богом. Таке тяжке випробування віри Аврааму довелося пережити для того, щоб виповнилася Божа обіцянка про народження особливого нащадка Авраама, Сина Божого Ісуса Христа, у якому за Божою обіцянкою благословилися всі народи землі.

- Писання навчає, що віра від слухання, а слухання від слова Божого. Це означає, що віру дає Господь лише через Своє Слово. Якщо ти читатимеш і слухатимеш Слово Боже, то твоя віра зростатиме і зміцнюватиметься. А без віри догодити Богові неможливо. У Біблії написано, що праведний вірою живий буде, а хто вагається, того не вподобає Бог. Для спасіння необхідно твердо стояти у вірі, чекаючи на виконання Божих обіцянок. Бог може випробувати, тобто тренувати віру людини, щоб віра зміцнювалася і зростала. Справжня випробувана віра подібна до дорогоцінного золота, очищеного у вогні.

- Якщо ти хочеш мати віру Божу, щоб догодити Богові, бути твердим і непохитним у вірі, намагайся читати і слухати Слово Боже щодня. Також ти можеш просити в молитві Бога допомогти тобі зростати та зміцнюватися у вірі, щоб твердо стояти вірою на спасіння душі.

Урок 27. Прагни до виконання доброї і досконалої волі Божої (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 39:9; Євангеліє Матвій 6:10; 7:21; 12:46-50; 18:14; 26:36-46; Євангеліє від Марка 3:31-35; Євангеліє від Івана 4:34; 5:30; 6:38-40; 7:16,17; 1 Петра 2:15; 3:17; 4:1,2; Івана 2:17; Римлянам 12:1,2; Ефесян 5:17; Колоссянам 1:9-11; Євреїв 10:36; 13:20,21; Об'явлення 4:11;

- Якщо ти хочеш бути в правильних стосунках з Богом, прагни виконувати Його блага і досконалу волю. Добра воля – абсолютно добра, спрямована на дію добра, сповнена доброти Божої. Досконала воля – це воля, спрямована на досконалу дію, тобто таку дію, яка є найкращою і не вимагає виправлення, тому що приносить плоди добра і любови.

- Людина у своїй неслухняності Богові завжди хоче виконувати свою волю. Гріхопадіння почалося саме з того, що людина відкинула волю Божу щодо

свого життя. Людина, обравши шлях свавілля, стала грішником і втратила здатність виконувати волю Божу. Свавільля людини завжди приводить до гріха і карі за гріх. Тільки увірувавши в Господа Ісуса Христа, людина може знову віднайти здатність виконувати Божу волю.

- Син Божий Ісус Христос показав нам звершений приклад виконання Божої волі. Христос сказав, що Він прийшов творити не Свою волю, а волю Отця, який послав Його. Воля Отця Небесного є такою, щоб кожен, хто вірує в Господа Ісуса Христа, мав життя вічне. Одного разу, коли Ісус навчав народ, Він використав приклад тісної, кровної споріднености, щоб показати, наскільки важливо для Нього, щоб людина виконувала волю Божу. Господь сказав: «Хто буде виконувати волю Мого Небесного Отця, той Мені брат і сестра і мати». У Гефсиманському саді, перебуваючи в боротьбі, перед розп'яттям, Ісус Христос тричі молився Батькові Небесному. Тричі Його молитва закінчувалася словами: «Хай буде воля Твоя».

- Ісус Христос навчав нас молитися Небесному Отцеві. У молитві «Отче наш» ми завжди можемо просити Бога: «Хай буде воля твоя і на землі, як на небі». Щоб пізнати волю Божу, необхідно читати й досліджувати Писання, у якому Бог відкриває Свою волю кожній людині.

- Якщо ти бажаєш виконувати волю Божу у своєму житті, скажи про це Господу і молитві. Попроси Бога допомогти тобі в кожному конкретному випадку розуміти волю Божу, і завжди чинити так, як хоче Господь, тому що Його воля добра й досконала.

Урок 28. Перебувай у Христі та в Його слові, щоб знайти небесний сенс життя (1 година)

Біблійні уривки: Екклезіяста 1:1-14; 12:13; Івана 15:4-17; 17:1-26; 2 Петра 3:18; Римлян 12:2; Євреїв 11:8-10,13-16; Об'явлення 21:1-27; 22:1-5.

- Чому я народився і живу на землі? У чому сенс життя? Як його знайти? Яка мета мого життя? Що буде після цього життя? Ці питання часто постають перед людиною у юності, на початку самостійного життєвого шляху. Роздуми про сенс життя стародавнього проповідника Екклесіяста увійшли до Священного Писання саме для того, щоб ми теж могли простежити за думками цієї мудрої людини, натхненної Богом. Опираючись на великий життєвий досвід, Екклесіаст спочатку все, що робиться під небом, називає марнотою. Але, досліджуючи багато явищ життя і відкриваючи її сенс, він завершує свій роздум словами: «Вислухаємо сутність всього: бійся Бога, і заповіді його дотримуйся, тому що в цьому все для людини».

- Знаючи нашу потребу в пізнанні справжнього сенсу життя, на останній вечері перед розп'яттям Христос пояснив, як ми можемо його знайти. Порівнюючи Себе з виноградною Лозою, а нас, віруючих, з гілками, Господь Ісус Христос сказав, що тільки перебуваючи в Ньому, у Його любові та Його слові, ми

можемо жити повноцінним життям, наповненим справжнім небесним змістом. Справжній небесний сенс людського життя – це перебувати в спілкуванні з Богом, своїм життям та діяльністю приносити плоди для Царства Божого, з радістю дотримуватись заповідей Божих, любити Бога і людей.

- Молячись до Небесного Отця, Христос просив Отця, щоб Він освятив нас Своєю істиною, щоб ми були з Ним. Справжній, небесний сенс життя – це йти за Ісусом Христом, щоб завжди бути з Ним і бачити Його славу. Слово Боже відкриває нам, що ми живемо на землі для того, щоб, розпочавши шлях пізнання Бога, ми могли увійти в життя вічне. Золоте Небесне місто приготоване Богом для тих, хто знайшов справжній небесний сенс життя ще на землі.
- Той, хто відкидає волю Божу і Спасіння в Ісусі Христі, не може знайти справжній сенс життя, адже якби би він жив на землі, на Божому суді він постане неочищеним від гріха й буде підданий вічній карі.
- Якщо ти хочеш пізнати й здобути істинний, небесний сенс життя вірою перебувай в Ісусі Христі. Перебувай у Його слові, читаючи та досліджуючи Біблію. Перебувай у Його любові, молячись і виконуючи Його заповіді.

Урок 29. Знайди свій вічний небесний скарб, набувай і примножуй його (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 10:2; 15:6; 21:20; Ісаїя 33:6; Євангеліє від Матвія 6:19-21,24; 13:44-46; Євангеліє від Луки 12:15-34; Якова 5:1-8; 1 Коринтян 13:1-13; 1 Тимофію 6:17-19

- У душі кожного з нас з дитинства під впливом багатьох чинників формується певна система цінностей. Вона визначає наші думки, бажання, почуття, стремління, вчинки та дії. Наша система цінностей проявляється в наших словах, справах, рішеннях, вона впливає на наші стосунки та спілкування з іншими людьми. Вона показує, що для нас найбільше цінно в житті, у людях, у взаєминах і спілкуванні з ними. Система цінностей обумовлює цілі й мотиви поведінки, а також спосіб життя людини. Добре, коли система цінностей формується на основі істин Святого Письма й Божих заповідей. Тоді людина має дійсно справжні цінності, справжній небесний скарб, який ніколи не пропаде і не зотліє, тому що він вічний.

- Гріх спотворює всі справжні цінності в душі людини, а також у її стосунках з людьми. Там, де система взаємин формується без Слова Божого, вона перестає бути системою цінностей, а стає системою суспільних засад, вигідних для конкретних людей. У нашому світі, де швидко поширюється зло, існує, проголошується і рекламується така система засад, яка ґрунтується на гріховних похотях та забаганках людини. Її обирають нечестиві люди, які

опираються духовно-моральній чистоті Божого Слова. Ця система суспільних засад, які претендують називатися «цінностями», робить серце людини ще більш гордим, жорстоким, жадібним, заздрисним, безвідповідальним, недбайливим, хтивим і користолобним. Розбешуючи серце такими «скарбами», людина розмножує зло, її думки, почуття, бажання, стремління завжди спрямовані на те, щоб піднятися над іншими й вчинити гріх. Уся нечистота людських уставів, заснованих на гордості та гріховних забаганках, буде знищена у вогненному озері.

- Що ти найбільше цінуєш у житті, у людях, у стосунках та спілкуванні з ними? Якою є твоя система цінностей? Де і який він, твій скарб, до якого прагне серце? Чого ти прагнеш і чого хочеш досягти? Які методи ти використовуєш для досягнення своїх цілей? Як знайти справжню систему цінностей, вічний і справжній небесний скарб, який буде пробувати вічно?

- Господь Ісус Христос, розкриваючи таємниці Царства Небесного, розповів дві притчі про дорогоцінні скарби. Чоловік, знайшовши скарб на полі, зрозумів, що це – найцінніше, що тільки можна мати. Від радості він іде й продає все, що має, і купує поле, щоб бути повноправним господарем скарбу. Так само і купець, який розуміється на коштовностях, знайшов одну дорогоцінну перлину, пішов і продав все, що мав, і купив її. Використовуючи образи з купцем, який купив дорогоцінну перлину, і скарбом, знайденим на полі, Ісус Христос відкрив, що кожен з нас може прагнути знайти справжній, вічний небесний скарб. Ти знаходиш його, слухаючи Слово Боже і виконуючи накази Господа, ти осягаєш його в спілкуванні з Богом у молитві, ти множиш його, коли виявляєш любов до Бога і ближнього, ти збираєш його, коли жертвуєш чимось заради Господа і твого ближнього. Справжній небесний скарб – це вічна Божа любов, яка сповнює твоє серце, коли ти відкриваєш його для Господа Ісуса Христа. Тільки любов Божа може збудувати у твоїй душі справжню систему цінностей, яка буде міцною основою твого життя та стосунків з іншими людьми. У Біблії сказано, що все земне проміне. І пророцтва, і знання, і мови – усе пройде і припиниться. Тільки Божа любов ніколи не перестане, ніколи не пройде. Тому що вона вічна.

- Для того щоб пояснити, яка небезпека підстерігає людину, яка живе за загальноприйнятними людськими засадами й не хоче будувати своє життя на Слові Божому, Христос розповів притчу про нерозумного багача. Цей багач прагнув накопичити все більше й більше матеріальних благ, він розширював свої комори і збирався будувати нові. Метою свого життя він поставив накопичення багатства для забезпечення власного благополуччя, веселого й безтурботного життя в майбутньому. Він піклувався про те, щоб багатства вистачило йому на багато років, мріяв накопичити майна на ціле життя. Була лише одна проблема. Він не знав, що його життя добігало кінця, і він ніколи більше не зможе користуватися своїм багатством. Ісус Христос сказав, що так

буває з кожним, хто збирає скарби для себе, а не багатіє в Бога, тобто не збирає вічних, небесних скарбів.

- Якщо ти хочеш знайти й придбати свій вічний небесний скарб, бажаєш зберігати його й примножувати, скажи про це Богові в молитві. Попроси в молитві Господа навчити тебе добувати вічний небесний скарб зі Слова Божого; ділитися цим скарбом.

Урок 30. Ніколи не опоганюйся гріхами ідолослужіння й окультизму, щоб не потрапити під Божий суд (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:1-6; Повторення Закону 18:9-14; Псалми 95:4,5; 96: 6,7; 118:8-11; Ісаїя 40:18-26; 44:6-27; Єзекїль 20:7,8,30-32; Євангеліє Матвій 7:21-23; 17:14-18; Дії 15:19,20; Івана 3:7-10; 5:18-21; 1 Коринтян 10:7-14; 12:2; 2 Коринтян 6:14-18; Галатам 5:19-21; Об'явлення 21:8; 22:14,15

- Серед людей у нашому світі все більше поширюється гріх ідолопоклонства й окультизму. Це відбувається через літературу й періодичні видання, кіно, телепрограми, комп'ютерні програми, ігри та сайти (вебсторінки), ритуальні предмети лжевчень та лжерелігій. Відкидаючи справжнього живого Бога і Його Слово, люди підносять і ставлять понад усе різні предмети, лжевчення, істоти (реальні та фантастичні), сили природи, ритуали тощо, обожнюючи їх і поклоняючись їм.

- У Біблії сказано, що людина, яка поклоняється ідолам, тобто істотам або предметам, які самі є створеними, робить гріх, який у Біблії названий духовним перелюбом, тобто гріхом зради стосовно Бога, Творця всього живого. Закон Божий забороняє людині поклонятися комусь іншому, крім Бога.

- Якщо людина поклоняється ідолам, вона легко стає об'єктом поневолення демонами (бісами, нечистими духами). До цього ведуть і гріхи окультизму. Окультизм (occultus – лат. «таємний, прихований») – це система забобонних, хибних навчань про те, що таємничі надприродні сили потойбіччя можуть допомагати людям здійснювати надприродні дії. Це наприклад: дізнатися майбутнє, передбачити долю, миттєво змінити реальність, захистити, наділити силою та владою. Окультні гріхи – це ворожіння, астрологія, магія, чаклунство, чаклунство, талісмани, спіритизм та ін. Такі гріхи названі в Біблії гріхами гидоти, а людей, які їх роблять, Христос називає родом невірним і розбещеним. Такі люди Царства Божого не успадковують.

- Ідолопоклонство, гріхи гидоти настільки розділюють людину з Богом, що людина стає залежною від злих, нечистих духів (бісів), і вони, поневолюючи її, роблять одержимою (біснуватим). Це призводить не тільки до фізичних хвороб, але також вражає розум людини, поневолює волю, спотворює почуття, робить її

дуже злим, спонукає робити диявольське зло, а потім веде до смерті. Людина, яка потрапляє під владу бісів, не може позбутися їх. Сама Тільки Господь Ісус Христос може вигнати бісів з людини і звільнити її, якщо люди моляться про це.

- Тільки той, хто вірує Господу Ісусу Христу, хто в своєму серці зберігає заповіді Божі, може відкинути гріхи гідоти й залишитися вірним Богові.

- Якщо ти хочеш завжди бути вірним Богові, відкидаючи гріхи ідолопоклонства й окультизму, то скажи про це Господу в молитві. Попроси в Господа прощення за всі ці гріхи гідоти, з якими тобі доводилося мати справу. Попроси Бога допомогти тобі завжди розпізнавати і відкидати зло там, де воно маскується під виглядом захопливих літературних творів, розважальних занять, ігор, амулетів, загальноприйнятих ритуальних і релігійних обрядів, щоб не опоганюватися гріхами ідолопоклонства й окультизму.

Урок 31. Перебувай у спілкуванні з Богом, щоб розуміти дорогу, якою Він хоче тебе вести (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 4:4; 79:19; 104:1; 114:1,2; 144:17-21; Ісаїя 55:6-11; Єремія 33:2,3; Євангеліє від Матвія 6:9-13; 21:22; Євангеліє від Луки 11:1-13; Євангеліє від Івана 5:39; 14:13; 16:24; 1 Петра 4:7; 1 Івана 3:22; Римлянам 8:26,27; 10:11-17; Ефесян 6:18; Филип'ян 4:6,7; 1 Солунян 5:17; 2 Тимофію 2:22; Об'явлення 5:8; 15:3

- Бог, який створив нас для вічного життя і спілкування, бажає, щоб ми вчилися говорити з Ним. Кожен з нас потребує навчитися говорити з Богом і розуміти те, що Господь говорить нам. Слово Боже заохочує нас говорити з Богом, кликати до Нього. Господь дав багато обіцянок тому, хто хоче закликати Його ім'я, слухати Його, говорити з Ним.

- Якось учні Ісуса Христа попросили Його навчити їх молитися. Господь тоді дав зразок молитви, яка завжди вгодна Отцеві Небесному. Молитва «Отче наш» і для нас є зразком, за яким ми можемо бути впевнені, що завжди будемо почуті Богом. Для підтвердження цієї істини Ісус Христос розповів притчу про наполегливого друга. Через цю притчу Господь відкрив істину того, що ми не маємо боятися звертатися до Бога з проханнями, що люблячий Отець Небесний завжди чує своїх дітей і відповідає на їхні молитви, подаючи їм благі (добрі) давання.

- У Біблії сказано, що кожен, хто покличе Господнє ім'я, спасеться. Це означає, що кожен, хто в молитві закликає ім'я Господа Ісуса Христа для спасіння, буде врятований. Ти також можеш покликати Господнє ім'я для спасіння, звертатися до Нього зі своїми проханнями і потребами, покладаючись на Його обіцянку, що Він завжди почує молитву. Бог обіцяє відкрити Свої

великі і дивовижні справи (дії) в нашому житті, якщо ми будемо кликати й надіятися на Нього. Тому що, як небо вище за землю, так дороги й думки Божі вищі за наші дороги й думки.

- Одного разу, коли улюблений учень Ісуса Христа апостол Йоан був уже в похилому віці, Господь дав йому одкровення останнього часу й показав величну картину поклоніння Богу на небесах. Чотири серафими та двадцять чотири старці впали перед Агнцем Божим і вклонилися Йому. У їхніх руках були золоті чаші, повні фіміаму (запашної речовини, яку закурювали в Божій присутності) Цей фіміам, приємний Богу, був молитвами святих, тобто тих, хто увірував в Ісуса Христа і невпинно молився.

- Якщо ти хочеш, щоб у твоєму житті відбувалися великі й дивні діла Божі, звернися до Господа в молитві. Ти можеш сказати Богові, що хочеш завжди перебувати в спілкуванні з Ним, слухати й розуміти Його слова, щоб зрозуміти шлях, яким Він бажає тебе вести.

Урок 32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних істин (1 година).

10 клас «Християнська етика соціальних і сімейних взаємин» (32 год)

I. Бог створив чоловіка і жінку для єдності в шлюбі (6 год).

Урок 1. Бог створив чоловіка і жінку для подружньої єдності в спільності та любові.

Біблійні уривки: Буття 1:26-31; 2:7-25; Ефесян 5:21-33; Об'явлення 19:7-9

- Бог створив людей, чоловіка і жінку, за Своїм образом, для єдності в спільності й любові. Він встановив для чоловіка та жінки шлюб як спосіб такого єднання. Шлюб – це глибоко особистий союз чоловіка і жінки на основі любові, у якому вони взаємно доповнюють одне одного, з'єднуються духовно й фізично на все життя і стають єдиним цілим.

- Хоча й шлюбні стосунки є частиною суспільних (соціальних) взаємин людей, проте за своєю основною суттю і важливістю вони перевершують інші

суспільні взаємини. Шлюб і сім'я – це фундамент, на якому тримаються всі інші суспільні (соціальні) взаємини. Якщо в суспільстві руйнується шлюб та сім'я, усе суспільство деградує та розпадається.

- З того, що Господь обрав шлюб як символ взаємовідносин між Христом і Його Церквою, ми можемо розуміти, наскільки важливо для нас знати і застосовувати у своєму житті установи й заповіді Божі щодо шлюбу та сім'ї.

- Християнська етика сімейних взаємин – це моральні закони, заповіді й настанови, дані Господом у Писанні чоловіку й жінці для їхньої єдності в шлюбі. Моральні Божі закони щодо шлюбу ґрунтуються на вічній, безумовній, жертовній Божій любові (грец. – «агапе»). Оскільки сім'я є частиною суспільства, то в даному курсі будуть розглянуті деякі аспекти суспільних (соціальних) взаємин.

Урок 2. Шлюб чоловіка і жінки усуває проблему самотности людини (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:18-22; 1 Івана 1:3-7; 1 Коринтян 1:9;

- Господь установив шлюб між чоловіком і жінкою для того, щоб вирішити найпершу проблему людини – самотність.

- Не добре людині бути одній, їй потрібен помічник відповідно до нього. Шлюб об'єднує чоловіка й жінку для спільного спілкування з Богом та одне з одним.

Урок 3. Шлюб призначений для того, щоб, гармонійно доповнюючи одне одного, чоловік і жінка здобули в ньому щастя (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:26-28; 2:8-17; 3:6-7

- Шлюб задуманий і об'явлений Богом для того, щоб принести людям щастя (радість від повноти задоволення всіх духовних, душевних, фізичних потреб) у процесі спілкування та діяльності, а також у виконанні двох особливих функцій: відтворенні потомства та управлінні землею.

- Щастя у шлюбі – це гармонія подружніх стосунків, заснована на любові до Бога і взаємної любові одне до одного, за якої кожен прагне найкраще послужити для задоволення потреб іншого. Щастя передбачає єднання і захоплення одне одним, як Божим творінням, подібно до того, як висловив своє щастя наш праотець Адам, коли побачив свою дружину, створену Богом.

Урок 4. Шлюб чоловіка і жінки, установлений Богом, об'єднує їх в одне тіло.

Біблійні уривки: Буття 2:21-25; 1 Коринтянам 6:15,16; 7:10-11

• Шлюб починається із полишення будь-яких стосунків і встановлення постійних стосунків між одним чоловіком й однією жінкою. Бог присвятив шлюб бути моногамним, тобто один чоловік і жінка вступають у шлюб, і стають одним тілом (двоє – одне тіло). «Одне тіло» має на увазі єдність усіх складників двох особистостей: розуму й почуттів (єдність думок, поглядів, емоцій, бажань, устремлінь, мотивів), волі (єдність в ухваленні рішень), тіла (гармонійна єдність фізичних потреб).

• Приліпитися до своєї дружини (свого чоловіка) – означає з'єднатися нерозривно та назавжди.

• Установлений Богом шлюб вимагає нерозлучної єдності чоловіка й жінки протягом усього їхнього життя.

Урок 5. У шлюбі необхідна духовна, душевна й тілесна єдність (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:24,25; 1 Петра 3:8; Римлян 12:16; 2 Коринтян 13:11; Филип'ян 2:1-5;

• Божий ідеал шлюбу встановлює для чоловіка і жінки повну й гармонійну єдність, засновану на любові.

• Духовна єдність має в основі вічну, безумовну, жертвну любов (грец. – агапе), що походить від Бога. Тільки те подружжя, яке вірить у Господа Ісуса Христа, може вчитися любити Бога і любити одне одного такою любов'ю.

• Дружня любов-повага (грец. – Філіо) з'єднує подружжя у нову гармонійну єдність душ, у якій найбільш повністю розкривається індивідуальність кожного.

• Еротична любов (грец. – ерос) – основа єдності в одухотвореній інтимній близькості між чоловіком та жінкою у шлюбі.

Урок 6. Шлюб встановлений Богом для того, щоб чоловік і жінка, народжуючи дітей, примножували людський рід.

Біблійні уривки: Буття 1:28; Повторення Закону 6:1-7; Псалми 33:12; 77:1-7; 126:3-5;

• Бог постановив чоловікові й жінці об'єднатися в шлюбі, щоб, продовжуючи свій рід, вони множили рід людський і наповнювали землю.

Чоловік і жінка вступають у шлюб, щоб народжувати дітей, виховувати їх у страху Божому, навчати їх постановам і заповідям Господа, навчати їх поклонятися Богу.

- Діти – нагорода та благословення від Господа.

II. Гріх зруйнував основу шлюбу чоловіка та жінки (4 год)

Урок 7. Гріх став перешкодою для повної єдності чоловіка й жінки в шлюбі та спричинив полігамію (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:8-13; 4:19–24; 29:16-35; 30:1-13; 1 Царств 1:17; 2 Царств 5:13–16; 3 Царств 11:1-3

- Гріхопадіння призвело до того, що люди втратили спроможність єднатися в шлюбі, спотворили сутність шлюбного союзу.

- Виникли полігамні шлюби, коли один чоловік бере собі кількох дружин. Багатоженство не принесло щастя ні чоловікам, ні жінкам.

Урок 8. Гріх зруйнував щастя шлюбу чоловіка й жінки, підштовхуючи їх до невірності та розлучення (1 година)

Біблійні уривки: Левит 20:10; Повторення Закону 24:1-4; Євангеліє від Матвія 19:3-10

- Гріхопадіння призвело до таких явищ, як перелюб та розлучення.
- Розлучення заборонене Богом. Господь ніколи не благословляє розлучення, яке є руйнування шлюбу.

Урок 9. Гріх спотворив здатність до духовної єдності чоловіка й жінки в шлюбі, замінивши його пожадливістю фізіологічних інстинктів (1 година)

Біблійні уривки: Буття 19:1-29; Левит 18:6,22-30; 20:11-23; Римлянам 1:21-32; 1 Коринтянам 6:9,10

- Гріхопадіння спотворило сутність єдності чоловіка й жінки. Люди відвернулися від Бога, перестали бачити образ Божий одне в одному.
- Люди втратили потребу в одухотвореній інтимній близькості (любові ерос), а піддалися хтивості своїх фізіологічних інстинктів, що призвело до збочень у сфері статевих стосунків. Содомський гріх карається смертю.

Урок 10. Гріх зробив людей безвідповідальними у народженні дітей (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:16; Вихід 20:13; Левит 20:1-5; Повторення-коніє 5:17; 27:24; 3 Царств 3:16-28;

• Гріхопадіння спричинило те, що втративши здатність до подружньої єдності, люди почали ставитися до шлюбу споживчо. В інтимних стосунках вони стали думати, найперше за себе, а саме зародження нового життя здебільшого почали сприймати як неминуче й традиційне доповнення до шлюбу. Вони не змогли усвідомити свою відповідальність перед Богом за народження дитини, як появу на світ нової людини, створеної на образ Божий, а стали ставитися до народження дітей як до неминучого розмноження. Здебільшого вони перестали хотіти дітей як Божого подарунку. Ставлення до дітей стало відповідним.

• Ідолопоклонники стали приносити своїх дітей у жертву, що викликало Божий гнів і призводило до карі.

• Жінки стали вбивати в собі небажаних дітей. Аборт – це вбивство живої людини.

III. Віра, послух і любов – необхідні умови для Божого благословення в шлюбі (3 год)

Урок 11. Віра й присутність Божої благодати є необхідними умовами для створення сім'ї.

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 18:19,20; Євангеліє від Марка 11:22-24; Євангеліє від Івана 1:16,17; 3:16; 6:35; 11:25,26; 16:9; 1 Петра 1:13–16; 1 Івана 3:23,24; 5:12,13; 1 Коринтян 11:3; Ефесян 2:8-10

• Для благословення в шлюбі чоловікові й жінці необхідний міцний фундамент. Основа цього фундаменту – віра обох в Господа Ісуса Христа, присутність Божої благодати в шлюбі.

• Кожна сім'я потребує Божого благословення й керівництва. Сім'я може бути повноцінною і щасливою, лише тоді, коли вона визнає Бога своїм Господом (Паном) у всіх сферах життя.

Урок 12. Послух подружжя заповідям Божим – основа щасливого шлюбу (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 34:5-7; Псалми 33:9; 67:11; 68:14; 144:17; Євангеліє від Луки 6:35; Ефесян 2:4-10

- Для благословення й щастя в шлюбі подружжю потрібен міцний фундамент. Якщо першою основою фундаменту шлюбу є віра, то за нею в закладанні цього фундаменту потрібний ще один важливий аспект – посвячення пари слухняності всім Божим вказівкам, засноване на повній вірі в благість (доброту) і любов Божу.

- Подружжя може бути щасливе в шлюбі, тобто мати відчуття вдячності, радості й повноти від задоволення духовних, душевних і фізичних потреб, якщо обоє будуть слухняні Божим заповідям.

Урок 13. Благословенний міцний шлюб між чоловіком і жінкою створюється тільки на підставі любови до Бога та одне до одного (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 30:16; Євангеліє від Матвія 10:40; Євангеліє від Івана 13:34,35; 15:12; 1 Петра 1:17-23; 4:10; 1 Івана 3:18; 4:7-21; Римлян 15:1-7,13; Галатам 5:13-16; Ефесян 5:28-33

- Для створення благословенного подружжя на все життя чоловіку й жінці необхідний міцний фундамент. Третьою необхідною основою закладення фундаменту шлюбу між чоловіком і жінкою є любов до Бога та одне до одного.

- Любити одне одного – означає радо служити одне одному, виявляючи повагу, співчуття, ніжність, самопожертву, вірність і відданість.

- Любов одне до одного передбачає повне прийняття своєї пари таким, яким він/вона є. Приймати – означає вміти прощати й бачити поведінку одне одного в світлі біблійних істин. Любити і приймати подружжя – означає заохочувати й підбадьорювати для виконання Божих заповідей і наказів щодо шлюбу, незважаючи на жодні обставини й емоційні переживання.

IV. Рішення одружитися й створювати сім'ю вимагає від юнака й дівчини відповідальності та серйозної підготовки (9 год)

Урок 14. Зберігай від юності чистоту й цнотливість, щоб отримати Боже благословення

Біблійні уривки: Псалми 118:9-11; Приповісті 2:10-22; Якова 1:27; Филип'ян 2:14-16; Солунян 4:1-5; 1 Тимофію 2:9,10; 2 Тимофію 1:7; Титу 2:3-6,11,12; Євреїв 13:4;

- Цнотливість – це сувора моральна чистота, якої людина дотримується у своїх думках, почуттях, бажаннях, своїй поведінці й стосунках з особами протилежної статі, зберігаючи себе від гріхів розпусти та перелюбу.

- Збереження цнотливості від юності – це початок вірності своєму майбутньому подружжю, своїй сім'ї, це основа чесного, непорочного шлюбу. Для того щоб дочекатися й зустріти того, з ким пов'язуватиме любов на все життя, щоб мати щасливу, міцну сім'ю, необхідно зберігати цнотливість від юності. Слово Боже наказує бути чистими дітьми Божими, непорочними навіть серед безлічі непокірних і розбещених людей, щоб показувати оточенню взірець моральної чистоти й цнотливості.

- Боже благословення для шлюбу може отримати тільки той юнак і та дівчина, хто, бажаючи виконувати заповіді Господа, зберігає чистоту й цнотливість.

Урок 15. Рішення людини не одружуватися покладає особливу відповідальність зберігати чистоту й цнотливість протягом усього життя (1 година)

Біблійні уривки: 1 Коринтян 7:7-9,25,26-40; 1 Тимофію 4:1-6;

- Одруження є Божою нормою для життя чоловіків і жінок. Однак самотність, обрана людиною для благочестивого життя, також може бути благословенна Богом. Але тоді, коли людина присвятила себе Господу і, зберігаючи моральну чистоту, живе, служачи Богу і людям.

- Рішення людини залишитися самотнім покладає особливу відповідальність зберігати чистоту й цнотливість протягом усього життя.

- Вибір залишитися самотнім, щоб не брати на себе відповідальність за створення сім'ї, а жити в гріхах, карається Богом.

Урок 16. Для одруження необхідно досягти віку фізіологічної, душевної та духовної зрілості (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 13:10; 15:18,19; 17:1; 20:7; 21:17,20; 24:3,4; 31:10-18; Євангеліє від Луки 2:52; 18:15; Ефесян 5:17-29; 6:4; 1 Тимофію 5:8

- Для одруження як юнакові, так і дівчині необхідно досягти віку фізіологічної, душевної та духовної зрілості.

- Фізіологічна й душевна зрілість передбачає готовність тіла і душі людини нести фізичні та психологічні (інтелектуальні, емоційно-чуттєві, вольові) навантаження, пов'язані із творенням сім'ї, народженням і вихованням дітей.

- Духовна зрілість передбачає чітко сформовану на основі Слова Божого духовно-моральну систему цінностей людини, за якою вона живе, її правильні стосунки з Богом і прагнення не лише самому виконувати Божі заповіді, а й навчати цьому своїх дітей.

- Для того, щоб отримати благословення Боже й бути щасливим у шлюбі, кожному юнакові та дівчині необхідно мати терпіння, щоб досягнути того віку, який є досить зрілим для того, щоб взяти на себе відповідальність за створення сім'ї, а також прагнути ідеалу шлюбу й сімейних стосунків, указаним Словом Божим.

Урок 17. Якщо ти бажаєш знайти щастя в шлюбі, обери супутника життя відповідно до твоїх ідеалів і цінностей (1 година)

Біблійні уривки: Книга Суддів 14:1-20; Естер 1:1-22; Приповісті 11:22; 12:4; 14:1; 21:9,19; 2 Коринтян 6:14-18; Ефесян 4:1-6;

- Чоловік і жінка можуть бути щасливими в шлюбі, якщо вони мають єдність віри, їх поєднує прихильність до тих самих ідеалів і цінностей, заснованих на біблійних духовно-моральних істинах та принципах. Також у шлюбі дуже важливі спільність смаків і поглядів, відповідність характерів і способу життя.

- Яким ти бачиш свого обранця? Яку систему цінностей він (вона) повинен мати? Які ідеали наслідувати? Що для нього має бути найважливішим і найціннішим? Який характер він (вона) повинен мати? Кого обрати для шлюбу, щоб зійтися характерами? Скільки потрібно часу, щоб добре розпізнати свого обранця (обраницю)?

- Тільки Господь може благословити тебе не помилитися і допомогти в оптимальний для шлюбу час, знайти людину, яка буде відповідати твоїм ідеалам і цінностям, яка з любов'ю і вірністю, в духовній, душевній і тілесній єдності пройде з тобою все життя.

Урок 18. Відповідальність людини перед Богом за своє життя передбачає серйозне ставлення до вибору подружжя (1 година)

Біблійні уривки: Буття 24:1-67; Левит 19:31; 20: 6,7,27; Повторення закону 7:1-4; 18:9-14; Царств 11:1-11;

- Прагнення виконувати заповіді Божі щодо шлюбу і сім'ї покладає на юнака й дівчину відповідальність перед Богом за своє подальше життя, і передбачає серйозне ставлення до вибору подружжя.

- Як зробити правильний вибір, щоб не помилитися та уникнути найбільшої помилки в житті? Як дізнатися, хто призначений тобі в подружжя? Чи створені ви одне для одного? А якщо це доля? Що таке доля? Хто може дати важливу пораду при виборі пари? Чи потрібно слухатись батьків, подруг, друзів? Хто може передбачити долю? Про що просити в Бога щодо шлюбу?

- Доля, або завтрашнє життя, завжди визначається нашими вчорашніми та сьогоднішніми вчинками. Батьки можуть дати хорошу пораду при виборі супутника життя, але їхня порада заснована лише на людському досвіді. Подруги й друзі, особливо якщо це ровесники, не маючи достатнього життєвого досвіду, можуть дати неправильну пораду.

- Ніколи не звертайся до ворожбитів і віщунів щодо свого майбутньої долі. Не вчиняй гріха гидоти, щоб не позбутися Божого благословення.

- Кожному юнакові та дівчині необхідно пам'ятати, що тільки Всезнаючий Господь може допомогти зробити правильний вибір щодо пари. Біблія дає нам чудовий приклад дуже відповідального підходу до вибору нареченої, на якому можуть вчитися сучасні юнаки й дівчата. Перший крок – це молитва до Господа, щоб Він допоміг вибрати наречену (зустрічати нареченого) відповідно до волі Божої. Другий крок – це молитва Господа про конкретну людину, з проханням вказати, чи ця людина є найкращою парою, призначеною для тебе, і якщо так, то щоб Господь дав у серце взаємну любов. Третій крок – молитва про те, щоб ухвалити правильне рішення і зробити (або не робити) пропозицію, або дати згоду (не давати згоду) на шлюб.

Урок 19. Для того, щоб знайти справжню любов у шлюбі, необхідно перевірити серйозність своїх почуттів і намірів (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:21-24; 3:6; 29:18; Приповісті 4:23-27; 10:9; Пісні Пісень 8:7; Євангеліє Матвій 5:27-30; Якова 1:13-15; 1 Солунян 4:2-5; 1 Тимофію 4:12;

- Господь благословляє шлюб, заснований на любові. Здатність закохуватися закладена в чоловіка й жінку саме для вступу в сімейний союз. Закоханість – всеохопливе почуття сильного потягу до представника протилежної статі, що супроводжується підвищеним інтересом до певної людини і сильним бажанням постійного спілкування з нею. Воно закладено Богом в природу людини для стимулювання пошуку пари, створення сім'ї і продовження роду. Однак гріх спотворив цю природну якість душі людини, яка передбачала чистоту, цнотливість і вірність.

- Дуже часто, закохуючись, юнаки й дівчата відчувають гострий інтерес і потяг до конкретної людини протилежної статі, а також бажання спілкуватися з нею, проводячи час разом. Це почуття виникає ніби мимоволі, і таку закоханість називають іноді любов'ю з першого погляду. Однак, як ми бачимо в житті, така закоханість здебільшого минає дуже швидко. Розкрити психологічний механізм виникнення цього почуття ми можемо з прикладу вчинку Єви із забороненим плодом дерева пізнання добра і зла. Вона подивилася на плід, і він сподобався їй. Потім вона побажала спробувати його (вжити у своїх цілях). А потім, обґрунтовуючи користь вживання, вона

здійснила вчинок, щоб отримати те, що дає цей плід. Цей психологічний механізм почуттів, бажань і дій, які впливають із бажань, працює в нас як щодо предметів (речей), так і щодо людини протилежної статі, яку ми хочемо ніби «привласнити», щоб володіти, проявляючи кохання і вимагаючи взаємності. Отож, закоханість не завжди є тією справжньою любов'ю, з якої починаються шлюбні стосунки. Тому юнакам і дівчатам корисно серйозно подумати, перевіряючи й аналізуючи свої почуття і потяги, щоб не наробити помилок. Також корисно подумати над тим, чи є людина, в яку закоханий, дійсно тим, з ким би ти хотів об'єднатися в шлюбі на все життя.

- Справжня закоханість – це високе почуття, яке викликає в серці людини шанобливе, чуйне та дбайливе ставлення до людини, котру любиш. Повага і шляхетність проявляється в тому, що закоханий бачить в іншій людині образ Божий, зважаючи на її право на власні почуття, погляди, думки, а також право на самостійний вибір. Справжня закоханість вимагає такого ставлення навіть у випадку невзаємності з боку об'єкту закоханості.

- Отож, почуття закоханості, яке виникає між юнаком і дівчиною, згідно з Божим духовно-моральним настановленням, потрібне для укладання шлюбних стосунків і є початком міцної подружньої любові на все життя, коли двоє стають однією плоттю (одною сутністю тілесно, душевно, духовно).

Урок 20. Боже благословення для сімейного життя отримують ті хлопець і дівчина, які зберегли чистоту дошлюбних стосунків (1 година)

Біблійні уривки: 1 Коринтянам 6:18-20; Галатам 5:17-21; Ефесян 5:1-5; Колоссянам 3:5,6; 1 Солунян 4:1-5; Євреїв 13:4;

- Закоханість юнака й дівчини покладає на них відповідальність одне перед одним, а також відповідальність перед Богом за майбутнє життя. Це означає, що, полюбивши й обмірковуючи рішення вступити в шлюб, юнак і дівчина зберігають моральну чистоту до шлюбу, а потім зберігають вірність одне одному протягом всього життя. Цнотлива чистота стосується думок, почуттів, бажань, дій у ставленні одне до одного. Закоханість покладає на людину велику відповідальність, а також передбачає взаємні шляхетні й чесні наміри, побудовані на серйозному ставленні до майбутнього шлюбу. Як від юнака, так і від дівчини справжня, чиста закоханість вимагає розсудливості, здежливості й моральної чистоти.

- Під благородними й чесними намірами розуміють те, що закохані вступають у спілкування для того, щоб краще пізнати характер, інтереси, погляди іншого. Однак, іноді мотивуючи тим, що вони хочуть краще вивчити одне одного, молоді люди чинять гріх розпусти, вступаючи в дошлюбні сексуальні стосунки. Гріх не може бути виправданий жодними намірами й мотивами, і такі молоді люди потребують покаєння перед Богом.

- Відповідальність юнака на побаченні з дівчиною – це шляхетне ставлення й прагнення захистити, а не схилити до інтимної близькості. Відповідальність дівчини на побаченні з юнаком – це скромність, сором’язливість і прагнення до одухотвореної дружби, до моральної чистоти, а не бажання спокусити. Господь благословляє тих, хто зберігає чистоту і допомагає їм краще вивчати одне одного, уникаючи гріха.

Урок 21. Для того щоб подружнє життя було довгим і щасливим, шануй своїх батьків і проси благословення на шлюб (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:12; Повторення Закону 5:16; 27:16; Приповісті 15:28,32; 17:21; 20:20; 23:22,24,25; 30:11,17; Євангеліє від Матвія 15:1-9; Ефесян 6:1-3; Колосянам 3:20

- Божа заповідь про шанування батьків дана не лише маленьким дітям, але й усім людям, незважаючи на їхній вік та вік батьків. Батьки, які дали тобі життя й виростили тебе, заслуговують поваги, вдячності й пошани. Також заслуговують на повагу й подяку батьки твоєї майбутньої долі.

- Юнак і дівчина, які хочуть отримати Боже благословення шлюбу, потребують також батьківської згоди та благословення на шлюб. Попросивши батьківської згоди і благословення, ви виконаєте заповідь Божу про шанування батьків. Божа обіцянка благословення завжди буде здійснюватися у вашому житті.

Урок 22. Момент одруження, як початок відповідального періоду життя людини, потребує Божого благословення і реєстрації за законами суспільства (1 година)

Біблійні уривки: Пісні Пісень 3:11; Євангеліє від Матвія 19:5,6; Євангеліє від Івана 2:1-11; Об’явлення 19:7;

- Читаючи Слово Боже, ми розуміємо, наскільки серйозно Бог ставиться до шлюбу чоловіка й жінки. Момент укладання шлюбу настільки важливий як для життя конкретної подружньої пари, так і для життя всього суспільства, що він потребує особливого благословення Божого. До того ж протягом історії людства сформувалися особливі традиції, закони й обряди реєстрації шлюбу, які потрібно здійснити молодят, щоб їхній шлюб був визнаним законним.

- Незважаючи на розбіжності у весільних обрядах певних народів й епох, їх поєднують схожі аспекти. Наприклад, наречений і наречена одружуються у визначений день, у певному будинку (місці) батьки, священники, служителі,

підтверджуючи законність шлюбу, оголошують усім присутнім про укладання сімейного союзу, запис про це (або договір) складається в день одруження. Цей день відзначається весільним бенкетом, де є гості, які є свідками укладеного шлюбу. Подружжя об'єднується загальним ім'ям (прізвищем) і майном, таким способом, готуючи моральну й матеріальну основу для народження дітей. У день укладення сімейного союзу (договору) чоловік і жінка вступають у новий етап життя, беручи на себе відповідальність перед Богом, та взаємні зобов'язання творити сім'ю і виховувати дітей.

- У суспільстві дедалі більше поширюються нереєстровані, звані цивільні шлюби. Вони проголошуються чоловіком і жінкою, які просто сходяться для спільного життя, не реєструючи цього жодним документом чи договором. Як правило, у такому шлюбі люди почуваються невпевнено, тому що ніхто з них не бере на себе шлюбні зобов'язання. У такому шлюбі чоловік і жінка не поєднуються спільним ім'ям (прізвищем). Це створює проблеми для їхнього життя, і особливо для їхніх дітей. Зазвичай, такі шлюби неміцні, вони швидко розпадаються. У шлюбі, де ніхто не хоче брати на себе відповідальність, спочатку тільки створюється ілюзія щастя, яка зникає при перших же проблемах.

- Ті, хто ігнорує Закон Божий і закони суспільства, не можуть отримати благословення та щастя в шлюбі.

V. Гідне життя в шлюбі й міцні сімейні стосунки передбачають велику відповідальність подружжя перед Богом, сім'єю та суспільством (10 год)

Урок 23. Укладання шлюбу передбачає відповідальність чоловіка й дружини за матеріальне благополуччя сім'ї.

Біблійні уривки: Буття 3:16-19; Приповісті 6:6-11; 10:4,5; 11:16,24; 12:11,24,27; 13:4; 18:9; 19:15; 20:13; 21:25,26; 24:30-34; 31:13-27; Екклезіяст 10:18; 2 Солунян 3:10-12; 1 Тимофію 5:8.

- Господь благословляє сім'ю, де подружжя чесно і сумлінно працює, щоб забезпечити гідне життя для себе та своїх дітей. Тому для створення повноцінної сім'ї та нормального виховання дітей кожному із подружжя необхідно здобути професію й мати роботу, щоб матеріально забезпечувати життя сім'ї.

- Писання застерігає лінивих, що на них чекає бідність і нужда. Лінивий і недбайливий – це те саме, що марнотратний, який завжди терпітиме голод. Ті, хто не хочуть працювати, не виконують свого обов'язку гідно утримувати власних дітей, будуть покарані за законом Божим і за законами суспільства.

- Ті молоді люди, які ще не мають професії і не можуть самі заробити на їжу, не повинні одружуватися.

- Обов'язок утримувати своїх дітей накладає на подружжя велику відповідальність перед Богом і суспільством за матеріальне благополуччя своєї сім'ї.

Урок 24. Після одруження кожен стає відповідальним перед сім'єю за свої звички й стан здоров'я.

Біблійні уривки: Буття 29:16-18,23-25,30; Приповісті 3:21-26; 5:1-14; 11:17; 20:1; 23:29-35; Євангеліє від Матвія 9:12; 15:29-31; 1 Коринтян 3:16,17; 6:18-20.

- Узявши шлюб, кожен стає відповідальним перед Богом, перед своєю парою і сім'єю за свої звички та стан здоров'я. Дбаючи про стан свого здоров'я, подружжя проявляє відповідальність одне перед одним і перед своїми дітьми.

- Фізичні й душевні хвороби можуть стати серйозною перешкодою для одруження, оскільки вони згубно впливають на здоров'я всієї родини, особливо дітей. Приховування хвороб призводить до руйнування сім'ї.

- Приховуючи свої шкідливі, гріховні звички й залежності (куріння, алкоголь, наркотики, блуд) і не бажаючи відмовлятися від них, людина прирікає свою сім'ю на страждання та руйнування. Наслідки таких звичок батьків згубно позначаються як на фізичному здоров'ї дітей, так і на здоров'ї їхньої душі, на вихованні їхньої особистості.

Урок 25. Подружжя несуть відповідальність за те, щоб у сім'ї панували мир і радість (1 уч. година)

Біблійні уривки: Псалми 118:165; Приповісті 9:10-12; 10:12,19,31,32; 11: 9, 12, 16, 22; 12:4,16; 13:10,16; 14:1; 17:1; 18:22; 19:19; 20:3,15; 21:9,19; 22:4; 24:3; 27:15; 28:25; 29:11; 31: 10-12, 25-31; Євангеліє від Матвія 5:5,9; Євангеліє від Марка 9:50; Євангеліє від Івана 16:33; Якова 3:13-18; Римлян 12:15-18; 14:17; Филип'ян 4:4-9; Колосянам 3:8-21.

- Подружжя відповідає за емоційний клімат сім'ї, який може або служити її творенню або сприяти руйнуванню. Якщо подружжя навчається творити сім'ю, прагнучи виконувати заповіді Божі, то в сім'ї пануватиме мир і радість.

- Слово Боже наказує, відкидаючи гнів, лють, лихослів'я, поганослів'я, сварки, брехню, зодягнутися в милосердя, благо, смиренномудрість, лагідність, довготерпіння, прощення, любов, щоб у серцях панував мир Божий.

Урок 26. Людина відповідальна за свій духовний стан, який визначає подружні стосунки й впливає на життя всієї родини (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 34:5-7; Левит 20:6,7,27; Повторення Закону 7:3,4; 18:9-14; 1 Царств 13:13,14; 28:4-19; 31:2-6; Євангеліє від Матвія 17:14-21; Юди 1-25; Римлян 1:18-32; Филип'ян 4:6-7;

- Духовний стан людини визначається її ставленням до Бога. Той, хто вірить у Господа Ісуса Христа, поклоняється Богу, хоче виконувати Його заповіді, перебуває в правильних стосунках з Богом і отримує благословення Боже для всієї сім'ї.

- Той, хто одружується, несе відповідальність перед Богом, чоловіком і сім'єю за свій духовний стан, який впливає не тільки на його життя, а й на життя його сім'ї.

- Той, хто відкидаючи волю Господа, вчиняє мерзенні гріхи, накликає кару Божу не лише на себе, а й на всю свою сім'ю.

- Духовними перешкодами для шлюбу між юнаком і дівчиною можуть бути: відмінність у стосунках з Богом, інше віросповідання, не сповідані перед Богом гріхи, окультна залежність й одержимість.

Урок 27. Подружжя відповідає перед Богом за спільне вирішення питань планування сім'ї (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:16; 4: 1,25,26; 38:8-10; Псалми 126:3; 138:13-18; Приповісті 17:6; Євангеліє від Матвія 19:13-15; 2 Петра 1:5-9; 1 Коринтян 7:3-6; 1 Солунян 4:3-5; Титу 2:4.

- Якщо чоловік і жінка уклали шлюб із почуттям великої відповідальності перед Богом, то для них народження дитини буде бажаним. Віруючі, які довірили питання народження своїх дітей Господу, приймають кожен дитину, як благословення й подарунок Бога.

- Слово Боже говорить, що Бог, творячи в утробі матері нове життя, бачить зародок дитини і призначає для нової людини дні життя, яких ще не було. Тому подружжя має дуже відповідально ставитися до інтимної близькості як до можливості зародження нової людини.

- Споживче й безвідповідальне ставлення до шлюбу й інтимної близькості породив безліч способів запобігання зачаттю або народженню дитини. Багато з цих способів є гріховними, оскільки вбивають нову людину в зародку, а також підривають здоров'я жінки.

- Віра Господу, а також любов і взаємоповага допоможуть подружжю спільно вирішувати питання планування сім'ї та знаходити спільне вирішення. Довіряючись Богові і покладаючись на Його волю щодо кількості дітей у сім'ї,

подружжя з мудрістю та розсудливістю можуть використовувати такі методи планування сім'ї, які не є гріхом, і в основі яких лежить такий благочестивий і чесний спосіб, як стриманість.

28. Чоловік і жінка несуть відповідальність перед Богом за життя кожної дитини, яку дає їм Господь (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 1:15-21; 20:13; Повторення Закону 5:17; 27:24; Псалми 138:13-17; Еклезіяст 11:5; Євангеліє Матвій 19:17,18; Якова 2:10-11;

- Вступаючи в шлюб, чоловік і жінка повинні знати про свою відповідальність перед Богом за життя кожної людини, яку їм дає Господь. Створюючи в утробі матері нову людину, Господь призначає її для життя, і тільки Він, Творець має право позбавляти земного життя.

- Гріх зробив людей безвідповідальними стосовно життя взагалі, і зародження життя нової людини зокрема. Тому здебільшого люди стали сприймати зачаття дитини як неминуче і навіть прикре доповнення до інтимних стосунків.

- Не усвідомлюючи того, що відповідальність перед Богом за народження дитини є відповідальністю за появу на світ нової людини, створеної на образ Божий, люди почали розуміти народження дітей як неминуче розмноження. Здебільшого вони просто перестали бажати дітей як Божого подарунка. Це спричинило відповідне ставлення до дітей, й особливо до тих, котрі ще не народилися. Люди винайшли жорстокі способи вбивати небажаних дітей в утробі матері. Аборт – це вбивство живої людини, це пряме порушення Божої заповіді «Не вбивай!». Ті, хто вчинив цей гріх, винні перед Богом і потребують покаяння.

Урок 29. У шлюбі кожен несе відповідальність перед Богом за дбайливе ставлення до здоров'я й життя одне одного (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 21:12; Приповісті 15:18; Євангеліє від Матвія 7:12; Євангеліє від Луки 21:19; 1 Петра 3:7,10-12; Римлян 6:11-13; 1 Коринтян 13:4-5; Галатам 5:22,23; Ефесян 4:26-32; 5:28,29,33; Колосянам 3:8-10; 1 Тимофію 3:2,3; Титу 1:7; 3:1-7;

- Чоловік і дружина відповідальні перед Богом за збереження життя й здоров'я одне одного. Це означає, що якщо хтось із них завдає шкоди життю та здоров'ю іншому, то він грішить перед Богом.

- Гріх, зробивши серця людей жорстокими і безжальними, пробуджує роздратування, гнів, ненависть, а потім спонукає до сварок, бійок, насильства. Бог не благословляє сім'ю, де чоловік і дружина застосовують у ставленні грубість, насильство, або будь-які інші способи завдання фізичної та моральної шкоди. Кожен, хто так чинить, буде покараний Богом.
- Слово Боже наказує чоловіку й дружині, виявляючи любов, ставитися одне до одного з повагою, терпінням, милосердям. Справжня любов не бешкетує, не дратується, не задумує злого. Тільки Господь може наділити подружжя справжньою жертвовною любов'ю на все життя.

Урок 30. Шлюб накладає на подружжя відповідальність любити одне одного і в радості і в горю (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 11:17; 16:5,6; Євангеліє від Матвія 7:12; Євангеліє від Луки 6:36; 1 Коринтян 13:4-8; Галатам 5:22,23; Ефесян 5:28,29,33; Филип'ян 2:1-5; Колоссянам 3:12.

- Єдність у шлюбі передбачає, що подружжя виявляють любов, відданість, терпіння і милосердя одне до одного навіть у найважчі часи хвороб, безробіття, нещасних випадків, горя та страждань. Шлюб накладає на подружжя відповідальність підтримувати, підбадьорювати й захищати одне одного у важких обставинах, проявляючи співчуття, жалість, співпереживання.
- Гріх зробив серця людей здатними до невірності, боягузтва, зради. Такі низинні риси характеру особливо проявляються в часи випробувань, труднощів, горя, хвороб (дітей або одного з подружжя), коли один із подружжя потрапив у біду.
- Слово Боже наказує чоловікові та дружині зберігати любов, відданість і вірність попри труднощі, випробування, хвороби. Тільки Господь може допомогти витримати всі випробування, пережити хвилини горя та страждання. Звернувшись до Господа в молитві, людина може навіть у найважчий період життя отримати від Нього силу вчинити по законі Божої любові.

Урок 31. Вступаючи в шлюб, кожен стає відповідальним за добре й шанобливе ставлення до батьків чоловіка чи дружини (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:12; 21:15,17; Левит 20:9; Повторення Закону 5:16; 27:16; Приповісті 20:20; 23:22,25; 30:11,17; Євангеліє від Марка 7:10-13; Ефесян 6:1-3; Колоссянам 3:20.

- Виконуючи Божу заповідь про шанування батьків, чоловік і дружина, об'єднані шлюбом, стають відповідальними за добре й шанобливе ставлення до батьків своєї пари. Особливо це стає актуальним, коли старі й слабкі здоров'ям батьки потребують допомоги й опіки своїх дорослих дітей.

- Господь благословляє сім'ю, де поважають і шанують старих батьків, де дорослі діти піклуються про них із вдячністю. Кожен молодий батько і молода мати повинні пам'ятати, що діти бачать їхнє ставлення до літніх батьків і будуть так само ставитися до них, коли виростуть.
- Дорослі діти можуть доручити опіку над своїми хворими й похилого віку батьками спеціальним установам або спеціально навченим людям, якщо вони впевнені, що це вийде на користь батькам, не на шкоду.
- Нанесення шкоди або різні дії, які завдають або прискорюють смерть старим, хворим батькам, є порушенням Божих заповідей, і так само як усіякий гріх не залишаться без Божого покарання.
- Сім'я, де панують взаємна любов і повага, шанобливе й дбайливе ставлення до людей похилого віку, бережне й серйозне ставлення до дітей, завжди буде щедро благословенна Богом.

Урок 32. Підсумковий урок. Повторення біблійних духовно-моральних істин щодо сім'ї та шлюбу (1 година)

11 клас «Християнська етика соціальних і сімейних взаємин» (32 год)

І. Перші кроки юнака й дівчини до єдності в шлюбі (3 год)

Урок 1. Вступаючи в шлюб, чоловік бере жінку в дружини, а жінка виходить за нього заміж (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:7-9,15-25; 24:1-8,49-67; Рут 4:5-10; Приповісті 18:22; 1 Коринтян 11:8,9; Ефесян 5:23

- Божа постанова для першого кроку до сімейного життя полягає в тому, що чоловік завжди має брати ініціативу до об'єднання в шлюбі із жінкою. Тобто, перевіривши серйозність своїх почуттів і переконавшись у Божому благословенні на шлюб, юнак першим робить пропозицію дівчині. Така постанова виходить із порядку створення чоловіка й жінки, а також з того, що Бог визначив чоловіку роль глави, а дружині – роль помічниці в шлюбі. Цей факт не применшує і не принижує роль жінки в шлюбі, а лише підкреслює відповідальність чоловіка в такому важливому й серйозному питанні, як шлюбні стосунки й творення сім'ї.

- Дівчині належить право погодитися на пропозицію юнака вступити з ним у шлюб, або відмовитися від цієї пропозиції, і чекати на того, з яким вона захоче пов'язати своє подальше життя. Для того, щоб зробити правильний вибір дівчина теж повинна перевірити серйозність своїх почуттів і переконатися, чи цей вибір узгоджується з Божою волею.

- Освідчення в любові і сам момент пропозиції є дуже відповідальним і хвилюючим як для юнака, так і для дівчини. Кожен юнак і кожна дівчина в такий момент особливо гостро потребують поваги, чуйности, терпіння й тактовности.

Урок 2. Для благословення шлюбу потрібно, щоб Бог поєднав нареченого й наречену (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:27-31; Пісні Пісень 3:11; Ісаїя 62:1-5; Євангеліє від Матвія 1:18; 19:3-6; Євангеліє від Марка 10:6-9;

- Установивши шлюб для чоловіка і жінки, Бог бажає скріпити подружжя і дати їм благословення на все життя. Господь і зараз сполучає (міцно поєднує, роблячи одним цілим) юнака й дівчину, якщо вони самі хочуть Божого поєднання для свого шлюбу.

- Для Божого поєднання нареченого й нареченої, вони повинні разом про це попросити Бога в молитві. Також Богові доподобило, щоб молитву здійснили батьки нареченого та нареченої, благословляючи молодят на подружнє життя. Особливе Боже благословення завжди буде на тому подружжю, яке здійснило обряд шлюбу в церкві, де за їхнє благословення піднесли молитви Богу священнослужителі та багато присутніх.

Урок 3. Бог наказує чоловіку залишити батька й матір та приліпитися до своєї дружини, щоб стати одним тілом (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:24; Євангеліє від Матвія 19:3-6; Євангелія від Марка 10:7-8; 1 Коринтянам 6:16; Ефесян 5:31.

- Наказ залишити батька й матір зовсім не означає, що Бог скасовує Свою заповідь про шанування батьків для тих, хто одружується. Цей наказ також не означає, що молоді люди повинні перестати спілкуватися зі своїми батьками. Божий наказ залишити батька й матір для юнака та дівчини, які вступають у шлюб, означає, що вони починають самостійне життя окремою сім'єю, не залежною від батьків у матеріальному, моральному та емоційному аспектах. Фізично вони теж повинні відокремитися від батьків, поселившись в окремому житлі й заводячи власне майно й господарство.
- Поняття приліпитися до своєї дружини (або чоловіка) означає таку тісну, нерозривну єдність подружжя, яка необхідна, щоб стати одним тілом (єдиним духом, душею, тілом). Для такої єдності кожному з них необхідно відмовитися від багатьох звичок, контактів і стосунків з різними людьми, які заважають їм приліпитися одне до одного. Тільки Господь може допомогти усунути подружжю перешкоди до єдності.
- Господь благословляє чоловіка й жінку, які, бажаючи виконати наказ Божий, вступають у шлюб і стають одним тілом, відкидаючи все, що заважає їм приліпитися одне до одного.

II. Християнські принципи єдності чоловіка й жінки в шлюбі на все життя (8 год).

Урок 4. Об'єднуючи чоловіка й жінку в одне тіло, шлюб укладається на все життя (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 5:31,32; 19:3-11; Євангеліє від Марка 10:2-12; Євангеліє від Луки 16:18; Римлян 7:1-3; 1 Коринтянам 7:10,11,39,40;

- Даний Богом наказ подружжю стати одним тілом полягає в тісній духовній, душевній та тілесній єдності. Ця єдність, яка ґрунтується на вічній, безумовній, жертовній Божій любові (грец. – аґапе), гармонійно поєднує дух, душу й тіло, не може бути порушена жодною людиною. Отже, що Бог поєднав, того людина нехай не розлучає. Ці слова Господа Ісуса Христа означають, що ніхто, і навіть саме подружжя, не мають права руйнувати шлюб. Розлучення, як руйнування шлюбу, заборонено Богом.

- Повторний шлюб дозволений Богом у разі смерті одного з подружжя.
- Лише Господь може допомогти подружжю, виконавши Його волю, зберегти шлюб на все життя.

Урок 5. Кожному чоловікові голова Христос, а голова дружині – чоловік (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 20:25-28; Якова 1:5; 1 Петра 3:7,8; 1 Коринтян 11:3,8,9; Ефесян 5:21-33;

- Бог установив, що чоловік є головою шлюбу, головою сім'ї. Дружина і діти повинні коритися йому в усьому, як Господу. Верховенство чоловіка засноване на його любові до дружини й відповідальності за сім'ю перед Богом. Для того, щоб керувати сім'єю по волі Божій, підкоряючись Христу, він може просити мудрости в Господа.
- Чоловік, керуючи сім'єю, не панує над нею, експлуатуючи і застосовуючи силу, не панує жорстоко і самолюбно, не пригнічує і не принижує дружину та дітей, а любов'ю служить їм від щирого серця, піклуючись про них. Господь наказав чоловікам любити своїх дружин, як Христос полюбив Церкву і віддав Себе за неї. Це означає, що чоловік повинен любити свою дружину вічним, безумовним, жертвним коханням.
- Тільки Господь Ісус Христос може наповнити серце чоловіка такою любов'ю, щоб вся сім'я, дружина і діти підкорялися йому не через страх, а через пошану, захоплення і взаємну любов.
- Чоловік, який любить свою дружину як себе самого, проявляє любов до Бога і виконує Його заповідь. Сім'я, де виконується Божа постанова про верховенство чоловіка, завжди буде благословенна від Бога.

Урок 6. Господь благословляє чоловіка, який бере на себе відповідальність за сім'ю, виконуючи Божий наказ бути головою (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:8-12,17-19,24; Повторення Закону 6:6-9; 24:5; 1 Тимофію 3:2-5; 5:8;

- Бути головою сім'ї – це велика відповідальність перед Богом, перед дружиною, перед дітьми, перед суспільством. Чоловік, який, бажаючи виконати наказ Божий бути головою сім'ї, бере на себе цю відповідальність, завжди благословляється Богом.
- Гріх поселив у людське серце безвідповідальність, боягузтво, невірність, егоїзм, скупість, лінь, байдужість, прагнення перекласти свою провину на інших. Усі ці пороки заважають чоловікові повністю виконувати наказ Боже

бути головою сім'ї і взяти на себе повну відповідальність за неї. У зв'язку з тим, що більшість сучасних дружин хочуть бути лідерами в сім'ї, чоловіки, бажаючи уникнути відповідальности, слабовольно поступаються їм чільною роллю, чим порушують волю Божу. Чоловік, який не хоче брати на себе роль глави сім'ї, своєю пасивною позицією і безвідповідальністю сприяє руйнуванню шлюбу та сімейних стосунків. Такий чоловік позбавляє себе і сім'ю благословення Божого.

- Чоловік як голова, найперше, відповідальний перед Богом за духовний стан своєї сім'ї, котру він повинен наставляти у вірі й служінні Господу. Він відповідає за матеріальне благополуччя сім'ї, будучи основним годувальником. Він – захисник своєї сім'ї, несе відповідальність за моральний клімат у ній, за виховання дітей. Дружина завжди чекає від чоловіка, що він буде добрим, дбайливим батьком. Тільки Господь може допомогти чоловікові відповідально виконувати свою роль глави сім'ї і отримати благословення Боже.

Урок 7. Дружина створена Богом для чоловіка, тому має підкорятися йому як голові (1 година)

Біблійні уривки: Буття 2:18,21-24; 3:20; 1 Петра 3:1-6; 1 Коринтян 11:3-16; Галатам 3:26-28; Ефесян 5:22-24,33; Колосянам 3:18;

- Дружина створена Богом для чоловіка. Господь створив жінку як помічницю чоловіка з частини його тілу. Цим Бог визначив підлеглу роль дружини в шлюбі. Підпорядкування дружини не є принизливим, другорядним становищем жінки. Господь передбачив підлеглу роль дружини для блага її життя, щоб вона могла гармонійно об'єднатися за законом Божої в шлюбі з чоловіком, який відрізняється від неї фізично й психологічно. Верховенство чоловіка й підпорядкування дружини обумовлено різницею ролей і функцій, які Бог дав чоловікові і жінці для гармонійного життя й об'єднання в одне ціле.

- Із тексту Священного Писання ми не можемо зрозуміти, чи знав Адам, якого помічника Господь хоче для нього створити. Однак із захопленого вигуку Адама, який уперше побачив Єву, ми можемо зрозуміти, що Адам усвідомив і визначив сутність і призначення жінки: «Це кістка від кісток моїх і плоть від тіла мого; вона називатиметься дружиною: бо взята від чоловіка». Відповідно до цієї суті Адам дав жінці ім'я Єва (Життя), тому що Бог призначив їй бути матір'ю наступних поколінь людей.

- Чоловік і жінка, які мають різні ролі та функції в земному житті, рівноправні перед Богом. Писання каже, що всі, хто в Христі (що увірували і хрестилися), рівні перед Богом, незважаючи на відмінність статі, національності, соціального становища.

- Господь наказав дружині підкорятися чоловікові, як Церква слухається Христа. Обов'язок дружини – боятися (прагнути догодити), шанувати (вважати вище за себе, бути слухняною) і поважати (визнавати достоїнства, боятися принизити, образити) свого чоловіка.

Урок 8. Внутрішня краса лагідної та смиренномудрої дружини – коштовність перед Богом (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 33:15-20; 50:19; Приповісті 11:22; 12:4; 14:1; 15:33; 18:22; 19:14; 31:10-31; Дії 5:29; 1 Петра 3:1-8; 5:5; 1 Коринтянам 11:5,6,9-16; 14:34,35; Ефесян 4:1-3; 5:22-24,33; Колоссянам 3:18; 1 Тимофію 2:9-15;

- Бог благословляє дружину, яка, виконуючи Його заповіді, визнає верховенство чоловіка в шлюбі, поважає і шанує його. Справжня внутрішня краса жінки, яка проявляється в лагідності мовчазливого духу, дорогоцінна перед Богом, тому що ця краса ніколи не минає, вона не тлінна.

- Лагідна й смиренномудра дружина без жодних слів, лише смиренністю, повагою і прагненням догодити свідкує про Божу любов своєму чоловіку. Покірність і смиренномудрість дружини – це необхідна умова для гармонії сімейних і соціальних взаємин, це потужна зброя духовної сили, спрямована на створення цих взаємин. Підкоряючись чоловікові і виконуючи свої обов'язки помічниці, дружина виконує волю Божу.

- Гріх, зруйнувавши встановлену Богом основу шлюбу, зробив серце жінки гордим, непокірним, свавільним, таким, яке прагне головувати, керувати чоловіком. Жінка не хоче бажав підкорятися чоловікові, а, проголошуючи рівноправність, і, претендуючи на роль лідера, хоче всупереч Божій волі бути «главою сім'ї», панувати і командувати в сім'ї та суспільстві. Такий непокірливий, заколотний стан жінки спричиняє руйнування в сім'ї та суспільстві, позбавляє її благословення Божого і призводить до покарання. Життя сім'ї і суспільства може змінитися і бути благословенним тільки тоді, коли жінки, покаявшись перед Богом, примиряться з головною роллю чоловіка й будуть підкорятися йому.

- Якою є міра слухняности дружини чоловіку? Що робити дружині, якщо чоловік змушує її вчиняти зло, гріх, вчинки чи дії неугодні Богу? Якщо безбожний чоловік змушує або примушує дружину робити гріх, то вона вільна від такого наказу, бо має коритися більше Богові, ніж людині. Жінка, яку чоловік змушує робити гріх, завжди може молитися Господу з проханням захистити, позбавити її гріха, допомогти встояти і залишитися вірною Богові. Бог завжди чує молитву скорбних і звільняє їх від зла.

Урок 9. Установивши шлюб, Бог освятив інтимну близькість чоловіка і дружини як важливу умову єдності в одному тілі (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:27,28; Пісні Пісень 2:2-4; 4:1-16; 8:6,7; 1 Коринтян 6:19,20; 7:2-9; 1 Солунян 4:3-8; Євреїв 13:4

- Установивши шлюбний союз між чоловіком і жінкою, Господь передбачив для них особливо близькі, інтимні (сексуальні) взаємини, у яких вони можуть виражати любов одне до одного душею і тілом, і які є продовженням роду людського. Бог освятив інтимні стосунки між чоловіком та дружиною як важливу умову єдності в одне тіло.
- У Біблії сказано, що дружина своїм тілом належить чоловікові, а чоловік тілом належить дружині. Тому вони повинні завжди давати одне одному належну прихильність, проявляючи цим свою любов і повагу. Оскільки існує відмінність чоловічого і жіночого сприйняття інтимних стосунків, то особливо важливо, щоб чоловік і дружина, виявляючи чуйність, знаходили розуміння й злагоду в цьому питанні. Також подружжю необхідно дуже відповідально ставитися до сексуальних взаємин, адже вони слугують зародженню дитини.
- Писання вчить нас шанобливо ставитися до свого тіла, як до храму Святого Духа, який живе в кожному віруючому. Тому, виконуючи Божу вимогу чистоти й святості інтимних стосунків у шлюбі, чоловік та дружина можуть прославляти Бога і у своїх тілах, і у своїх душах.
- Еротична любов (грец. – ерос) є необхідною основою єдності чоловіка й дружини в одухотворених інтимних стосунках, які повинні здійснюватися тільки в чистому, непорочному шлюбі. Тільки Господь, який освячує шлюб, може допомогти подружжю дотримуватися інтимних стосунків не в пристрасті пожадливі, а в любові, святості та чистоті.

Урок 10. Бог благословляє подружню вірність і суворо карає гріх перелюбу (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:14; Повторення Закону 5:18; Приповісті 2:10-22; 5:1-23; 6:20-35; 22:14; 23:27,28; Євангеліє від Матвія 5:27-32; 1 Івана 2:15-17; Юди 3-8,14,15; 1 Коринтян 5:9-13; 6: 9,10,15-20; Ефесян 5:1-5; Филип'ян 2:15; 1 Солунян 4:4-8; Євреїв 13:4

- Бог благословляє подружжя, яке зберігає вірність, дотримуючись заповіді Божого закону «Не чини перелюбу». Господь наказує, щоб шлюб у всіх був чесний і ложе непорочне. Це означає, що в подружжі вимога моральної чистоти в сексуальних стосунках обов'язкова як для чоловіка, так і для дружини. Вони завжди, за будь-яких обставин, повинні зберігати вірність і відданість одне одному, не піддаючись спокусам.

- Гріх зробив серце людини схильним до зради, невірності, блуду (безладні сексуальні зв'язки), перелюбу (подружня невірність і сексуальна зрада). Блудники і перелюбники, порушуючи заповідь Божу, грішать проти Бога, проти чоловіка, проти власного тіла. Бог судить блудників і перелюбників. На них чекає суворе покарання, тому що вони – руйнівники шлюбу й осквернителі власного тіла. Ні блудники, ні перелюбники Царства Божого не успадковують.
- Сучасний переповнений гріхом світ, звів розпусту і перелюб у ранг природного і прийняттого для всіх способу життя, чим накликає на себе осуд і покарання Боже. Слово Боже застерігає молодь від небезпеки приймати гріховну хіть світу, як взірць для наслідування. Бо світ минає, і хіть його, а той, хто виконує волю Божу, перебуває навіки.
- Тільки Господь може допомогти подружжю зберегти взаємну вірність на все життя. Бог і Його Слово є невичерпним джерелом любови й вірності чоловіка та дружини.

Урок 11. Єдність подружжя в одному тілі повинна виражатися в їхніх повсякденних стосунках і спілкуванні (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:12; 2 Царств 6:12-23; Псалми 17:28; 146:6; Приповісті 11:2; 12:15,16,18,25; 13:2,3; 15:1-4; Євангеліє від Матвія 23:11,12; 1 Петра 3:7-11; Римлян 12:9,10,16; 1 Коринтян 13:4; Ефесян 4:17-32; 2 Солунян 1:5-7; Євреїв 10:24-29;

- Любов подружжя і його єдність в одну плоть може виявлятися у всіх їхніх повсякденних взаєминах: у шанобливому, довірливому й чуйному ставленні до помислів, думок, поглядів, бажань і стремлінь одне одного, у вираженні почуттів та емоцій, у злагоді ухвалення рішень. Також це виявляється, коли подружжя з розумінням і повагою ставляться до діяльності, обов'язків і занять (робота, творчість, захоплення), результатів діяльності одне одного.
- Єдність подружжя в одне тіло у повсякденних стосунках і спілкуванні передбачає, що вони з такою повагою і розумінням ставляться одне до одного, допомагають одне одному прагнути добра, зростати духовно, розвивати свої таланти й здібності, зміцнювати подружні відносини. Любов і єдність, мабуть, найбільше проявляється у повсякденних стосунках і спілкуванні.
- Гріх позбавив людське серце здатності до повної єдності і взаєморозуміння навіть з найріднішими та близькими людьми (батьки, дружина, чоловік, діти). Він поселив у людське серце недовіру й відчуження. У момент гріхопадіння це дуже яскраво позначилося в словах Адама, який, злякавшись відповідальності перед Богом за гріх, переклав свою провину на дружину, відчужуючись від неї: «Дружина, яку Ти мені дав, вона дала мені від дерева, і я їв». Це відчуження продовжує свою руйнівну роботу в серцях людей, не дозволяючи подружжю

поєднатися в одну плоть у сфері розуму (єдність думок, думок, поглядів), в емоційно-чуттєвій сфері (єдність почуттів, переживань, співпереживання), у вольовій сфері (згода в ухваленні рішень).

- Поняття емоційної невірності або зради є явищем, коли подружжя, відчужуючись, висловлює своє невдоволення якостями особистості одне одного, висловлюють у образливій формі незгоду з думками, почуттями, рішеннями, діями, вчинками одне одного, насміхаються над результатами діяльності та праці іншого, перекладають на іншрнр вину за щось, звинувачуючи, і принижуючи одне одного. Особливо руйнівну дію справляє така емоційна зрада в сімейних стосунках, коли подружжя здійснює її в присутності власних дітей, батьків або постійних людей. Емоційна невірність (зрада) може приймати таку потворну форму, як обговорення (осудження) якостей характеру, смаків, поглядів чи вчинків чоловіка (або дружини) із сторонніми людьми. Такий стан чоловіка і дружини проявляється особливо часто в тих випадках, коли кожен з них безвідповідально підійшов до вибору чоловіка, коли відсутня любов, коли немає благословення Божого в їхньому шлюбі.

- Емоційна невірність (зрада), яка руйнує шлюб, є гріхом і перешкодою для правильних стосунків з Богом, як дружини так і чоловіка. Господь карає подружжя за гріх емоційної зради. Той, хто принижує свою пару, завжди буде принижений Богом.

- Тільки Господь може допомогти подружжю уникнути гріха емоційної зради і жити в любові та злагоді, демонструючи їх у повсякденних стосунках та спілкуванні.

III. Християнські принципи стосунків та спілкування в сім'ї (11 год).

Урок 12. Любов і мир – основні християнські принципи стосунків у сім'ї (1 година)

Біблійні уривки: Числа 6:26; Псалми 33:15; 118:165; Приповісті 17:1; 21:9,19; 29:22; Пісні Пісень 2:4; 8:6,7; Ісаїя 48:22; Єремія 33:6; Євангелія від Івана 14:27; 16:33; Якова 3:18; 1 Петра 3:11; 1 Івана 4:7-9; Римлянам 8:6; 1 Коринтян 13:1-3,13; Галатам 5:22; Пилип'ян 4:7; Колоссянам 3:12-14; 2 Солунян 3:16;

- Господь благословляє шлюб, заснований на любові, благословляє сім'ю, де панує мир Божий. Писання відкриває нам Бога, який дає любов і мир, тому що Бог є любов. Ісус Христос дає нам мир Божий, який перевищує будь-яке людське розуміння. Любов і мир – основні християнські принципи стосунків та спілкування у сім'ї. Мир і спокій у сім'ї особливо важливий для людини, яка потребує міцної домашньої підтримки.

- Гріх спонукає людей до ворожнечі, сварок, чвар. Сім'я, де подружжя постійно перебуває у ворожнечі, позбавляє себе Божого благословення. Відсутність любові та миру веде до руйнування сім'ї. Подружжя, яке перебуває в такому стані, має покаятися перед Богом і попросити в Нього допомоги зберегти їхній шлюб.

- Для того щоб зміцнювати шлюб і будувати сімейні стосунки на християнських принципах любові й миру, подружжям необхідно постійно пробувати в Слові Божому і просити допомоги Господа в молитвах.

Урок 13. Взаємоповага й пошана – необхідні умови щасливого та благословенного шлюбу (1 година)

Біблійні уривки: 1 Петра 1:13-16; 3:5-7; 1 Коринтян 13:4,5; Галатам 6:2,3; Ефесян 5:21,22,25,33; Филип'ян 2:1-5; Колоссянам 3:16-19,23-25;

- Священне Писання наказує подружжю поважати й почитати одне одного. Цей наказ ґрунтується на тому, що кожен з них носить і собі образ Божий, про що чоловік і дружина повинні завжди пам'ятати. Почитати - значить, визнавати іншого значущим для себе, ставити вище себе (свого «я»), служити одне одному, і відповідально виконувати свої обов'язки в сім'ї.

- Взаємоповага передбачає, що подружжя ставляться одне до одного з великим тактовністю, ввічливістю, вдячністю, дружелюбністю, визнаючи достоїнства іншого, боячись принизити і образити. Вони допомагають одне одному розкривати й розвивати свої здібності та таланти, закладені Богом, і це слугує творенню сім'ї. Особливо поваги потребує чоловік. Він хоче, щоб дружина пишалася ним. Його внутрішнє почуття щастя залежить від того, наскільки дружина поважає його.

- Пошана дружини до чоловіка виражається тим, що дружина визнає верховенство чоловіка і вважає його вищим за себе, підкоряючись йому. Пошана чоловіка до дружини виражається тим, що він дбайливо й ніжно ставиться до неї, прагнучи бути її захисником, визнаючи в ній помічницю, без котрої йому не обійтися, дбає про неї, як про кохану дружину і матір своїх дітей.

- Гріх завжди перешкоджає людям поважати й почитати одне одного, спонукає їх підноситися і возвеличуватися над іншими. У сім'ї, де чоловік і

дружина борються за лідерство, де немає поваги й пошани одне до одного, не може бути й благословення Божого. Для того, щоб почати творити сім'ю, таким подружжям необхідно покаятися перед Господом, і почати виконувати накази Божі щодо шлюбу.

- Подружжя, яке бажає, щоб у їхній сім'ї панували повага й пошана, завжди можуть просити Господа про це.

Урок 14. Богові до вподоби, щоб стосунки в сім'ї будувалися на принципах правди, довіри та щирости (1 година)

Біблійні уривки: 2 Царств 22:25-27; Йов 5:12,13; Псалми 17:25-27; 31:2; 119:2; Приповісті 10:2; 11:3-6; 12: 5,19,20,22,28; 13:6; 16:27-30; 17:20; 27:5,6; Ісая 33:15-17; Єремія 17:9,10; 1 Коринтян 13:6,7; 2Кор. 4:2; 11:3; Євреїв 3:12,13;

- Для того, щоб зміцнювати свою єдність у шлюбі, чоловікові й дружині необхідно будувати свої стосунки та спілкування в сім'ї на християнських принципах правди, довіри та щирости.

- Гріх наділив людину такими пороками, як лукавство, хитрість, прихованість, корисливість, брехливість, недовіра. Ці гріховні вади люди вносять у подружні й сімейні стосунки, не замислюючись про те, що все це руйнує їх шлюб і перешкоджає Божому благословенню для сім'ї. Бог не благословляє сім'ю, де панують хитрість, брехня, недовіра.

- Для того, щоб будувати свої стосунки та спілкування в сім'ї на принципах довіри, необхідно, щоб подружжя ніколи не обманювало одне одного, навіть у дрібницях, завжди говорило правду. Проявляти щирість означає завжди бути відкритим перед своїм чоловіком, нічого не приховувати, не утаювати, не хитрувати. Особливо дружина, яка завжди потребує покладатися на чоловіка, чекає від нього щирости й відкритости.

- Господь завжди благословляє шлюб, уякому подружжя хоче будувати свої стосунки на християнських принципах правди, довіри, щирости. Він благословляє сім'ю, де панують любов і правда. Тільки Бог може допомогти подружжю будувати свої взаємини й спілкування на цих християнських принципах.

Урок 15. Треба втримувати язик від зла й підступних слів, щоби зберігати в сім'ї мир та спокій (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 33:13,14; Приповісті 10:31,32; 12:6,14,18; 15:4; 18:7,21; 21: 9,19,23; 25:15; Євангеліє Матвій 12:36,37; Якова 3:2-18; 1 Петра 3:8-11;

- Господь Ісус Христос застерігає, що за кожне порожнє слово, люди дадуть відповідь у день суду. Це означає, що кожна людина повинна дуже відповідально ставитися до того, що і як вона говорить. Особливо це важливо у сімейних стосунках. Для того, щоб творити сім'ю й зміцнювати єдність шлюбного союзу, дружині та чоловікові необхідно утримувати свій язик від злих, підступних слів, які можуть назавжди зруйнувати добрі стосунки в сім'ї.

- Гріх, вразивши серце людини злом, наповнив її уста підступними, поганими, образливими словами. У Біблії язик названо прикрасою неправди, осквернителем тіла, нестримним злом, сповненим смертоносною отрути. Людині дуже важко його приборкати, і таким способом язик є ворогом людини, який приносить їй зло і смерть. Якщо людина не прагне приборкати язик, то за свій гріх буде покарана Богом.

- Очищаючи життя сім'ї від гріха лихослів'я, лайливих, образливих виразів, подружжя стає на шлях слухняності Богу й може просити в Нього допомоги для того, щоб стосунки і спілкування в сім'ї супроводжувалися лише добрими угодними Богу словами.

Урок 16. Терпіння допомагає стосункам у сім'ї, а гнів і роздратування їх руйнують (1 година)

Біблійні уривки: Йов 5:2; Псалми 36:8; Приповісті 10:19; 12:16; 14:29; 15:1,18; 17:14,19; 19:19; 21:14; 27:3,4; 29:11; 30:33; Еклезіяст 7:8,9; Євангелія від Матвія 5:21,22; Євангеліє від Луки 8:15; 21:19; Якова 1:19-21; Римлянам 12:12; 1 Коринтян 13:5; Галатам 5:19-21; Ефесян 4:26-32; Колоссянам 3:8,12-17; 1 Тимофію 2:8; 6:11; Євреїв 10:36; 12:1

- Створення добрих і міцних стосунків у сім'ї передбачає велике терпіння з боку подружжя. Писання застерігає чоловіка і дружину від гніву, люті, крику, роздратування, які руйнують сім'ю.

- Гріх зробив серце людини нетерплячим, схильним виявляти гнів і роздратування в будь-якій ситуації, коли потреби не задовільняється швидко. Гнів і дратівливість завжди призводять до чвар і сварок у сім'ї. Гнівливі й дратівливі виявляють свою дурість, і самі на себе накликають покарання.

- Подружжю необхідно вчитися терпінню. Бог наказує відкинути всяке роздратування, лють, гнів і крик, але проявляти одне одному співчуття, дружлюбність і терпіння. Навіть у гніві людина може встояти і не згрішити, якщо попросить допомоги в Господа.

- Бог благословляє терпеливе подружжя, допомагає їм устояти в спокусі й мудро стримувати роздратування. Для цього чоловікові та дружині необхідно сповнювати серця Словом Божим і просити благословення в Господа.

Урок 17. Прощайте одне одного, щоб отримати Боже прощення і благословення (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 15:1; Приповісті 10:12; Євангеліє від Матвія 6:12,14,15; 18:21,22,35; Євангеліє від Марка 11:24-26; Євангеліє від Луки 6:37; 11:4; 1 Петра 3:8-17; Римлян 12:17-21; 1 Коринтян 13:4-7; Ефесян 4:32; Колосянам 2:13;

- Сім'я може жити в любові й мирі лише тоді, коли подружжя виконуватиме Божі заповіді про прощення. Господь наказав нам прощати одне одному, як і Бог у Христі простив нас. Щоб отримати прощення від Господа, і благословення Боже для всієї родини, чоловікові й дружині необхідно прощати одне одного.

- Гріх зробив серце людини злопам'ятним, мстивим, нездатним повністю прощати приниження та образи. Ці гріховні риси не тільки руйнують сімейні стосунки, а й згубно впливають на саму людину, дедалі більше затягуючи її у зло й ведучи до смерті. Якщо подружжя не прощають помилок, постійно дорікають одне одному в давніх образах, відомщають за зло, то така сім'я незабаром зруйнується. Чоловік і дружина, які не хочуть виконувати Божі заповіді про прощення, будуть покарані за свій гріх.

- У тій сім'ї, де подружжя хоче отримати благословення Боже, їм необхідно вчитися прощати одне одного, проявляти доброту, милосердя, співчуття, дружелюбність, однодумність. Прощати – означає не дозволяти злу множитись і поширюватись. Прощати – означає перемагати зло добром. У прощенні проявляється справжня любов до Бога й ближнього. Тільки Господь може навчити подружжя прощати одне одного, якщо вони будуть просити Його про це.

Урок 18. Прагнучи до Божого благословення в сім'ї, подружжю необхідно дбати про чистоту своїх сердець (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 50:3-12; Приповісті 10:17; 12:1; 15:10,32; 19:20; 20:9; 24:24,25; 25:12; 27:5; 31:26; Еклезіяст 4:9-12; Ісаїя 1:16-20; Євангеліє Матвій 5:8; 12:34-37; 23:25-28; Якова 4:7,8; 1 Петра 1:13-25; 2 Петра 1:1-11; 1 Івана 1:5-10; 3:1-3; 1 Коринтян 5:6-8; 2 Коринтян 7:1; Ефесян 5:8-11; Євреїв 9:11-14; Об'явлення 3:19;

- У сім'ї можуть панувати любов, мир, радість, вірність, щирість, взаєморозуміння, доброта, прощення, якщо подружжя піклується про чистоту своїх сердець перед Богом. Чистота серця – це духовно-моральний стан душі людини, який спонукає відкидати гріх, спокуси й спокушання, сповідувати гріхи для отримання Божого прощення й очищення. Для того, щоб творити благословенну сім'ю, подружжю потрібно заохочувати одне одного до сердивної чистоти, допомагати відкидати гріх, спокуси й спокушання

- Гріховні звички одного з подружжя можуть згубно впливати на іншого. Деякі люди схильні наслідувати своїх близьких і впадати в гріхи, навіть якщо раніше вони не робили такого. Наприклад, почати курити, або вживати алкоголь, наркотики, поганословити, красти, пліткувати тощо. Бог не благословляє сім'ю, де подружжя, є одне одному поганим прикладом і, наслідуючи одне одного, живуть у гріхах.

- Подружжя потребує того, щоб направляти одне одного до чистоти, святості, добрих діл, до виконання волі Божої. Викривання, сказане з любов'ю, завжди приносить більше користі, ніж лицемірне вдавання, щоб уникнути сварки.

- Слово Боже наказує кожному сповідувати свої гріхи перед Богом для прощення й очищення. Господь благословляє сім'ю, де чоловік і дружина заохочують і підбадьорюють одне одного до добрих діл, до очищення серця. Саме в цьому проявляється справжня подружня любов, яка об'єднує подружжя в шлюбі.

Урок 20. Для творення християнської сім'ї необхідна гармонія внутрішньої та зовнішньої краси життя подружжя (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 19:9-14; Рут 3:1-3; Приповісті 11:22; 30:12; 31:25,30; Пісні Пісень 1:14,15; 4:1-3,9-11; 5:8-16; 6:3-10; 1 Петра 3:3-6; 1 Солунян 4:7; 1 Тимофію 2:9,10;

- Єдність у шлюбі вимагає гармонії внутрішньої (духовно-моральної) та зовнішньої (естетичної) краси життя подружжя. Якщо в попередніх уроках ми говорили про внутрішню, духовно-моральну красу життя в сімейному союзі, то на цьому занятті необхідно поговорити про зовнішню, естетичну сторону сімейного життя, яка відображає внутрішній світ подружжя та їхні сімейні стосунки.

- Біблія відкриває нам святого Бога, який наказує нам прагнути не тільки до духовно-моральної чистоти, але також прагнути дотримуватися чистоти тіла, одягу, чистоти житла й довкілля.

- Для створення міцної сім'ї необхідно, щоб подружжя отримувало естетичну насолоду від чистоти й краси зовнішнього вигляду одне одного та середовища свого проживання (кімната, будинок, квартира, одяг, посуд, речі повсякденного побуту). Це вимагає певних зусиль, старання та праці як від чоловіка, так і від дружини. Стремління подружжя до чистоти й краси зовнішньої (зовнішній вигляд, акуратність в одязі, порядок у будинку) завжди показує їхнє прагнення до духовно-моральної чистоти.

- Та сім'я, де не підтримується чистота в будинку, де одяг подружжя і дітей є неохайного вигляду, де панує безлад і стоять стійкі неприємні запахи, не

може жити чистим духовно-моральним життям, тому що все це сприяє виникненню негативних почуттів, емоцій, роздратування. Неакуратність, неохайність, бруд у сім'ї завжди призводять до конфліктів між чоловіком і дружиною, негативно позначаються на вихованні дітей, призводять до руйнування сім'ї.

- Дружина повинна пам'ятати, що чоловікові не байдуже, як вона виглядає, яку зачіску носить. Жінка повинна дбати, щоб вона завжди подобалася, насамперед, своєму чоловіку. До обов'язків чоловіка входить турбота про створення дружині необхідних умов для підтримання чистоти в будинку, а також допомагати в цьому. Для збереження закоханості й естетичної насолоди одне одним, чоловік і дружина повинні дотримуватися правил особистої гігієни, чистоти й акуратності в одязі й зовнішності.

- Бог благословляє сім'ю, де подружжя прагне до гармонії внутрішньої і зовнішньої краси свого життя, тому що в такій сім'ї завжди прославляється Господнє ім'я.

Урок 20. Для матеріального благополуччя міцної та щасливої сім'ї необхідна добросовісна праця подружжя (1 година)

Біблійні уривки: Буття 3:16-19; 31:38-42; Приповісті 6:6-11; 10:3-5; 11:16; 13:4,11; 14:23; 18:9; 19:15; 20:13; 24:30-34; 31: 13-22, 24, 27; Псалми 89:10; Еклезіяст 10:18; 1Кор. 4:12; Ефесян 4:28; 2 Солунян 3:10-12

- Подружжя, яке, творячи щастя й благополуччя сім'ї, працює чесно й добросовісно, завжди отримує Боже благословення. Чоловік як глава завжди повинен пам'ятати, що він є основним годувальником дружини та дітей. Тому він піклується про те, щоб чесно й сумлінно заробити необхідні кошти для утримання сім'ї.

- Життя дружини пов'язане з народженням і вихованням дітей, а також обов'язком утримувати будинок і сім'ю в чистоті та порядку. Це означає, що вона, в основному, має працювати вдома. Домашня праця жінки дуже важка, і часто вона потребує допомоги чоловіка. У дружній та щасливій сім'ї, де подружжя любить і поважає одне одного, чоловік не розділює домашню роботу на чоловічу й жіночу. Люблячий чоловік завжди допоможе дружині виконувати будь-яку роботу, якщо бачить, що їй потрібно допомогти.

- Якщо один із подружжя, або обоє, не бажають виконувати свої обов'язки й сумлінно працювати, сім'я руйнується. Лінь, безвідповідальність, небажання працювати – одне з основних джерел конфліктів у сім'ї. Бездіяльне проведення часу біля телевізора руйнує духовну й емоційно-чуттєву атмосферу сім'ї.

- У сучасному суспільстві через те, що жінки хочуть бути незалежними, а чоловіки не хочуть (або не можуть) брати на себе відповідальність утримувати

сім'ю повністю, дружини нарівні з чоловіками заробляють кошти для утримання сім'ї. Це заважає жінкам добре виконувати свої обов'язки дружини та матері згідно з Божою постановою. Для виправлення такої ситуації подружжю необхідно попросити допомоги в Господа.

Урок 21. Сім'ї, де подружжя зберігає вірність і любов, не страшні ні бідність, ні багатство (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 36:16,25,26; 48: 7,17,18; 51:9; Приповісті 13:7,25; 30:7-9; Євангеліє від Матвія 6:11; 13:22; Євангеліє від Луки 12:15; 1 Петра 5:7; 1 Івана 3:17,18; 2 Коринтян 9:6-9; Филип'ян 4:10-13; 1 Тимофію 6:6-19; 2 Тимофію 3:1-5; Євреїв 13:5-6

- Бог благословляє сім'ю, де подружжя, не маючи грошолобного бажання, задовольняючись наявним, у мирі й злагоді розподіляють кошти, зароблені чесною працею. Писання говорить нам, що велике придбання для людини бути благочестивим і задоволеним тим, що посилає Бог для життя. Вірне Богу подружжя завжди може покладатися на Бога і просити в Нього хліба щоденного.

- Жадібність, скупість, схильність до накопичення й збагачення – це ті гріховні вади, які руйнують особистість людини, відчужують її від близьких і рідних, і зрештою, руйнують сім'ю. Людина, яка хоче збагачуватися, схильна впасти в різні гріхи й спокуси, тому що корінь усіх лих – грошолобство. У тій сім'ї, де гроші в системі цінностей стоять найпершими, вони стають джерелом конфліктів. Подружжю, яке загрузло в таких гріхах, необхідно покаятися перед Богом і одне перед одним, попросити допомоги в Господа, щоб зберегти сім'ю і налагодити в ній стосунки.

- Є ще інша крайність у неправильному ставленні до грошей – це марнотратство та безвідповідальність у розподілі сімейного бюджету, що зазвичай призводить сім'ю до бідності й злиднів. Подружжя, яке не вміє правильно розподіляти свої гроші, повинне попросити для цього мудрости в Бога.

- Достаток і багатство можуть стати серйозним випробуванням для любові і вірності в сім'ї. Тому подружжю треба просити допомоги в Бога, щоб багатство не зруйнувало їхні сімейні стосунки. Сім'я, яка зберігає вірність, любов і злагодю, незважаючи на фінансові труднощі та випробування, завжди буде благословлена Богом.

Урок 22. Для створення щасливої сім'ї подружжя має зберігати чистий і ясний розум, здобуваючи мудрість від Бога (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 110:10; Приповісті 1:7; 3:13-26; 9:10; 19:8; 23:19-21,29-35; 24:1-5; Ісаїя 5:11,22; Євангеліє від Луки 21:34; Якова 1:5-8; 1 Івана 5:20; Римлянам 13:8-14; 1 Коринтян 6:9-12; Ефесян 4:17-24; 5:18-21; Филип'ян 1:9-11;

• Щаслива й дружна сім'я може створюватися лише тим подружжям, яке зберігає чистоту і ясність розуму, набуває мудрости від Господа. Ясний і чистий розум необхідний людині, щоб чітко аналізувати й обмірковувати всі явища та події, які відбуваються навколо, щоб знайти правильне рішення для кожної проблеми. Також ясний і чистий розум необхідний для того, щоб чітко аналізувати та обмірковувати наслідки своїх бажань, вчинків, дій як для особистого життя, так і для життя близьких людей, для життя сім'ї, зберігаючи почуття відповідальности.

• Гріх, зробивши людину безтурботною, безсоромною, байдужою до моральних ідеалів і цінностей, позбавив її прагнення до чистоти, зокрема й до ясності, чистоти розуму. Люди почали вживати речовини, які затьмарюють розум, притуплюють думки, почуття, паралізують волю та совість. Поневолено тютюном, алкоголем і наркотиками людина не спроможна контролювати й оцінювати свої думки, почуття, бажання, не може відкидати гріх. Найбільш жорстокі й огидні гріхи люди чинять під впливом алкоголю та наркотиків.

• Пияцтво, куріння, алкоголізм, наркоманія та інші вади руйнують не тільки тіло й особистість людини, яка вживає це, але також роблять нещасними подружжя та їхніх дітей, руйнують їхню родину. Людина, яка вживає різні речовини, руйнівні для її душі й життя, буде покарана Богом. Якщо вона не покається і не відкине ці гріхи, то не успадкує Царства Божого.

• Господь благословляє подружжя, яке, не узгоджуючи з цим світом і його похотями, піклуються про чистоту і ясність свого розуму, прагнуть оновлення розуму, щоб пізнавати Бога і Його волю у своєму житті. Оновлення розуму може здійснити в людині тільки Господь Ісус Христос, звільняючи його від суєтності, потьмарення, невігластва та запеклості. Також Господь бажає дати людині достатньо мудрості, щоб вона могла, відкидаючи гріх, зберігати своє життя і життя своєї сім'ї в моральній чистоті.

IV. Відповідальність батьків – виховати слухняних Богу дітей (6 год)

Урок 23. Бог дає подружжю дітей, щоб вони виростили їх вірними Божими дітьми (1 година)

Біблійні уривки: Буття 1:27,28; 4:1; 33:4,5; Ісаїя 8:18; Вихід 34:6-7; Псалми 126:3-5; Приповісті 15:1,2; 22:6; Євангеліє від Луки 1:13-17;

Євангеліє від Івана 1:12; 1 Петра 2:1-7; Ефесян 4:29-32; Филип'ян 4:5-7; Колоссянам 3:8-10; 14-21; Євреїв 2:12-15;

- Господь дає подружжю дітей, щоб вони виховали їх слухняними Богу, виростили їх вірними дітьми Божими. Батьки повинні пам'ятати, що дитина – це спадщина від Господа, подарунок і нагорода від Нього.

- Народжуючись, дитина вже має образ Божий, який Господь заклад у людину при створенні. Боже благословення плодитися, розмножуватися, наповнювати землю, володіти нею і панувати на ній, дане першим людям, відноситься до всіх поколінь. Батьки повинні турбуватися про те, щоб це благословення було доступне і їхнім дітям. Тому батьки зобов'язані ставитися до своєї дитини дбайливо, з повагою, піклуючись про її правильне фізичне, інтелектуальне, емоційно-чуттєве, соціальне й духовне виховання.

- Виховуючи своїх дітей, батьки повинні бути їм добрим прикладом у спілкуванні та в усіх взаєминах, особливо в духовно-моральній сфері.

- Господь хоче, щоб серця батьків були звернені до дітей, тобто щоб батьки усвідомлювали свою відповідальність перед Богом за виховання нової людини, яка, бажаючи виконувати Божу волю, увійшла б у вічне життя. Через відкрити в Біблії істину про сенс життя, ми можемо побачити, що справжнім сенсом людського життя є пізнання Бога. Тому й у вихованні дітей подружжя має ставити основну мету – відкрити дитині радість життя, сенс якого – пізнання Бога.

- Виконуючи накази Господа про виховання дітей згідно з Божими заповідями, батьки спрямовують його до вічного чудесного майбутнього в Царстві Божому.

Урок 24. Господь наказує батькам навчати дітей Слову Божого та приводити їх до Ісуса Христа (1 година)

Біблійні уривки: Повторення Закону 6:1-9,17-23; 11:18-21; Псалми 77:1-8; 118: 9, 11, 12; Євангеліє від Матвія 19:13-15; Євангеліє від Марка 10:13–16; Євангеліє від Луки 18:15–17; Ефесян 6:4; 2 Тимофію 3:1-5;

- Бог наказує батькам навчати дітей Слову Божому, сповіщати і вселяти Божі заповіді, постанови та закони дітям, щоб діти запам'ятовували їх, зберігали в своєму серці, прагнучи жити за ними й виконувати їх.

- Батьки, виховуючи дітей, повинні не дратувати їх, але наставляти в ученні Господа. Настановлення дітей з раннього віку Слову Божому потрібне для того, щоб вони обирали істинний Божий шлях життя, відкидаючи гріх і зберігаючи свої серця у моральній чистоті.

- Батьки відповідальні за те, щоб навчити дітей поклонятися живому істинному Богу, Господу Ісусу Христу, служити Йому й прославляти Його.
- Ісус Христос наказує батькам дозволити дітям приходити до Нього для спасіння та життя вічного. Тому батьки відповідальні перед Богом за те, щоб привести своїх дітей до Господа Ісуса Христа.

Урок 25. Бог доручає батька навчити дітей основних християнських якостей: смиренности, лагідности, слухняности (1 година)

Біблійні уривки: Вихід 20:12; Повторення Закону 5:16; 21:18-21; 27:16; Псалми 49:16-23; Приповісті 15:20; 19:26; 20:7,20; 23:22,23; 30:11,17; Євангеліє від Матвія 11:28-30; Ефесян 6:1-3; Колоссянам 3:20;

- Божа заповідь про пошану до батьків – це перша заповідь з обітницею, якої треба навчити дитину, щоб вона була слухняною не лише батькам, а й могла слухати Бога.

- Для того, щоб навчити дітей лагідности, смиренности та слухняности, батьки повинні давати дітям приклад цих якостей у сімейних стосунках та спілкуванні. Тільки Господь Ісус Христос може допомогти батькам проявляти ці якості в житті і навчати цьому своїх дітей.

- Не навчивши своїх дітей смиренности, слухняности та пошані, батьки прирікають їх те, що життя цих дітей буде позбавлене благословення Божого. Тому якщо батьки хочуть Божого благословення для своїх дітей, їм потрібно вчити своїх дітей лагідности, смиренности, поваги, слухняности й пошани.

Урок 26. Батькам мають підтримувати виважену дисципліну в сім'ї, щоб виховати дітей слухняними Богу (1 година)

Біблійні уривки: Приповісті 13:24; 15:5,31-33; 19:18,19; 22:15; 23:13,14; 29:15,17; Колоссянам 3:21; Євреїв 12:5-13;

- У Писанні Бог установив для батьків певні методи виховання, застосовуючи які вони можуть навчати й виховувати своїх дітей, спрямовуючи та виправляючи їхню поведінку. Для такого виховання в сім'ї необхідна виважена дисципліна, яка передбачає, що діти виконуватимуть правила поведінки, передбачені для них батьками на основі Божих заповідей.

- Слухняність і виконання цих правил заохочується, а за невиконання встановлюється покарання. Заохочення та покарання можуть виражатися різними способами. Щодо фізичного покарання (застосовується у крайніх

випадках) найчастіше в Біблії говориться про виправну різку. Таке покарання повинно застосовуватися батьками лише тоді, коли доведено, що дитина свідомо й зумисне порушила правило і що вона дійсно винна.

- Слово Боже говорить, що той, хто любить своїх дітей по-справжньому, не ставитиметься до них байдуже, але справлятиме їхню поведінку, караючи за провини. Так робить і Бог, караючи нас, щоб спрямувати наші серця до послуху. Різка – призначене Богом знаряддя любові. Виправна різка рятує душу дитини від гріха, отже від смерті. Тонка різка, як знаряддя покарання обрана тому, що вона, завдаючи біль, не спричиняє каліцтва.

- Батьки повинні пам'ятати, що суть виховання полягає не в покаранні, а у виправленні поведінки дитини. Тому батьки відповідальні за те, щоб не дратувати своїх дітей, не доводити їх до зневіри та відчаю, до почуття беззахисності й безвиході, не завдавати їм відчуття горя від несправедливості та відчуженості батьків. Це руйнує любов дітей до батьків, ранив їхню душу на все життя.

- Також батьки не повинні фізично карати дітей рукою або будь-яким іншим предметом, який може спричинити каліцтво або покалічити. Той, хто жорстоко карає своїх дітей, б'є або суворо поводить з ними, грішить перед Богом, і сам підлягає карі, як за законами суду Божого, так і за законами суспільства.

- Виважена дисципліна передбачає таке ставлення батьків до дітей, через яке діти можуть відчути любов, милість і милосердя Боже. Для такого виховання дітей батьки потребують мудрості та допомоги від Господа.

Урок 27. Батьки відповідальні перед Богом за те, щоби навчити своїх дітей працювати творчо й сумлінно (1 година)

Біблійні уривки: Ісаїя 65:17-24; Приповісті 13:4,11,16,18,22,25; 17:6; 20:11-13; 23:24,25; 28:24; 29:3; 1 Петра 4:10; 2 Солунян 3:6-12

- Для того щоб жити чесно й виконувати заповіді Божі, дитині потрібно навчитися чесно й сумлінно працювати, отримати необхідні трудові навички, розвивати свої творчі задатки й здібності, здобути професію відповідно до своїх схильностей та стремлінь. Батьки несуть відповідальність перед Богом за те, щоб навчити своїх дітей працювати творчо й сумлінно, щоб вони не боялися і не соромилися жодної праці.

- Також саме батьки, які найкраще знають свою дитину, повинні допомогти їй розкривати й розвивати ті здібності й таланти, які заклав у неї Бог.

- Ті, хто не привчають своїх дітей до чесною праці, не розвивають їхній творчий потенціал, прирікають їх на нещасливе життя неслухняності й супротивляння Богу, позбавлене благословення. Адже це штовхає на злочинне,

беззаконне життя, на пошук гріховних методів отримання життєвих благ (брехня, злочинство, грабіжництво та ін.). Такі батьки будуть покарані за невиконання свого обов'язку перед Богом, перед дітьми й перед суспільством.

- Виконуючи свій обов'язок виховати дітей творчими, працелюбними та сумлінними людьми, батьки чинять до вподоби Богові й приносять своїм дітям Боже благословення.

Урок 28. Батьки мають бути одностайними в поглядах, методах та способах виховання дітей, щоб у сім'ї панували любов і повага (1 година)

Біблійні уривки: Буття 25:19-34; 2 Хронік 19:7; Якова 2:8,9; 1 Петра 3:8; Римлянам 2:11; 12:16; 2 Коринтян 13:11; Филип'янам 2:1-4; Колоссянам 3:23-25

- Для того, щоб діти поважали й шанували своїх батьків, щоб у сім'ї продовжувалися мир, злагода, любов і повага, батькам необхідно завжди зберігати взаєморозуміння та одностайність у всіх питаннях та проблемах щодо життя сім'ї та процесу виховання дітей. Батьки, які в присутності дітей розбирають розбіжності, вступають у суперечку щодо методів виховання та способів вирішення конфліктів, наражаються на небезпеку втратити авторитет і повагу в очах дітей. Також це негативно позначається на душі дитини, яка в такій ситуації не може зрозуміти, хто правий і де знаходиться істина.

- Якщо в сім'ї кілька дітей, батьки не повинні мати і виділяти улюбленців, тому що це призводить до конфліктів та розладів у сім'ї. Деякі діти почуваються знедоленими, їхні душі травмуються, і вони хочуть будь-яким способом завоювати любов батьків. Ті діти, яким приділяється більше уваги, відчують свою перевагу, і це робить їх гордими й зарозумілими. Усе це порушує мир і злагоду в сім'ї, призводить до образ, конфліктів, сварок. Упереджене ставлення – це завжди гріх перед Богом.

- Батьки повинні пам'ятати, що діти вчаться розуміти любов Божу через любов, яку виявляють до них їхні батьки. Тому батьки несуть відповідальність перед Богом за те, щоб проявляти любов Божу до кожної дитини. Батьки завжди можуть просити для цього допомоги в Господа.

- Батьки, які хочуть виховувати своїх дітей згідно з Божими заповідями, щоб виростити їх слухняними дітьми Божими, завжди можуть розраховувати на допомогу та благословення Господа.

V. Бог – джерело любови, вірності та єдності в сім'ї (4 год)

Урок 29. Бог дає сім'ї єдність у мирі та любови, коли вона збирається для харчування духовним Хлібом – Словом Божим (1 година)

Біблійні уривки: Євангеліє від Матвія 4:4; 18:20; Євангеліє від Івана 5:39; 6:27-40; 20:30,31; 2 Тимофію 3:14-17.

- Господь об'єднує сім'ю в мирі та любові, коли вся сім'я збирається послухати Слово Боже. Кожна сім'я, де батьки хочуть служити Господу й навчати цьому своїх дітей, може регулярно збиратися разом для читання й вивчення Біблії.

- Все Писання, що свідкує про нашого Господа Ісуса Христа, корисне для навчання, для викриття, для виправлення, для настанови в праведності.

- Ісус Христос сказав, що Він є Хлібом життя. Читаючи й досліджуючи Біблію, сім'я харчується духовним хлібом, який так необхідний кожному для вічного життя.

Урок 30. Об'єднуючи сім'ю в молитві, Господь обіцяє відповісти на всі її потреби та прохання (1 година)

Біблійні уривки: Єремія 33:3; Євангеліє від Матвія 7:7-11; 18:19,20; 21:22; Євангеліє від Марка 11:23-26; Євангеліє від Луки 11:5-10; Євангеліє від Івана 14:13,14; 15:7; Якова 1:6

- Господь Ісус Христос обіцяв бути серед тих, хто збирається в ім'я Його. Також Він обіцяв відповісти на всі молитви, потреби й прохання, які підносяться до Бога в ім'я Ісуса Христа.

- Збираючись на молитву, сім'я завжди може розраховувати на те, що Господь приймає їхні молитви, і за Його обітницею дасть усе, що їм потрібне. Ісус Христос навчає нас бути наполегливими й послідовними в молитві.

- Бог завжди благословляє та об'єднує сім'ю, яка регулярно збирається для спільної молитви, дякуючи й прославляючи Бога за всі блага, які Він дає.

Урок 31. Об'єднуючи сім'ю у вірі, Бог допомагає їй пильнувати та жити в очікуванні Господа Ісуса Христа (1 година)

Біблійні уривки: Псалми 30:24,25; 100:6; Євангеліє від Матвія 24:27-42; 25:21; Євангеліє від Луки 16:10; 21:25-36; 1 Коринтян 4:2; 1 Тимофію 1:12; 4:10; Євреїв 3:4-6; Об'явлення 2:10;

- Слово Боже наказує кожному віруючому молитися, пильнувати й бути вірним, щоб увійти в Небесне Царство, коли прийде Господь Ісус Христос. Благословенна та сім'я, в якій і батьки і діти віруючі. Об'єднуючи сім'ю у вірі, Бог допомагає кожному члену сім'ї пильнувати й жити в очікуванні Господа Ісуса Христа.

• Пильнувати – це означає жити в слухняності Господу, відкидаючи всяку нечистоту та гріх. Пильнувати – це означає завжди обирати добро, відкидаючи зло. Пильнувати – це означає жити так, щоб у думках, бажаннях, стремліннях, вчинках і справах виявлялася любов до Бога й до ближнього.

Урок 32. Підсумковий урок. Повторення вивчених духовно-моральних біблійних істин (1 година)

Література

1. Біблія. Книги Нового і Старого Заповіту. Синодальне видання.

Російською мовою:

2. Барбур, Иен. Этика в век технологии. Библи.-Богосл.ин-т св.Ап.Андрея. Москва; 2001, -380 с.

3. Бюне, Вольфганг. Может ли любовь быть грехом?. «Христианское издательство», 1991, – 112 с.

4. Гидинг, Дэвид; Леннокс, Джон. Библия и нравственное воспитание. World wide Printing Duncanvill, USA, 2000, – 351 с.

5. Даума, Йохем. Введение в христианскую этику. С.-Петербург; «Мирт», 2001, – 202 с.

6. Добсон, Джеймс. Любовь на всю жизнь. Москва; «Христианский мост», 1991, – 80 с.

7. Добсон, Джеймс. Родителям и молодоженам: доктор Добсон отвечает на вопросы. «Центр общечеловеческих ценностей», 1991, – 575 с.

8. Доктор Эд Уит и Глория Оукс Пэркинс. Любовь в браке. «ВЕЕ», 1991, - 212 с.

9. Канатуш В.Я. Брак и семья. Минск, «Пробуждение», 1993, – 115 с.

10. Клауд, Генри; Таунсенд, Джон. Брак: где проходит граница. Москва; «Триада», 2000, – 349 с.

11. Крабб, Лэрри. Счастливый брак. С.-Петербург, «Мирт», 1988, – 200 с.

12. Крабб, Лоуренс Дж. Созидание брака. «ВЕЕ», 1991, – 212 с.

13. Кристенсон, Ларри. Христианская семья. «Христианское издательство», 1991, – 220 с.

14. Макдауэл, Джош; Льюис, Пол. Дарите друг другу любовь. Москва; «Новая жизнь», 1994, – 95 с.

15. Макдауэл, Джош. Сексуальный грех и прощение. Москва; «Новая жизнь», 1994, – 64 с.
16. Майер, Петер. Чистота, любовь, брак. «Христианское издательство», 1992, – 216 с.
17. Майер, Пол, Майер, Ричард. Семь секретов счастливой семьи. «Библия для всех», С.-Петербург; 2001, – 96 с.
18. Попов В.А.. Христианская этика. С.-Петербург; «Библия для всех», 1999, – 172 с.
19. Протоирей Владислав Свешников. Очерки христианской этики. – Москва; «Паломник», 2001. – 622 с.
20. Сигрин, Дэниэл. Десять заповедей. Скрижали любви. С.-Петербург; ЕМО «Кредо», 1998, – 221 с.
21. Сикари, Антонио. О браке. Москва; «Христианская Россия», 1993, – 143 с.
22. Уилсон, Дуглас. Преобразование брака. С.-Петербург; «Ортодоксальное христианство», 2002,- 144 с.
23. Уотсон, Томас. Десять заповедей (в современном изложении). Минск; «Завет Христа», 2001,- 121 с.
24. Харли, Уиллард Ф.. Законы семейной жизни. Москва; «Протестант», 1992, – 207 с.
25. Шедд, Чарльз У. Письма Карен. С.-Петербург; «Мирт», 2000, – 160 с.
26. Шедд, Чарльз У.. Письма Филиппу. С.-Петербург; «Мирт», 2000, – 163 с.
27. Шпеман, Роберт. Основные понятия морали. Москва; Московский философский фонд «Христианская Россия», 1993, – 100 с.

Українською мовою:

1. Аверінцев С., Рупнік І.М.. Адам та його ребро. Львів, «Свічадо», 1998, – 76 с.
2. Віт, Ед. Перші роки разом: Поради для молодих подружніх пар і тих, що хочуть ними стати. Львів, «Свічадо» 1999, 176 с.
3. Коста, Розіна і Джіно. І двоє стануть одним... Львів, «Свічадо», 1997, – 160 с.
4. Пултавська, Ванда. Приготування до подружнього життя. Львів, «Свічадо», 1993, – 61 с.

5. Смолі, Гері Пізнай свого чоловіка. Львів, «Свічадо», 2000, – 168 с.
6. Ткачук, Іван. Християнська родина. Львів, «Благовісник Галичини», 1997, – 32 с.
7. Тробіш, Інгрід. Бути жінкою – це радість. Львів, «Свічадо», 1998, – 120 с.
8. Фіялковський, Владзімеж. Дар народжувати. Львів, «Свічадо», 1999, – 216 с.
9. Християнська етика і педагогика: статті та уроки. Острог; Нац. ун-т «Острозька Академія», 2001,-311 с.